

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

81

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

Μέ το Περιεχόμενο

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΔΑΣΗ

ΥΠΑΡΧΟΝΤΕΣ πολλές μεγάλες πραγματικότητες που μπορούν να απασχολήσουν το ανθρώπινο μυαλό. Πολλά ουσιαστικά πράγματα που πιάνουν πολύ χώρο στη ζωή μας και στη συνείδησή μας. Πολλά από τα πράγματα αυτά μας διαφεύγουν σαν αβύσσους, ενώ μάλιστα και ποτέ να μην έτυχε να τα υπολογίσουμε. Αδύνατοι οι σκέψεις γεννήθηκαν στο μυαλό μου σήμερα, βλέποντας πράσινο, πολύ πράσινο, πολλών ειδών πράσινο. Μου δόθηκε η ευκαιρία να αναπολήσω αυτόν τον πράσινο κατακλυσμό, τον μόνιμο και τον περαστικό που σκεπάζει, όχι τη γη — ένας τέτοιος υπολογισμός είναι πολύ μεγάλος κι' ασύλληπτος — αλλά ώριμες περιοχές της πατρίδος μας.

Θυμήθηκα την πράσινη ατμόσφαιρα που με περιέβαλλε πολλές φορές στη ζωή μου. Πράσινο από κλήματα, πράσινο από καλαμιές, πράσινο από βελανιδιές, από έλατα από πεύκα. Δεν ξέρω αν ήταν έτσι ή αν η μνήμη μου αλλοίωσε στο μεταξύ τα πράγματα. Θυμάμαι μια λοκαρία που η ατμόσφαιρα, η ίδια ή ατμόσφαιρα βαφόταν σχεδόν από το πράσινο που πλανιόταν σαν μια απαλή, αραή αναθυμίαση μέσα στο ήλιο φως. Θυμάμαι μια πρώτη του Μάη στην Πίνδο σε μια μεγάλη ρεματιά, που το πράσινο με έκλυε σαν ατμόσφαιρα που κάτω από το γαλάζιο. Στάθηκα με σταυρωμένα τα χέρια, και προσπαθούσα να καθορίσω το ακαθόριστο εκείνο χρώμα που ακτινοβολούσε. Κι' ύστερα θυμάμαι ένα, δύο, τρία και περισσότερα έωως καλοκαίρια, που παιδί μέσα σε μια καλλιέργημένη κοιλάδα πνιγμένη στο ήμερο πράσινο, αναρωτιόμουν αν με βλέπει ο Θεός, γιατί πίστευα πως το πράσινο μ' έβλεπε κι' από το ίδιο του το βλέμμα. Κι' αβυσσώδης δεν θα μ' έβλεπε, θαμπωμένος κι' αυτός από τον τόσο πλούτο.

Ποιά επίδραση μπορεί να έχει άραγε το πράσινο στην ψυχή και στο μάτι του ανθρώπου; Γιατί άσφαλως ο ρόλος που τα χρώματα παίζουν στον άνθρωπο δεν θα πρέπει να είναι ασήμαντος. Όταν λέει κανείς πως πεθύμησε να δει λίγη θάλασσα, λίγον ουρανό, λίγο πράσινο, είναι η καθαρότητα, ή απλά και το χρώμα τους, κυρίως, που πεθύμησε. Το πεθύμησε απλώς σαν μια ποικιλία, ή το δίχασε κάτι βαθύτερο μέσα του;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ φτιάχνει πολλά πράγματα. Φτιάχνει ο άνθρωπος αλλά και η γη φτιάχνει. Η τελευταία μάλιστα φτιάχνει τα μεγαλύτερα και τα ωραιότερα. Δεν έχουμε σήμερα θέμα μας την ποικιλία των οργανισμών της. Μιλήσαμε για τα δάση της. Οί αν-

θρώποι καίνε, καταστρέφουν, ή γη φτιάχνει. Στολίζεται και τον στολισμό της αυτό, δεν τον χαιρείται φυσικά κανείς άλλος. Ο άνθρωπος τον χαιρείται, ο άνθρωπος και τα ζώα κατοικούν το πολύτιμο προϊόν της μεγάλης τους δημιουργίας: το δέντρο. Βρίσκονται σε μια περιοχή της Εύβοιας, όπου έλατα, πεύκα, δρυά και πλατάνια συναδελφώνονται. Δεν γεννιέται μεταξύ τους ζήτημα ράσας, καταγωγής, εθνότητας. Η χρωματική ποικιλία τους που δίνει ένα όραμα που δυσκολα θα το βρείς αλλού. Τα ίδια δέντρα σε διάφορα βουνά, μοιάζουν σαν είδος, έχουν όμως και τις διαφορές τους. Στο ένα βουνό τα έλατα π. χ. είναι άδρα, σφιγμένομένα, σκοτεινότερα. Στο άλλο έχουν μια πιο εδγενική κοψιά, είναι πιο λεπτοκαμωμένα. Σε άλλο πάλι το φύλλωμα τους παρουσιάζει κάτι το βελούδινο. Είναι η διαφορά της ατμόσφαιρας έωως, ή διαφορά της γής, ή διαφορά του προσανατολισμού.

Στα χρόνια μας που ο άνθρωποι ανακαλύπτουν, δημιουργούν, φτιάχνουν το κόσμο τα πράγματα περιορίζουμε το δυναμισμό μας ή την προσήλ μας στα έργα των χεριών μας σχεδόν. Ωστόσο το σιμάματά μας μισοστός σ' ένα δάσος, μας ξαναφέρει μισοστός στο άγνωστο έργο της γής, που μεταβάλλει κάποτε σε τόπους εξαίσιους χώρες που τις κατοικούν καθυστατημένοι άνθρωποι. Ο δημιουργός άνθρωπος και η δημιουργός φύση είναι δυο κόσμοι ξεχωριστοί, που η οδυσεύσση διαφορά τους είναι η εξέλιξη. "Αν ο άνθρωπος σταματήσει να δημιουργεί, ή φύση θα συνεχίσει σαν να μη συνέβη τίποτα. "Αν ή φύση σταματήσει, ο άνθρωπος θα μείνει όπως ένας βασιλιάς χωρίς βασίλειο, μισοστός στις στερεμένες πηγές της ζωής.

Στην Ελλάδα έχουμε βέβαια λιγότερα δάση απ' όσα έχουν άλλες χώρες της Ευρώπης. Η ελλείψη τους πληρώνεται ως ένα σημείο από την ευγένεια των γραμμών των βουνών μας, αλλά τα δάση αποτελούν κυρίως το μεγάλο στολισμό ενός βουνού. Η περιβολή τους από την πράσινη αυτή ανάρδα της ζωής τους δίνει αίσθηση. Νά, κάτι τέτοιο; Πως τα δάση αυτά ζουν έναν προαιώνιο βίο, προαιώνιο και ατελείωτο. Κοντά τους ξεχνάμε και τη δική μας μοίρα. Το μεγάλο κενό του χρόνου και του χώρου μας το καλύπτει ή φύση με την πολλή δημοφιλία και την πολλή ζωή. Με τη σφοδρούσα ανανέωσή της. Τα δάση ντύνουν την ψυχή μας. Κι' ο μεγάλος άγαλμας της γής, φαίνεται αδιάκοπα.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Κάποιος παλιός λόγιος που έκανε συχνά σπουδές στον Βάσκο, συνάντησε μεθυσμένος τον αλησμόνητο Τίμο Μωραϊτίνη κι' άρχισε να περιαντολογεί:

— Έγώ είμαι άδρας! Είμαι μαγαριτάρι! Είμαι μπυλάντι!

— Μπορεί να είσαι όλα αυτά που λές, του απάντησε ο Μωραϊτίνης. Πάντως... άμεθυστος δεν είσαι!

★

Η αγέρωχη Μάρλεν Ντρήτς περνούσε τελευταία απ' το Παρίσι, θυμήθηκε ότι από εικοσαετίας είχε βγάλει κάτι ωραίες φωτογραφίες σ' ένα καλλιτεχνικό φωτογραφείο. Έπληξε λοιπόν στο ίδιο ατελιέ και έβγαλε μια σειρά καινούργιες φωτογραφίες. Όταν όμως τις παρέλαβε δεν φάνηκε ενθουσιασμένη.

— Οί παλιές που είχα βγάλει, είπε στο φωτογράφο, ήταν πολύ καλύτερες.

— Έχετε δίκαιο, της απάντησε με τάκτι ο φωτογράφος. Αλλά τότε... ήμουν είκοσι χρόνια νεώτερος!

★

Οί Αμερικανοί δεν αφήνουν καμιά είκαιρία για να κάνουν διαφήμιση. Πρό καιρού σ' ένα κατάστημα έτοιμων ενδυμάτων του Σικάγου έγινε διάφορη. Οί διαροήτες πήραν άρκετά κοστούμια. Την επομένη ο διευθυντής του καταστήματος έβαλε στη βιτρίνα την εξής πινακίδα:

«Ακόμα και οί διαροήτες προτιμούν να ντύνονται σ' έμάς!»

★

Μια νεόπλουτη κυρία έπληξε σε χορευτική επίδειξη. Και την επομένη έλεγε στις φίλες της:

— Καλό ήταν το θέαμα αλλά οί χορεύτριες ήταν όλες πολύ κοντές. Φαντασθήτε ότι για να φαίνονται ψηλότερες, σηκώνονταν διαρκώς στις μύτες των ποδιών τους!....

★

Δυο φίλοι κουβεντιάζουν:

— Λοιπόν, λέει ο ένας, αυτός ο Γιώργος είναι πραγματική μεγαλοφυΐα!

— Μεγαλοφυΐα; ρωτάει ο άλλος. Γιατί;

— Γιατί καθόρισε να πείσει τη γυναίκα του ότι ένα γούνινο παλτό θα την έκανε να φαίνεται πολύ μεγαλύτερη!

★

Δυο κύριοι τρώνε στο ίδιο τραπέζι εστιατορίου. Κάποια στιγμή, ο ένας λέει στον δημοτάξό του.

Σας παρακαλώ, μου δίνετε την αλατιέρα;

— Νά φωνάξεις το γκαρσόνι να στή δώσει! κάνει ο άλλος θυμωμένος. Τί με πέρασες έμένα; Για γκαρσόνι;

— Όχι... Για τζέντλεμαν!

★

Δυο κατάδικοι εγκαθίστανται στο ίδιο κελί.

— Έμένα, λέει ο ένας, με καταδικάσανε 25 χρόνια. Έσένα;

— Έμένα 24 χρόνια.

— Έ, τότε, λέει ο πρώτος, εσύ να πάρεις το κρεβάτι δίπλα στην πόρτα, αφού θα βγείς πρώτος!...

ΕΤΟΣ Β' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 81

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Έκδότης — Διευθυντής
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής Συντάξεως
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ

Επιμελητής "Υλης
ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ

Γραφεία — Τυπογραφεία
Πατησίων 63β τηλ. 813.180

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 4

ΑΘΗΝΑΙ

11-18 Δεκεμβρίου 1960

ΟΙ γιορτές μας ξαναφέρνουν στη μνήμη τον άπροσμέρητο πόνο και την απερίγραπτη αθλιότητα που επικρατεί στον κόσμο, όπου τα 60—70% των ανθρώπων υποσιτίζονται, με την άρρώστεια και τον θάνατο να εξουθενώνουν την ταπεινή, την καταφρονεμένη τους ύπαρξη. Το ποσοστό αυτό είναι σχεδόν και το δικό μας μερίδιο στη φτώχεια και τη δυστυχία και θα μπορούσε να το ζήσουμε όλοι μας, αν θελήσουμε να το αναζητήσουμε λίγο έξω από το αστραφτερό κέντρο των πόλεων και προσεγγίσουμε τους πολυάνθρωπους συνοικισμούς μας και τα χωριά της υπαίθρου. Κληρός της νεώτερης γενεάς είναι να εξαφανίσει όση μπορεί, την τρομερή αυτή εξαθλίωση και να σκορπίσει το χαμόγελο στα βασανισμένα πρόσωπα των ανθρώπων. Να φέρει την εύλογία και την αγάπη σε κάθε άπροστάτευτο και πονεμένο πλάσμα αυτής της γής.

★

ΣΤΙΣ έφημερίδες δημοσιεύθηκε ή πληροφορία ότι στον Τύρναβο έγινε λιτάνευση των όστων του Αγίου Γεδεών για την εξαφάνιση των άρουραίων που λυμαίνονται τις καλλιέργειες της περιοχής. Αυτό, βέβαια, είναι μάλλον καταπληκτικό για την έποχή μας! Την επομένη όμως οί πληροφορίες ανέφεραν ότι οί άρουραίοι, μετά τη λιτάνευση των όστων του Αγίου Γεδεών και τις εύχές που ανέγνωσε ο Μητροπολίτης Λαρίσης, έχουν εξαφανιστεί.

σθεί! Αναμφίβολα, ή εξολόθρευση των άρουραίων είναι ακόμη πιο καταπληκτικό γεγονός, που δεν μπορεί, ωστόσο, να υπερφολαγγίσει την όδυνηρή κατάπληξη όλων μας, όταν οί πληροφορίες αυτές δημοσιεύονται την αύγή του 1961, όταν, δηλαδή, ο άνθρωπος έτοιμάζεται να κατακτήσει το Διάστημα. Πάντως, ή περίπτωση του Τυρνάβου άποδεικνύει ότι, ενώ τα φτερά μας αγγίζουν τον Ήλιο, τα πόδια μας σούρνονται στα σκοτάδια του Μεσαίωνα.

★

ΤΩΡΑ που πλησιάζουν οί γιορτές, κάθε οικογενειάρχης αντιμετώπιζει το έξη πρόβλημα: πως να πείσει τα παιδιά του ότι είναι ο "Αη-Βασίλης και πως να πείσει τη γυναίκα του ότι δεν είναι!

★

ΑΠΟ την Κύπρο μας ήλθε το πρώτο τεύχος του λογοτεχνικού περιοδικού «Κυπριακά Χρονικά», με όρθό προγραμματισμό στα γενικότερα και ειδικά προβλήματα που άπασχολούν τον Κυπριακό Έλληνισμό, καθώς και με αξιόλογη πρωτότυπη, πεζογραφική συνεργασία. Το πνευματικό μήνυμα της Κύπρου είναι φυσικό να ξεπερνά τα κάπως περιωρισμένα λογοτεχνικά του πλαίσια και να επεκτείνεται στον πλατύτερο πνευματικό χώρο, όπου ο Έλληνισμός, ένιαιος και άδιαίρετος, συνεχίζει την παλιά του παράδοση, με τη δικαιολογημένη φιλοδοξία να ύψώσει τη νεώτερη πολιτιστική του παρουσία στον σύγχρονο κόσμο. Η Κύπρος, ανεξάρτητα από Συμφωνίες και Συνθήκες, ούτε έπαυσε, ούτε θα παύσει να αντιπροσωπεύει ένα από τα πιο άκριβα μέρηματα του Έλληνισμού. Στα «Κυπριακά Χρονικά», που συμβολίζουν άκριδώς αυτόν τον ισχυρό και ακατάλυτο δεσμό, διατυπώνουμε τις ελκρινέστερές μας εύχές. Θεωρούμε το πνευματικό αυτό όργανο, με τις σημερινές, άπροσδιόριστες συνθήκες που επικρατούν ανάμεσα στην Ελλάδα και την Κύπρο — σαν εθνική έπαλη.

ΤΟ ΕΞΩΤΕΛΛΟ ΜΑΣ

Οί πύραυλοι δεν αποτελούν, όπως ποιν παιχνίδια για τα σύγχρονα παιδιά. Αντιπροσωπεύουν τον κόσμο των θαυμάτων, που άνοίγεται στη Νέα Γενιά, με την κατάκτηση του Διαστήματος. Οί μικροί άγγελοι της ανθρωπότητας, την εποχή του Διαστήματος, που άρχίζει με **ΚΙΟΣ ΜΗΤΗΤΑ**

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ **Φρ ΤΣΙΟΒ**

ΗΜΕΡΟΜ. **4-6-92**

ΑΡΙΘ. **45573**

Το πρώτο έργο της σειράς «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ» που θα έκδίδει κάθε μήνα το περιοδικό «ΚΟΣΜΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ» θα είναι «Οί άνθρωπινες φυλές» ένα από τα κλασικά συγγράμματα στο μέγαλο και επίκαιρο αυτό θέμα.

Η άκριβής ήμερομηνία θ' ανακοινωθεί σε προσεχές τεύχος.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Επικαιρότητες

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ: Άνθρωποι και δάση Σελ. 2
ΕΙΔΙΚΟΥ: Θ' άφοπλισθεί άραγε ο κόσμος » 4
ΑΛΚΗ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ: Μία προτομή » 43

Επιστήμη και Τεχνική

★ Θαλαρά γεράματα » 7
ΖΑΝ ΝΤΙΒΩ: Όταν τα ήφαιστεια ξυπνούν » 13
★ Οί «Κυβόργοι» οί κατακτητές των πλανητών » 22
★ Ο Χάρτης της Σελήνης » 16
★ Οί επιδράσεις του μητρικού οργανισμού στο βρέφος » 32
★ Το άσθμα » 20

Ιστορία και Τέχνη

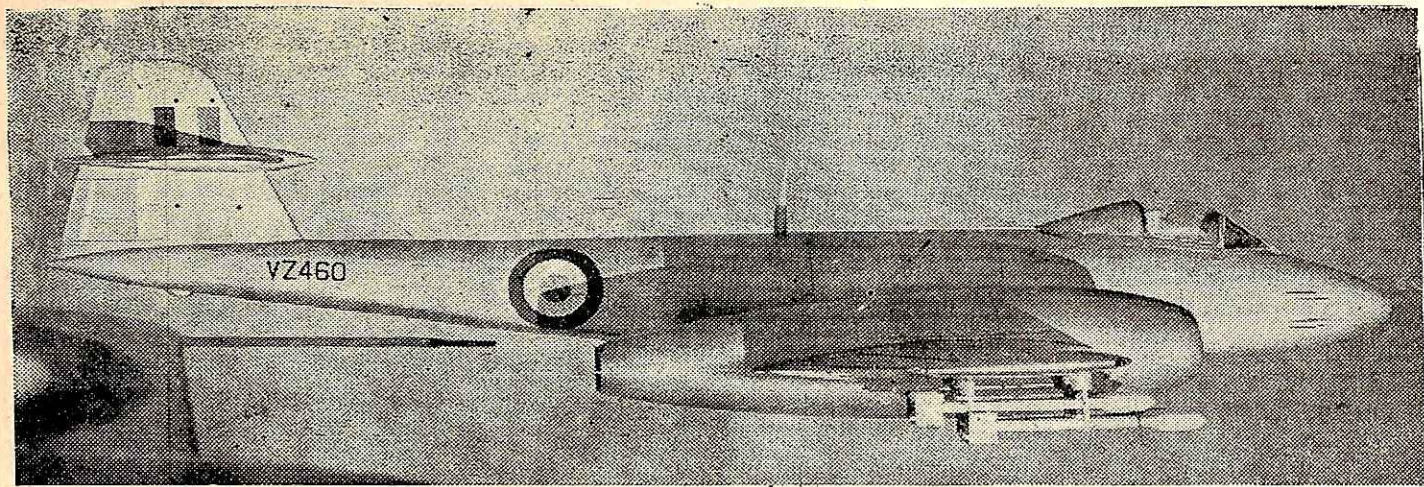
ΚΑΡΛΟ ΠΙΤΣΙΟ: Κατακόμβες: τα χαρακώματα των πρώτων χριστιανών » 10
Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ: Τα ελληνικά ταχυδρομεία και τα πρώτα γραμματόσημα » 17
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: Ο άπλοϊκός ζωγράφος «ντουανιέ» Ρουσσώ » 35

Διάφορα άρδρα

Ν. Α. Γ.: Οί πίθηκοι θα μπισούν να δουλέψουν; » 30
ΦΕΛΙΣ ΒΕΛΟΤΙ: Οί θαυματουργοί μάγοι του Κογκό » 37
★ Το έλλο πρόσωπο της Ν. Υόρκης » 39

Μυθιστόρημα και Διήγημα

ΟΥ-Ι-ΛΛΙΑΜ ΣΑΡΟΓΙΑΝ: "Ε, σεις οί άπ' έξω (μονόπρακτο) » 25
ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ: Μουλέν Ρούζ » 33

Ένα υπερχητικό βομβαρδιστικό αεροπλάνο, ικανό να μεταφέρει πυρηνικές βόμβες σε μεγάλες αποστάσεις. Με τη δαπάνη για την κατασκευή του θα μπορούσαν να κτισθούν εκατοντάδες συγχρονισμένα σχολικά κτίρια.

Θ' ΑΦΟΠΛΙΣΘΕΙ ΑΡΑΓΕ Ο ΚΟΣΜΟΣ;

Το μεγαλύτερο πρόβλημα της εποχής μας είναι τα οικονομικά βάρη των εξοπλισμών και, κατά προέκταση, ο φόβος του πολέμου.

Ανάλυση του ΕΙΔΙΚΟΥ

Ο άφοπλισμός είναι το υπ' άρ. 1 πρόβλημα της εποχής μας. Όλοι μιλούν γι' αυτόν, όλες οι χώρες διακηρύττουν την πρόθεσή τους να κάνουν ό,τι μπορούν για να τον πραγματοποιήσουν. Τα Ηνωμένα Έθνη τον συζητούν και όλα τα κράτη εξακολουθούν να εξοπλίζονται. Παντού, η γενική λαχτάρα είναι ο άφοπλισμός και παντού κατασκευάζονται νέα όπλα. Συγκροτούνται ισχυρότεροι στρατοί, εντείνεται η πολεμική προσπάθεια. Η Γη έχει μεταβληθεί σ' ένα απέραντο όπλοστάσιο. Τα αποθέματα πυρηνικών όπλων αρκούν για να καταστρέψουν δεκάδες φορές όλες τις χώρες του πλανήτη μας. Γιατί αυτή η αντινομία; Γιατί όλοι μιλούν για άφοπλισμό και όλοι εξοπλίζονται;

ΠΟΤΕ άλλοτε ο κόσμος δεν ήταν τόσο πλούσιος όσο σήμερα. Ποτέ άλλοτε δεν υπήρχαν τόσο τρομακτικά — και σε τόσο άφθονία — όπλα μαζικής καταστροφής, όσο στην πυρηνική εποχή μας. Ποτέ άλλοτε, σε καμιά στιγμή της ιστορίας της, η ανθρωπότητα δεν ξόδεψε τόσο αστρονομικά ποσά για τους εξοπλισμούς της όσο τώρα. Υπολογίζεται ότι η εθνική άμυνα — όπως ονομάζονται κατ' εφημισμόν οι εξοπλισμοί — απορροφά σήμερα τα μισά έξοδα των κρατικών προϋπολογισμών όλου του κόσμου, δηλαδή αρκετές δεκάδες δισεκατομμύρια δολάρια και ότι τα πυρηνικά όπλα που είναι αποθηκευμένα αυτή τη στιγμή — μερικές δεκάδες χιλιάδες ατομικές και θερμοπυρηνικές βόμβες — είναι αρκετά για να κάνουν στάχτη την επιφάνεια της Γης εκατοντάδες φορές. Όλες σχεδόν οι Μεγάλες Δυνάμεις έχουν πολύ περισσότερα πολεμικά δυναμικά απ' όσο χρειάζονται. Οι Ην. Πολιτείες και η Σοβ. Ένωση μπορούν ν' αλληλοεξοντωθούν μ' ένα μικρό μόνο ποσοστό από τα πυρηνικά αποθέματά τους. Και όμως εξακολουθούν να κατασκευάζουν χωρίς διακοπή και άλλες ατομικές και υδρογονικές βόμβες, τηλεκατευθυνόμενα βλήματα και πυραύλους με πυρηνικούς κώνους, ατομικά υποβρύχια, βαρεία βομβαρδιστικά υπερχητικά αεροπλάνα και άλλα όπλα μαζικής καταστροφής. Και όλες οι προσπάθειες που έγιναν ως τώρα για να σταματήσει ο εξοπλισμός των ανταγωνισμών των εξοπλισμών και να γίνουν τα πρώτα — δειλά ξα

— βήματα στο δρόμο του άφοπλισμού, έχουν αποτύχει. Γιατί;

Η άμοιβαία δυσπιστία

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ είναι απλή. Δύο Γίγαντες βρίσκονται σήμερα αντιμέτωποι: οι Ην. Πολιτείες και η Σοβ. Ένωση. Πάνοπλοι και οι δύο και περιστοιχισμένοι από πάνοπλους επίσης συμμάχους. Δέκα πέντε περίπου χρόνια τώρα εξοπλίζονται αδιάκοπα. Η εξοπλιστική αυτή προσπάθεια τους έχει κάνει πανίσχυρους — αλλά και τους έχει εξαντλήσει οικονομικά. Και επιθυμούν και οι δύο πραγματικά τον άφοπλισμό.

Τον επιθυμούν, αλλά... Αυτό το «αλλά» είναι το μεγάλο πρόβλημα: αλλά δεν έχουν άμοιβαία εμπιστοσύνη. Πώς θα γίνει ο άφοπλισμός; Πώς θα εξασφαλιστεί; Ποιες θα είναι οι εγγυήσεις ότι θα γίνει κι' από τους δυο Γίγαντες; Η άμοιβαία καχυποψία, που την έθρεψαν δέκα πέντε χρόνια ψυχρού πολέμου, είναι ακόμα βαθιά. Η Αμερική υποπτεύεται ότι η Σ. Ένωση ζητά τον άφοπλισμό γι' άφοπλισθεί ο αντίπαλός της και η ίδια, παραβιάζοντας κάθε συμφωνία, να μείνει πάνοπλη και να διεκδικήσει έτσι άνετα την κοσμοκρατορία. Η Σ. Ένωση υποπτεύεται ότι η Αμερική είναι υστερόβουλη όταν μιλά για άφοπλισμό και θέλει να βρεί έναν τρόπο να μείνει πάνοπλη, όταν οι Ρώσοι θα έχουν άφοπλισθεί. Αυτή η άμοιβαία δυσπιστία είναι το μεγάλο, το βασικό εμπόδιο για τον άφοπλισμό. Αν υπήρχε η δυνατότητα να εκλειψει, ο άφοπλισμός θα έπαινε να είναι ούτοπία. Σήμερα ο καθένας από τους δυο Γίγαντες ζητά τον άφοπλισμό, αλλά και εξακολουθεί να εξοπλίζεται, γιατί φοβάται ότι εξακολουθεί να εξοπλίζεται ο άλλος. Και ο φαύλος αυτός κύκλος έχει οδηγήσει σε μία κατάσταση

που απειλεί τον κόσμο με οικονομική κατάρρευση.

Η άμοιβαία δυσπιστία: άρχισε εσύ πρώτος ν' άφοπλίζεσαι και θα άκολουθήσω. Και, φυσικά, δεν άρχίζει κανένας πρώτος. Δεν θα ήταν δυνατό ν' άρχίσουν και οι δυο μαζί και να συνεχίσουν μαζί; Αυτός είναι, βέβαια, ο σωστός δρόμος, αλλά... Υπάρχει κι' εδώ ένα «αλλά»: αλλά ποιός μπορεί να είναι βέβαιος ότι ο άλλος πραγματικά άφοπλίζεται; Μια εγγύηση είναι ο διεθνής έλεγχος. Άλλα πώς και τότε θα γίνει; Οι Αμερικανοί λένε: άς συμφωνήσουμε πρώτα για τον έλεγχο και έπειτα, χάρη στην εγγύηση που θα παρέχει, άς άφοπλισθούμε. Οι Ρώσοι άπαντούν: άχι έλεγχος, πρώτα, αλλά άφοπλισμός. Και κατόπιν έλεγχος, για να διαπιστώσει αν γίνεται ο άφοπλισμός. Και δεν δέχονται οι Ρώσοι πρώτα τον έλεγχο — πρίν, δηλαδή, άρχίσει ο άφοπλισμός — γιατί φοβούνται (πάλι η δυσπιστία) ότι οι Αμερικανοί, χάρη στον έλεγχο που θα γίνει στο σοβιετικό έδαφος, θα μάθουν όλα τα σοβιετικά πολεμικά μυστικά και, έπειτα, θα βρουν κάποια αίτια για να καταγγείλουν τη συμφωνία για τον άφοπλισμό και να μ' άφοπλισθούν. Οι Αμερικανοί δεν δέχονται τον άφοπλισμό πρίν από τον έλεγχο, γιατί φοβούνται (ή αϊώνια δυσπιστία) ότι οι Ρώσοι, χωρίς έλεγχο, δεν θα προχωρήσουν σε ουσιαστικό άφοπλισμό και ότι, όταν θα γίνει τελικά ο έλεγχος, θα είναι χωρίς νόημα, αφού η Αμερική θα έχει άφοπλισθεί και η Σ. Ένωση θα είναι πάντοτε εξοπλισμένη. Και τότε, ποιός θα μπορέσει να την υποχρεώσει ν' άφοπλισθεί;

Η οικονομική πίεση

Το πρόβλημα είναι, λοιπόν, τόσο πολύπλοκο, ώστε να μη μπορεί να έχει λύση — εκτός από μία και μόνο: την άμοιβαία εμπιστοσύνη. Πότε, όμως, αυτή θ' άποκατασταθεί; Και είναι δυνατό ν' άποκατασταθεί;

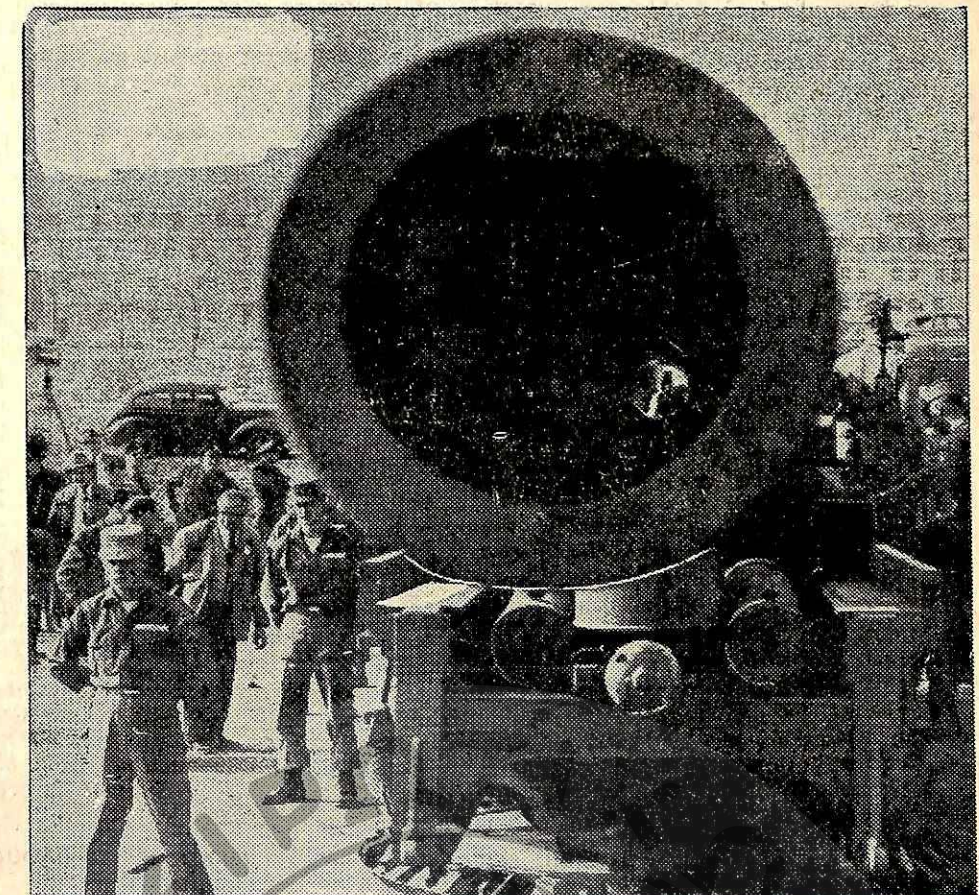
Η άπάντηση, αυτή τη στιγμή, είναι: άχι. Οι δυο Γίγαντες εξακολουθούν να είναι βέβαιοι ότι ο ένας σχεδιάζει την κατάρρευση του άλλου. Και οι δυο δεβαιοώνουν ότι οι εξοπλισμοί τους είναι άμυντικοί — και οι δυο, δηλαδή, λένε ότι εξοπλίζονται γιατί ο καθένας περιμένει έπίθεση από τον άλλο. Βρίσκονται σε μόνιμη έπιφυλακή. Κι' έχουν όπλισθεί ως τα δόντια.

Δεν υπάρχει, λοιπόν, άλλη λύση; Υπάρχει — αλλά είναι επικίνδυνη. Είναι ο εξαναγκασμός σε άφοπλισμό κάτω από την τρομακτική πίεση των εξοπλιστικών δαπανών. Η πίεση αυτή, όμως — γι' αυτό η λύση είναι επικίνδυνη — μπορεί να οδηγήσει σε παγκόσμια οικονομική κατάρρευση αν δεν φέρε έγκαιρα αποτελέσματα.

Ήδη είναι μεγάλη. Στη Σ. Ένωση οι δαπάνες για τους εξοπλισμούς άπορροφούν σημαντικό μέρος από τα κονδύλια που χρειάζονται για να πραγματοποιηθεί το φιλόδοξο Έπτάχρονο Σχέδιο — αυτό που πρόκειται, σύμφωνα με τις επιδιώξεις του Κρεμλίνου,

να άνεβάσει τη σοβιετική παραγωγή στο επίπεδο της αμερικανικής. Η Μόσχα έχει άπόλυτη άνάγκη από τον άφοπλισμό για να πραγματοποιήσει αυτό το σχέδιο. Οι εξοπλιστικές δαπάνες είναι δυσβάστακτο βάρος, που αύξάνει σταθερά. Και περιττές, αφού άποκλείεται πιά όριστικά ένας παγκόσμιος πυρηνικός πόλεμος. Οι Ρώσοι ξέρουν ότι η πραγματική μάχη τους με τους Αμερικανούς θα δοθεί τώρα στο οικονομικό πεδίο: στη διεθνή αγορά, στις ύπανάπτυκτες χώρες, στην παραγωγή, στο

Η ΠΙΕΣΗ αυτή, όμως, δεν είναι μόνο άσωτερική — δεν είναι μόνο το σοβιετικό Έπτάχρονο Σχέδιο και η προστασία του δολλαρίου. Είναι παγκόσμια. Ο κόσμος έχει άποκάνει από τις δαπάνες για τους εξοπλισμούς. Από τη στιγμή, μάλιστα, που έχει γίνει παγκόσμια συνείδηση ότι ο πόλεμος άποκλείεται — κανένας δεν περιμένει σήμερα πόλεμο — καμιά χώρα δεν καταλαβαίνει γιατί πρέπει να σπαταλώνται ακόμα τόσα χρήματα για άδειοιολόγητες πολεμικές προετοιμασίες.

Άμερικανικό ατομικό τηλεβόλο, που εκτοξεύει ατομικές δόσεις. Τέτοια τηλεβόλα υπάρχουν κατά δεκάδες — και στοιχίζουν τεράστια ποσά — στην Ευρώπη για εξοπλισμό των εκεί αμερικανικών δυνάμεων. Άποτελούν «τακτικά» ατομικά όπλα.

διοτικό επίπεδο. Οι εξοπλισμοί είναι άχρηστοι — έχουν γίνει άχρηστοι από την ώρα που τα πυρηνικά όπλα άποκλείουν τον πόλεμο, αφού πόλεμος σημαίνει πλήρης καταστροφή όλων των εμπολέμων.

Αυτό το ξέρουν και οι Αμερικανοί. Κι' αυτοί έπίσης άρχίζουν να μ' άντέχουν στα βάρη των εξοπλιστικών δαπανών, που άπειλούν το δολάριο. Η Ουάσιγκτον μελετά ήδη οικονομίες, άντιμετωπίζει άκόμα και την άνάγκη των δυνάμεών της από την Ευρώπη και την κατάρρευση πολλών δάσεων. Αύριο θ' άναγκασθεί να άποφασίσει και άλλες οικονομίες για να προστατεύσει το δολάριο. Και η πίεση αυτή θα υποχρεώσει και τη Μόσχα και την Ουάσιγκτον να σκεφθούν ότι η άμοιβαία καχυποψία δεν μπορεί να έμποδίζει για πάντα τον άφοπλισμό.

Τα ευρωπαϊκά κράτη — που έχουν περισσότερη πολιτική πείρα — έχουν ήδη άρχίσει να ελαττώνουν κάπως τις άμυντικές δαπάνες τους. Και πρωτοστατούν στη σταυροφορία για τον άφοπλισμό. Οι χώρες, άστόσο, που κάνουν το μεγαλύτερο άγώνα για τον άφοπλισμό, είναι οι ύπανάπτυκτες — δηλαδή τα δύο τρίτα του πληθυσμού της Γης. Οι χώρες αυτές, που άποτελούν τώρα την πλειοψηφία στα Ηνωμένα Έθνη, ξέρουν ότι είναι τουλάχιστον άνόητο να θέλουν να εξοπλισθούν, αφού δεν έχουν τα μέσα ν' άποκτήσουν ούτε μίαν έστω ατομική βόμβα. Και ούτε θέλουν να εξοπλισθούν. Το πρωταρχικό πρόβλημά τους είναι η οικονομική τους άνάπτυξη, η αξιοποίηση των πόρων τους, το άνεβάσμα του βιοτικού επιπέδου τους. Και το πρόβλημα αυτό δεν μπορεί να το λύσουν μόνες. Χρειάζονται την οικονομική και τεχνική βοήθεια των πλουσιών χωρών —

τών 'Ην. Πολιτειών και της Σ. 'Ενώ-
σεως και των συμμάχων τους. Βοήθεια,
όμως, ουσιαστική, δηλαδή μερικές δε-
κάδες δισεκατομμύρια δολάρια. Μικρό-
τερη βοήθεια θα εξανεμισθεί χωρίς δη-
μιουργικά αποτελέσματα. 'Αλλά τόσο
μεγάλη βοήθεια δεν είναι δυνατό να
δοθεί, όταν οι άμυντικές δαπάνες κατα-
δροχάζουν τους προϋπολογισμούς των
Μεγάλων Δυνάμεων. Μόνο η ουσιαστική
πериοπη των άμυντικών δαπανών —
άρκει να σημειωθεί ότι οι δυο Γίγαντες
δαπανούν για τους εξοπλισμούς τους
80 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο —
μπορεί να εξοικονομήσει τα απαραί-
τητα κεφάλαια γι' αυτή τη βοήθεια.
Νά, λοιπόν, γιατί οι υπανάπτυκτες χώ-
ρες επιζητούν με τόση επιμονή και με
τόση λαχτάρα τον άφοπλισμό: για να
πάρουν τη βοήθεια που θα τους έπι-
τρέψει να ζήσουν και ν' αναπτυχθούν.

Η μοιραία ανάγκη

Το σημαντικό είναι ότι τη βοήθεια
αυτή θέλουν να την προσφέρουν
οι δυο Γίγαντες. Γιατί κι' οι
δυο ξέρουν ότι το μέλλον του κόσμου
— και, φυσικά, το δικό τους — θα
κριθεί τις προσεχείς δεκαετίες στις ύ-
πανάπτυκτες περιοχές. Τα δύο τρίτα
του πληθυσμού της Γης είναι ή άγορά
του μέλλοντος που θα απορροφήσει τα
αμερικανικά και τα σοβιετικά προϊόντα
— που θα καθορίσει, δηλαδή, τη λει-
τουργία της αμερικανικής και της σο-
βιετικής οικονομίας. Για να δημιουργη-
θεί, όμως, η τεράστια αυτή άγορά,
πρέπει ν' ανέβει το βιοτικό επίπεδο
των πληθυσμών των υπανάπτυκτων πε-
ριοχών κι' αυτό μόνο με άφθονη εξωτε-
ρική οικονομική και τεχνική βοήθεια
μπορεί να γίνει. 'Η 'Αμερική κι' η Σ.
'Ενωση ξέρουν καλά — το λένε διαρ-
κώς ο κ. Κρούσσεφ και ο κ. Κέννεντυ —
ότι το πεδίο ανταγωνισμού τους
είναι πλέον οι υπανάπτυκτες περιοχές,
ότι ο ανταγωνισμός τους έχει μετατο-
πισθεί, από τη στιγμή που αποκλείστη-
κε ο πόλεμος, από το στρατιωτικό στο
οικονομικό πεδίο. Και ξέρουν επίσης
καλά ότι από τους δυο Γίγαντες θα νι-
κήσει εκείνος που θα επιτύχει πρώτος
και πιο πλατειά την οικονομική του
διείσδυση στις υπανάπτυκτες περιοχές.
Και ξέρουν, τέλος, ότι για να γίνει
αυτό ένας μόνο τρόπος υπάρχει: να
εξοικονομηθούν όσο το δυνατό περισσό-
τερα χρήματα από τις εξοπλιστικές δα-
πάνες — αφού δεν μπορούν να εξοι-
κονομηθούν από πουθενά άλλο — και
να διατεθούν για την ανάπτυξη των
υπανάπτυκτων χωρών.

Δεν είναι, λοιπόν, περίεργο ότι οι
πιο θερμοί θιασώτες του άφοπλισμού
— πρό πάντων στα 'Ηνωμένα 'Εθνη —
είναι οι υπανάπτυκτες χώρες. Και δεν
είναι επίσης περίεργο ότι, στο βάθος,
τον άφοπλισμό τον θέλουν ειλικρινά και
οι 'Ην. Πολιτείες και η Σ. 'Ενωση —
άλλα δεν ξέρουν πώς να τον πραγματο-
ποιήσουν. Τα πυρηνικά τους αποθέματα
είναι άχρηστα, δέχονται να τα κατα-
στρέψουν — άλλ' αν ο ένας από τους
δύο κατορθώσει να κρατήσει μυστικά,
παρά κάθε έλεγχο, μερικές αποθήκες με
βόμβες ύδρογόνου, ενώ ο άλλος θα έχει

άφοπλισθεί ολοκληρωτικά, δεν θα είναι
σε θέση να επιβάλει τη θέλησή του
άπειλώντας τον αντίπαλο με πυρηνική
καταστροφή;

Μπορεί, όμως, να συνεχισθεί ο έxo-
πλιστικός ανταγωνισμός με το σημε-
ρινό ρυθμό του, όταν η οικονομική άν-
τοχή των κρατών — και των λαών —
πλησιάζει στα τελευταία όριά της; 'Αν
ο ρυθμός αυτός μείνει ο ίδιος, σε λίγα
χρόνια οι Γίγαντες θα λυγίσουν — κι'
ας είναι Γίγαντες. Και το πέσιμό τους
θα συμπαράσχει ολόκληρο τον κόσμο
σε πρωτοφανή στην ιστορία οικονομική
καταστροφή. Θα φτάσουν ως εκεί; 'Η
μήπως, βλέποντας να έρχεται η κατάρ-
ρευση, θα προσπαθήσουν να την άνα-

ΜΟΣΧΑ. — Η διάσκεψη 75 κο-
ρυφαίων επιστημόνων από 15 δυ-
τικές και ανατολικές χώρες που
συνήλθε ένταυθα, υιοθέτησε όμο-
φωνα δήλωση που ζητεί «να άρ-
θεί η καχυποψία και τα τεχνικά
έμπόδια ανάμεσα στις χώρες,
ώστε να πραγματοποιηθεί ο παγ-
κόσμιος άφοπλισμός». Στη δήλω-
ση, που τη διάβασε στους δημο-
σιογράφους ο διάσημος Άγγλος
πυρηνικός επιστήμονας καθηγητής
Πάουελ, έραβεδο Νόμπελ της φυ-
σικής, αναφέρεται ότι η διάσκε-
ψη συζήτησε σχέδια για τον άφο-
πλισμό και μέτρα για το διεθνή
έλεγχο που θα τον έποπτεύσει.

χαιτίσουν την τελευταία στιγμή κατα-
λήγοντας σε μια συμφωνία για άφοπλι-
σμό, παρά την άμοιβαία δυσπιστία
τους, αφού ο οικονομικός θάνατος θα
είναι βέβαιος, ενώ η στρατιωτική επί-
θεση θα είναι άπλως μια ύποψια;

Συμφέρει σε όλους

Και μόνο το γεγονός ότι ο άφο-
πλισμός άναγνωρίζεται σήμερα ά-
πό όλους, χωρίς εξαίρεση, το
πρωταρχικό παγκόσμιο θέμα κι' ότι κυ-
ριαρχεί στη διεθνή σκηνή, δείχνει πόσο
ίσχυρή έχει γίνει η οικονομική πίεση.
Οι δυο Γίγαντες θέλουν τον άφοπλι-
σμό όχι από καλωσύνη ή από γενναίο-
ψυχία ή από ιδεαλισμό — ή διεθνής
πολιτική ήταν πάντοτε και είναι η λι-
γώτερο ήθικη έκδήλωση του πολιτισμού
— άλλ' από επιτακτική ανάγκη. 'Υπάρ-
χουν, βέβαια, πανίσχυρες δυνάμεις που
δεν τον επιθυμούν: τα άργαυμένα συμ-
φέροντα της πολεμικής βιομηχανίας, οι

στρατιωτικοί, οι μεσάζοντες των πολε-
μικών παραγγελιών, οι ιδιοτελείς πα-
τριδοκάπηλοι. 'Αλλά η έπιρροή τους έ-
χει περιορισθεί άφ' ότου ο κόσμος έχει
πεισθεί ότι δεν υπάρχει πλέον κίνδυνος
πολέμου. Το μεγάλο, το άκαταμάχητο
έπιχείρημά τους — είναι ζωτική ανάγκη
ή υπερπολία για ν' αντιμετωπισθεί στον
πόλεμο ο έχθρός — έχει χάσει την
έπικαιρότητά του. 'Αφού ο παγκόσμιος
πυρηνικός πόλεμος δεν ξέσπασε ούτε
στον άποκλεισμό του Βερολίνου, ούτε
στην Κορέα, ούτε στην 'Ινδοκίνα, ούτε
στο Σουέζ, ούτε στην Ούγγρική 'Επα-
νάσταση, ούτε στο Λίβανο, ούτε στο
έπεισόδιο του Υ—2, ούτε τώρα στο
Κογκό και στο Λάος, σημαίνει ότι δεν
θα ξεσπάσει ποτέ — γιατί άπλουστάτα
τον τρέμουν όλοι. Τί χρειάζονται, λοι-
πόν, οι εξοπλισμοί; Και στο έρώτημα
αυτό άπαντούν διαρκώς με λιγώτερα
πειστικά έπιχειρήματα οι έμποροι των
όπλων.

Η έκλογη του κ. Κέννεντυ και η ά-
προθυμία της Μόσχας να ιδεί την Κίνα
να γίνεται πυρηνική Δύναμη, είναι δυο
νέοι παράγοντες που πρόκειται να έπη-
ρεάσουν σημαντικά το πρόβλημα του
άφοπλισμού στο άμεσο μέλλον. Ο κ.
Κέννεντυ δείχνει πολύ μεγαλύτερο έν-
διαφέρον για τις υπανάπτυκτες χώρες
και για την οικονομική θέση των 'Ην.
Πολιτειών παρά ο κ. 'Αϊζενχάουερ. Και
το ενδιαφέρον αυτό έχει άμεση συνάρ-
τηση με την ελάττωση των εξοπλιστι-
κών δαπανών. Η Σ. 'Ενωση βλέπει με
άνησυχία τη γοργή ανάπτυξη της Κί-
νας, που θα μπορούσε να την κάνει
να διεκδικήσει την ήγεσία του κομμου-
νιστικού κόσμου. Κι' αν η ανάπτυξη
αυτή συνοδευθεί και με πυρηνικούς έxo-
πλισμούς, θα γίνει πραγματικά βαρύς
κίνδυνος για τη σοβιετική ήγεςία. Ο
άφοπλισμός — με συμμετοχή και της
Κίνας σε σχετική παγκόσμια συμφωνία
— θ' απέτρεπε αυτόν τον κίνδυνο.

Αυτή είναι σήμερα η συνοπτική εί-
κόνα ενός κόσμου που στενάζει κάτω
από τα βάρη των εξοπλιστικών δαπα-
νών και λαχταρά ν' απαλλαγεί από το
άβάστακτο φορτίο για να μπορέσει ν'
ανάπτύξει παραγωγικότερα την οίκο-
νμία του και να άνεβάσει το βιοτικό
επίπεδό του. Το αίτημα του άφοπλι-
σμού δεν στηρίζεται σε ήθικούς, άνθρω-
πιστικούς ή ιδεολογικούς λόγους: αν
ήταν έτσι, θα το άγνοούσε η διεθνής
πολιτική. Στηρίζεται στην οικονομική
ανάγκη και στο κρατικό συμφέρον. Γι'
αυτό υπάρχει έλπίδα να επιβληθεί, έστω
κι' αν η άποδοχή του άργήσει ως την
τελευταία στιγμή.

ΕΙΔΙΚΟΣ

Συνταγή για το τέλειο έγκλημα

Ίδου μια συνταγή για το τέλειο έγκλημα:

Παίρνετε μερικές τρίχες από... μουστάκια ύαινας, τα κοινορτοποιείτε
και τ' άνακατεύετε με μια τροφή ή μ' ένα ποτό που σεβρίρέτε στους έχθρούς
σας. Ο θάνατος είναι εξασφαλισμένος και κανένας ιατροδικαστής δεν θα
μπορέσει ν' άνακαλύψει την αίτια.

Η μέθοδος χρησιμοποιείται από τους μάγους της Άφρικής, άλλα δεν
έχει τίποτα το μαγικό. Το ψιλοκομμένο μουστάκι της ύαινας είναι σκληρό
σαν γυαλί και, όπως τα θραύσματα του γυαλιού, μπορεί να προκαλέσει θα-
νατηφόρα έλκη στον πεπτικό σωλήνα. Έκτός αυτού, είναι άποδεδειγμένο ότι
το μουστάκι της ύαινας περιέχει ένα ισχυρότατο δηλητήριο.

Εύτυχώς που δεν υπάρχει ζωολογικός κήπος στην 'Ελλάδα...

Ο περίφημος βιολονταελλίστας Πάμπλο Καζάλς, 81 χρόνων και η γυναίκα του Μάρθα, μόλις... 20 χρόνων, που
τον παντρεύθηκε από έρωτα. Ο Καζάλς εξακολουθεί να είναι ακόμα ο μεγαλύτερος βιρτουόζος του κόσμου.

ΘΑΛΕΡΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ

Πριν από λίγες ακόμα δε-
καετίες, ένας έξηντάρης ή-
ταν γέρος που άναζητούσε
την ήσυχία κι' άποσυρό-
ταν ουσιαστικά από τη
ζωή. Οι ηλικιωμένοι που
συνέχισαν τη δραστηριό-
τητά τους ήσαν μιá σπά-
νια εξαίρεση, σχεδόν ένα
φαινόμενο. Σήμερα η ήλι-
κία δεν σταματά την δρα-
στηριότητα. Η αύξηση
του μέσου όρου της ζωής,
η καλύτερη ύγεια, οι πε-
ρισσότερες άνεσεις, τα ά-
φθονώτερα μέσα έπιτρέ-
πουν στον άνθρωπο να πα-
ραταίνει την παραγωγική
του δράση ως τα βαθιά
γεράματα. Οι Τσώρτσιλ,
οι Άντενάουερ, οι Μώμ, οι
Μπόρ, δεν είναι πια έξαι-
ρέσεις. Η έποχή μας τεί-
νει να γίνει η έποχή των
ηλικιωμένων. Πώς συμβαί-
νει αυτό;

Ένα εύοϊωνο φαινόμενο της έ- ποχής μας σχετικά με την άν- θρώπινη δραστηριότητα και ήλικία

Το περίφημο άγγλικό 'Ίδρυμα Νάφ-
φλντ, που οι έρευνές του έχουν
ρίξει καινούργιο φώς σε πολλούς
τομείς της έπιστήμης και της γνώσεως
γενικά, έχει εκδώσει τον περασμένο μή-
να ένα σύντομο βιβλιαράκι με τον τί-
τλο «Γερνώτας σ' ένα μηχανοποιημένο
κόσμο», που καταλήγει στο συμπέρα-
σμα ότι πρέπει να έγκαταλείψουμε την
πολιά ιδέα ότι τα γεράματα σημαίνουν
το τέρας της άνθρώπινης δραστηριότη-
τος. Οι ηλικιωμένοι δεν είναι πια άπό-
στρατοι: μπορούν ακόμα να δράσουν
και να δημιουργήσουν σε ήλικία που
άλλοτε δεν άποζητούσε παρά την ξε-
κούραση, την ήσυχία και τη λήθη.

Η έποχή μας έχει κατορθώσει να
παραταίνει όχι μόνο τον μέσο όρο της
άνθρώπινης ζωής, άλλα και τα χρονικά
όρια της άνθρώπινης δραστηριότητας.

Άλλοτε — πριν λίγες ακόμα δεκαε-
τίες — ένας έξηντάρης ήταν γέρος,
μια άγαστη κοπέλλα 25 χρόνων ήταν
γεροντακόρη, ένας γάμος μετά τα 50
ήταν άπίθανη εξαίρεση. Οι άνθρωποι όχι
μόνο πέθαιναν πιο νέοι, άλλα και άπο-
σύρονταν νωρίτερα από την ενεργό ζωή.
Κουράζονταν πιο εύκολα, φθείρονταν
πιο γρήγορα, γερούσαν πρόωρα. Η
έμφάνιση ενός πενήνταρη ήταν πιο γε-

ροντική από την εμφάνιση ενός έβδο-
μηντάρη σήμερα. Μια γυναίκα σαράντα
χρόνων ήταν γριά, έπαυε να έχει φιλα-
ρέσκεια, είχε ξεχάσει από πολλά χρό-
νια τον έρωτα, ήταν τουλάχιστον για-
γιά. Στην ίδια ήλικία σήμερα μια γυ-
ναίκα είναι ακόμα νέα, μπορεί να είναι
σαγηνευτικά όμορφη, να έχει κατακτή-
σεις, να παντρεύεται για πρώτη φορά.
«Η ζωή άρχίζει στα σαράντα», είναι ο
τίτλος ενός άπό τα πιο γνωστά βιβλία
του καιρού μας. Οι θαλεροί έβδομηντά-
ρηδες είναι ο κανόνας. Ο άνθρωπος
νικά κάθε μέρα περισσότερο τα γερά-
τα με τη βοήθεια της έπιστήμης και
με την κοινωνική πολιτική και έχει δά-
σιμες έλπίδες ότι πολύ σύντομα θα
μπορεί να είναι ακόμα χρήσιμος στον
έαυτό του και στην κοινωνία και μετά
τα όγδόντα χρόνια του.

Η παράταση της δραστηριότητας

ΕΙΝΑΙ πολλοί οι παράγοντες που
βοήθησαν να προσκαθεί χρονικά η
άνθρώπινη δραστηριότητα. Οι κα-
λύτερες συνθήκες ύγιεινής, ή, καλύτερη
και καταλληλότερη διατροφή, οι άνετώ-
τεροι όροι και οι λιγώτερες άρες έργα-

ΑΝΩ: Ο Πικασσό, 80 χρόνων, με την τελευταία σύζυγό του Φρανσουάζ, 32 χρόνων. Ο Πικασσό, παρά την ηλικία του, έχει τη θαλερότητα και τη δραστηριότητα ενός νέου.

ΚΑΤΩ: Κόνραντ Άντενάουερ, ο Καγκελάριος της Δ. Γερμανίας. Στα 84 χρόνια του είναι ο δυναμικότερος πρωθυπουργός του δυτικού κόσμου.

σίας, ή διάδοση του άθλητισμού, ή καταπολέμηση των επιδημιών και ή ασφαλέστερη ανάρρωση έπειτα από μίαν άρρώστεια, οι στερεώτερες δάσεις που άποκτά ο οργανισμός από την παιδική ηλικία, ή γενίκευση των έτησιών άδειών και της ψυχαγωγίας, τα συχνότερα ταξιόδια με την άλλαγή του κλίματος και έντυπώσεων, τα περισσότερα ενδιαφέροντα που συντηρούν τη δραστηριότητα, ή πιό άνετη ζωή χάρη στην τεχνική και στα άφθονα μέσα, ή άγάπη για τὸ ύπαιθρο και τη θάλασσα, οι πρόοδοι της ιατρικής, οι άλλαγές στη νοοτροπία και στα ήθη που επιτρέπουν και στους ηλικιωμένους να χαίρονται τη ζωή — όλα αυτά είναι παράγοντες που έχουν άφαιρέσει και άφαιρούν όλοένα πιό πολύ από τὰ γερατιά τις ρυτίδες, την κούραση, την ανία και την άδιαφορία. Οι σημερινοί συνταξιούχοι είναι ίκανοί για πολύχρονη ακόμα εργασία: άπλως βοηθούν στην καταπολέμηση της άνεργίας, παραχωρώντας την εργασία τους στους νέους. Άλλοτε ήσαν πραγματικά άπαστρατοί, σωματικά και ψυχικά.

Άν ρίξετε μιὰ ματιά γύρω σας θὰ δείτε άναρίθμητους ηλικιωμένους που συνεχίζουν με δραστηριότητα τη ζωή τους: γιατρούς, έμπόρους, διομήχανους, δικηγόρους, έπιστήμονες, καλλιτέχνες, συγγραφείς, έπαγγελματίες, διοτέχνες. Τὸ θέαμα αὐτὸ είναι συχνότερο στις χώρες με ύψηλὸ βιοτικό επίπεδο, γιατί εκεί οι συνθήκες της ζωής είναι πιό άνετες και ή κόπωση είναι λιγώτερη — και ή σωματική και ή ψυχική.

Έτσι είναι πάμπολλοι σήμερα οι θαλεροί γέροι που συνεχίζουν σ' όλες τις πολιτισμένες χώρες τη δημιουργική δράση τους. Άλλοτε ένας Τιντορέτος, που εξακολουθούσε να ζωγραφίζει στα όγδόντα χρόνια του, ήταν φαινόμενο. Σήμερα ο Πικασσό κι' ο Μπράκ διατηρούν όλη τη νεανικότητα της καλλιτεχνικής τους δημιουργίας στην ίδια ηλικία, ο Ματίς και ο Ρουώ εργάζονταν με διαρκή άνανέωση ως την ώρα που πέθαναν γεμάτοι χρόνια, ο Βιγιόν, ο Ντέ Κίρικο και τόσοι άλλοι διάσημοι ζωγράφοι βρίσκονται σήμερα, παρά τὰ γερατιά τους, στην καλλιτεχνική πρωτοπορία και είναι δεκάδες οι γνωστοί καλλιτέχνες που ή μεγάλη ηλικία δον μπόρεσε να τους απομακρύνει στην έποχή μας από τη δραστηριότητά τους.

Μερικά παραδείγματα

ΤΟ ίδιο φαινόμενο παρατηρείται στους πιό ποικίλους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Χθές ακόμα ο Κλεμανσώ ήταν δοχτυλοδεικτούμενος γιατί μπόρούσε να κυβερνά τη Γαλλία στα όγδόντα του χρόνια. Ήταν «ο Γέρος» — ο ένας και μοναδικός. Σήμερα ο Άντενάουερ, στα 84 χρόνια του, είναι ο πιό δυναμικός πρωθυπουργός του δυτικού κόσμου, ο Τσώρτσιλ, που γιόρτασε πριν από λίγες μέρες την 86η επέτειο των γενεθλίων του, κυβερνούσε ως προχθές την Άγγλία, ο Ντέ Γκώλ άρχίζει τώρα, στα 70 χρόνια του, τη σημαντικότερη περίοδο της πολιτικής σταδιοδρομίας του, ο Μακμίλλαν έγινε πρωθυπουργός στα 64 χρόνια του, ο Κρουτσσεφ, στα 66, είναι στο κορύφωμα

της δράσεώς του — και τόσοι άλλοι. Και ή πολιτική φθείρει εύκολα. Με τις σημερινές τους ευθύνες, οι πολιτικοί αυτοί θὰ ήσαν άλλοτε αν όχι νεκροί, τουλάχιστον έρείπια στην τωρινή ηλικία τους.

Ο Σώμερσετ Μάμ, που πέρασε τὰ 90, διατηρεί όλο τὸ κέφι, όλο τὸ χιούμορ κι' όλη τη σπιρτάδα του στα τελευταία του έργα. Ο Φρανσουά Μωριάκ, πιό ηλικιωμένος ακόμα, έπηρεάζει την κοινή γνώμη με την καθημερινή άρθρογραφία του και προσθέτει κάθε τόσο ένα ακόμα άριστούργημα στη γαλλική λογοτεχνία. Είναι στρατιά δόκληρη οι συγγραφείς — Γάλλοι, Άγγλοι, Γερμανοί, Άμερικανοί, Ρώσοι, Σκανδιναυοί, Ισπανοί, Λατινοαμερικανοί, Κεντροευρωπαίοι, Ιταλοί — που δίνουν στην έποχή μας τὰ καλύτερα έργα τους μετά τὰ έξήντα, σε ηλικία, δηλαδή, που άλλοτε ένας συγγραφέας είχε δώσει τὸ σημαντικότερο έργο του και άρχιζε τὸν κατήφορο της παρακμής.

Ο Τοσκανίνι εξακολουθούσε να είναι ο μεγαλύτερος μαέστρος του κόσμου ως τὸ θάνατό του: είχε περάσει τὰ όγδόντα. Στην ίδια ηλικία ο Πάμπλο Καζάλς μένει πάντα τὸ καταπληκτικότερο μουσικό φαινόμενο — σάν έκτελεστής — του καιρού μας και παντρεύεται μιαν είκοσάχρονη Πορτορικανή βιολοντσελίστρια, μαθήτριά του, που τὸν είχε έρωτευθεί. Ο σέρ Τόμας Μπήτσαμ, ο περίφημος Άγγλος μαέστρος, 81 χρόνων σήμερα, κρατὰ ακόμα τὰ μουσικά πρωτεία στη χώρα του και παντρεύεται τη γραιμανέτα του, μιὰ κοπέλλα 27 χρόνων. Ο Πικασσό, πιό νέος παρά ποτέ παρά τὰ 81 χρόνια του, ανανεώνει, αδιάκοπα την τέχνη του, καταπλησσει τὸν κόσμο με την πρωτοτυπία και τὸν όγκο του έργου του, κάνει χειμωνιάτικα σπόρ, κολυμπά κάθε μέρα, ακόμα και τὸ χειμώνα, και μένει ένας άκατανίκητος Δόν Ζουάν. Που ή τελευταία γυναίκα του — παντρεύεται κάθε τόσο — ή ώραιότατη και νεώτατη (32 χρόνων) Φρανσουάζ είναι τρελλὰ έρωτευμένη μαζί του. Ο Τσάρλυ Τσάπλιν, ο δημοφιλής Σαρλώ, διατηρεί όλη τη χάρη και την εύκνησία του «χρυσοθήρα» παρά τὰ 72 χρόνια του και έγινε πέρσι πατέρας. Η γυναίκα του Ούνα — κόρη του μεγάλου θεατρικού συγγραφέα Ο' Νήλ — είναι 35 χρόνων.

Έρωτας και ηλικία

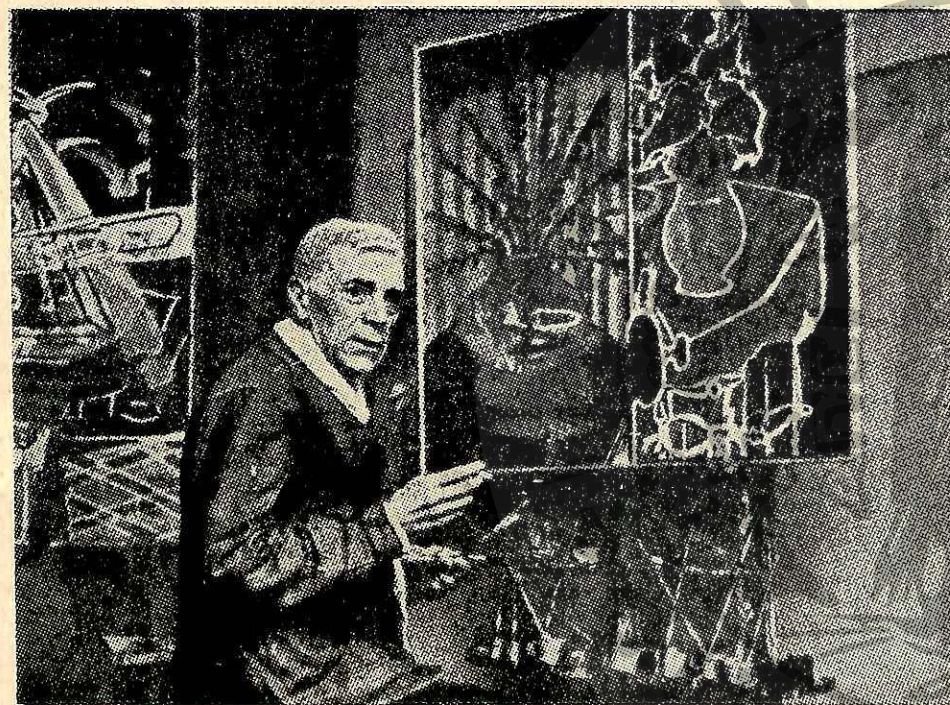
ΕΙΝΑΙ χαρακτηριστικό ότι οι θαλεροί αυτοί γέροντες εξακολουθούν να έχουν στην ηλικία τους έρωτικές κατακτήσεις. Ο Γκαίτε ήταν άλλοτε τὸ μοναδικό φαινόμενο. Όσο διάσημος, όσο μεγάλος κι' αν ήταν ένας συγγραφέας, ένας καλλιτέχνης, έπαυε να ενδιαφέρει έρωτικά τις γυναίκες όταν περνούσε μιαν ώριμήν ηλικία. Όλα τὰ περίφημα είδύλλια του παρελθόντος — του Ραφαήλου και της Φορναρίνας, του Άδελφου Κονστάν και της Κυρίας Στάλ, του Άλφρεντ ντέ Μυσσέ (και του Σοπέν) και της Γεωργίας Σάνδη, του Ρόμπερτ Μπράουνινγκ και της Έλισάβετ Μπάρρετ και άλλα — είχαν ήρωες και ήρωίδες κάτω από τὰ σφράντα, κάτω από τὰ τριάντα μάλιστα. Τώρα, τὰ πράγματα έχουν αλλάξει, όπως μαρτυρούν τὰ

παραδείγματα του Πικασσό, του Καζάλς, του Μπήτσαμ, του Τσάπλιν. Ο Κλάρκ Γκαίμπλ — που πέθανε πριν από λίγες μέρες — ο Γκάρυ Κούπερ, ο Κούρτ Γιούγκενς, ο Σάρλ Μπουαγιέ, ένα πλήθος ακόμα ήθοιοί, είχαν τις μεγαλύτερες κατακτήσεις τους μετά τὰ πενήντα. Και ή ηλικία παίζει, δέβαια, πρωταρχικό ρόλο στὸν έρωτα. Αὐτὸ σημαίνει ότι οι σύγχρονοι αυτοί Δόν Ζουάν είναι, παρά την ηλικία τους, νέοι.

Η φήμη; Η δόξα; Τὸ χρήμα; Μήπως αὐτὰ είναι τὰ όπλα τους; Γιατί, όμως, δὲν ήσαν και άλλοτε; Γιατί τότε διάσημοι, ένδοξοι, πλούσιοι άνδρες έδλεπαν να τελειώνει ή έρωτική τους ζωή μόλις περνούσαν τὰ σαράντα; Άπλούστατα οι άνθρωποι μένουν σήμερα νέοι περισσότερο καιρό. Ο μεγάλος Άγγλος ποιητής Έλιοτ είναι 69 χρόνων και ή γυναίκα του 30. Ο Λόρδος Μπήττυ 54 και ή γυναίκα του — πρώην μανεκέν — 18. Ο Ρόναλντ Άρμστρογκ Τζόουνς — ο πατέρας του συζύγου της πριγκίπισσας Μαργαρίτας της Άγγλίας — 60 και ή γυναίκα του, πραγματική καλλονή, 30. Και τὰ παραδείγματα είναι άναρίθμητα. Και τὸ πιό σημαντικό είναι ότι όλες αὐτές οι νέες γυναίκες βεβαιώνουν — και ή συμπεριφορά τους τὸ μαρτυρεί — ότι είναι εύτυχισμένες με τους άνδρες τους, παρά τὴν άπίθανη διαφορά ηλικίας. Τι αποδείχνει αὐτό; Ότι ή μεγάλη ηλικία δὲν σημαίνει πάντοτε στην έποχή μας γεράματα, ότι ο άνθρωπος μπορεί να μείνει νέος, ακόμα και θαλερός πέρα από τὰ όρια που ήσαν άλλοτε τὸ άκράδιο σημεῖο της ενεργού ζωής και της παραγωγικής δραστηριότητας.

Γόνιμα γεράματα

Η ΑΥΞΗΣΗ του μέσου όρου της ζωής είναι χωρίς άλλο ένα από τὰ μεγαλύτερα έπιτεύγματα του τόσο πλούσιου σε έπιτεύγματα αιώνα μας. Και

Ο μεγάλος Γάλλος ζωγράφος Ζωρζ Μπράκ. Έχει περάσει πρὸ έτών τὰ 80 και εξακολουθεί να εργάζεται με τη θαλερότητα ενός νέου.

ή σημαντικότερη ίσως συνέπεια του έπιτεύματος αὐτοῦ είναι ότι παραμένουν σ' ενεργὸ δράση οι άνθρωποι που ή ηλικία τους έχει δώσει άφθονη και συμπεκνωμένη πείρα. Ο έβδομηντάρης ή ογδοντάρης πολιτικός, συγγραφέας, καλλιτέχνης που έχει διατηρήσει τις σωματικές, πνευματικές και ψυχικές δυνάμεις του, έχει πολύ περισσότερα έφόδια από ένα νέο, γιατί ή πείρα του καθοδηγεί, έλέγχει και πλουτίζει τις δημιουργικές του ικανότητες. Σε ειδικές μόνο περιπτώσεις — όπως στὸ χορό, στὸ τραγούδι, στις βαρείες χειρωνακτικές δουλειές που εξαρτώνται από βιολογικές συνθήκες — ή μεγάλη ηλικία είναι έμπόδιο. Όχι, όμως, πάντα στην έποχή μας. Η Φλάγκσταντ έμεινε ή ιδανικότερη έρμηνεύτρια των βαγνερικών μελοδραμάτων ως τὰ έξήντα της, ή Ουλάνοβσ, που έχει περάσει τὰ πενήντα, δὲν έχει ακόμα αντίπαλο στὸ χορό.

Ένα άλλο γνώρισμα των γερατιών στὸν αιώνα μας είναι ότι μπορούν να προσαρμοσθουν στις νέες ιδέες, ακόμα και να γίνουν επαναστατικά, να καινοτομήσουν. Δὲν είναι άρτηριοσκληρωτικοί. Αὐτὸ τὸ βλέπουμε στην Έπιστήμη, στα Γράμματα, στις Τέχνες. Ο Μωριάκ γίνεται ξαφνικά μαχητικός και ρίχνεται σε ριζοσπαστικό άγώνα στα όγδόντα του χρόνια. Ο Μπράκ, ο Ματίς, ο Πικασσό άσπάζονται τις πιό επαναστατικές ιδέες σε ηλικία που άλλοτε δὲν θὰ τους ένδιέφερε πιὰ τίποτε. Ο Νίλς Μπάρ βρίσκεται στην έπιστημονική πρωτοπορία παρά τὰ χρόνια του που θὰ δικαιολογούσαν στὸ παρελθόν την άδράνεια. Και τὰ παραδείγματα θὰ μπορούσαν να γεμίσουν σελίδες.

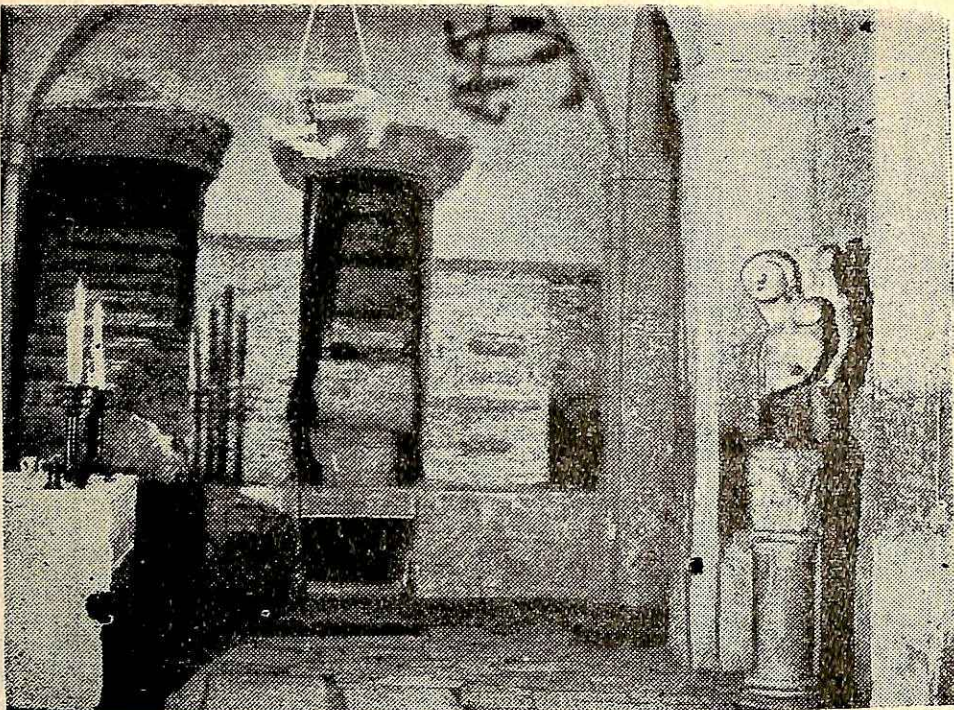
Όπως λέει ένας διάσημος Γάλλος γιατρός, ο καθηγητής Μπεζανσόν, ο άνθρωπος μπορεί να άντιμετωπίσει θαρραλέα τὰ γερατιά άρκεί να μὴ «ξεπαζέψει» — να μὴ σταματήσει τη δραστη-

Σέρ Ουίνστον Τσώρτσιλ Έώρτασε πριν από λίγες μέρες την 86η επέτειο των γενεθλίων του και' οι γνώμες του βαρύνουν πάντοτε στη χώρα του και' σ' όλο τὸν κόσμο.

ριότητά του. Ο ίδιος βεβαιώνει ότι έννοιθε νέος στα όγδόντα του χρόνια, γιατί ποτέ δὲν θέλησε να διακόψει την εργασία του και να φοβηθεί τη ζωή. Μόνο όποιος φοβάται τὰ γεράματα γερνά πριν της ώρας. Τὸ αδιάκοπο ένδιόφρον για τη ζωή και τις έκδηλώσεις της είναι τὸ μυστικό για τὰ παρατεταμένα νιάτα. Τὸ ένδιόφρον αὐτὸ συντηρεί τις δυνάμεις μας, έντείνει τις προσπάθειές μας, κρατὰ τὸ σώμα και τὸ μυαλό σε διαρκή έπιφυλακή, δὲν αφήνει την καρδιά να μαραζώσει, ούτε την ψυχή να μαραθεί και γίνεται ένας βιολογικός παράγοντας που καταπολεμὰ τὰ γεράματα.

Άλλοτε οι γιατροί συνιστούσαν στους ηλικιωμένους την ξεκούραση, την ήσυχία, την άκνησία. Τους άποστράτευαν πρόωρα. Σήμερα κάνουν τὸ αντίθετο. Συνιστούν την παραμονή στις εάλξεις της ζωής, τη συνέχιση της προσπάθειας, την άσκηση της πείρας, την προσφορά υπηρεσιών. Κι' έχουν τὰ μέσα για να κάνουν πραγματοποιήσιμες τις συστάσεις τους. Η έπιστήμη μετατοπίζει κάθε μέρα πιό μακριὰ τὰ σύνορα της ζωής, προεκτείνει τις δυνάμεις του ανθρώπου ως τὰ βαθειά γεράματα. Και είναι τόσο τὰ έπιτεύγματά της ως τώρα, ώστε δὲν διστάζει να προφητεύσει — και οι προφητείες της δὲν είναι φανταστικές — ότι οι γενιές που θὰ μὰς διαδεχθούν δὲν θὰ γνωρίσουν γεράματα, γιατί ή άνθρωπος θὰ τὰ έχει νικήσει όριστικά μέσα στις λίγες προσεχείς δεκαετίες.

Κρύπτη στην κατακόμβη του Αγίου Σεβαστιανού. Η προτομή του μάρτυρος, δεξιά, είναι έργο του Μπερνίνι.

Κατακόμβες: τὰ χαρακώματα τῶν πρώτων Χριστιανῶν

Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΕΝΟΣ ΠΑΡΑΞΕΝΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ

Η ΑΡΧΑΙΑ Απία Όδός, πού τὰ Ἰ-
χνη της σώζονται ἀκόμα ἀρκετά
καθαρά, ἀποτελεῖ, κατὰ κάποιο τρό-
πο, ἕνα ταιριαστό προοίμιο τῶν ρωμαί-
κων κατακομβῶν, πρὸς τίς ὁποῖες ὁδηγεῖ.

Σύμφωνα μὲ τὸν ρωμαϊκὸ νόμο, πού ἀ-
παγόρευε τὴν ταφή ἢ τὴν καύση τῶν
νεκρῶν μέσα στὸν περίβολο τῆς αἰωνίας
πόλεως, οἱ πρώτοι Χριστιανοὶ ἔθαβαν τοὺς
«ἐκκοιμημένους» ἀδελφούς των ἔξω ἀπὸ
τὸ Πομέριουμ, τὰ ὅρια δηλαδή τοῦ κυ-
ρίως ὕστεος. Δημιούργησαν ἔτσι ὑπόγεια
κοιμητήρια μέσα στὸ μαλακὸ καὶ κοκκινωπὸ
δραχμάδες στρώμα, πού ἀποτελεῖ τὸν ἡφαι-
στεϊακὸ σκελετὸ τοῦ Λατίου.

Ἡ παρουσία τῆς χριστιανικῆς Ρώμης
εἶναι ἐξαιρετικὰ ζωηρὴ ἀνάμεσα στὸ δεύ-
τερο καὶ στὸ τρίτο μίλι τῆς Απίας Ό-
δοῦ. Πολὺ κοντὰ τὸ ἕνα στὸ ἄλλο, θρί-
σκει ἐκεῖ κανεὶς τὰ πρὸ μεγάλα κοιμη-
τήρια, μὲ ἕνα δίκτυο ὑπογείων διαδρό-
μων, πού εἴτε περνοῦν ὁ ἕνας πάνω ἀ-
πὸ τὸν ἄλλο εἴτε διασταυρώνονται εἴτε
διακλαδίζονται πρὸς ὅλες τίς κατευθύν-
σεις καὶ σὲ ἔκταση δεκάδων χιλιομέ-
τρων.

Ἐξω ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ Αγίου Σε-
βαστιανού, θρῖσκονται οἱ μεγάλες κατα-
κόμβες τοῦ Αγίου Σεβαστιανού, τοῦ Α-
γίου Καλλίστου, τοῦ Πραυτεξιάτου, κα-
θὼς κι' ἄλλες μικρότερες, ὅπου οἱ ἐντά-
φιοι χῶροι εἶναι, χωρὶς καμμιὰ ἀμφι-
βολία, πρὸ πολυάρθρου ἀπ' ὅ,τι σὲ ὅλες
τίς ἄλλες νεκροπόλεις πού εἶναι διάσπαρ-
τες στὰ περίχωρα τῆς Ρώμης.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ πρὸ ἀξιόλογα

ἱστορικὰ γεγονότα τῶν πρώτων χρόνων
τοῦ Χριστιανισμοῦ ξετυλίχθηκαν ἐδῶ.

Ἡ προέλευση τοῦ ὄρου

ΟΡΟΣ «κατακόμβη» ἔλκει τὴν κα-
ταγωγή του ἀπὸ τὸ ἀκόλουθο γε-
γονός. Ἀνάμεσα στὸν λόφο τοῦ Α-
γίου Καλλίστου (ἢ Καλίεστου) καὶ σ'
ἐκείνον τῆς Καικιλίας Μετέλλας, ἡ Απ-
πία Όδός χαμηλώνει ἀκόμα καὶ σήμερα,
περνώντας ἀπὸ μιὰ μικρὴ λεκάνη, ὅπου,
ἀπὸ τὸν πρώτο αἰῶνα μ. Χ. ὑπῆρχε ἕνα
ὄρυχέο ποτιζολάνας. Ἐκεῖ, οἱ εἰδωλο-
λάτρες εἶχαν θάψει μερικὸς νεκροὺς γιὰ
ἕνα διάστημα. Λίγο ἀργότερα, χτίστηκαν
καὶ δυὸ ἐπαύσεις. Αὐτὴ ἡ μεγάλη λακκού-
βα ὀνομαζόταν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους με-
μιὰ ἐκλατινισμένη ἑλληνικὴ ἔκφραση: «κα-
τὰ κόμβας» ἢ «ἐντὶ κατακούμπας», πού
σήμαινε: «κοντὰ στὴ λακκούβα».

Οἱ χριστιανικοὶ ἐνταφιασμοί, πού ἔ-
γιναν κατόπιν σ' ἐκείνη τὴν περιοχή,
γενέκυσαν τὸ ὄνομά της σὲ ὅλα τὰ ὑ-
πόγεια κοιμητήρια, πού θρῖσκονται ἔξω
ἀπὸ τὴν αἰωνία πόλη.

Οἱ Χριστιανοὶ ἀπέθεταν τὰ σώματα τῶν
νεκρῶν τους μέσα στοὺς «λόκουλις», δηλα-
δὴ σὲ κοιλότητες πού σκάβονταν στὰ τοι-
χώματα κάθε διαδρόμου. Αὐτὲς οἱ κοι-
λότητες, πού θυμίζουν... ράφια, ἔχουν
ἢ κάθε μιὰ μακρὸς δυὸ μέτρα περίπου
κι' εἶναι ἀνοιγμένες ἢ μιὰ πάνω στὴ ἄλλη,
ἥπως οἱ κοκέττες στὶς καμπίνες τῶν πλοί-
ων, φτάνοντας τίς τέσσερις μὲ πέντε

Ὁ ὑπόγειος λαβύρινθος,
πού ἀπλώνεται ἔξω ἀπὸ
τὴ Ρώμη, δὲν ὑπῆρξε ἕνα
ἀδιέξοδο τῆς ἱστορίας,
πού δὲ ἐμπόδιζε τὴν ἐμ-
φάνιση ἐνὸς Νέου Κόσμου.
Ἀπεναντίας μέσα ἀπὸ τὰ
βάθη του, δοκιμασμένος
σκληρὰ στὴ πίστη του,
ἀνέτειλε ὀριστικὰ ὁ και-
νούργιος Χριστιανικὸς
κόσμος, γκρεμίζοντας τὸν
εἰδωλολατρικὸ.

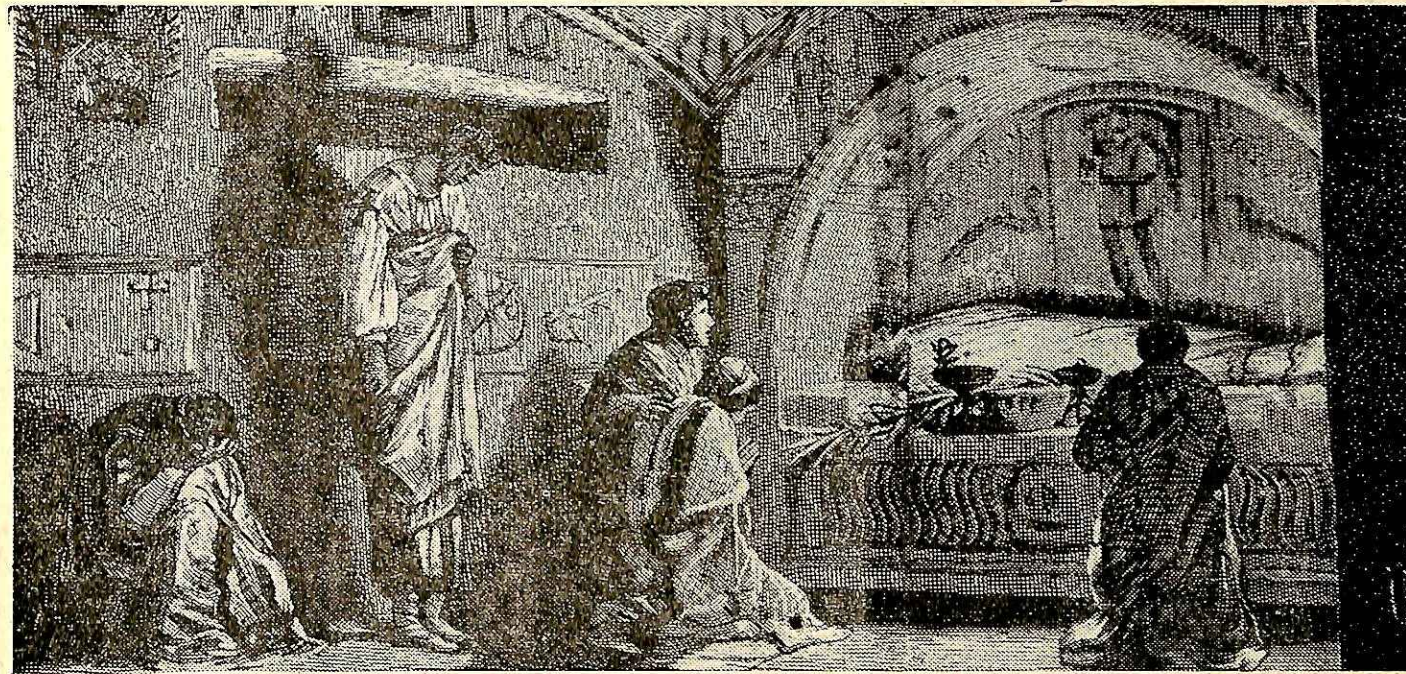
ἀπὸ τὸ δάπεδο ὡς τὴν ὀροφή τοῦ δια-
δρόμου. Ἀργότερα, ὅπου τὸ ἐπέτρεπε ἡ
πυκνότης τοῦ εὐθρυπτοῦ πετρώματος, ξε-
περνοῦσαν τίς ἑφτά καὶ τίς ὀχτὼ. Ἔτσι,
ἦταν δυνατόν νὰ ἐνταφιάζονται δώδεκα,
δεκατέσσερις, ἢ ἀκόμα καὶ δεκαῆξη νε-
κροὶ σὲ μὴκος διαδρόμου μόλις δυὸ μέ-
τρων.

Κάθε ὀριζόντια σειρὰ τῶν «λόκουλις» ὠ-
νομαζόταν «πλάς». Μετὰ τὸν ἐνταφια-
σμὸ, τὸ ἀνοιγμα χτιζόταν μὲ ἕνα
εἶδος τούβλων (τέγκουλα) ἢ μὲ μαρμάρι-
νη ἢ πέτρινη πλάκα (τάμπουλα). Ἐκεῖ πά-
νω, χαραζόταν ὅσπερ τὸ ὄνομα τοῦ νε-
κροῦ μὲ λατινικοὺς ἢ ἑλληνικοὺς χαρακ-
τήρες, χωρὶς νὰ λείπουν, συχνά, διάφορες
λεπτομέρειες, ὅπως ἡ ἡλικία του, ἡ ἐθνι-
κότης του, ἡ κοινωνικὴ του θέση κλπ.
Τὰ γράμματα ὄχι σπάνια, συνωδευ-
όταν καὶ μὲ διάφορα χαρακτηριστικὰ
σύμβολα τῆς χριστιανικῆς πίστεως: πε-
ριστέρι, ἄγκυρα, ἀμνός, ψάρι, φοῖνιξ,
πλοῖο ἢ ἀκόμα κι' ἀπὸ σχέδια, ὅπως ἕ-
νας ἄνθρωπος σὲ δελτικὴ στάση κλπ

Τὰ «Ἀρκοσόλια»

ΤΟ ψάρι, ὅπως ὅλος ὁ κόσμος ξέρεῖ,
θυμίζει μιὰ ἑλληνικὴ ἀρκουστοιχίδα.
Ἡ λέξη ΙΧΘΥΣ ἀποτελεῖται ἀπὸ
τὰ ἀρχικὰ τῶν λέξεων Ἰησοῦς Χριστὸς
Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ. Ἡ ἄγκυρα εἶναι τὸ
ἔμβλημα τῆς ἐλπίδας. Τὸ περιστέρι θυμι-
λεῖ τὴν ἀπελευθερωμένη ἀπὸ τὸ σῶμα ψυ-
χὴ καὶ παραλληλῆ, φέρνει στὸ νοῦ τὸ
«Ἅγιο Πνεῦμα, πού κατέβηκε ἀπὸ τοὺς
οὐρανοὺς, κατὰ τὴ Βάπτισή, πάνω στὸν
Χριστό. Οἱ Χριστιανοὶ εἶχαν πάρει καὶ
μερικὰ σύμβολα ἀπὸ τὸν εἰδωλολατρικὸ κό-
σμο, ὅπως τὸ παγώνι, πού ὑπαινίσσεται
τὴν ἀθανασία.

Καθὼς κυλοῦσαν τὰ χρόνια, ὁ ἀριθμὸς
τῶν Χριστιανῶν, παρὰ τοὺς διαγμούς, αὖ-
ξανε κι' οἱ καινούργιοι πιστοὶ ἤθελαν νὰ
θάβονται μαζί μὲ τοὺς ἀδελφούς των.
Ἔτσι σκάβονταν πρὸ θαθεῖα νέσι διαδρο-
μοὶ καὶ νέσι «λόκουλις». Οἱ κατακόμβες ἀπ-
έκτησαν, λοιπόν, ἀρκετοὺς δρόμους, φτά-
νοντας σὲ πολλὰ μέτρα βάθος. Ἐπαρ-

Ἐνας ἐνταφιασμὸς στὶς κατακόμβες κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ. (παλιὰ χαλκογραφία).

χουν διαδρόμοι ἀκόμα καὶ μὲ πέντε ὁρό-
φους, πού ἐπικοινωνοῦν μὲ στενὲς καὶ
κακοφτιαγμένες σκάλες.

Οἱ «λόκουλις» δὲν εἶναι ὡστόσο, ὅλοι
ὁμοίομορφοι. Τὸ πνεῦμα τῆς οἰκονομίας
τοῦ χώρου δὲν πρυτάνευε πάντα καὶ παν-
τοῦ. Ἔτσι, συναντᾷ κανεὶς «λόκουλις» πού
δὲν εἶναι σκαμμένοι στὰ τοιχώματα τῶν
διαδρόμων, ἀλλὰ ἀποτελοῦν ἕνα εἶδος
σαρκοφάγου πάνω ἀπὸ τὸν διάδρομο.

Τὶς σαρκοφάγους αὐτὲς τίς ἀποκαλοῦ-
σαν «ἀρκοσόλια». Ἡ λέξη «ἀρκοσόλιον»

προέρχεται ἀπὸ τίς λέξεις τόξο καὶ λου-
τῆρ (ἄρκουμ, σόλιουμ), γιὰ τὴν ἑλπίδα
αὐτοῦ, μὲ τὸ σχῆμα τους, θύμιζαν τίς
δυὸ παρὰ πάνω ἔννοιες. Ἐννοεῖται, ὅτι
τὰ «ἀρκοσόλια» προωρίζονταν γιὰ τὰ πρὸ
ὄνομαστὰ μέλη τῆς χριστιανικῆς κοινό-
τητος.

Ποῦ καὶ ποῦ, στενὲς πόρτες στὰ τοι-
χώματα τοῦ διαδρόμου, βγάζουν σὲ ὀρθο-
γώνιους ἢ καὶ πολυγώνιους θαλάμους,
ὅπου ὑπάρχουν ἐπίσης «λόκουλις». Οἱ θά-
λαμοι αὐτοί, πού λέγονται ἐκουμπίκου-

λας, συγκέντρωναν τοὺς τάφους μιᾶς οἰ-
κογένειας. Ὁρισμένοι εἶναι στολισμένοι
μὲ νοτιστογραφίες ἢ περασμένοι μὲ μαρμα-
ροκόνασμα.

Οἱ κατακόμβες δὲν ἦταν τόποι μόνον
ταφῆς, ἀλλὰ καὶ λατρείας. Καὶ κατὰ ἄλ-
λο ἀκόμα: χρησίμευαν, σὲ περιόδους δι-
ωγμῶν, γιὰ καταφύγια. Ἀλλὰ ἡ στενό-
χωρη διαρρύθμισή τους, ἡ ὑπερβολικὴ ὑ-
γρασία κι' ὁ μὴ ἀνανεούμενος ἀέρας τους
δὲν ἐπέτρεπαν παρὰ ὀλιγόωρη παραμονή.
Οἱ καθαυτοί, οἱ τακτικὲς λατρευτικὲς συ-
νάξεις γίνονταν στὸ ἱερατεῖο.

Τὰ μεγάλα κοιμητήρια

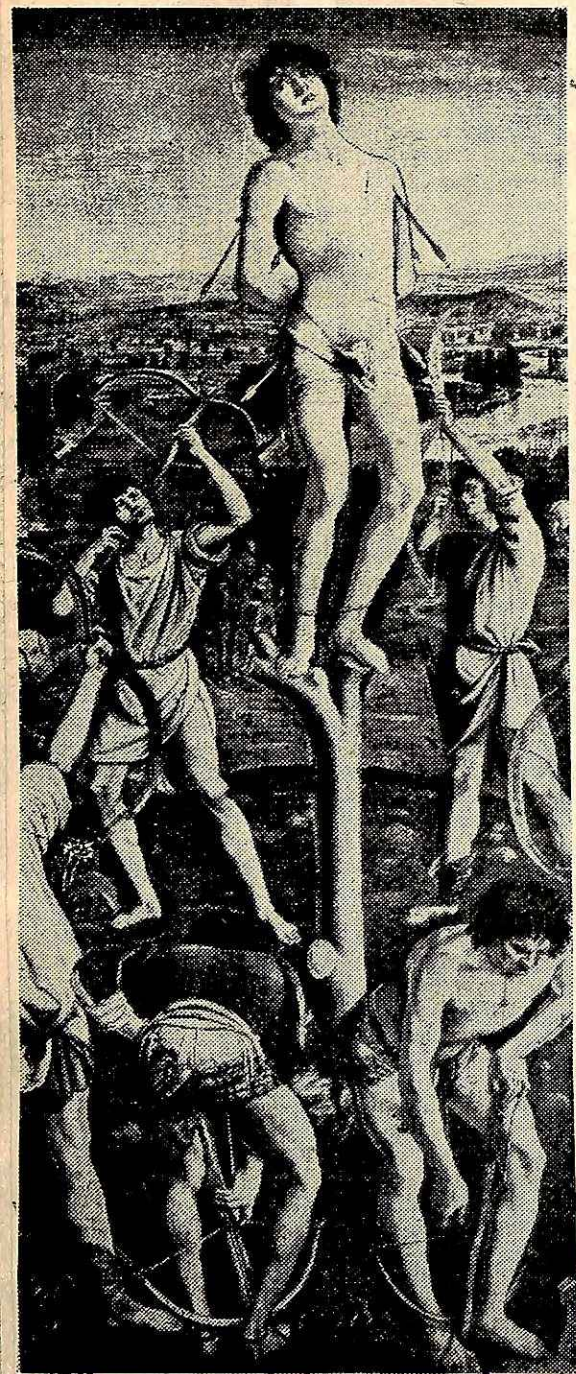
ΣΤΟ κοιμητήριό τοῦ Αγίου Σε-
βαστιανού, τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν
εἰδωλολατρεῖα στὸ χριστιανικὸ φω-
τίζεται μὲ ἐνδιαφέροντα τρόπο. Ἐκεῖ μέ-
σα, συναντᾷ κανεὶς τρία σπουδαῖα μαν-
σολεῖα τῆς πόλης, πού τὰ κληρονόμη-
σε ὁ χριστιανισμός. Πάνω ἀπ' αὐτὰ, ὁ-
πάρχει ἕνας κεντρικὸς χώρος ὅπου, κατὰ
τὴν παράδοση εἶχαν μεταφερθεῖ προσω-
ρινὰ τὰ λείψανα τῶν δυὸ κορυφαίων ἀ-
ποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, γιὰ νὰ
προστατευτοῦν ἀπὸ τὴ σύλληψη κατὰ τοὺς
διαγμούς τοῦ Βαλεριανού. Στὸ πῶρο αὐ-
τόν, ὅπου γίνονται τελετὲς πρὸς τιμὴν
τῶν ἀποστόλων, διατηροῦνται οἱ πρὸ ἐν-
διαφέροντες ἐπιγραφὲς τῆς χριστιανικῆς
ἀρχαιολογίας. Οἱ ἐπιγραφὲς αὐτὲς, χα-
ραγμένες ἀπὸ τὸ χέρι ταπεινῶν κι' ἀνω-
νύμων πιστῶν, ἔχουν μιὰ δελτικὴ ἀπλό-
τητα κι' ἀποπνέουν βαθεῖα ἀνθρωπιά.

Οἱ κοντινὲς κατακόμβες τοῦ Αγίου
Καλλίστου προσφέρουν στὸν ἐπισκεπτή μιὰ
πολὺ διαφορετικὴ ἀτμόσφαιρα. Εἶναι οἱ
πρὸ πολυσύχναστες ἀπὸ περιηγητὲς καὶ
μερικὲς φορὲς ὁ δρόμος τῶν μεγαφώ-
νων, οἱ λάμπες τοῦ τελητοῦ φωτισμοῦ
καὶ τὸ ἀδιάκοπο πῆγαινε — ἔλα τῶν

Ἡ συνάντηση Πέτρου καὶ Παύλου, μπρο-
στὰ στὶς πύλες τῆς Ρώμης. (Μωσαϊκὸ
τοῦ 12ου αἰῶνα. Παλατινὸ ναῖδριο τοῦ
Παλέρμου).

Ἡ συνάντηση Πέτρου καὶ Παύλου, μπρο-
στὰ στὶς πύλες τῆς Ρώμης. (Μωσαϊκὸ
τοῦ 12ου αἰῶνα. Παλατινὸ ναῖδριο τοῦ
Παλέρμου).

Το μαρτύριο του Αγίου Σεβαστιανού. Πίνακας του Πολλαινόλο. 'Ο Σεβαστιανός ήταν διοικητής μίας ρωμαϊκής κοχόρτις επί Διοκλητιανού. 'Όταν αποκαλύφθηκε η χριστιανική του ιδιότητα, ο αυτοκράτορας πρόσταξε να θανατώσουν τον γενναίο αξιωματούχο με δέλη.

άνθρωπων δίνουν την εντύπωση... χολιγουντιανού στούντιο. Οι κατακόμβες αυτές είναι πολύ βαθιές κι' αποτελέσαν το πύλο προτιμυμένο καταφύγιο των πιστών κατά τους τελευταίους διωγμούς. 'Η αξία τους έγκειται ακόμα και στο ότι αποτελούσαν το επίσημο κοιμητήριο της Ρωμαϊκής 'Εκκλησίας. 'Ετσι, πράγματι, βρίσκονται θαμμένοι αρκετοί από τους πρώτους επισκόπους της αιώνας πάλης. Οι κατακόμβες αυτές έχουν κι' αρκετά λουιναρία, δηλαδή ένα είδος άγωγών ήλιακού φωτός.

CARLO PICCHIO

'Αλλά το πύλο έκτεταμένο από τα κοιμητήρια είναι οι κατακόμβες της Δομιτίλλας, που βρίσκονται κατά μήκος της 'Αρδεαίνης 'Οδοϋ, όχι μακριά από το προηγούμενο κοιμητήριο. Αυτή η νεκρούπολη προσφέρει, σε ώρισιμένα σημεία της, ένα πύλο πλούσιο υλικό για τη μελέτη των εικαστικών τεχνών της πρώτης χριστιανικής περιόδου. 'Ενώ η τεχνική των τυπογραφιών είναι ακόμα απολύτως ελληνιστική, τα θέματα έχουν πλούσια μοτίβα από τη φύση, χωρίς, φυσικά, να λείπει η συμβολιστική διάθεση. Βλέπει επίσης κανείς μερικές συνθέσεις παρμένες από την ειδωλολατρική μυθολογία, όπως του «'Ερωτα και της Ψυχής», που συμβολίζει τη ζωή της ψυχής ή του 'Ορφέα και των ήμερωμένων από τη μουσική του θηρίων, που συμβολίζει το κήρυγμα του Σωτήρος. 'Εδώ επίσης βρίσκεται και το μοτίβο του Καλού Ποιμένου.

'Αναδεωρείται η παλιά έκδοχή

ΑΠΟ τις συστηματικές μελέτες που έκαναν στο υλικό των κατακομβών μεγάλοι αρχαιολόγοι, με κορυφαίο ανάμεσά τους τον περίφημο Ντέ Ρότσι, η παλιά ιδέα για τον πρώιμο χριστιανισμό, στη Ρώμη, αναδεωρήθηκε κι' α. Διαπιστώθηκε, έτσι, ότι οι πρώτες «αποικίες του 'Ιησού» στην πόλη των Καισάρων δεν ήταν ολιγαριθμικές συνάξεις φτωχών κι' αποκλήρων αλλά μεγάλες κοινότητες άτομων κάθε κοινωνικής τάξεως, προικισμένες και με αξιόλογα υλικά μέσα.

Πολλά σημεία, όπου επικρατούσαν ακαθόριστες απόψεις, διαφωτίστηκαν απόλυτα από τους αρχαιολόγους. 'Ιδιαίτερα, εξακριβώθηκε ότι οι διωγμοί, παρά τα αλλεπάλληλα κύματά τους και την απερίοριστη σκληρότητά τους, δεν έφεραν ποτέ αποτέλεσμα.

'Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία στράφηκε με όλο το βάρος του κύρους της και των μέσων της εναντίον της συμπαγούς και ισχυρής δογμάσεως των Χριστιανών, γιατί ένοιωσε ότι το πνεύμα αυτής της δογμάσεως απειλούσε τις βάσεις των θεσμών του ρωμαϊκού Ιμπεριουμ. 'Αρκετά να αναφέρει κανείς την απειλή που εκπροσωπούσε ο Χριστιανισμός εναντίον του θεσμού της δουλείας, για να καταλάβει τους σοβαρούς λόγους, που ενέπνευσαν τους διωγμούς.

'Αλλά οι διωγμοί, στην πραγματικότητα, προκάλεσαν ακριβώς το αντίθετο απ' ό,τι έπεδιδεσαν. 'Ο έλθρος που χτυπούσε η Ρώμη μ' αυτούς, γινόταν πύλο δυνατός με τα πλήγματα που δεχόταν. Πράγματι, οι Χριστιανοί δεν ήταν ποτέ φλογεροί στην πίστη τους και τόσο ενωμένοι μεταξύ τους, όσο κατά την περίοδο που απέτέλεσε την κορωνίδα των διωγμών, δηλαδή στις μέρες του αυτοκράτορος Διοκλητιανού.

Τα χαλαρώματα, όπου οι όπαδοί του Ναζωραίου αγωνίστηκαν επί τρεις σχεδόν αιώνες εναντίον της ρωμαϊκής θρησκείας, συμβολίζονται κυρίως από τις κατακόμβες, απ' αυτούς τους υπόγειους λαβυρινθούς όπου αντηχούσαν ή φωνή του κηρύγματος κι' η επίκληση της ελπίδος για την ανάνσταση και τη ζωή. Αυτή η απέραντη αλληλοδιαδοχή υπογείων τάφων υπέσκαψε τα θεμέλια του ειδωλολατρικού κόσμου.

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

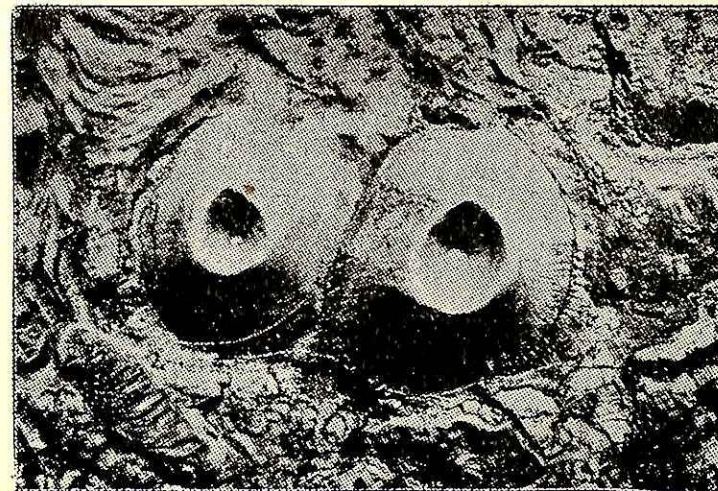
ΣΕ μιιά εποχή που τα 60% της ανθρωπότητας υποσιτίζονται, φαίνεται πολύ επίκαιρη η οργάνωση ενός «μουσείου του ψωμιού». 'Ενα τέτοιο μουσείο, το πρώτο στο είδος του, ιδρύθηκε πρόσφατα στην Ούλμ, μιιά πόλη της νότιας Γερμανίας που είναι κυρίως γνωστή για τον καθεδρικό της ναό, του οποίου το κωδονοστάσιο είναι το ψηλότερο στον κόσμο. Στο «μουσείο του ψωμιού» της Ούλμ αποκτά κανείς μιιά γενική εικόνα για την καλλιέργεια και την επεξεργασία των σιτηρών, καθώς και για την κατασκευή του ψωμιού. Τονίζεται επίσης η οικονομική και η ιερή σημασία του ψωμιού στη ζωή των λαών κατά τη διάρκεια των τελευταίων 4.000 χρόνων. Σχηματικές παραστάσεις, εικόνες, φωτογραφίες και πολλά έργα και άλλα εκθέματα πληροφορούν τον επισκέπτη για το πώς ο άνθρωπος των περασμένων αιώνων παρασκεύαζε την κυριότερη τροφή του. Χάρη στο αρχείο και την πλούσια βιβλιοθήκη που διαθέτει, το μουσείο θα χρησιμεύσει ως κέντρο έρευνών και πληροφοριών για το βασικό είδος διατροφής του ανθρώπου.

★

ΟΙ Νεοθωρξέοι πολεοδόμοι προβλέπουν ότι σε 25 χρόνια ο πληθυσμός της μεγαλύτερης αμερικανικής πόλεως θα ξεπεράσει τα 23 εκατομμύρια κατοίκων. 'Η Νέα 'Υόρκη θ' επεκταθεί 100 χιλιόμετρα πέρα από το Μανχάταν. Οι νέες συνοικίες θα χτισθούν γύρω από «εμπορικούς πυρήνες» όπου θα εγκατασταθούν τα εστιατήρια, τα καταστήματα πολυτελείας και τα γραφεία. 'Η τροχαία κυκλοφορία θα διοχετευθεί κυρίως σε υπόγειες σήραγγες.

★

ΕΔΩ και μερικούς μήνες, ο δρ Νάμπου, της 'Ιατρικής Σχολής του Τόκιο, προσπαθούσε ν' αποδείξει πως οι συνεχείς θόρυβοι στους δρόμους προκαλούνται τα ξηνανά πλάσματα των σύγχρονων μεγαλοπόλεων προκαλούν επιβράδυνση της βιολογικής ανάπτυξης. 'Αλλά τα πειράματά του τον ωδήγησαν ακριβώς στο αντίθετο συμπέρασμα: 'Ο δρ Νάμπου τοποθέτησε μερικά λευκά ποντίκια στα χαλυδορυγεία του Γιαβάτα, όπου η ένταση του θορύβου ξεπερνάει συνήθως τα 100 ντεσιμπελ επί όχτ' ώρες την ημέρα. Τα ποντίκια όχι μόνο δεν έπαθαν τίποτα, αλλά αναπτύχθηκαν ταχύτερα, πληρέστερα και αρμονικότερα απ' ό,τι άλλα ποντίκια που είχαν ζήσει σε κανονικό περιβάλλον.

Οι «Δυο Μαστοί» — ήφαιστειακοί κώνοι από την Κοιλάδα των 'Ηφαιστειών του Περού.

ΟΤΑΝ ΤΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΞΥΠΝΟΥΝ...

ΤΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΠΟΤΕ ΔΕ ΣΒΥΝΟΥΝ, ΜΟΝΑΧΑ ΚΟΙΜΟΥΝΤΑΙ

ΚΑΘΕ φορά που ένας κρατήρας ήφαιστειού αρχίζει να ξερνάει φωτιά, ώρισμένοι άνθρωποι καταστρέφονται, μερικοί τρομάζουν και μερικοί άλλοι... ένθουσιαζονται. Είναι οι επιστήμονες, για τους οποίους κάθε ήφαιστειακή έκρηξη γίνεται αφορμή ενός ατοσχέδιου επιστημονικού συνεδρίου. Από την Κατάνη, τη Νέα 'Υόρκη, το Λονδίνο ή το Παρίσι, οι ήφαιστειολόγοι εγκαταλείπουν αδιάσπαστα τα εργαστήρια, τα γραφεία και τις βιβλιοθήκες τους για να παρακολουθήσουν από κοντά το φλογερό παραλήρημα των ήφαιστειών. Μεγάλος είναι ο κίνδυνος, αλλά τους προστατεύει ο ειδωλολάτρης «άγιος» της ήφαιστειολογίας: ο 'Εμπεδοκλής, που λέγεται ότι πέρασε πολλά χρόνια της ζωής του στην κορυφή της Αΐτας, μέχρι που τον κατάρπησε το γιγαντιαίο καμίνι του κρατήρα της...

«Είναι παιχνίδι επικίνδυνο άλλ' απερίγραπτα συναρπαστικό», γράφει ο Χαρούν Ταζιέφ, ο τολμηρότερος ήφαιστειολόγος του κόσμου, ο πρώτος μετά τον 'Εμπεδοκλή που τόλμησε να κατέβει στα βάθη ενός ήφαιστειακού κρατήρα εν δράσει. Αυτό συνέβη το 1953 στο Βελγικό Κογκό. 'Ο Ταζιέφ ήταν τότε 38 χρονών και είχε εγκαταλείψει την ύφηγητική του έδρα στο πανεπιστήμιο των Βρυξελλών για να παρατηρήσει με όλη του την άνεση (τρόπος του λέγειν) τα ήφαιστειακά φαινόμενα. 'Αψηφώντας το θάνατο σε κάθε βήμα ο παράξενος ύφηγητής εξερεύνησε το φλογερό καζάνι του Νιραγκόγκο, γεμάτο λάβα που κόχλαζε... Σημείωση: ο Χαρούν Ταζιέφ είναι ακόμα ζωντανός.

'Η γνώση αυτών των φαινομένων, η επιστημονική παρατήρηση των έν ενεργειών κρατήρων κι' η ανάλυση της λάβας επέτρεψαν τη διαλεύκανση ώρισμένων σκοτεινών σημείων του μυστηρίου που περιβάλλει τη γένεση και τη δράση των ήφαιστειών. 'Αλλ' αυτά δεν είναι

παρά σταγόνες γνώσεως από τον άκεανό του άγνώστου. Το έχουμε πει πολλές φορές: Σε μιιά εποχή που ο άνθρωπος έτοιμάζεται να κατακτήσει τ' άστέρια, είναι υποχρεωμένος ν' αρκείται ακόμα σε υποθέσεις ως προς τη φύση του πλανήτη που θα του χρησιμεύσει για βάση εξορμήσεως προς το Διάστημα. Τη μόνη βεβαιότητα που κατέχουμε μάς τη δίνουν οι στατιστικές: 'Εδώ και 400 χρόνια, σημειώθηκαν κάπου 500 ήφαιστειακές εκρήξεις. Οι εκρήξεις αυτές έχουν σκοτώσει περίπου 190.000 ανθρώπους. 'Ισχυρότερη απ' όλες ήταν η έκρηξη του Ταμπόρο, το 1815, που εξολόθρευσε 56.000 άνδρες, γυναίκες και παιδιά.

★

ΗΝΕΑ επιστήμη της ήφαιστειολογίας απέκτησε πολύ γρήγορα τίτλους ευγενείας. Είναι μιιά πολύπλοκη επιστήμη. Στην ορυκτολογική εξέταση της λάβας, την ανίχνευση των παλιών στρωμάτων και τη γεωλογική μελέτη των κρατήρων προστίθεται η φυσικοχημική ανάλυση του ρευστού μίγματος και των αερίων μιγμάτων. Και όπως όλες οι επιστήμες, η ήφαιστειολογία έχει τους ήρωες και τους αγίους της, τους επιστήμονες που σπεύδουν πάντα στην πρώτη γραμμή, αυτούς που βρίσκουμε πάντα σκαρφαλωμένους στα χείλη των κρατήρων ή στις όχθες των ποταμών της λάβας, με το μάτι κορφωμένο στο ηλεκτρικό πυροσκόπιο που μετράει τις θερμοκρασίες των ρευστών εγκάτων της Γης. 'Ο κίνδυνος караδοκεί παντού: πέφτει από τον ουρανό σαν εμπρηστική βόμβα, προκαλεί άσφυξία, καίει, θάβει κάτω από τη στάχτη...

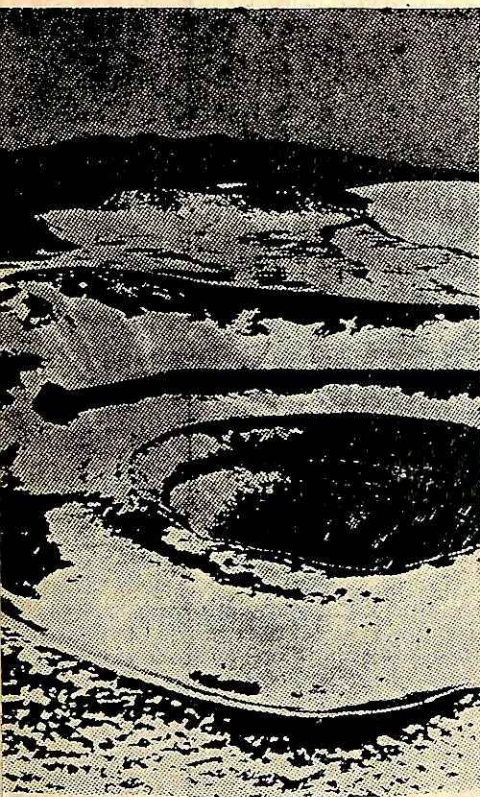
Οι επιστήμονες αυτοί, αληθινοί ντετέκτιβ της Κολάσεως, έχουν συγκεντρώσει, με μύριους κινδύνους, ενδιαφέροντα

στοιχεία. 'Ο 'Ηφαιστος, άπατημένος σύζυγος της 'Αφροδίτης και θεός των φλογών εγκάτων, έχει τώρα, σαν κοινός εγκληματίας, άπκτήσει «φάκελλο» στην 'Ασφάλεια. Κάθε μέρα ο φάκελλος του 'Ηφαιστού διογκώνεται με καινούργιες μαρτυρίες για την εγκληματική του δράση. Οι ντετέκτιβ της Κολάσεως γνωρίζουν όλα τα λημέρια του — τα έργαστήρια του θανάτου — τα έχουν καταγράψει και αρίθμησει, τα παρακολουθούν συνεχώς. Πρόσφατα εξεδόθη στο 'Εδιμβούργο ένα βιβλιαράκι με τον τίτλο: «Κατάλογος όλων των έν ενεργείας ήφαιστειών του κόσμου». Πρώτο, σημειώνεται το 'Αλμπάνο της 'Ιταλίας. Τελευταίο (ύπ' αριθ. 473) το ήφαιστειο 'Ερεβός της 'Ανταρκτικής.

Τετρακόσια εβδομήντα τρία ήφαιστεια σ' όλο τον κόσμο, έτοιμα σε κάθε στιγμή να ξεράσουν φωτιά και λάβα... 'Ο χάρτης της ύδρογείου δείχνει πως οι περισσότεροι κρατήρες είναι συγκεντρωμένοι στις περιοχές της Γης, όπου οι σεισμικές δονήσεις είναι συχνότερες και, ιδιαίτερα, εκεί που τα σεισμικά κύματα γεννιούνται σε βάθος λιγώτερο των σαράντα χιλιομέτρων.

Σ' αυτές τις δυο παρατηρήσεις οι γεωφυσικοί έχουν προσθέσει τα τελευταία χρόνια μιιά θεωρία που αποτελεί τη βάση των έρευνών της ήφαιστειολογίας: είναι η θεωρία για τη φυσική σύσταση της Γης. 'Εδώ και λίγα χρόνια γινόταν ακόμα δεκτό πως η Γη, στο κέντρο της, είχε ένα ρευστό πυρήνα ύψλης θερμοκρασίας. Για τους επιστήμονες, όπως και για τους γυμνασιόπαιδες, αυτός ο «φλεγόμενος πυρήνας» ήταν αρκετός για να εξηγήσει τις ήφαιστειακές εκρήξεις: 'Από τα εγκάτα της Γης η ρευστή μάζα πιέζει το σχετικά λεπτό γήινο «κόσφι» μέχρι που βρίσκει μιιά ρωγμή και ξεχύνεται στην επιφάνεια. Τι άπλούστερο;

'Αλλ' οι άπλεις θεωρίες δεν είναι πάντα οι πιο άσφαλεις. 'Ο λόρδος Κέλδιν, διάσημος 'Αγγλος φυσικός, παρετήρησε πως ο γήινος πυρήνας, έστω και σε ύψηλότερες θερμοκρασίες, θα πρέπει κατ' ανάγκη να διατηρείται σε στερεά

Στην Ταγκανίκα, νοτίως του Ισημερινού, το Κιλιμάντζαρο υψώνεται 5.893 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Στη φωτογραφία, ο χιονισμένος κρατήρας Κίμπο του Κιλιμάντζαρο.

κατάσταση εξ αιτίας της τρομερής πίεσης της μάζας που τον περιβάλλει. Η λύση βρίσκεται μ' έναν απλό μαθηματικό υπολογισμό: Μια και ξέρουμε πώς η μέση πυκνότητα της Γης (υπολογισμένη με αστρονομικές μεθόδους) είναι 5,53 και η μέση πυκνότητα των βράχων που αποτελούν τα πρώτα στρώματα του υπεδάφους είναι μόνο 2,7, έπεται πως τα υπόλοιπα στρώματα της γήινης σφαίρας έχουν πολύ μεγαλύτερη πυκνότητα. Έτσι η θεωρία του «ρευστού πυρήνος» παραχώρησε τη θέση της στη θεωρία του στερεού πυρήνος, που αποτελείται από ένα μίγμα σιδήρου και νικελίου με πυκνότητα περίπου 8.

Δεν έμενε παρά να καθορισθεί το βάθος και η σύνθεση των γεωλογικών στρωμάτων. Ο σεισμολόγος, ένας δρογανό με το όποιο μπορούμε να μετρήσουμε την ταχύτητα διαδόσεως των σεισμικών δονήσεων, επέτρεψε να επεκταθούν οι έρευνες ως την καρδιά του πλανήτη μας. Σήμερα γίνεται δεκτό πως η Γη αποτελείται από έναν πυρήνα και τρία όμοιεντα γεωλογικά στρώματα. Το εξωτερικότερο είναι και το πιο λεπτό: λέγεται γήινος φλοιός.

Το χωράφι του Πουλίντο

ΑΛΛΑ για την επιστήμη τίποτα δεν έχει τόση αξία όσο η άμεση παρατήρηση. Οι ήφαιστειολόγοι ζήτησαν την τύχη των Ναπολιτάνων που τη νύχτα της 27ης προς την 28η Σεπτεμβρίου 1538 είχαν τη σπάνια ευκαιρία να δουν τη γέννηση ενός βουνού, του Μόντε Νουόβο... Κάποιοι θεός ή δαίμονας εισάκουσε την προσευχή των ή-

φαιστειολόγων και τους χάρισε το μοναδικό, το ασύγκριτο δώρο του Παρικούτιν, ένα ολόκληρο καινούργιο βουνό, γέννημα της όργης του Ήφαιστου. Αξίζει ν' αφηγηθούμε αυτή την ιστορία:

Το απόγευμά της 20ής Φεβρουαρίου 1943 ο Ντιονίσιο Πουλίντο, φτωχός Μεξικανός γεωργός, είχε μόλις χαράξει το τελευταίο αυλάκι στο καλαμποκχώραφό του. Έτοιμαζόταν να ξεζέψει το ζευγάρι του, όταν ο μικρός του γιός, που έπαιζε λίγο πιδό περά, έτρεξε φοβισμένος στον πατέρα του:

— Πατέρα, άκουσα ένα θρόντο κάτω από τη Γη!

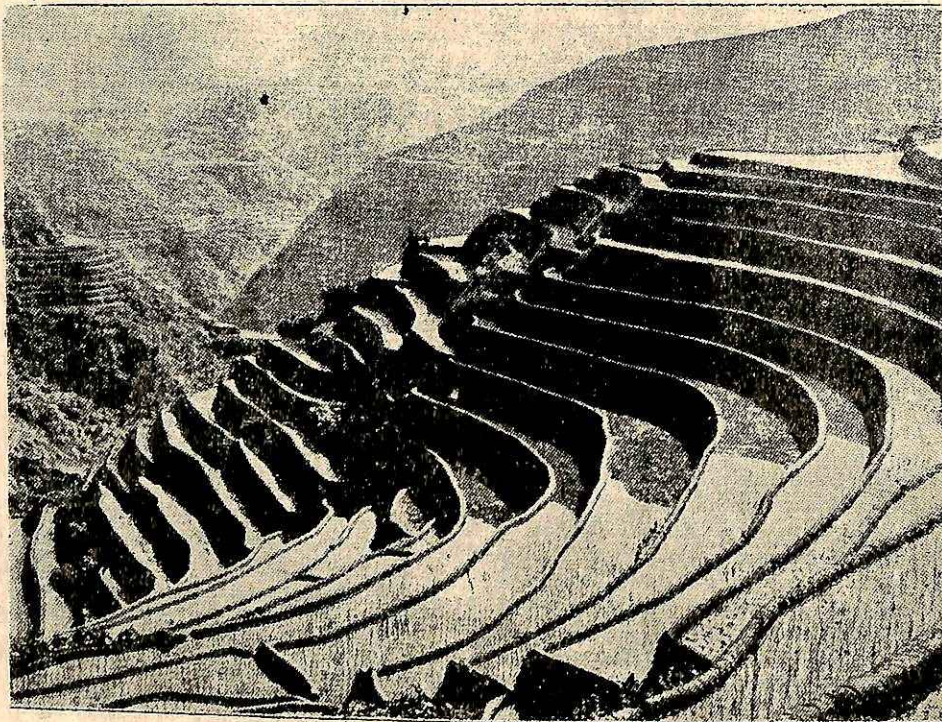
Ο Ντιονίσιο Πουλίντο άνασκήκωσε τους ώμους του με αδιαφορία, έριξε μια ματιά στο ώργωμένο χωράφι του και τσίγκλισε τα βόδια του για να προχωρήσουν. Οι υποχθόνιοι θρόντοι δεν ήταν τίποτα το ασυνήθιστο σ' αυτή την ήφαιστειογενή περιοχή του Μεξικού. Άλλα ξαφνικά, ο Ντιονίσιο Πουλίντο κλονίστηκε. Άκουσε κι' αυτός ένα θρόντο που φαινόταν να βγαίνει από το υπέδαφος του χωραφιού του. Καί, πράγμα παράξενο, κάτι σαν καπνός άρχισε να υψώνεται πάνω από τα φρεσκοχαραγμένα αυλάκια. Θάλεγε κανείς ότι το χωράφι είχε άρπάξει φωτιά. Σε λίγο ο ο καπνός έγινε πυκνότερος, υψώθηκε σε σπειροειδή στήλη, πήρε κόκκινες αποχρώσεις στη βάση του. Φωτιά! Ναί, φλόγες έβγαλαν από το χωράφι του καλαμποκιού! Τα βόδια, τρομαγμένα, τώβσαν στα πόδια, ο Ντιονίσιο και ο μικρός του γιός έτρεξαν ούρλιαζοντας προς τη φτωχική τους καλύβα. Έφτασαν άκριβώς τη στιγμή που η καλύβα σωριαζόταν από μια τρομερή σεισμική δόνηση. Ο Ντιονίσιο πρόφτασε ν' ανασύρει από τα έρείπια τη γυναίκα του και, κυττάζοντας προς τα πίσω, διέπistωσε με φρίκη ότι το ειρηνικό χωράφι

του, ένα χωράφι καλαμποκιού όπως χιλιάδες άλλα στο Μεξικό, ξερινόσε φλόγες έκσφενδονίζοντας ταυτόχρονα πελώριους βράχους και μια βροχή από χαλίκια και σπάχτη. Στο πλησιέστερο χωριό, το Παρικούτιν, οι κάτοικοι είχαν αναστατωθεί κι' έφευγαν όσο μακρύτερα μπορούσαν...

Στη νύχτα που ακολούθησε, τα φλεγόμενα υλικά που ξεπετάγονταν από το χωράφι του Πουλίντο φώτιζαν τον ούρανο με ματωμένες ανάυγειες. Φλόγες 200 μέτρα ψηλές έγλυφαν τα σύννεφα και πυρπολούσαν τα πάντα σε μιαν απόσταση πολλών εκατοντάδων μέτρων. Το επόμενο πρωί, ένας φλογισμένος κώνος ύψους 100 μέτρων είχε σχηματισθεί στο χωράφι του Πουλίντο και το βράδυ ο πυρετός του ήφαιστείου έκανε και πάλι τη Γη να τρέμει.

Την τρίτη νύχτα, το νεογέννητο ήφαιστειο άρχισε να ξερινεί ένα χείμαρρο λάβας πλάτους 60 μέτρων και ύψους έξη μέτρων, που ξεχύθηκε προς το Παρικούτιν με την ασυνήθιστη ταχύτητα του ενός μέτρου κατά δευτερόλεπτο. Το χωριό καταποντίστηκε. Μόνο το καμπαναριό έμεινε πάνω από τη λάβα, σηματοδύνοντας με το σταυρό του τον τάφο του θαμμένου Παρικούτιν. Μια βδομάδα αργότερα, ο κώνος του ήφαιστείου είχε υψωθεί στα 200 μέτρα. Σ' ένα μήνα, ο κώνος της λάβας και της στάχτης κάλυπτε κιόλας μιαν έκταση ενός τετραγωνικού χιλιομέτρου και είχε φτάσει σε ύψος 480 μέτρων... Και όλα αυτά συνέβαιναν σε απόσταση μερικών εκατοντάδων χιλιομέτρων από την πόλη του Μεξικού. Τ' αμερικανικά πρακτορεία ταξιδίων έσπευσαν να εκμεταλλευθούν έμπορικά το μοναδικό φαινόμενο και χιλιάδες τουρίστες έσπευσαν στο χωράφι του Πουλίντο για ν' απολαύσουν το θέαμα. Οι επιστήμονες, που είχαν

Η απόσυνθεση της ήφαιστειακής λάβας κάνει το έδαφος εξαιρετικά γόνιμο. Στη φωτογραφία, οι όρυζάνες των Φιλιππίνων πάνω στις πλαγιές ενός ήφαιστειακού κρατήρα.

σπεύσει μεταξύ των πρώτων, θυμήθηκαν ακόμα μια φορά το βασικό άξιωμα της γεωλογίας: τίποτα δεν είναι όριστικό και μόνιμο σ' αυτή τη Γη...

Στο έσωτερικό του γήινου φλοιού και του υποστρώματος υπάρχουν κυκλώματα ρευμάτων που συντηρούνται από τις διαφορές της θερμοκρασίας και «ζυμώνουν» βραδύτατα το μαλακό μίγμα πάνω στο όποιο «κάθεται» ο σκληρός γήινος φλοιός. Σε ώρισμα σημαία της Γης άνοδικά ρεύματα υψώνουν σιγά - σιγά το μάγμα σε λιγότερο από σαράντα χιλιόμετρα κάτω από την επιφάνεια του εδάφους: Είναι άκριβώς αυτά τα σημεία όπου σχηματίζονται τα ήφαιστεια και γεννιούνται τα σεισμικά κύματα.

Δεν έμενε παρά ν' ανακαλυφθεί η πηγή της θερμότητας που συντηρεί το μάγμα και το κάνουν να σαλεύει και να πιέζει τον γήινο φλοιό. Η πηγή της θερμότητας είναι η ατομική ενέργεια: Τα ραδιενεργά στοιχεία είναι άνισα κατανεμημένα στο έσωτερικό της Γης και η απόσυνθέση τους παράγει θερμότητες άνισες που, προσπαθώντας να εξισορροπήσουν, δημιουργούν τα ρεύματα που κινούν το μάγμα. Να λοιπόν που πρέπει να βγάλουμε από το μυαλό μας ώρισμανες παλιές αντιλήψεις: Πρώτα, είδαμε πως ο γήινος πυρήνας δεν είναι ρευστός αλλά στερεός. Κατόπιν, βλέπουμε πως απ' ό,τι πιστεύαμε άλλοτε, η Γη δεν ψύχεται βαθμιαία, αλλά θερμαίνεται χάρη στη θερμότητα που αποβάλλουν τα ραδιενεργά στοιχεία της.

Οι δυνάμεις του Ήφαιστου

ΣΤΗΝ εποχή μας υπάρχει μια τάση να έρμηνεύονται τα πάντα με την ατομική ενέργεια (υπάρχουν «μόδες» ακόμα και στην επιστήμη) και ώρισιμοι επιστήμονες παρασύρονται σε άβασιμες άπλοποιήσεις. Έτσι, πρόσφατα ο Γερμανός γεωφυσικός Νέτσιλιν έφασε ως το σημείο να εξηγήσει τους σεισμούς και τα ήφαιστεια ως «άλυσιδωτές πυρηνικές αντιδράσεις», που προκαλούν την αποβολή τεραστίων ποσοτήτων θερμότητας και την έκρηξη του μάγματος. Σύμφωνα με τη θεωρία του, συνεπώς, η Γη δεν είναι παρά μια πελώρια ατομική βόμβα. Δυστυχώς για τον δρα Νέτσιλιν κι' εύτυχως για μας που θα μπορούσαμε να κοιμηθούμε ήσυχοι το βράδυ, οι αναλύσεις της ήφαιστειακής λάβας δεν απέκλυαν ίχνη ραδιενεργών στοιχείων. Η τρομακτική αυτή θεωρία μένει λοιπόν στο ράφι της επιστήμης ως ανεπιβεβαίωτη υπόθεση.

Η άπλη χαρά της γνώσεως θα ήταν αρκετή για να δικαιώσει την ύπαρξη της ήφαιστειολογίας και τις επικίνδυνες άκροβασίες των ήφαιστειολόγων, από τον Έμπεδοκλή ως τον Χαρούν Ταζιέφ. ΆΛΛ' οι πρακτικοί σκοποί δεν λείπουν από την ήφαιστειολογία: Μ' όλο που δεν μπορούμε σήμερα να παρεμποδίσουμε ή να χαλιναγωγήσουμε μια ήφαιστειακή έκρηξη, μπορούμε να την προβλέψουμε. Η μελέτη και η παρακολούθηση των ήφαιστίων έχουν σώσει κιόλας χιλιάδες ανθρώπινες ζωές. Παρά τους κινδύνους, οι ήφαιστειολόγοι έχουν εγκαταστήσει παρατηρητήρια κοντά στους πιο έπιφοβους κρατήρες. Έτσι, το παρατηρητήριο του ήφαιστείου Μεράπι της Ιάβας είδοποίησε τους κατοίκους της κοι-

Η κοχλάζουσα λάβα ενός άφρικανικού ήφαιστείου, όπως έχει φωτογραφηθεί με τα πιο σύγχρονα μέσα κατά τα διάρκεια του περυσινού γεωφυσικού έτους.

λάδας Σενόβο ότι το ήφαιστειο έκδηλώνει ανησυχητικές τάσεις. Η κοιλάδα έξεκενώθη μόλις μισή ώρα πριν από τη φοβερή έκρηξη.

Το ξύπνημα των γιγάντων

ΠΟ επικίνδυνο απ' όλα είναι το ξύπνημα των ήφαιστίων που φαίνονται «σβυσμένα». Οι σύγχρονοι ήφαιστειολόγοι έχουν διαγράψει από το επιστημονικό λεξιλόγιο την έκφραση «σβυσμένο ήφαιστειο». Τα ήφαιστεια δεν σβύνουν ποτέ, μονάχα κοιμούνται. Αυτές οι έσφαλμένες αντιλήψεις παρασύρουν τους ανθρώπους προς τις γόνιμες πλαγιές των παλιών κρατήρων, όπου καλλιεργούν το έδαφος και χτίζουν πόλεις — ως την ημέρα που ο κοιμισμένος γίγαντας ξυπνάει και θάβει τα πάντα κάτω από χειμάρρους λάβας και τόνους ήφαιστειακής τέφρας, όπως συνέβη το έτος 79 μ.Χ. στην Πομπηία και το Ηράκλειο. Σήμερα, ένα όληθινό δίκτυο ασφαλείας περισφίγγει τα πιο επικίνδυνα ήφαιστεια. Ο Βεζούβιος επιτηρείται, η Αϊτνα επιτηρείται, τα Ιαπω-

νικά ήφαιστεια επιτηρούνται. Στις περισσότερες περιοχές του κόσμου οι αϊφνιδισμοί του Ήφαιστου αποκλείονται. Στον άγωνα κατά της φωτιάς, ο άνθρωπος κέρδισε τον πρώτο γύρο.

Ο τελικός θρίαμβος θα είναι η χαλιναγωγήση των ήφαιστειακών δυνάμεων και, όπως φαίνεται, δεν απέχει πολύ η μέρα της νίκης. Η ήφαιστειακή ενέργεια βαπτίστηκε κιόλας «ρεύθρος άνθραξ» (δπως το πετρέλαιο λέγεται λευκός άνθραξ). Στην Ισλανδία ολόκληρες πόλεις θερμαίνονται με τους άτμους που αναδίδει το ήφαιστειογενές έδαφος και ο ίδιος άτμος θερμαίνει τα χωράφια όπου καλλιεργούνται φυτά των εύκρατων περιοχών! Οι εγκαταστάσεις του Λορνταρέλλο, στην Τοσκάνη, παράγουν από τους ήφαιστειακούς άτμους ηλεκτρική ενέργεια που τροφοδοτεί ένα μεγάλο μέρος της Ιταλικής βιομηχανίας. Τέλος, μια μεγάλη άγγλική εταιρία έχει ένα παρόμοιο σχέδιο για τους ήφαιστειακούς άτμους της Κένυας. Ο άνθρωπος θριαμβεύει: οι υποχθόνιες δυνάμεις του Ήφαιστου έγιναν μετοχές στο χρηματιστήριο!

JEAN DIWO

Ήχογραφεμένα
βιβλία στη διάθεση
των τυφλών

Τάχουν σ' όλο τον κόσμο χιλιάδες δυστυχισμένοι που ή μοίρα τους έχει στερήσει την αίσθηση της όρασης... Τάχουν όμως και άνθρωποι που έχουν τάξει ως σκοπό της ζωής τους ν' απαλύνουν τη δυστυχία των συνανθρώπων τους. Έδώ κι' εκατό χρόνια, ένας Γάλλος ο Μπράϊν, επινόησε την ανάγλυφη γραφή των τυφλών. Άλλα τα περισσότερα φιλολογικά έργα ξμειναν άπρόσιτα γι' αυτούς, έφ' όσον ή έκδοση ενός βιβλίου με το σύστημα Μπράϊν είναι ύπερβολικά δαπανηρή.

Πρόσφατα, ώστόσο, χάρη στα μέσα της σύγχρονης τεχνικής, οι τυφλοί έξυπηρετούνται με τις φιλολογικούς περιεχομένου μαγνητοφωνικές ταινίες. Η άποτύπωση ενός δόκλινου βιβλίου σε μαγνητοφωνική ταινία είναι πολύ φθηνότερη από την έκδοσή του σε ανάγλυφο αλφάβητο. Για το σκοπό αυτό, ιδρύθηκε στη Γερμανία ένας σύλλογος «δανειστικής βιβλιοθήκης» ήχογραφεμένων κειμένων, από την οποία διαλέγουν τα μαγνητοφωνημένα βιβλία της προτιμήσεώς τους.

Έχουν ήχογραφεθεί χιλιάδες φιλολογικά κείμενα. Οι οικονομικές δυσκολίες που παρουσιάστηκαν, έξωκαλύφθηκαν χάρη στη συνδρομή των φιλανθρωπικών οργανισμών και των εκδοτικών οίκων που παρατηθήσαν από τα δικαιώματά τους στα κείμενα.

Αυτό το σύστημα του δανεισμού μαγνητοφωνημένων ταινιών για τους τυφλούς λειτουργεί σήμερα έντελώς άπρόσκοπτα στη Γερμανία.

Τάχουν σ' όλη τη χώρα έξη «δανειστικές βιβλιοθήκες» που έξυπηρετούν συνολικά δέκα χιλιάδες τυφλούς. Μία ταινία μαγνητοφώνου όντιστοιχεί πρὸς 80 περίπου σελίδες βιβλίου και ό χρόνος μεταδόσεώς της είναι δυό ή τρεις. Ός πρὸς την έκλογή των βιβλίων που ήχογραφήθηκαν, έχουν προτιμηθεί τα φιλολογικά κείμενα που μπορούν να ηυχαιωγήσουν τους τυφλούς, αλλά στη βιβλιοθήκη περιλαμβάνονται και κλασικά κείμενα καθώς και διάφορες σειρές μαθημάτων.

Πρόσφατα άρχισαν να ήχογραφούνται και δυό περιοδικά.

Ό δανεισμός των ταινιών στους τυφλούς γίνεται έντελως δωρεάν. Όλοι οι τυφλοί μπορούν να ζητήσουν οποιοδήποτε βιβλίο, άρκεί να διαθέτουν μαγνητόφωνο.

Χάρη στις έργασίες των «Σεληνογράφων» οι πρώτοι άστροναύτες θ' άποβιβασθούν στη Σελήνη έφωδιασμένοι με...ταξιδιωτικούς οδηγούς.

Το περασμένο καλοκαίρι, δεκατρείς σεληνογράφοι (οι γεωγράφοι της Σελήνης) συγκεντρώθηκαν στο Μπανιέρ ντε Μπιγκόρ των Πυρηναίων για ν' άποφασίσουν τη σύνταξη ενός σεληνιακού χάρτη που θα χρησιμεύσει στους πρώτους άστροναύτες που θα πατήσουν το πόδι τους στη Σελήνη. Οι σεληνογράφοι έρχονται από πέντε χώρες.

Άλλα που όφειλεται ή διεθνής αυτή κινητοποίηση των έπιστημόνων; Πριν από χιλιάδες χρόνια, ή άστρονομία γεννήθηκε από την παρατήρηση των φάσεων της Σελήνης. Άλλα σε μία έποχή που ή έπιστήμη αυτή έχει άρχισει ν' άπλώνει τα φτερά της πρὸς τους άσύλληπτα μακρινούς κόσμους, οι άστρονόμοι έχουν την τάση να περιφρονούν τα βραχύδη τοπία της Σελήνης από τα όποια δεν μπορούν να περιμένουν μιαν άπάντηση στα μεγάλα προβλήματα του Σύμπαντος. Έτσι, ή μελέτη της σεληνιακής τοπογραφίας έγκατελείφθηκε στους έρασινέχες.

Άλλα τα τελευταία χρόνια οι άστρονόμοι άρχισαν και πάλι να ενδιαφέρονται για τον φυσικό δορυφόρο της Γης έφ' όσον άναγνωρίζεται γενικά ότι αυτός θα είναι το πρώτο σκαλοπάτι για τα προσεχή διαστημικά ταξίδια. Η άκριβής τοπογραφία της Σελήνης θα έχει τεράστια σημασία για τους πρώτους ανθρώπους που θ' άποβιβασθούν εκεί.

Οι έρασινέχες άστρονόμοι έχουν συντάξει άφθονους χάρτες της όρατης πλευράς της Σελήνης. Άλλ' όταν οι έξ έπαγγέλματος άστρονόμοι έξέτασαν αυτούς τους χάρτες από κοντά, διαπίστωσαν ότι δε συμφωνούσαν μεταξύ τους στις λεπτομέρειες. Συνεπώς δεν ήπληχε παρά μία λύση: Νά παραμερισθούν όλοι οι παλιοί χάρτες και να μελετηθεί ή σεληνιακή τοπογραφία με όλα τα σύγχρονα φωτογραφικά και χαρτογραφικά μέσα.

Το τιμήμα άστρονομίας του πανεπιστημίου του Μάντσεστερ ένδιαφέθηκε ιδιαίτερα γι' αυτό το ζήτημα. Δυστυχώς, ό ούρανός της Άγγλίας δεν προσφέρεται για τις άστρονομικές παρατηρήσεις. Έτσι, τον περασμένο χρόνο, ό άστρονόμος καθηγητής Κόπαλ και οι συνεργάτες του ήρθαν πολλές φορές να έργασθούν στο γαλλικό άστεροσκοπείο του Πικ ντι Μιντι, όπου οι συνθήκες παρατηρήσεως είναι πολύ έννοϊκές. Οι Άγγλοι άστρονόμοι τράβηξαν πάνω από 15.000 φωτογραφίες του φεγγαριού για να δοκιμάσουν τη νέα μέθοδο φωτογραφικής χαρτογραφίας που είχαν άποφασίσει να εφαρμόσουν.

Οι πρώτες δοκιμές ήταν άνεπαρκείς και οι άστρονόμοι ζήτησαν τη βοήθεια της άμερικανικής άεροπορίας που διαθέτει σήμερα την τελευταία χαρτογραφική όπηρεσία του κόσμου.

Η άμερικανική άεροπορία ένδιαφέθηκε για το ζήτημα και πρόσφερε τη βοήθειά της υπό μορφή γενναίων έπιχορηγήσεων και τεχνικής συνεργασίας.

Η ΓΑΛΛΙΚΗ συνεργασία ήταν άπαραίτητη έφ' όσον το άστεροσκοπείο του Πικ ντι Μιντι άποδείχθηκε κατ'άλληλο για τις έργασίες της χαρτογραφίσεως. Έτσι, μία ύπόθεση που ένδιέφερε άρχικά μονάχα τους Άγγλους έφτασε να γίνει διεθνής. Τα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας διευρύνθηκαν άκόμα περισσότερο όταν ή ΚΟΣΠΑΡ (Έταιρεία Διεσθμικών Έρευνών της Διεθνούς Άστρονομικής Ένώσεως) άποφάσισε να έπισημοποιήσει το σχέδιο και να προσφέρει την ένίσχυσή της.

Άν το Πικ ντι Μιντι ένδιαφέρει τόσο τους άστρονόμους, αυτό δεν όφειλεται μόνο στην καθαρότητα της άτμοσφαιράς του, αλλά και στην έλλειψη των άτμοσφαιρικών άναστατώσεων. Τα καλύτερα όπτικά όργανα του κόσμου είναι άχρηστα αν ή εικόνα θα διαταραχθεί κατά τις μακρές ώρες που άπαιτούν οι άστρονομικές φωτογραφίες. Στο Πικ ντι Μιντι έπιτυγχάνονται τα καλύτερα άποτελέσματα με τηλεσκόπια που μεγεθύνουν 1.500 φορές τ' άντικείμενα. Έτσι άποφασίσθηκε ή κατασκευή ενός ειδικού τηλεσκοπίου που δίνει αυτή τη μεγέθυνση. Το κάτοπτρο του νέου τηλεσκοπίου κατασκευάζεται τώρα στην Άγγλία και το μηχανικό του μέρος στη Γαλλία. Τπολογίζεται ότι θα είναι έτοιμο σ' ένα χρόνο.

Θεωρητικά, εκατό φωτογραφίες θα ήταν άρκετές για να καθήσουν όλα την έπιφάνεια της Σελήνης. Στην πραγματικότητα θα χρειασθούν πολύ περισσότερες: περίπου 100.000. Αυτό συμβαίνει γιατί κάθε περιοχή της Σελήνης δεν μπορεί να φωτογραφηθεί παρά μόνον όταν οι άκτινες του Ήλιου, στην άνατολή ή στη δύση του, πέφτουν πλάγια πάνω στη σεληνιακή έπιφάνεια. Μόνο τότε φαίνονται όλες οι λεπτομέρειες και μπορεί να ύπολογισθεί άκόμα και το άναγλυφικό τους ύψος. Όλες οι φωτογραφίες πρέπει να ληφθούν με την ίδια γωνιά, δηλαδή, περίπου στις ίδιες ώρες. Η μέθοδος άλλωστε του καθηγητή Κόπαλ άπαιτεί για περισσότερη άκρίβεια, να παίρνονται τρία κλισέ του ίδιου σημείου υπό έλαφρά διαφορετικές γωνίες.

Αυτά σημαίνουν ότι, (αν ύπολογίσουμε ότι δεν είναι όλες οι μέρες του μηνός έννοϊκές για τη φωτογράφιση και κάθε συννεφάκι θα καθυστερεί την πρόοδο της έργασίας) ή σύνταξη του σεληνιακού χάρτη θ' άπαιτήσει τουλάχιστον δυό χρόνια. Πάντως οι άστρονόμοι δεν θα περιμένουν τη συμπλήρωση όλης της έργασίας για να δημοσιεύσουν το χάρτη τους. Κάθε τιμήμα της Σελήνης θα χαρτογραφείται χωριστά και θα δημοσιεύεται άμέσως.

Οι άστρονόμοι έχουν λόγους να διαξονται. Γιατί αν οι πρώτοι άστροναύτες φτάσουν στη Σελήνη πριν από δυό χρόνια, ό χάρτης θα χάσει την αξία του.

Η σεληνιακή τοπογραφία θα μελετηθεί χωρίς τηλεσκόπιο.

PIERRE DE LATIL

Η ιστορία των έλληνικών ταχυδρομείων, με τους πρώτους πεζοπόρους της έπαναστάσεως που καθιέρωσε ό Κολοκοτρώνης για ν' άεισπράττουν το «μπαξίσι» κατά τη διανομή των έπιστολών, και τους τελάληδες των Άθηνών που έπληροφορούσαν τους κατοίκους πὸς ό «ταχυδρόμος έρχεται» είναι, άληθινά, συναρπαστική. Ό σεβαστός και έξαίρετος ιστορικός μας κ. Κώστας Καιροφύλλας μάς δίδει, στο σημερινό, θαυμάσιο άρθρο του, το χρονικό των έλληνικών ταχυδρομείων και των πρώτων γραμματοσήμων σε συσχετισμό με τις πρώτες άτμοπλοϊκές και συγκοινωνιακές συνδέσεις με το έξωτερικό.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ

Άπό την έπαναστατημένη Έλλάδα έως την κατοχή της Έπτανήσου από τους Άγγλους

Του κ. ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ

ΚΑΤΑ την τουρκική κυριαρχία, μία στοιχειώδης ταχυδρομική όπηρεσία, με έφιππους ταχυδρόμους, είχε άναλάβει να μοιράζει την έπίσημη άλληλογραφία. Έπαιρναν άποστολες και ιδιωτικά γράμματα, εισπράττοντας το καθωρισμένο τουρκικό μπαξίσι για τον κόστο της διανομής των. Άργότερα, κατά το διάστημα της Έλληνικής Έπαναστάσεως, ή προσωρινή έλληνική έπαναστατική κυβέρνηση άκολούθησε το ίδιο τουρκικό ταχυδρομικό σύστημα, σε χειρότερη όμως κατάσταση.

Ό τετραπύρατος Θ. Κολοκοτρώνης, που έξησε έξόριστος στη Ζάκυνθο, κατάλαβε τη χρησιμότητα της ταχυδρομικής όπηρεσίας που είχε εφαρμόσει στην Έπτανήσο από τους Γάλλους διοικητές κι' έπειτα τους Άγγλους κατακτητές. Ό Κολοκοτρώνης κατάρθωσε να όργανώσει εν τοῦ προχείρου, για ένα χρόνο δοκιμαστικώς, στην Πελοπόννησο, ένα είδος τακτικής ταχυδρομικής όπηρεσίας, με διευθυντή τον έξυπνότερο Θανάση Καδαρά.

Άργότερα ό Άγγλος φιλέλληλ Στάνοπ, διατάχθηκε από το Άγγλικό φιλέλληλικό Κομμάτο το 1823, να κατεβεί μαζί με το λόρδο Μπάρον, στο Μεσολόγγι όπου άρχισε να εκδίδει την έφημερίδα «Έλληνικά Χρονικά», με διευθυντή τον Έλβετό φιλέλληνα Μάγερ. Ό Στάνοπ άντελήφθη τη χρησιμότητα των ταχυδρόμων για την εύκολη κυκλοφορία των έφημερίδων και κυρίως διαφόρων προπαγανδιστικών έντύπων. Καί ή κυριότερα

φροντίδα του ήταν ή όργάνωση των ταχυδρομείων. Δυστυχώς ή έπιθυμία του άπέτυχε. Καί ή έξήγηση της άποτυχίας ήταν εύκολη. Μέσα στην πολεμική κοσμοχάλαση, κατά την έπανάσταση, δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί σκέψη για τέτοια ταχυδρομεία, και, αν άκόμη γινόνταν, θ' άποτύγχαναν άσφαλώς. Έν τούτοις, για την ιστορία, δημοσιεύουμε το άκόλουθο έγγραφό του στα «Έλληνικά Χρονικά» του Μεσολογγίου (23 Δεκεμβρίου 1823): «Άποσταλθείς από την φιλελληνικήν άγγλικήν έταιρίαν πρὸς αύτην των συμφερόντων της Έλλάδος, λαμβάνω την τιμήν να ύποβάλω εις την προσοχήν της Σεβαστής διοικήσεως την σύστασιν μίας ταχυδρομίας εις την Πελοπόννησον πρὸς μεταφοράν έπιστολών και άλλων. Παρατηρήθη ότι εις κάθε τόπον ή γρήγορη κυκλοφορία των ιδεών είναι ό οδηγός εις την κοινήν έντυχίαν. Πειπεισμένος από αυτήν την άλήθειαν, προβάλλω εις την Σεβαστήν Διοίκησιν να έπιχειρησώ με ίδια μου έξόδα την σύστασιν μίας τακτικής ταχυδρομίας κατά τον άκόλουθον τρόπον. Κέντρον αυτής θέλει είναι ή πόλις Τριπολιτσά, έχουσα πόλεις άναποκρινόμενας την Γαστούνην, το Ναύπλιον και την Κόρινθον, ώστε διά μέν την Γαστούνην να γίνεται ή μετά της Δυτικής Έλλάδος και Έπτανήσου άνασπόμενους, διά δε τοῦ Ναυπλίου ή μετά των νήσων του Αιγαίου Πελάγους, ή δε διά της Κόρινθου ή μετὰ της Ανατολικής Έλλάδος. Οι πε-

Κεφαλή Έρμου, το πρώτο έλληνικό γραμματόσημο αξίας 10 λεπτών.

ζοδόμοι θέλουν διευθύνονται μίαν ήμέραν πρὸς Κόρινθον και την Άλλην πρὸς Γαστούνην. Διά τας έπιστολάς και φακέλλους θέλει πληρώνεται κατά το βάρος και το διάστημα της μεταφοράς των.

Άπό τα άνωτέρω δείχνει πόσο προσεκτικά έμελέτησε ό Στάνοπ το ζήτημα. Οι Έλληνες όμως βοσκόνταν σε κατάσταση που ήταν άδύνατο να σκεφθούν άλλο τίποτε έκτός από τον πόλεμο. Κι' έτσι ματαιώθηκε το λαμπρό σχέδιο του Στάνοπ.

ΕΠΟΜΕΝΩΣ άπόμεινε το σχέδιο του Θ. Κολοκοτρώνη, με διευθυντή της Πελοποννήσου το Θανάση Καδαρά, που έξακολούθησε σ' όλο το διάστημα της έπαναστάσεως, όπως βεβαιώνει ό άμύδης ιστορικός της έλληνικής έπαναστάσεως Γιάννης Βλαχογιάννης, στη σπουδαία μελέτη του για το ζήτημα των ταχυδρομείων κατά την έπανάσταση.

Μετά το τέλος του ένθνικού άγώνος, ήταν ό Ίω. Καποδίστριας άνέλαβε το άξίωμα του Κυβερνήτη όργανωσε άμέσως ταχυδρομικό γραφείο. Το 1829 δημοσίευσε διάταγμα, που πρόβλεπε τη σύσταση γενικής διευθύνσεως των ταχυδρομείων και τεσσάρων κεντρικών γραφείων στην Έπίδαυρο, Άργος, Τριπολιτσά και Σύρο. Τον Άπρίλη του 1829 τα πρώτα ταχυδρομεία όργανώθηκαν και ό Δομίκουλος διαώρτισσε διευθυντές των, παραμένοντας στο Ναύπλιο, που κατά την έποχή του Καποδίστρια ήταν πρωτεύουσα της Έλλάδος. Έκτός από το Ναύπλιο ώρίσθηκαν αι Πάτραι και το Λουτράκι, που έπικονωνόσαν με την Έλλάδα. Τα ταχυδρομεία των νήσων του Αιγαίου διε-

διβάζονταν από τη Σύρο, τα δε της 'Ε-
πτανήσου διεμβάζονταν από τας Πάτσας.

ΩΣ διεξήγετο η ύπηρεσία των ταχυ-
δρομείων την εποχή εκείνη που δεν
υπήρχαν ασηροδρόμοι και άλλα μέ-
σα συγκοινωνίας;

Η κανονική συγκοινωνία μεταξύ των
διαφόρων ταχυδρομικών γραφείων διεξή-
γετο στην Πελοπόννησο με δώδεκα επι-
πους ταχυδρόμους και δυο πεζούς. Κα-
τά τον κυβερνητικό κανονισμό, η πληρωμή
των ταχυδρομικών τελών γραμματος, απο-
τελουμένου από ένα μόνο φύλλο χαρτί, ώ-
ριζόνταν σε πέντε παράδες, άδιαφύτως α-
ποστάσεως ή αποστολής. Για γραμματα,
αποτελούμενα από δυο φύλλα, πληρώνον-
ταν δέκα παράδες, και κάθε δέμα, μη
υπερβαίνοντα τα δέκα δράμα (13 περι-
που γραμμάκια) είκοσι παράδες. "Αν το
δέμα περνούσε το ποσό αυτό, πλήρωνε
είκοσι παράδες. Τα ταχυδρομεία δεν έ-
δεχόνταν δέματα βάρους, μεγαλύτερου ά-
πό 25 δράμια. Οι εφημερίδες έστελλοντο
άτελως, όπως και η επίσημη αλληλογρα-
φία. Έπειδή τότε δεν υπήρχαν ακόμη
γραμματοσήμα, έτοποθετείτο η σφραγίδα
του ταχυδρομείου στον αποστολέα.

μου επιτρέφουν οι αναγνώσται μου
να παραθέσω την παρακάτω χρήσιμη
παρέμβαση σχετικά με την ιστορία
του γραμματισμού.

Μιά μέρα ο "Αγγλος βουλευτής στο
"Ασθούρο Χίλλ πήγε το 1837 έκδρομή
σε μια έπαρχία της βορείου 'Αγγλίας.
Έσταμάτησε σ' ένα έξοχικό ξενοδοχείο
για να περάσει δυο μέρες. Ένώ καθό-
τανε κοντά στο τζάκι του ξενοδοχείου,
μπήκε ο ταχυδρόμος κι' έδωσε στην κό-
ρη στην όποια απευθυνόταν ένα γράμ-
μα.

Πόσο πρέπει να πληρώσω γι'
αυτό; ρώτησε η κόρη.

Δυο σελλίνια, απάντησε ο ταχυ-
δρόμος.

Δέν έχω, δυστυχώς, τόσο μεγα-
λο ποσό να πληρώσω! άποκρίθηκε η κό-
ρη λυπημένη.

Τότε είμαι υποχρεωμένος να πά-
ρω πίσω το γράμμα! είπε ο γραμματο-
κομιστής.

Γιατί ως την εποχή εκείνη, που δεν
έχαν έφευρεθεί τα γραμματοσήμα, το

άντίτιμο των ταχυδρομικών το πλήρω-
νε ο παραλήπτης του γράμματος.

Ο "Αγγλος βουλευτής Χίλλ, συγκι-
νημένος, πλήρωσε τα δυο σελλίνια κι'
έτσι η κόρη του ξενοδόχου πήρε το
γράμμα και με χαρά το διάβασε. 'Α-
φού ευχαρίστησε το Χίλλ για τη δω-
ρεά του, η κόρη του έμπιστηριεύθηκε
το αληθινά ξέμπτο κόλο της.

Το γράμμα αυτό ήταν του άδελφού
που ήταν μακρτά, κι' έπειδή ήταν
φτωχό και δεν εύκολόνταν να πλη-
ρώσουν ταχυδρομικά, είχαν συνεννοη-
θεί να χαράζουν μερικά συνθηματικά
σημάδια στο άπέρω μέρος του γράμ-
ματος, με τα όποια, αφού μάθαιναν
για την ύγεια των άρνοντο έ-
πειτα να πληρώσουν τα δυο σελλίνια.
Κι' έτσι ο γραμματοκομιστής έπαιρνε
πίσω το γράμμα.

Ο βουλευτής Χίλλ έγέλασε με το
ξέμπτο κόλο των δυο άδελφών κι'
άρχισε να σκέφτεται πώς μπορούσε ν'
απλοποιηθεί ο τρόπος της πληρωμής
των ταχυδρομικών τελών. Καί γρήγορα
βρήκε τη λύση. Έτσι γεννήθηκε το
γραμματοσήμο, που προσκολλάτο πά-
νω στο γράμμα, όπως και σήμερα. Ο
Χίλλ υπέβαλε στην άγγλική Βουλή το
σχετικό νομοσχέδιο και από το 1840
έχουμε τα πρώτα άγγλικά γραμματο-
σημα με την προτομή της βασίλισσας
Βικτωρίας.

Το περίεργο είναι ότι η τόσο πρακτι-
κή έφεύρεση άρχισε να άδοθεί στα
άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Έτσι στη Γαλ-
λία χρησιμοποιήθηκε μόνο το 1849,
στη Γερμανία και Αυστρία το 1850
και στην 'Ελλάδα μόλις το 1861.

Για την ιστορία πρέπει να προσθέσω-
με ότι ως την εποχή εκείνη δεν υπήρ-
χε φάκελλος για να κλείσει το γράμμα
και ο γράφων αναγκαζόταν να γράφει στο
έσωτεριό της έπιστολής κι' έπειτα με το
άλλο φύλλο έκλειε το χαρτί με το κόκκι-
νο βουλοκέρι, βάζοντας στο έξώφυλλο το
όνομα του άποδέκτη. Έχω στο γραφείο
μου το καλαμάρι του έθνικού ποιητή Διο-
νυσίου Σολωμού, στο όποιο σώζονται τα
άντικείμενα που χρειαζόνταν για να κλεί-
νονται οι ταχυδρομικές έπιστολές.

Η ΛΟΛΟΦΟΝΙΑ του Καποδίστρια δεν
μετέβαλε τον άργανισμό των ταχυ-
δρομείων. Μόνο κατά την άφιξη

"Εργα του Ρέμπραντ σε
γραμματοσήμα της 'Ολ-
λανδίας. Άριστερά ο Τω-
βίας, που άναφέρουν τα
άποκρυφα εύαγγέλια και
δεξιά μια από τις περι-
φημες άυτόπροσωπογρα-
φίες του μεγάλου καλλι-
τέχνη.

του βασιλιά "Οθωνα αύξήθηκαν σε 25
τα ταχυδρομικά γραφεία. Μεταξύ 'Αθη-
νών και Πατρών υπήρχε συγκοινωνία
έξι φορές την εβδομάδα.

Κατά την περίοδο της αντιβασιλείας,
ώστόσο ο "Οθων ήταν ακόμη άνήλικος
και το κράτος διευθυνόταν κάτω από άν-
τιβασιλείς, η προσωρινή διοίκηση φρόν-
τισε πολύ να καλύτερεύσει η 'Ελλάς την
έπικοινωνία άποπολιτικά με το έξωτερι-
κό που ως την εποχή εκείνη ήταν τελείως
άνεπαρκής. Έτσι, με συμβόλαιο με τον
'Ιταλό τραπεζίτη Φεράλδη, συστήθηκε
τακτική θαλάσσια συγκοινωνία με έξι
ταχυδρομικά πλοία, από τα όποια δυο έ-
πλεαν για τη Μασσαλία, δυο για τη
Τεργέστη κι' ένα για την 'Αλεξάνδρεια,
με προσέγγιση τα Χανιά της Κρήτης.
Τέλος, ένα για τη Σμύρνη, προσεγγίζον-
τας κατά το ταξίδι με τη Σύρο, όπου με-
τέφερε, εκτός του ταχυδρομείου, επιβά-
τες, έμπορεύματα και χρηματοδράμα για
την Πελοπόννησο και λοιπή 'Ελλάδα.
Σύμφωνα με την άνωτέρω σύμβαση, τα
μεν ταχυδρομικά τέλη θα εισέπραττε το
έλληνικό δημόσιο, τα δε υπόλοιπα τέλη
άνηκαν στον έργολάβο Φεράλδη.

ΤΑ ταχυδρομικά τέλη κανονίσθη-
καν άνάλογα με την άπόσταση, με
βάση έξι γραμμάκια βάρους για
κάθε άπλό γράμμα. Η μεγαλύτερη άπό-
σταση πλήρωνε 40 λεπτά, τα δε συστη-
μένα γράμματα πλήρωναν επί πλέον το
μισό.

Η ταχυδρομική αυτή ύπηρεσία με το
Φεράλδη κράτησε δυο σχεδόν χρόνια κι'
άντικαταστάθηκε έπειτα από το διάστημα
αυτό με σύμβαση μεταξύ 'Ελλάδος και
Αυστρίας, η όποια άνέλαβε τη διατή-
ρηση συγκοινωνίας μεταξύ Τεργέστης
και Πατρών με δυο γοργοτάξια ίστιο-
φόρα, που προστέθηκαν στα πλοία του
Φεράλδη.

Τέτοια ήταν η ταχυδρομική κατάστα-
ση όταν μεταφέρθηκε τέλος η πρωτεύ-
ουσα του ελληνικού κράτους στη 'Αθήνα,
με νέες τελειοποιήσεις στην ταχυδρομι-
κή ύπηρεσία. Το 1836 συστήθηκε το σώ-
μα των γραμματοκομιστών, που ήταν ο-
ποχρεωμένοι να μεταφέρουν από το τα-
χυδρομικό γραφείο στα σπίτια των παρα-

ληπτών τα γράμματα. Για τον κόπο αυτό
ο γραμματοκομιστής είχε άμοιβή 10 λεπτά.
'Αλλ' έπειδή η δεκάρα θεωρήθηκε από
τους κατοίκους ποσό σημαντικό και ο
λαός διαμαρτύρετο, το έπόμενο έτος η
κυβέρνηση έμείωσε τη δεκάρα σε μια
πεντάρα, αν δε η πεντάρα δεν του άρ-
κούσε του γραμματοκομιστή, να συντηρεί
τον έαυτό του και την οικογένειά του, θα
πρόσθετε την άλλη πεντάρα το δημόσιο.

Μη γελάτε για τη λεπτομέρεια αυτή.
Σήμερα μια πεντάρα δεν έχει καμιά ά-
ξία, την εποχή όμως εκείνη η πεντάρα
ήταν σημαντικό ποσό για μια οικογένεια
φτωχού γραμματοκομιστή. Συγχρόνως,
διά διατάγματος, κανονίστηκε ιδιαίτερη
στολή γραμματοκομιστών. 'Αλλά έχω την
ύποψία ότι η στολή αυτή έμεινε γραμμι-
νη μονάχα στο χαρτί.

Το 1837 πάλι γίνηκε μεγάλη πρόοδος στη
θαλάσσια ταχυδρομική συγκοινωνία. Για-
τί, έπειτα από την έλληνογαλλική συνθήκη,
η Γαλλία σύστησε μια γραμμή μεταξύ
Μασσαλίας και Κωνσταντινουπόλεως. Κα-
τά την ίδια εποχή εφαρμόστηκε ένας νέ-
ος κανονισμός στην πληρωμή των ταχυδρο-
μικών. 'Αποφασίστηκε δηλαδή να πληρώ-
νεται γενικώς μια δεκάρα το άπλό γράμ-
μα ανεξάρτητα με την άπόσταση. Συγ-
χρόνως αύξήθηκε ο άριθμός των ταχυδρο-
μικών γραφείων, τα όποια το 1837 έφθα-
σαν σε 75.

Κι' ένα ακόμη πιο χαρακτηριστικό. Η
Αυστριακή κυβέρνηση, βλέποντας ότι η
Γαλλία έφτιασε μεγάλα και πολυτελέστα-
τα άποπλοία, τα όποια κυριαρχούσαν
τότε στις ελληνικές θάλασσες, άπε-
φάσισε να συναγωνισθεί με αυστριακά
άποπλοία. Κατασκεύασε λοιπόν νέα με-
γάλα, γρήγορα και πολυτελέστερα από τα
γαλλικά, που έσύνδεσαν την 'Ελλάδα, μέ-
σω Τεργέστης και Κωνσταντινουπόλεως,
με τη Λύση και την 'Ανατολή. Εκτός από
την αύξηση των άποπολιτικών γραμμών,
έμειωσε και τα οικονομικά τέλη με το
έξωτερικό. "Αλλωστε, σιγά — σιγά, το
έλληνικό εισαγωγικό και έξαγωγικό έμπο-
ριο όλο αύξαινε και τα άποπλοία εύθι-
σχαν κέρδος προσεγγίζοντας στις έλληνι-
κές παραλίες.

Το 1849 συστήθηκε το πρώτο ελληνικό
ταχυδρομείο στην Κωνσταντινούπολη.
πράγμα που προκάλεσε μεγάλη όφέλεια
των αλληλογραφούντων ταχυδρομικώς.

Κάθε μέρα καλύτερευε και έτελειοποι-
είτο η ταχυδρομική έπικοινωνία, άκολου-
θώντας τη γενική πρόοδος των ταχυδρο-
μείων της Ευρώπης.

Τη μεγάλη μεταβολή, που γίνηκε στην
έλληνική ταχυδρομική ύπηρεσία, εκθέτει
ο Γάλλος ROCHE με τις ακόλουθες χα-
ρακτηριστικές του παρατηρήσεις:

«Ποία εύκόλυνση της συγκοινωνίας,
παραβαλλομένη σ' όσα σήμερα συμβαί-
νουν, ότε μόνο ο γυρός της Πελοπον-
νήσου έχρειάζετο 14 ήμερες! Τώρα, αν
δεν είναι έξαιρετικά δυνατός χειμώνας
και τρικυμία, αντί να περιμένη κανείς
μήνες για τα γράμματα, μπορεί σε διά-
στημα δυο εβδομάδων να λαβαίνει και
να στέλλει τακτικά γράμματα από τας
'Αθήνας στην Ευρώπη με το δρόμο της
Τεργέστης και μπορεί επίσης σε κάθε
γράμμα που λαβαίνει ν' άπαντήσει έπει-
τα από είκοσι τέσσερες ώρες».

Η άντικατάσταση των ίστιοφόρων
πλοίων με άποπλοία γοηγοκίνητα έ-
καμε ακόμη εύκολότερη τη συγκοινωνία
κι' έπομένως και την ταχυδρομική ύπη-
ρεσία.

ΜΕΡΙΚΟΙ άριθμοί δίνουν εύγλωττη
εικόνα της εξέλιξης του έλλη-
νικού ταχυδρομείου από τη σύ-
σταση της έλευθέρης 'Ελλάδος. Κα-
τά το 1833, τα έσοδα των ελληνικών τα-
χυδρομείων έφταναν 8.832 δραχμές τα
έσοδα σε 9.261. Τον άμέσως έπόμενο χρό-
νο, τα μεν έσοδα άνέβαιναν σε 21.832, οι

το 1850 ο άριθμός των πρώτων αύξης
σε 438.121 και των δεύτερων σε 398.222.
Το 1860 έχουμε 735.708 ιδιωτικά γράμ-
ματα και 539.558 ύπηρεσιακά.

Σ ΧΕΤΙΚΑ με τη διανομή των ταχυ-
δρομικών γραμμάτων στην 'Αθήνα
πρό της έφευρέσεως των γραμματο-

"Ένα από τα άριστουργήματα της Διεθνούς Φιλοτελικής
Κινήσεως: «Η γυμνή που άναπαύεται», γλυπτό των ά-
νακτόρων του Σένμπρου της Βιέννης, που κοσμή τα τε-
λευταία γραμματοσήμα της Αυστρίας.

δε δαπάνες σε 31.233 δραχμές. Το 1837
ήσαν έσοδα 127.024 δραχμές και έσοδα
208.711 δραχμές. Το 1850 ήσαν 322.000
δραχμές έσοδα και 343.000 έσοδα.

Κατά το 1861 υπήρχαν 40 ταχυδρομι-
κά γραφεία, με ειδικούς ύπαλλήλους τακ-
τικά μισθοδοτούμενους, 15 γραφεία με πολί-
τες που λαβαίαν μια μικρή άντιμισθία
γι' αυτή την ύπηρεσία και 46 γραφεία με
ύπαλλήλους άλλων ύπηρεσιών, που λαβαί-
ναν επίδομα για την πρόσθετη αυτή ύπη-
ρεσία. "Όσο για το ποσό της άνατάσσου-
σμένης αλληλογραφίας, έχουμε την άκό-
λουθη επίσημη στατιστική. Το 1840 έ-
στάλησαν 323.800 γράμματα ιδιωτών και
269.090 ύπηρεσιακά του κράτους. Κατά

σήμων, μās διηγείται ένα άρεκτα χαρα-
κτηριστικό έπεισόδιο ο "Αγγλος έπισκοπος
Γουώρθορ του Λονδίνου, που έπισκέφθη-
κε τα 'Αθήνας τον 'Οκτώβρη του 1832,
όταν δεν είχε ακόμη φύγει η τουρκική
φρουρά και το Ναύαλιο εξακολουθούσε να
είναι η πρωτεύουσα του νεοσύστατου έλλη-
νικού κράτους.

Κατά την άφήγηση του "Αγγλου έπι-
σκόπου του Λονδίνου, δεν υπήρχε την ε-
ποχή εκείνη ταχυδρομικό γραφείο στην
'Αθήνα, ούτε σε κανένα άλλο μέρος της
'Ελλάδος, αλλά ένας δημόσιος ταχυδρό-
μος έφτανε από το Ναύαλιο στο παζάρι

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 40

Το άσθμα δέν είναι μιá άρρώστεια, αλλά ένα σύνδρομο, πού σημειώνεται σέ ποικίλες παθολογικές καταστάσεις. Οί αίτίες του, δυστυχώς, δέν είναι εύκολο νά έξιχνιασθούν. Αυτός είναι και ό λόγος, πού ή έπιστήμη δέν μπορεί, σ' ένα σωρό περιπτώσεις, νά έξουδετερώσει τά κίνητρα του έφιαλτικού αυτού φαινομένου του άναπνευστικού συστήματος.

ΤΟ ΑΣΘΜΑ

Πότε ήμπορεί νά έπιτευχθεί ή όριστική θεραπεία ένός έφιαλτικού νοσήματος

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΓΥΜΝΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Τό άσθμα έχει ένα κοινό παρονομαστή μέ την πλειονότητα των χρόνιων παθήσεων. Η έπιμονή του, παρά την ποικιλία των μέσων θεραπευτικής άγωγής πού προσφέρει ή σύγχρονη έπιστήμη, προκαλεί την απόγνωση. Έλάχιστες κατηγορίες άρρώστων παρουσιάζουν την έλλειψη έμπιστοσύνης πρós την ιατρική πού διακρίνει τούς άσθματικούς, άφού παιδεύθουν άρκετό καιρό μέ την ένοχλητική πάθησή τους, χωρίς νά βλέπουν αίσθητή βελτίωση. Η έπιμονή των κρίσεων κάνει, έξ άλλου, τούς άσθματικούς εύπιστους στίς ύποβολές του κομπογιαντισμού και στίς ύποσχέσεις, μέ τίς όποιες περιβάλλονται κάθε φορά τά νεοφανή φάρμακα. Πολύ συχνά, οι έλπίδες αυτές καταρρέουν άδοξα. Για όλους, λοιπόν, αυτούς τούς λόγους άξίζει τόν κόπο νά δοθεί μιá άπάντηση σ' ένα έρώτημα σάν τό εξής: Πού βρίσκονται σήμερα τά πράγματα ως πρós τό άσθμα;

“Ας εκθέσουμε μέ κάθε συντομία, αλλά και μέ όλη τη δυνατή πληρότητα τό ζήτημα, χωρίς νά ξεφύγουμε άπό την άντικειμενικότητα.

Η ΚΡΙΣΗ του άσθματος συμβαίνει συνήθως τη νύχτα, χωρίς εύγλωτα προειδοποιητικά σημεία. Σιχνά, προηγείται μιá άκαθόριστη ένόχληση στόν κοιλιακό χώρο. Τη διαδέχεται μιá δυσφορία στό άναπνευστικό σύστημα. “Τότερα, πολύ γρήγορα, αυτή ή δυσφορία γίνεται τόσο έντονη, ώστε δημιουργεί τό άσθμα της άσφυξίας. “Ο άρρωστος κάθεται. Κατόπιν, κατευθύνεται στό παράθυρο, γιά ν' άναπνεύσει τόν άέρα πού τού λείπει. “Αλλά ή προσπάθεια αυτή άπαντεί κανάλωση περισσότερου άέρα. “Ετσι, εδύς, ξανακάθεται και γιά νά άντιπαλαίσει στόν άποπνιγμό, άναζητά μιá στάση πού θά τού έπιτρέψει νά χρησιμοποιήσει όλους τούς έσπνευστικούς μύς. Παρ' όλες του, όμως, τίς προσπάθειες, δέν κατορθώνει νά εισαγάγει άρκετό άέρα στό στήθος του. Πραγματικά, φάνει τότε σπά ό ρια της άσφυξίας. Αυτή ή κατάσταση διαρκεί άρκετά, προσθέτοντας ψυχική άγωνία στη φυσική καταπόνηση κι' έξάντληση. Πού και πού, ό θνήος ή μάλλον μιá άπώλεια των αισθήσεων, δίνει την έντύπωση ότι ή κρίση τελειώνει. “Αλλά έπανάλμα, διαρκεί κάμποσες ώρες και καταλήγει στην άποχρεμψη, πού είναι συνήθως γλοιώδης και κατά κανόνα σχιζοειδή.

“Τότερα, ό άρρωστος έπιστρέφει σέ κανονική κατάσταση... ως την επομένη κρίση, πού μπορεί νά είναι πιό έλαφρά ή πιό βαρεία.

Αυτή, λοιπόν, είναι ή κρίση του άσθματος. Δέν πρόκειται, όμως, παρά γιά περιγραφή μιáς εκδηλώσεως της άρρώστειας. “Ο όρισμός της παθήσεως, αυτής καθ' έαυτής, δέν είναι τόσο εύκολο

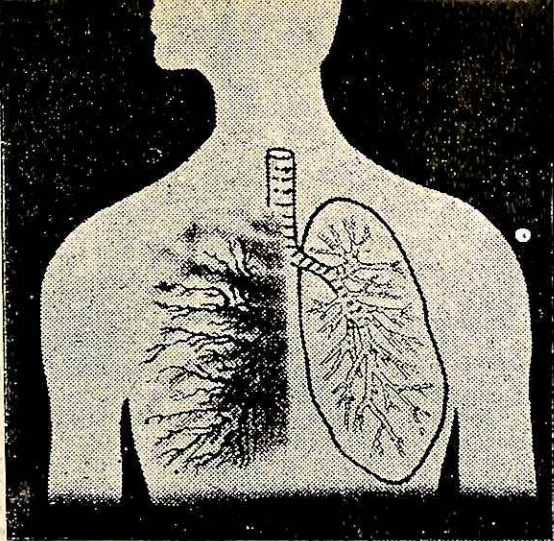
λό πρώτα. “Ενας όρισμός πρέπει νά διαγράφει τά όρια ένός φαινομένου και νά δακτυλοδεικτεί την προέλευσή του και τίς αίτίες του. “Η έπιστήμη, λοιπόν, παρ' όλο ότι ρίχνει τόσο καιρό τώρα τό φώς της πρós όλες τις πλευρές του άσθματος, δέν έχει κατορθώσει ακόμα νά άποκρυπτογραφήσει όλα τά μυστικά του.

Μπορούμε νά πούμε, ότι πρόκειται γιά έντονες κρίσεις πού άναπνευστικό σύστημα, χωρίς επιτάχυνση του ρυθμού της λειτουργίας του κι' ότι ή δυσφορία σημειώνεται κυρίως κατά τη φάση της έκπνοης, καταλήγοντας σέ άποχρεμψη. “Η μικροσκοπική εξέταση των πτυέλων άποδεικνύει την ύπαρξη ήωσινοφίλων κυττάρων, πράγμα πού άποτελεί απόδειξη ότι πρόκειται γιά άσθματική κρίση.

“Η δόσπνοια αυτή, πρώτα, έχει τό δροματικό στοιχείο της στό γεγονός ότι ό άρρωστος, αντίθετα μέ ό,τι συμβαίνει σέ άλλα είδη δύσπνοιας, όφειλόμενα σέ διαφορετικές παθολογικές αίτίες, θέλει νά άναπνεύσει πιό γρήγορα γιά νά αύξήσει τό άπόθεμα άέρα πού ζητάνε οι πνεύμονες, αλλά δέν μπορεί. “Έχει εδύς άέρα όχι γιάτι οι θρόγχοι είναι άποκλεισμένοι άπό οίδηματικές άλλοιώσεις ή φλέγματα, αλλά γιάτι οι πνεύμονες έπαισαν νά είναι σάκκοι πού φουσκώνουν και ξεφουσκώνουν, μένοντας άπλώς φουσκωμένοι.

“Η προέλευση του άσθματος

ΜΕ όσα είπαμε παρά πάνω, δώσαμε τόν άποσπασματικό, δηλαδή τόν μόνο κατορθωτό όρισμό της παθήσεως.

Τό άναπνευστικό σύστημα, σέ πολύ λιτό σχέδιο. Δεξιά: ό πνεύμων και οι θρόγχοι. “Αριστερά: οι διακλαδώσεις των θρόγγων, όπως έμφανίζονται στην άκτινογραφία μετά την κατάλληλη έπίσκιση.

Τί μπορούμε νά πούμε τώρα γιά την προέλευσή της; “Εδώ, τά πράγματα είναι ακόμα πιό δύσκολα. Γιά νά δοθεί μιá κάπως ίκανοποιητική άπάντηση, πρέπει προηγουμένως νά έχει ληφθεί υπ' όψιν ένας δλόκληρος σωρός άπό θεωρίες. πού κάθε μιá τους, φιλοδοξεί νά πιστεύει ότι άνακάλυψε την καθαρή αλήθεια, αλλά πού, άλλοίμονο, δέν περιέχει παρά ένα μέρος αυτής της αλήθειας. Τό γεγονός ότι υπάρχουν τόσο πολλές θεωρίες, δέν πρέπει νά προκαλεί καθόλου την έκπληξη. “Αρκεί νά σκεφθούμε ότι τό άσθμα δέν είναι μιá άρρώστεια, αλλά ένα σύνδρομο κι' ότι, επομένως, δέν μπορούμε νά πούμε ότι ύπάρχει ένα άσθμα, αλλά πολυάριθμα, πού ό μόνος κοινός παρονομαστής τους είναι ή κρίση, ενώ ή προέλευση του καθενός είναι διαφορετική ή φύσεως.

Είναι βέβαιο ότι ύπάρχει μιá βασική προϋπόθεση του άσθματος. Είναι ή δυστονία του νευροφυσιολογικού συστήματος, δηλαδή μιá κάποια άπορρύθμιση του ατονόμου τμήματος του όλου νευρικού συστήματος. “Η εκδήλωση αυτής της άπορρύθμισης είναι ή άσθματική κρίση, πού ξεσπά κάτω άπό την επίδραση ένός ιδιαίτερου παράγοντος.

Αυτός ό παράγων μπορεί νά είναι τοπικός. “Υπάρχουν λόγου χάρι κρίσεις άσθματος, πού ή προέλευσή τους βρίσκεται σέ μιá διαταραχή της καρδιάς ή των πνευμόνων. Πρόκειται γιά περίπτωση πού πού συχνή άπ' ό,τι φαντάζεται συνήθως ό πολός κόσμος.

“Ο παράγων, γιά τόν όποιον μιλάμε, μπορεί νά είναι ακόμα ή μετάφραση μιáς γενικής δυστονίας, όπου παίζουν τόν ρόλο τους διαταραχές ψυχικές, πεπτικές (κι' ιδιαίτερα ήπατικές), κυκλοφοριακές κι' όρμονικές. “Η τελευταία περίπτωση άφορά κυρίως άτομα όχι πολύ προχωρημένης ηλικίας και κάθε άλλο παρά είναι σπάνια.

Μπορεί επίσης αυτός ό παράγων νά είναι μιá άλλεργική εκδήλωση. Μπαίνουμε έτσι σέ μιá περιοχή, όπου τά θεραπευτικά άποτελέσματα είναι όριστικά, όταν άνιχνευθεί και βρεθεί ή αίτια της άλλεργίας.

Δέν πρέπει όμως νά υποθέσουμε, ότι

ή άλλεργική αυτή προϋπόθεση, πού κατ' άλλους δέν είναι παρά άποτέλεσμα μιáς όπερευαίσθησίας του οργανισμού πρós ώρισμένες ούσιες, προέρχεται μόνο άπό έρεθισμούς των άναπνευστικών όδών. “Υπάρχει κι' άλλεργικό άσθμα όφειλόμενo σέ είδη τροφών. Τό πράγμα, τότε, είναι εύκολο και σύγχρονα δύσκολο, γιάτι ή θεραπεία πραγματοποιείται γρήγορα όταν έφαιρεθεί άπό τό διατολόγιο ό αίτιακός παράγων, αλλά τό πρόβλημα είναι πώς θά βρεθεί αυτός ό παράγων. “Ο γιατρός τότε μεταβάλλεται σέ ντέτεκτιβ, πού ψάχνει γιά ένα φαντομά. Πρέπει νά υποβάλει τόν άρρωστο σέ ένα σωρό ύποθετικές άντιδράσεις μέ διαλύσεις άπό κάθε ύποπτη ούσία, ώσπου νά βρει τόν.. ψύλλο σ' άχυρα.

“Υπάρχουν περιπτώσεις πού ή άνακάλυψη έρχεται γρήγορα, άπό καθαρή εύνουια της τύχης. “Υπάρχουν όμως κι' άλλες πού οι σχετικές έρευνες διαρκούν πολύ κι' υποβάλλουν σέ δοκιμασία την ύπομονή τόσο του γιατρού όσο και του άρρώστου.

ΟΤΑΝ ό τυπικός έρεθιστικός παράγων διαγνωσθεί, είναι απαραίτητο νά βγει άπό τη μέση. Πρέπει λόγου χάρι νά γίνει θεραπεία στην κοιλότητα ή στις βρογχικές φλογώσεις. Τό ίδιο ισχύει γιά τά άσθματα πού ή προέλευσή τους βρίσκεται στό πεπτικό σύστημα (ιδίως στό σνκάτι) ή σέ διαταραχές της λειτουργίας κάποιου άπό τούς ένδοκρινείς αδένες.

“Όταν τό άσθμα είναι νευρικής προέλευσεως, ή άποφυγή των συγγήσεων και των αντίθεσεων, πού προκαλούν τις κρίσεις, είναι επιβεβλημένη, χωρίς νά άπουσιάζει κι' ή καθ' αυτό νευρολογική θεραπεία.

Στις περιπτώσεις πού άλλεργικού άσθματος, πρέπει νά παραμεριστεί ή ούσία πού άποτελεί τό «έναυσμα» των κρίσεων. “Αν αυτό είναι άκαθόριστο, μέ την προϋπόθεση βέβαια ότι άνακαλύφθηκε ή άλλεργιογόνος ούσία, έπιβάλλεται ή έφαρμογή μιáς μεθόδου άναυσθητοποίησης του οργανισμού, πού έπιτυγχάνεται μέ ένέσεις προοδευτικών διαλύσεων της ούσίας. Πρόκειται, κατά βάθος, γιά ένα είδος έμβολίου.

Μετά άπ' όλη αυτή τη βασική και στοιχειώδη θεραπευτική άγωγή, πρέπει νά δοθεί πλατειά θέση στά άντιόσταμινικά φάρμακα, γιάτι ακριβώς ή ισταμίνη, σάν άπόρροια της άλλεργίας, προκαλεί τόν άσθματικό σπασμό. Τά άντιόσταμινικά φάρμακα είναι πολλά και ποικίλα. Κάθε άρρωστος έχει βρει τό ειδικό του, πού έπενεργεί σ' αυτόν, ένώ σέ άλλους δέν έπενεργεί.

Κατά τη γνώμη των έγκυροτέρων ειδικών, ή μεγάλη έλπίδα του άσθματικού βρίσκεται στά προιόντα της χορηξόνης, μέ την προϋπόθεση, φυσικά, ότι δέν ύπάρχει άντενδείξη, πράγμα πού θά τό κρίνει άποτελεσματικά ό γιατρός.

Είναι περιττό, τέλος, νά ύπογραμμιστεί ή ενεργητική επίδραση πού άσκει ή θεραπεία σέ κατάλληλες θερμοτικές ή γέες. “Όλος ό κόσμος ξέρει τις ώφέλειες πού προκύπτουν άπό την προσφυγή σ' αυτό τό μέσον βοηθείας, πού προσφέρει ή φύση.

“Η άντιμετώπιση της κρίσεως

Τοπικός αίτιακός παράγων... Προδιάθεση... Δυστονία όρμονικής, πεπτικής ή ψυχικής προέλευσεως... “Αλλεργία... Νά ό «φάκελλος» των διαφόρων αίτιών πού μάς παραδίδει ή έπιστήμη, είδοποιώντας μας συγχρόνως ότι ή άνακάλυψη της άκριβούς και συγκεκριμένης αίτίας είναι άρκετά δύσκολη. “Ετσι κι' ή θεραπεία, κατά λογική συνέπεια, θά είναι έπίσης δύσκολη όσον άφορά τη ριζική άντιμετώπιση του άσθματος. “Όσον άφορά όμως την άντιμετώπιση άπλώς των κρίσεων, ή φάρετρα της έπιστήμης είναι έντυπωσιακά πλούσια σέ μέσα.

Οι παλιοί άσθματικοί, άπό την πείρα τους, έχουν ιδιαίτερη έμπιστοσύνη στίς έισπνοές άπό τη μύτη κόνεως κοκαίνης, όταν οι κρίσεις είναι όχι πολύ έντονες. “Η άτρωπίνη, δηλαδή τό εκχύλισμα της μελεαντόνας, καθώς κι' ή έφεδρίνη συντελούν όσο ίσως τίποτε άλλο στη βελτίωση της κρίσεως. “Η άδρεναλίνη έχει έπίσης σαφή επενέργεια, αλλά δυστυχώς έχει κι' ένα σοβαρό μειονέκτημα. Σπαματά τόν βρογχικό σπασμό, αλλά διευκολύνει την επανεμφάνισή του. Πρέπει, τότε, νά αύξάνονται οι δόσεις, ώστε νά έπιτυγχάνεται τό ίδιο άποτέλεσμα. “Αλλά αυτή ή ιστορία μπορεί νά άδηγήσει σέ τοξικομανία. Πρέπει, λοιπόν, αυτή ή μέθοδος νά τεθεί άπό την άρχή κατά μέρος.

“Η θεοφυλλίνη κι' ή νοβοκαΐνη, σέ ένδοσφλέδιες ένέσεις, δίνουν καλά άποτελέσματα.

Είναι, τέλος, φανερό ότι οι έισπνοές όξυγόνου, κάθε φορά πού αυτό είναι δυνατό, άνακουφίζουν τόν άρρωστο.

ΚΑΙ...ΤΟ ΑΛΛΕΡΓΙΚΟ ΑΣΘΜΑ!

Μιá έντελώς ιδιαίτερη περίπτωση, όταν τό νόσημα προκαλείται άπο ψυχικά αίτια

ΜΙΑ άπό τις πιό περίεργες αίτιες διαζυγίου, πού καταγράφηκαν ως τώρα στά παγκόσμια δικαστικά όργανα, είναι άσφαλώς εκείνη πού άπασχόλησε έδώ και λίγα χρόνια ένα δικαστήριο της Καλιφόρνιας. Πρωταγωνίστης της ύποθέσεως ήταν ένας ναυτικός κι' ή γυναίκα του. “Η τελευταία, σέ κάθε έπιστροφή του άντρα της άπό ταξίδι, καταλαβαίνονταν άπό άχαλινωτη κρίση άσθματος. Στις κρίσεις αυτές δέν είχαν κατορθώσει νά κάνουν τίποτα όλα τά φάρμακα πού είχαν χρησιμοποιηθεί. Μέ τό πέρασμα δέ του καιρού, είχαν κλονιστεί πολύ σοβαρά την ύγεια της δυστυχισμένης εκείνης γυναίκας κι' άπειλούσαν στή τέλος την ίδια τη ζωή της. “Η σχέση αίτιου κι' αιτιατού, σ' αυτή την ύπόθεση, ήταν καταφάνη κι' έξω άπό κάθε άμφισβήτηση. Γύριζε ό σύζυγος κι' ή σύζυγος πάθαινε. “Εφευγε εκείνος, κι' εκείνη γινόταν καλά.

Φυσικά, οι πρώτοι πού εκλήθησαν νά πούν τη γνώμη τους, ήταν οι γιατροί. “Εξέτασαν όλες τις πιθανές άλλεργιογόνους ούσιες (πιά ρούχα του συζύγου, τά τριχωτά μέρη του σώματός του, ώρισμένες έξωτερικές αλλοιώσεις της επιδερμίδος του, την άναπνοή του κλπ.) μέ άνητικά άποτελέσματα. “Η γυναίκα δέν ήταν άλλεργική άπέναντι μιáς ώρισμένης όργανικής ούσίας. “Ηταν άλλεργική άπέναντι... όλούληρου του συζύγου της. Μέ άλλα λόγια, ό γυναικός του κάθε φορά άπό τις θαλασσινές περιπλανήσεις της προκαλούσε ένα ψυχικό σόκ πού μεταφραζόταν, άπό όργανική άποψη, σέ κρίσεις άσθματος.

“Η περίπτωση πού άναφέραμε, είναι φυσικά άπό τις πολύ σπάνιες. “Αλλά άκριβώς ή σπανιότητά της της δίνει πολύ

μεγάλη όρμηνητική δύναμη, εισάγοντάς μας, κατά τρόπο πολύ ύποβλητικό, στόν πολύπλοκο λαβύρινθο των ψυχοσωματικών άλλεργιών, δηλαδή των παθήσεων εκείνων πού έχουν άλλεργική βάση, αλλά αντί ούσιων, προκαλούνται άπό διαταραχή της ψυχικής ίσοροπίας.

Πώς μπορεί νά συμβεί ένα τέτοιο πράγμα; Πώς μπορεί, δηλαδή, μιá συγγενητική κατάσταση, νά έξαπολύσει όργανική αντίδραση τόσο χαρακτηριστική και τόσο συγκεκριμένη όπως είναι ή άλλεργική διαταραχή;

“Η άπάντηση της σύγχρονης έπιστήμης είναι περίπου ή εξής:

Η ΒΑΣΙΚΗ αντίδραση, στην περίπτωση της άλλεργίας, ή αντίδραση δηλαδή πού άποτελεί τόν πρώτο κρίκο στην αλυσίδα των κλασικών συμπτωμάτων της άλλεργικής παθήσεως, είναι μιá άπόρροια χαλάρωσης στά τοιχώματα των μικρών άγγείων. “Ενα μέρος άπό τό πλάσμα του αίματος βγαίνει τότε άπ' αυτά τά λεπτοφυή άγγεία και συσσωρεύεται στούς γύρω ιστούς, προκαλώντας φλόγωση και πρήξιμο. “Αν ή αντίδραση αυτή είναι περιορισμένη, έχουμε τις έλαφρότερες άλλεργίες, όπως τό “αρουλόγημα του χόρτου, τό βρογχικό άσθμα, τό έκζεμα, ή όρτικαρία. “Αλλιώς παρουσιάζονται όξείατα σύνδρομα.

Τό κλειδί πού έλέγχει τόν βαθμό διαπόσεως των μικρών αϊμοφόρων άγγείων, βρίσκεται στό νευροφυσιολογικό σύστημα. Τό σύστημα αυτό παίζει πράγματι πρωτεύοντα ρόλο στη ρύθμιση της κυκλοφορίας του αίματος. Παράλληλα, σάν ένας περίφημος ηλεκτρονικός έγκέφαλος, τό ίδιο σύστημα κανονίζει κι' όλες τις ζω-
ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 40

ΟΙ ΚΥΒΟΡΓΟΙ

Μετά τὸ « Λυκόφως τῶν ἀνθρώπων » τὸ πιὸ προχωρημένο στάδιο τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως...

Τὰ παράξενα αὐτὰ πλάσματα πού γεννήθηκαν ἐδῶ καὶ λίγους μῆνες στὸ πνεῦμα τῶν Ἀμερικανῶν ἐρευνητῶν, ἀντιπροσωπεύουν τὸ πιὸ προχωρημένο στάδιο τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως. Εἶναι ἕνα προϊόν τῆς ἐποχῆς τοῦ Διαστήματος. Ὁ «Κυβόργος» εἶναι ἕνας αὐτοματοποιημένος ζωντανὸς ὁργανισμὸς, ἕνας ὁργανισμὸς πού διευδύνεται καὶ ρυθμίζεται ἀπὸ τεχνητοὺς μηχανισμοὺς, ηλεκτρονικοὺς ἀδένες, βιοηλεκτρικὰ ὄργανα. Θο εἶναι ἀνθρώπινα πλάσματα, ἀλλὰ τροποποιημένα, μεταμορφωμένα γιὰ νὰ μποροῦν νὰ προσαρμοσθοῦν στὶς συνθήκες τοῦ Διαστήματος.

ΟΙ ΚΑΤΑΚΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΠΛΑΝΗΤΩΝ

Θ Ἀ ἔχουν ἐγκέφαλο, μάτια, χέρια, παρόμοια μὲ τὰ δικά μας. Ἀλλ' ὁ σφυγμὸς, ἡ λειτουργία τῆς πέψης καὶ τὰ αἰσθητὰ τους θὰ διαφέρουν ἀπὸ κάθε τι πού γνῶρισε μέχρι σήμερα τὸ ἀνθρώπινο γένος. Γεννημένοι στὴ Γῆ, θὰ πεθάνουν ἴσως κάπου ἄλλου. Σίγουρα θὰ πρόκειται γι' ἀνθρώπινα πλάσματα, θὰ τοὺς ὀνομάζουν ὁμως «Κυβόργους».

Ἡ ἔννοια τοῦ Κυβόργου, γεννημένη ἐδῶ καὶ λίγους μῆνες στὸ πνεῦμα τῶν Ἀμερικανῶν ἐρευνητῶν, ἀντιπροσωπεύει τὸ πιὸ προχωρημένο στάδιο τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως πού μποροῦν οἱ ἀνθρώποι νὰ συλλάβουν μὲ τὴ φαντασία τους. Εἶναι ἕνα προϊόν τῆς ἐποχῆς τοῦ Διαστήματος καὶ τῆς αἰώνιας ἀνάγκης πού νοιώθουν οἱ τεχνικοὶ καὶ οἱ ἐπιστήμονες ν' ἀπλοποιοῦν τὰ πράγματα. Νὰ τ' ἀπλοποιοῦν ἢ νὰ τὰ περιπλέκουν; Αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε ἀμέσως πιὸ κάτω. Τί εἶναι ἕνας Κυβόργος; Εἶναι ἕνας αὐτοματοποιημένος ζωντανὸς ὁργανισμὸς (ἀπὸ τὶς πρώτες συλλαβὲς τῶν λέξεων «κυβερνητική» καὶ «ὁργανισμός»). Κυβερνητικὴ ὀνομάζουν οἱ Ἀγγλοσάξωνες τὴν ἐπιστήμη τῆς αὐτοματοποιήσεως). Ἀλλὰ τί σημαίνει αὐτό; Ὁ Κυβόργος εἶναι ἕνας ὁργανισμὸς πού διευθύνεται καὶ ρυθμίζεται ἀπὸ διάφορους ὄχι φυσικοὺς μηχανισμοὺς ὅπως οἱ χημικοὶ καὶ ηλεκτρονικοὶ ἀδένες καὶ τὰ βιοηλεκτρονικὰ ὄργανα.

Ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων πού παρουσιάζουν τὰ διαστημικὰ ταξίδια ὑπέβαλε στοὺς ἐπιστήμονες τὴν ἰδέα τοῦ παράξενου αὐτοῦ πλάσματος, τοῦ Κυβόργου. Μ' ὅλο πού ὁ ἀνθρώπος φαίνεται ἱκανὸς ν' ἀντῆξει σ' ἐπιταχύνσεις πολὺ μεγαλύτερες ἀπ' ὅσο φανταζόμαστε μέχρι σήμερα (τὰ ὅρια τῆς ἀντοχῆς του δὲν ἔχουν ἀκόμα προσδιορισθεῖ) δὲν ὑπάρ-

χει ἀμφιβολία ὅτι στὶς πρώτες διαπλανητικὲς ἐκδρομὲς του θὰ πρέπει ν' ἀντιμετωπίσει τρεῖς μεγάλους κινδύνους: ὑπερβολικὲς ἐπιταχύνσεις, ὑπερβολικὲς θερμοκρασίες καὶ διάφορες ἀκτινοβολίες. Οἱ «στολές» τοῦ Διαστήματος πού θὰ φορέσουν οἱ ἀστροναῦτες γίνονται ὅλο καὶ πιὸ τέλειες, ἐλαφρὲς καὶ ἀνθεκτικέες. Χάρη σ' αὐτὲς τὶς στολὲς οἱ πρώτοι ἀστροναῦτες θὰ ἐπιχειρήσουν σὲ λίγο τὰ πρώτα σύντομα δοκιμαστικὰ ταξίδια στὸ Διάστημα.

Ὡς ἐδῶ καλὰ. Μὰ τί θὰ γίνῃ ὅταν θὰ θελήσουμε νὰ στείλουμε τοὺς πρώτους ἀνθρώπους στὴ Σελήνη, στὸν Ἄρη καὶ στοὺς διαπλανητικοὺς σταθμούς; Ἐκεῖ θὰ ἐπικρατοῦν συνθήκες διαβίωσης πολὺ λιγώτερες ἀντικεινὰ τὰ μαλακὰ μαξιλάρια τῶν θαλαμίσκων τοῦ «Σχεδίου Ἑρμῆς». Οἱ δυστυχισμένοι ἀστροναῦτες θὰ σύρονται στὶς ἀφιλόξενες ἐπιφάνειες τῶν ἄλλων πλανητῶν φυλακισμένοι σὲ πελώρια στεγανὰ σκάφη ἀνίσχυμένα μὲ βαρεῖες πλάκες ἀπὸ μόλυβδο καὶ ἀτσάλι. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς φοβερὲς πανοπλίες ἡ ἐκτέλεση τῆς ἀπλούστερης φυσιολογικῆς πράξεως — ὅπως π.χ. ὅταν ὁ ἀστροναῦτης θέλει... νὰ ξύσει τὴ μύτη του — θέτει ἀνυπερέβλητα τεχνολογικὰ προβλήματα.

Ἐδῶ κάνει τὴν ἐμφάνισή του ἕνας τέταρτος κίνδυνος πού οἱ ἐπιστήμονες ὅλων τῶν ἐθνικοτήτων δὲν προσπαθοῦν νὰ μειώσουν τὴ σημασία του: οἱ ψυχολογικὲς διαταραχὲς πού μποροῦν νὰ καταλήξουν σὲ νευρωτισμὸ καὶ πλήρη σύγχυση. Καὶ κατὰ τοῦ κινδύνου αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει πανοπλία. Τὰ μέσα «ψυχολογίας» πού θὰ διαθέτει ὁ ἀστροναῦτης θὰ εἶναι ἐλάχιστα καὶ ἴσως αὐτὸ πού ἀποτελεῖ «ψυχολογία» στὴ Γῆ νὰ ἐπιδεινώνει ἄλλως τὴ σύγχυση καὶ τὸ νευρωτισμὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Διαστήματος...

Εἶναι λοιπὸν φανερὸ πὼς ἐπιβάλλεται ἡ μηχανοποίηση καὶ ἡ αὐτοματοποίηση τοῦ ὁργανισμοῦ, ἡ τεχνητὴ προσαρμογὴ τοῦ ἀνθρώπου σ' ἕνα καινούργιο περιβάλλον.

Οἱ κίνδυνοι τοῦ Διαστήματος

ΚΡΙΒΩΣ αὐτὸ τὸν ψυχολογικὸ κίνδυνον προσπαθεῖ ν' ἀντιμετωπίσει ἡ δημιουργία τοῦ Κυβόργου. Ὁ Κυβόργος δὲν θὰ εἶναι ἕνα μηχανικὸ ρομπότ. Θὰ εἶναι ἕνας μηχανοποιημένος ἀνθρώπινος ὁργανισμὸς. Ἀποφεύγουμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τὴ λέξη «ὑπεράνθρωπος», γιὰτὶ οἱ ἐπιστήμονες πού συνέλαβαν τὴν ἰδέα δὲν παραδέχονται πὼς ἡ πρόθεσή τους εἶναι νὰ κατασκευάσουν ὑπεράνθρωπους. Θέλουν ἀπλῶς νὰ δημιουργήσουν ἀνθρώπου ἱκανοὺς νὰ προσαρμοσθοῦν στὶς φυσικὲς συνθήκες τοῦ Διαστήματος καὶ ν' ἀντεπεξέλθουν στοὺς φοβεροὺς κινδύνους τῶν διαπλανητικῶν ταξιδίων.

— Ἄν ξηλωθεῖ μιὰ ραφή σ' ἕνα διαστημικὸ σκάφανδρο, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι καταστρεπτικὸ γιὰ ὅλη τὴν ἀποστολή! Παρατηρεῖ ὁ Μάνφρεντ Κλάυνς, ἕνας ἀπὸ τοὺς «πατέρες» τῶν Κυβό-

γων. Πραγματικά, πὼς μπορούμε ν' ἀποκλείσουμε αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενο; Ἐνα αὐτόνομο σκάφανδρο, ὅσοδήποτε τέλει, εἶναι μιὰ συσκευή πού μπορεῖ νὰ πάθει βλάβες. Οἱ ἀρθρώσεις του μπορεῖ νὰ πάψουν νὰ λειτουργοῦν, τὸ σύστημα ἐξαερισμοῦ μπορεῖ νὰ καταστραφεῖ, ἡ παραμικρὴ ἀνωμαλία μπορεῖ νὰ μεταβάλλει τὸ σκάφανδρο σὲ φέρετρο...

Ἀλλ' ὁ Κυβόργος θὰ εἶναι πολὺ λιγώτερο ἐκτεθειμένος σὲ τέτοιους κινδύνους. Μιὰ μιὰ στολή ἐλαφρότατη, σὰν αὐτὴ πού θὰ φοροῦσε στὴ Γῆ, θὰ μπορεῖ νὰ κινεῖται ἐλεύθερα σὲ πλανήτες ὅπου ἡ βαρύτητα εἶναι μηδαμινὴ ἢ, ἀντίθετα, πολλαπλάσια τῆς γῆινης, ὅπου τὴ νύχτα ἐπικρατεῖ πολικὸ ψῦχος, ἐνῶ τὴν ἡμέρα ὁ ἥλιος κάνει τὸ μέταλλο μαλακὸ σὰν κερί.

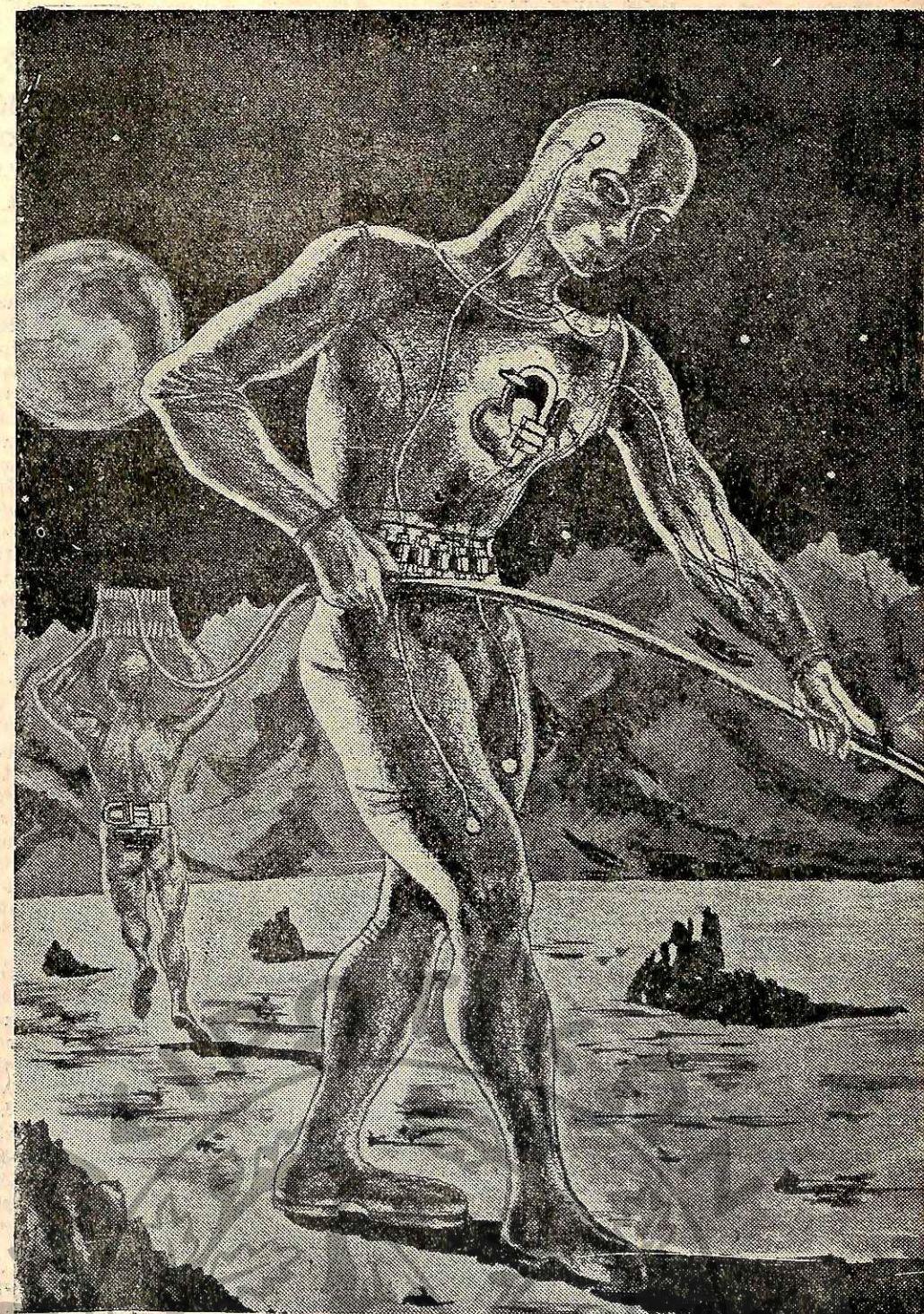
Οἱ πατέρες τῶν Κυβόργων

Ἀ ΛΛΑ πὼς κατασκευάζονται οἱ Κυβόργοι;

Δὲν «κατασκευάζονται» ἀκόμα. Ὁταν ὁμως ἀρχίσουν νὰ κατασκευάζονται, ἡ πρώτη φάση τῆς ἐπιχειρήσεως θὰ εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ἐμφύτευση ἐνὸς τεχνητοῦ συστήματος ἐνδοκρινῶν ἀδένων. Οἱ λειτουργίες τοῦ ὁργανισμοῦ θὰ ἐλέγχονται ἔμμεσως. Οἱ ἐμφυτεύσεις ηλεκτρονικῶν ρυθμιστῶν τοῦ ἥπατος καὶ τῶν ἐπινεφριδίων θὰ ἐξασφαλίσουν τὴ ρύθμιση τῶν ποσοτήτων ἀδρεναλίνης καὶ σακχαροῦ πού κυκλοφοροῦν στὸ αἷμα. Ὁ Μάνφρεντ Κλάυνς, πού μελετᾷ τὶς ἀνθρώπινες βιοχημικὲς λειτουργίες, συνεργάζεται γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ μὲ τὸν Νάθαν Κλάιν πού μελετᾷ τὶς ἐπιδράσεις τῶν χημικῶν οὐσιῶν στὸν ἀνθρώπινο ἐγκέφαλο. Οἱ δύο αὐτοὶ «πατέρες» τῶν Κυβόργων ὑπηρετοῦν στὸ Ρόκλαντ Στέιτ Χόσπιταλ τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ἐκτεθειμένοι σὲ πιέσεις δέκα φορές ἀσθενέστερες ἀπὸ τὸ κανονικὸ, οἱ ἀνθρώπινοι πνεύμονες «ἐκρήγνυνται» καὶ τὸ αἷμα ἀρχίζει νὰ βράζει. Γιὰ νὰ ἐξουδετερώσουν αὐτὴ τὴ φυσιολογικὴ ἀντίδραση στὶς χαμηλὲς πιέσεις, οἱ Κλάιν καὶ Κλάυνς προσπαθοῦν νὰ «ξεφουσκώσουν» μερικῶς τοὺς πνεύμονες καὶ νὰ μειώσουν τὴ θερμοκρασία τοῦ αἵματος, ὁπότε μειώνεται ταυτόχρονα καὶ ἡ θερμοκρασία τοῦ σώματος. «Ε-

Αὐτόνομο σκάφανδρο γιὰ τὴν ἐξερεύνηση τῆς Σελήνης. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ... φορητὸ περίπτερο πού σχεδίασαν οἱ Ἀμερικανοὶ τεχνικοὶ, ὁ ἐξερευνητὴς τῆς Σελήνης θ' ἀναπνέει, θὰ τρέφεται... καὶ τὰ λοιπὰ.

Οἱ Κυβόργοι θὰ εἶναι ἀνθρώποι, ὅπως ἐμεῖς, ἀλλ' ἀνθρώποι βελτιωμένοι, μὲ τὸν ὁργανισμό τους προσαρμοσμένο στὶς σκληρὲς συνθήκες τοῦ Διαστήματος. Θὰ μποροῦν νὰ κινούνται ἐλεύθερα, χωρὶς σκάφη, στὴν ἐπιφάνεια τῶν ἄλλων πλανητῶν.

νας χημικὸς μετασχηματιστὴς ἐμφυτευμένος στὴν κοιλία τοῦ Κυβόργου θ' ἀναλλάξει ἕνα μέρος τῆς ἐργασίας τῶν πνευμόνων καὶ θ' ἀνανεώνει τ' ὀξυγόνο τοῦ αἵματος.

Αὐτὸ φαίνεται σχετικῶς ἀπλὸ θεωρητικὰ, ἀλλὰ παρόμοιες ἐμφυτεύσεις εἶναι φανερὸ πὼς θὰ προκαλέσουν στὸν ὁργανισμό τρομακτικὲς φυσιολογικὲς ἀναστατώσεις. Στὰ θηλαστικά, τὸ φυσικὸ σύστημα ρυθμίσεως τῆς θερμοκρασίας ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν ἐξάτμιση τοῦ νεροῦ τῶν κυττάρων. Ἡ ἐξάτμιση αὐτὴ γίνεται πάντα εἰς βάρος τοῦ μεσοκυτταρικοῦ ὁ-

γροῦ. Πειράματα πού ἔγιναν σὲ ποντίκια μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἐλπίζουμε ὅτι, μειώνοντας τὴ θερμοκρασία τοῦ αἵματος, μπορούμε νὰ ὑποβάλουμε χωρὶς κίνδυνον τὸν ὁργανισμό σὲ θερμότητα πού ὑπὸ κανονικὲς συνθήκες εἶναι θανάσιμη. Ἀντίθετα, ὑψώνοντας τὴ θερμοκρασία τοῦ αἵματος, ἐπιτρέπουμε στὸν ὁργανισμό νὰ ὑποστῇ θάνασιμον ψῦχος χωρὶς νὰ πάθει τίποτα.

Πὼς θὰ πετύχουμε αὐτὴ τὴ ρύθμιση τῆς θερμοκρασίας τοῦ αἵματος; Χάρη σὲ τεχνητὲς ἀρθρώσεις πολυαιθυλενίου, πού θὰ ἐξασφαλίσουν μιὰ κυκλοφορία νεροῦ στὴν κατάλληλη θερμοκρασία διὰ

Οι έγκεφαλοι των Κυβόργων θα τροφοδοτούνται με διεγερτικές χημικές ουσίες, ή τροφή θα εισάγεται απ' ευθείας στο αίμα ή στο στομάχι, και γενικά οι οργανισμοί τους θα μεταβληθούν ριζικά.

ΑΛΛ' η επιστημονική φαντασία των κ.κ. Κλάιν και Κλάυνς δεν δειλιάζει μπροστά σε τέτοια μικροπράγματα. Ίδιαίτερα τους απασχολούν τα προβλήματα της λειτουργίας του εγκεφάλου. Γιατί ασφαλώς το σπουδαιότερο και το πολυτιμότερο όργανο του Κυβόργου θα είναι ο έγκεφαλος. Για να λειτουργήσει ο έγκεφαλος υπό ιδεώδεις συνθήκες, θα πρέπει να εφοδιασθεί μ' ένα αυτόνομο σύστημα θερμάνσεως. Επίσης, θα τροφοδοτείται τακτικά με διεγερτικές χημικές ουσίες που θα περιέχονται σε ειδικές κάψουλες εμφυτευμένες στο κρανίο.

Τα στόματα των Κυβόργων, μās βεβαιώνουν οι κ.κ. Κλάιν και Κλάυνς, θα είναι σφραγισμένα, γιατί δεν θα χρησιμεύουν πια σε τίποτα. Ραδιοηλεκτρονικοί πομποί συνδεδεμένοι άμεσα με τις φωνητικές χορδές τους θα εξασφαλίζουν την όμιλία (και αυτό δεν αποτελεί πρωτοτυπία, έφ' όσον το σύστημα των «λαρυγγοφώνων» χρησιμοποιήθηκε από τους αεροπόρους στον τελευταίο πόλεμο). Όσο για την τροφή, αυτή θα εισάγεται απ' ευθείας στο αίμα των αλλόκοτων αυτών πλασμάτων.

Δεν έχουμε ακόμα θρει ένα μέσο που να εξασφαλίζει μόνιμα την ένδοφλεβία τροφοδοσία, λέει ο Μάνφρεντ Κλάυνς, γιατί ξέρουμε πώς οι θρεπτικές ουσίες που εισάγονται από τις φλέβες μπορούν να προκαλέσουν θλάδες στα τοιχώματα των αϊμοφόρων αγγείων. Έτσι, στα πρώτα στάδια της εφαρμογής του σχεδίου μας, ένας άνθρωπος δεν θα μπορεί να γίνει «Κυβόργος» παρά μόνο επί δύο ή τρεις μέρες συνεχεία. Κάποτε όμως θα θρούμε τη λύση αυτού του προβλήματος...

Η λύση θα είναι ίσως η εισαγωγή της τροφής απ' ευθείας στο στομάχι. Έτσι ο Κυβόργος θα μπορεί να μεταφέρει στη ράχη του ένα μικρό πλαστικό σάκκο που θα περιέχει έξ άλλου κι' όλες σάκα με τροφή πολλών ημερών. Ότι απαραίτητες «καύσιμες ύλες» για τους διαφόρους μηχανισμούς του Κυβόργου.

Με τον τρόπο αυτό, οι οργανικές ανάγκες θα περιορισθούν στο ελάχιστο και άναλώς θα περιορισθούν και τα οργανικά απορρίμματα, που αποτελούν σήμερα ένα σοβαρό πρόβλημα της αστροναυτικής.

Είναι φανερό πώς, ένας άνθρωπος που μεταμορφώθηκε σε Κυβόργο και παρέμεινε Κυβόργος επί πολλά χρόνια, δεν θα έχει πια τα ίδια με μās όργανα. Τό σικώτι του, ή χολή του, το πεπτικό του σύστημα θα έχουν ά-

τροφίσει, το στόμα του θα είναι σφραγισμένο, ο έγκεφαλός του θα είναι υπερτροφικός. Ο οργανισμός του θα έχει μεταμορφωθεί ριζικά.

Στην αρχή, βέβαια, ή «κυβοργοποίηση» θα είναι προσωρινή. Θα κατασκευάζονται Κυβόργοι για σύντομα χρονικά διαστήματα, ανάλογα με τις ανάγκες των διαπλανητικών εξερευνήσεων, και θα επαναφέρονται στη φυσιολογική κατάσταση μόλις επιστρέψουν στη Γη. Πολύ άργότερα ίσως εμφανισθούν και οι «μόνιμοι» Κυβόργοι.

Είμαστε όλοι Κυβόργοι;

ΟΛΕΣ αυτές τις ανησυχητικές εξελίξεις, οι Άμερικανοί επιστήμονες τις θεωρούν αυτονόητες και αναπότρεπτες. Οι κ.κ. Κλάιν και Κλάυνς ισχυρίζονται ότι τα σχέδιά τους δεν είναι καν πρωτότυπα. Δεν παραδέχονται ότι αποδίδουν στη δημιουργία ενός υπερανθρώπου.

— Ο άνθρωπος που καταπίνει μια ασπιρίνη, λέει ο Μάνφρεντ Κλάυνς, τροποποιεί τις βιοχημικές του λειτουργίες όσο και την ψυχική του διάθεση. Μπορούμε να πούμε ότι γίνεται, σε περιωρισμένη κλίμακα, ένας Κυβόργος. Αλλά δεν γίνεται υπεράνθρωπος...

Έξ άλλου, σ' αυτό το δρόμο της τεχνητής αλλοίωσης των ψυχοφυσιολογικών λειτουργιών ή επιστήμη έχει σήμερα προχωρήσει πολύ πέρα από την ασπιρίνη. Άς θυμηθούμε τους τεχνητούς πνεύμονες που χρησιμοποιούνται στις περιπτώσεις γενικής παραλύσεως, τους ηλεκτρονικούς ρυθμιστές της καρδιάς που κατασκευάσθηκαν πρόσφατα, τα βιοηλεκτρονικά μέλη για τους άπληρους και τόσες άλλες συσκευές που συμπληρώνουν τις απέλεις του ανθρώπινου οργανισμού. Δεν πρέπει, λοιπόν, να μās εκπλήσσει ή να μās τρομάζει ή προοπτική των αυτόματοποιημένων ζωντανών οργανισμών. Από τη στιγμή που φοράμε μια τεχνητή οδοντοστοιχία ή ένα ζευγάρι φακών μυωπίας, ή καταπίνουμε ένα κατευναστικό ή διεγερτικό, γινόμαστε όλοι, κατά κάποιον τρόπο, μικροί Κυβόργοι, παύουμε να είμαστε 100% «φυσικοί» οργανισμοί, κάτι το ξένο, το τεχνητό έχει προστεθεί στο σώμα μας. Η μόνη διαφορά είναι ότι σήμερα ή επιστήμη ένδιαφέρεται απλώς να συμπληρώσει τις ατέλειές μας που δεν μās επιτρέπουν να προσαρμοσθούμε όπως πρέπει στο φυσικό μας περιβάλλον. Αύριο θα προσπαθήσει να τροποποιήσει τις ψυχοφυσιολογικές μας λειτουργίες για να μās εξασφαλίσει μια τέλεια προσαρμογή σ' ένα περιβάλλον

ξένο κι' έχθρικό: στο Διάστημα ή τους άλλους πλανήτες. Ο άνθρωπος που θα βρεθεί ξαφνικά στον Άρη θα είναι ένας ανάπηρος. Δεν μπορεί να ζήσει εκεί παρά μόνο φυλακισμένος σ' ένα αυτόνομο σκάφανδρο, ακριβώς όπως το πολιμυελιτικό παιδί δεν μπορεί να ζήσει στη Γη χωρίς μηχανικό πνεύμονα. Άλλ' αντί να εφοδιάσουμε αυτό τον ανάπηρο με δεκανίκια, γιατί να μην τροποποιήσουμε τις οργανικές λειτουργίες του έτσι, ώστε να μπορεί να προσαρμοσθεί στον Άρη;

Οι αστροναυτικές ανέσεις

ΕΞ άλλου, οι κ.κ. Κλάιν και Κλάυνς πιστεύουν ότι ο άνθρωπος δεν έχει ακόμα εξαντλήσει τα όρια της φυσικής του προσαρμοστικότητας. Οι ιθαγενείς του Μοροκότσα π.χ. που ζούν στις περουμενιές Άνδεις, παίζουν επί πολλές ώρες ποδόσφαιρο σε ύψομετρο 5.000 μέτρων χωρίς να λαχανιάζουν! Σ' αυτό το ύψος οι πιλότοι των αεροπλάνων αναγκάζονται να φορέσουν μάσκες οξυγόνου και οι ανθρωπολόγοι που τολμούν να σκαρφαλώσουν στα χωριά των Άνδεων για να μελετήσουν τους ιθαγενείς, μελανιάζουν και παθαίνουν ψυχονευρικές διαταραχές.

Με την «εφεύρεση» των Κυβόργων οι Άμερικανοί επιστήμονες προσπαθούν να εξασφαλίσουν για τους πρωτοπόρους της αστροναυτικής τις μεγαλύτερες δυνατές ανέσεις, ιδιαίτερα στον ψυχολογικό τομέα. Να προστατεύσουν τους έγκεφάλους των αστροναυτών από τις διαταραχές που θα μπορούσε να προκαλέσει ή έλλειψη βαρύτητας, ή υπερβολική θερμότητα ή το υπερβολικό ψύχος, ή αδράνεια και ή μονοτονία. Ο άνθρωπος έχει δικαίωμα να χαρεί το ταξίδι του στο Διάστημα κι' όχι να το υποστεί σαν δυσάρεστο καθήκον...

Όσο τερατώδης κι' αν φαίνεται ή ιδέα των Κυβόργων, δεν είναι παρά ή λογική κατάληξη της επιστημονικής εξέλιξης. Όρισμένοι φιλόσοφοι θα έλεγαν: της ανθρώπινης εξέλιξης, έφ' όσον το ουσιαστικό χαρακτηριστικό του ανθρώπου, και μόνο του ανθρώπου, είναι να μπορεί να ξεφεύγει από τα δεσμά της φύσεως. Οι Κυβόργοι, απ' όρισμένες απόψεις, φαίνονται σαν προϊόντα της φαντασίας των μυθιστοριογράφων. Αλλά δεν είναι παρά προϊόντα της καθαρής επιστήμης, και τίποτα δεν μās εμποδίζει να πιστεύουμε πώς οι επιστημονικές έρευνες θα καταλήξουν στην πραγματοποίησή τους τό πολύ σε μια δεκαετία. Άν θέλουμε να κατακτήσουμε τους πλανήτες πρέπει από τώρα να συνθίσουμε σ' αυτή την τερατώδη εμφάνιση των Κυβόργων, σ' αυτό το φαλακρό κεφάλι (το σύστημα τριχοφυΐας είναι περιττό όχι μόνο στους Κυβόργους αλλά και στους κοινούς ανθρώπους), σ' αυτή την έναλλασσόμενη θερμοκρασία, σ' αυτό το σφραγισμένο στόμα. Πρέπει να τό πάρουμε απόφαση: Δεν πρόκειται να σκαρφαλώσουμε στη Σελήνη με φράκο και ήμίψηλο.

GEORGES KETMAN

"Ε, σεις οι απ' έξω!

Ο Ουίλλιαμ Σαρογιάν γεννήθηκε στα 1909. Το πρώτο του έργο δημοσιεύθηκε στα 1934 και το πρώτο του θεατρικό έργο παίχθηκε στα 1939, με τον τίτλο «Η καρδιά μου, εκεί πάνω στα ψηλά...». Ένα χρόνο αργότερα κέρδισε το βραβείο Πούλιτζερ. Στα 1941 γράφει το έργο «Τ' όνομά μου είναι Άράμ» και στα 1943 την «Άνθρωπινη Κωμωδία». Από κεί κι' ύστερα, ή καριέρα του Σαρογιάν έχει μιαν άτυχία. Σπάνια διδλία και έργα, μάλλον άποτυχημένα, που τον οδηγούν σε μιαν φανερή πτώση. Κάποιος κριτικός τον χαρακτηρίζει σαν «θύμα της ίδιας, της δικής του άνεξέλεγκτης εύχαιρας και ευφράδειας...». Πιθανόν ή καινούργια του νουβέλα, που κυκλοφόρησε στα 1951 με τον τίτλο «Ο δράχος που έμεινε άκίνητος», να τον ξαναφέρει στο ύψος που κέρδισε απ' την αρχή της καριέρας του. Άν όχι, υπάρχουν δυο ακόμη διδλία που θα τον ξανασηκώσουν ψηλά, στην κορυφή της έπιτυχίας.

Μονόπρακτο του ΟΥΪΛΙΑΜ ΣΑΡΟΓΙΑΝ

ΕΝΑΣ άνθρωπος σε μιαν φυλακή μιας μικρής πολιτείας, μέσα στο κελλί του που είναι στενάχωρο, χτυπάει ρυθμικά το πάτωμα μ' ένα κουτάλι, σά να δίνει σήματα τηλεγράφου. Ξαφνικά σηκώνεται και βηματίζει νευρικά. Σταματάει και πίνει το κεφάλι του με τα δυο του χέρια, χωρίς να μπορεί να σταματήσει τον πόνο που νοιώθει, σά να είχε μιαν πληγή στο κρανίο. Ξαφνικά, φωνάζει με μιαν δραματικά σπαρακτική φωνή, κυττάζοντας έξω απ' το κελλί του:

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ε, σεις οι απ' έξω! (Σιωπή). "Ε, σεις, οι απ' έξω... έσεις.. (Μακριά σιωπή). Κανένας δεν μ' άκούει. ("Επειτα άκούα πάλι δραματικά, αλλά και με μιαν κάποια κομικότητα): "Ε, σεις, που βρισκόσαστε έξω... έ..!

("Ακούγεται ή φωνή ενός κοριτσιού, πολύ γλυκιά και τρυφερή): ΦΩΝΗ: "Ε, γιιά σου..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Γιιά σου.. Έσύ είσαι Κάττυ;

ΦΩΝΗ: "Όχι.. Έμένα με λένε "Εμιλ..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Πώς; (Σιγά): "Ε, σό, εκεί έξω..

ΦΩΝΗ: "Εμιλ, σό είπα..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ποιά "Εμιλ; Δεν ξέρω καμιά με τό όνομα "Εμιλ. Μήπως είσαι εκείνο τό κορίτσι, που είχα συναντήσει στο Σάλινας έδώ και τρία χρόνια;

ΦΩΝΗ: "Όχι.. Είμαι ή μαγεύτρια της φυλακής. Δεν έχω πεί ποτέ μου στο Σάλινας. Δεν ξέρω κώλας, ούτε πού βρίσκεται.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Γιιά σου, έσύ εκεί έξω..

Είπες πώς είσαι μαγεύτρια;

ΦΩΝΗ: Ναι.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Γιατί, λοιπόν, δεν μαθαίνεις να μαγεύσεις καλύτερα πράγματα; Πώς γίνεται να μη πώ ούτε μιαν φορά ένα γλυκό με μαρμελάδα;

ΦΩΝΗ: Μαγεύω ότι μου λένε οι άλλοι. (Σιωπή): Νοιώθεις μοναξιά;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναι, μάλιστα που φώναξα: "Ε, σεις οι απ' έξω;

ΦΩΝΗ: Σε ποιαν φώναξες; ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μά.. νομίζω σε κανέναν.. Προσπάθησα, ξέρεις να σκεφτώ κάποιον για να τό γράψω ένα γράμμα, αλλά δεν μπορώ να θυμηθώ κανένα.

ΦΩΝΗ: Καί ή Κάττυ; ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δεν ξέρω καμιά Κάττυ..

ΦΩΝΗ: Τότε γιατί ρώτησες: "Έσύ είσαι Κάττυ;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μ' άρρσει τό όνομα Κάττυ. Είναι όραίο.. πάντα τ'όδελα να γνωρίσω κάποια, με όνομα Κάττυ. "Όστόσο, δεν έτυχε ποτέ..

ΦΩΝΗ: Έγώ όμως γνώρισα κάποτε μιαν Κάττυ..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναι; Καί πώς ήτανε; Ή ή ή μικροκαμωμένη;

ΦΩΝΗ: Μέτρια μάλλον..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ε, σό, εκεί έξω.. Τί λογής είσαι σό;

ΦΩΝΗ: "Ω, ούτε ξέρω..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δεν σό είπα κανέναν, ποτέ; Δεν σό μίλησε ποτέ κανένας άλλος πώκα;

ΦΩΝΗ: Πώς αλλοιώτικα δηλαδή; ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Έρεεις. Δεν έτυχε ποτέ;

ΦΩΝΗ: "Όχι, δεν έτυχε.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Α, τους άνόητους! "Ε πρεπε. Έγώ μπορώ να σό πώ απ' τη φωνή σου, πώς είσαι ό, κέ!

ΦΩΝΗ: Μπορεί ναι, μπορεί και όχι..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ποτέ μου δεν άστόχησα..

ΦΩΝΗ: Ναι, τό ξέρω. Γι' αυτό είσαι τώρα στη φυλακή..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Όλη ή υπόθεση, ήτανε ένα λάθος.

ΦΩΝΗ: Άντοι πιστεύουν, πώς ήτανε σχεδιασμένα όλα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Όχι, δεν ήταν.

ΦΩΝΗ: Άντοι έτσι θέλανε να είναι..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Είναι θεότρελλοι.

ΦΩΝΗ: Άς είναι, σίγουρα είσαι πειραγμένος. Φοβάσαι;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Φοβάμαι θανάσιμα. (Ξαφνικά): "Ε, σεις εκεί έξω!

ΦΩΝΗ: Τί κερδίζεις με τό να λές αυτά τό λόγια όλη την ώρα; ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Νοιώθω μοναξιά. Εί-

Καί ὁ πῦρ ἀνόητος θὰ μποροῦσε νὰ τὸ δεῖ αὐτό! Εἶσαι σχεδὸν τὸ πῦρ χαριτωμένο κορίτσι σ' ὅλο τὸν κόσμο.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν εἶμαι.. καὶ τὸ ξέρεις καλὰ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ὁχι, εἶσαι. Δὲν εἶδα ποτὲ καμμιὰν ἄλλη πῦρ ὁμορφὴ ἀπὸ σένα σ' ὅλα μου τὰ χρόνια, καὶ στὰ ταξίδια μου. Τέξερα, πὼς τὸ Τέξας θὰ μοῦφερονε τύχη.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Τύχη; Εἶσαι φυλακισμένος, δὲν εἶσαι; "Ἦσουνά μέσα σὲ μιὰ συμμορία, δὲν εἶν' ἔτσι;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Α, αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτα. Πάει πιά.

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Ἦσουνά νᾶναι κι' ἔτσι.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ὁχι, ὄχι, τώρα θὰ εἶμαι πιά μιὰ χαρά, κατάλαβες;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Τί θέλεις νὰ πεῖς, λέγοντας «τώρα»;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Θέλω νὰ πῶ, τώρα σὲ εἶδα. Τώρα ἔχω κάτι. Ξέρεις, γιὰ κάμποσα καιρὸ, δὲν μὲνοιαζε ποὺ δρόμο θάπαιρνα.. "Ἦμουνά πολὺ κουρασμένος. Εἶχα κουραστῆ νὰ ψάχνω γιὰ τὸ καλύτερο καὶ νὰ μὴν τὸ φτάνω ποτέ. ("Α-ξαφνὰ): "Ε, σὺ, ἐκεῖ ἔξω!

ΚΟΡΙΤΣΙ: Σὲ ποῖν φωνάζεις τώρα;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Σὲ σένα.

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Αφοῦ εἶμαι δῶ, μπροστά σου..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τὸ ξέρω. (Φωνάζει): "Ε, σὺ, ἐκεῖ ἔξω! Γεῖά σου..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Γεῖά σου..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Α, εἶσαι πολὺ γλυκεῖα. Σκέφτομαι νὰ σὲ παντρευθῶ. Νὰ φύγω μαζί σου.. Ὁὰ σὲ πάρω μαζί μου στὸν Σάν Φραντζίσκο, ἢ σὲ κάποιο ἄλλο μέρος. τώρα, ὑπάρχω! Τώρα θὰ κερδίζω λεφτὰ μ' ἓναν ἄλλο τρόπο...

ΚΟΡΙΤΣΙ: Ναί;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναί, βέβαια. Πῆς μου τὸνομά σου καὶ ὅλα τὰ σχετικά μὲ σένα.

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Εμῖλν..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τὸ ξέρω. Ποῦ γεννήθηκες ὅμως; "Ελα, πῆς τα μου ὅλα..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Μὲ λένε "Εμῖλν Σμιθ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Α, εἶσαι τὸ πῦρ γλυκό πλάσμα σ' ὅλοκληρο τὸν κόσμο.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Γιατί;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ ὅμως εἶσαι, αὐτὸ εἶναι ὅλο. Ποῦ γεννήθηκες;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Στὸ Ματαντόρ τοῦ Τέξας.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ποῦ βρίσκεται αὐτό;

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Εδῶ, ποὺ βρίσκεται.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Εἶναι τοῦτο ἐδῶ τὸ Ματαντόρ τοῦ Τέξας;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Ναί, καὶ σ' ἔφεραν ἐδῶ ἀπ' τὸ Χουήλιν.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Αὐτὸ τὸ μέρος ποὺ ἔμενα ἦταν τὸ Χουήλιν;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν ἤξερες σὲ ποὺ μέρους βρίσκεται;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ὅλες οἱ πολιτεὲς μοιάζουν. Δὲν κάνεις τὸν κόπο νὰ ρωτήσεις σὲ ποιά πόλη βρίσκεται, γιὰτὶ αὐτὸ δὲν θάλλαζε καθόλου τὰ πράγματα. Πόσο μακριὰ εἶναι ἀπὸ δῶ τὸ Χουήλιν.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δεκάξει ἢ δεκαεπτὰ μίλια. Δὲν τῆξερες ὅτι σὲ μεταφέρανε;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Πὼς νὰ τὸ ξέρω, ἀφοῦ ἦμουνά ξεπαγιασμένος; Κάποιος μὲ χτύπησε στὸ κεφάλι.. ἀλλὰ γιὰτὶ μὲ χτύπησε ὅμως;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Λένε πὼς εἶχες κανεὶ μιὰν ἀπαγωγή.. κάποια γυναῖκα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Α, αὐτὸ εἶναι φέμα. (Μιλάει σχεδὸν στὸν ἑαυτὸν του): "Ἦθελε νὰ τῆς δώσω χοῦματα..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Χοῦματα;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναί.. "Αν τῆξερα πὼς ἦτανε μιὰ τέτοια γυναῖκα, μὰ τὸ Θεό, θὰ εἶχα πάρει τοὺς δρόμους καὶ θάχα φύγει..

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Ἦθελε, λοιπόν, μονάχα χοῦματα;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναί. Κι' ἐγὼ ἦμουνά ἓνας ἄνθρωπος ποὺ ἔλπιζε στ' ἀναπάντεχα ποὺ δὲν ἔρχονταν ποὺ προσπαθοῦσε νὰ σπάσει τὴν κατοχυρία του, πηγαίνοντας ἀπ' τὴ μιὰ φτωχοῦπολη στὴν ἄλλη, νόμισα πὼς ἔνοιωθε μοναξιά. καὶ κείνη.. "Ετσι ἔλεγε, ἄλλωστε..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Μπορεῖ νὰ εἶναι ἀλήθεια.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Κι' ὅμως ἐκεῖνη ἦτανε κατὰ..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Βάζω στοίχημα πὼς δὲν θὰ σὲ εἶχα συναντήσει ποτέ, ἂν δὲν εἶχε συμβεῖ αὐτό.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ὁ, δὲν τὸ ξέρω.. Μπορεῖ καὶ νὰ σὲ εἶχα συναντήσει, ἂν ἐρχόμουνα σ' αὐτὴ τὴν πόλη. Ὁὰ σὲ ἀναγνώριζα ὁποσδήποτε.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Ὁὰ μὲ ἀναγνώριζες;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Σίγουρα, θὰ σὲ ἀναγνώριζα ἀμέσως τὴ στιγμή ποὺ θὰ σ' ἀντίκριζα..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Καί, λοιπόν, ποῖα θὰ ἦμουνά;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δικιά μου, αὐτὴ θάσουνα..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Τίμα τὸ λές;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μὰ τὸ Θεό!

ΚΟΡΙΤΣΙ: Τὸ λές μονάχα, ἐπειδὴ βρίσκεσαι τώρα στὴ φυλακή..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ὁχι, τὸ πιστεύω. Μονάχα νάχεις ὑπομονὴ καὶ νὰ μὲ περιμένεις. Ὁὰ πᾶμε στὸ Σάν Φραντζίσκο μαζί..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Εἶσαι μοναχός σου, γι' αὐτὸ τὸ λές..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ἦμουνά μοναχός σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ.. δὲν ὑπάρχει θεραπεία σ' αὐτό.. "Αλλὰ ἐσὺ κι' ἐγώ.. θὰ μπορούσαμε νὰ νοιώθουμε πολλὴ χαρά, ὅταν θὰ φεύγαμε μαζί. Ὁὰ μοῦφερονε τύχη.. τὸ ξέρω.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Γιατὶ ὅλο ψάχνεις γιὰ νὰ βρεῖς «τύχη»;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Εἶμαι χαρτοπαίκτης. Δὲν δουλεύω. Πρέπει νάχω τύχη πάντα, ἀλλοιῶτα.. Γιὰ πολλὰ χρόνια δὲν εἶχα καμμιὰ τύχη τῆς ποροκίτης.. Γι' αὐτὸ θρῆθηκα σὲ δόλοκλη θέση καὶ κείνη τὴ φορὰ στὸ Χουήλιν. Δὲν ἦτανε δυστύχημα τότε.. "Ἦτανε ἡ κακὴ μου τύχη. Βάζω στοίχημα πὼς ἦτανε ὁ γέρος τῆς ἐκείνης, ποὺ μὲ χτύπησε..

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Εννεεῖς τὸν πατέρα τῆς;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ὁχι, τὸν ἄντρα τῆς.

"Αν εἶχα μιὰ γυναῖκα σὰν αὐτὴν, θὰ τὴν εἶχα διώξει.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Πιστεύεις πὼς θάχεις καλύτερη τύχη, ἂν ἔρθω ἐγὼ μαζί σου;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μπορῶ νὰ ξεπερνᾶω εὐκολὰ τὰ ἐμπόδια. "Εκείνο ποὺ χρειάζομαι εἶναι κάποιος καλὸς ἄνθρωπος, ποὺ νὰ μ' ἐμπιστευτεῖ. Δὲν εἶναι ὠραῖο νὰ γυρίζεις ὅλη τὴν ὥρα μοναχός σου στοὺς δρόμους.. χρειάζομαι κάποιον νὰ τοῦ μιλάς πότε.. πότε.. Τὸ χειμῶν ὅταν ἔχει πολὺ κρύο, καὶ τὴν ἄνοιξη ποὺ εἶναι ἔξω ὁμορφά, καὶ τὸ καλοκαίρι ποὺ μπορεῖς νὰ κολυμπᾶς. χρειάζομαι κάποιον ποὺ νάναί καλὸς μαζί σου. Κάποιον ποὺ νὰ σὲ ἔχει χρόνια.. Κάποιον ποὺ ἔχει τὰ ἐλαττώματά σου κι' ὥστόσο νὰ σ' ἀγαπάει τὸ ἴδιο, σὰ νὰ μὴν εἶχες κανένα ἐλάττωμα. Τὸ ξέρω, πὼς δὲν ἔχω ἐντελὸς δίκιο — ὅμως, δὲν μ'

ἀρσέει ὁ πολὺ δύσκολος δρόμος γιὰ νὰ δουλεύω σὰν σκυλὶ, οὔτε καὶ ὁ πολὺ εὐκολὸς δρόμος, γιὰ νὰ δουλεύω πάλι σὰν σκυλὶ — ὅταν δουλεύεις εἶναι σκληρὸ καὶ μαζί εὐκολό.. Τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ κάνω εἶναι νὰ κυνηγᾶω τὴν τύχη μου στὰ χαρτιά.. "Αν ἔρθεις μαζί μου, θὰ γίνω ὁ καλύτερος παίκτης ποὺ θάχεις ἰδεῖ ποτέ. Δὲν πρόκειται νὰ ξανακάνω λάθος.. Θάχω ὅσα λεφτὰ θέλω, κι' ἐσὺ θάσαι ἢ πῦρ χαριτωμένη, κι' ἢ πῦρ ὑπέροχη κοπέλλα σ' ὅλο τὸν κόσμο. Ὁάμαι περήφανος νὰ περπατᾶω στὸ Σάν Φραντζίσκο μαζί σου, κι' ὁ κόσμος θὰ γυρίζει νὰ μᾶς κυττάξει..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Νομίζεις, πὼς θὰ γυρίζουν νὰ μᾶς κυττᾶνε;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Σίγουρα. "Ὅταν θὰ ξαναγυρίσω ἐκεῖ κάτω, μὲ κοστοῦμα τῆς ποροκίτης καὶ μὲ σένα στὸ μπράτσο μου, τότε Κάττυ, θὰ γυρίζουνε καὶ θὰ μᾶς κυττᾶνε, καὶ τότε θὰ βλέπουνε κάτι, σίγουρα..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Μὲ εἶπες Κάττυ;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναί.. Αὐτὸ εἶναι τὸνομά σου ἀπὸ δῶ καὶ πέρα.. Εἶσαι τὸ πρῶτο κορίτσι ποὺ τὸ φώναξα, μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα.. Τὸ φύλαξα γιὰ σένα. "Ὁκέυ;

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Ὁκέυ!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Πόσον καιρὸ βρίσκομαι ἐδῶ πέρα;

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Απὸ χτὲς τὸ βράδυ. Δὲν ξυπνοῦσες σήμερα τὸ πρωῒ, μὲ τίποτα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τί ὥρα εἶναι τώρα;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Κοντεύει ἑννιά;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Κοντεύει δέκα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Εχεις τὸ κλειδὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ κελλί;

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Ὁχι, δὲν μοῦ ἀφήνουνε, ἀνόντες, τὰ κλειδιά ἐμένα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Καλὰ, καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὸ πάρεις;

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Ὁχι.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μπορεῖς νὰ προσπαθήσεις;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν μοῦ δίνουνε ποτέ τὰ κλειδιά. Μαγειρεύω μονάχα γι' αὐτὴ τὴ φυλακή, ὅταν φέρουνε κάποιον μέσα δῶ..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Εγὼ θέλω νὰ φύγω ἀπὸ δῶ μέσα. Δὲν ξέρεις τὸν ἄνθρωπο, ποὺ ἔχει τὰ κλειδιά;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Τὸν ξέρω, ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ σ' ἀφήνουνε νὰ φύγεις. Συζητούσανε μάλιστα γιὰ τὴ μεταφορά σου σὲ ἄλλη φυλακή..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναί; Γιατί;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Γιατὶ φοβοῦνται.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τί πρᾶγμα φοβοῦνται;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Λένε, πὼς αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπ' τὸ Χουήλιν, θάβρουνε κάποια νόχτα καὶ θὰ ἐπιτεθοῦνε στὴ φυλακή.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναί; Καὶ γιὰ ποῖο λόγο θάβρουνε νὰ κάνουνε τέτοιο πρᾶγμα ἐδῶ;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν ξέρεις, ἀλήθεια, γιὰ ποῖο λόγο θὰ θέλουνε νάβρουνε δῶ;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναί, τὸ ξέρω πολὺ καλά.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Καὶ φοβάσαι;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Καί, βέβαια, φοβάμαι. Τίποτα δὲν τρομάζει πῦρ πολὺ ἓναν ἄντρα, ἀπὸ τὴν ἄγνοια.. Δὲν μπορεῖς νὰ κοινοποιήσεις μὲ τοὺς τρελλούς, ποτέ — αὐτοὶ θὰ κάνουν ὁποσδήποτε ὅτι ἔχουνε βάλει στὸ νοῦ τους.. Πάρε με ἀπὸ δῶ μέσα..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Πὼς νὰ σὲ βγάλω;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Πήγαινε νὰ μοῦ φέρεις τὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ κλειδιά, καὶ ἀφῶσέ με νὰ τοῦ μιλήσω ἐγώ.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Πήγε σπῆτι του. "Ὅλοι ἔχουνε φύγει..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Θέλεις νὰ πεῖς πὼς εἶμαι σ' αὐτὴ τὴ μικρὴ φυλακὴ ἐντελὸς μοναχός;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Ναί.. δηλαδή.. εἶμαι κι' ἐγὼ ἐδῶ..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δὲν μένει κανένας ἐδῶ, συνέχεια;

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Ὁχι, ὅλοι πηγαίνουνε σπῆτι τους κάθε βράδυ. "Εγώ, συγγυρίζω καὶ μετὰ φεύγω κι' ἐγώ.. Μονάχα ἀπόψε, καθυστέρησα λίγο..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Καὶ τί σ' ἔκαμε ν' ἀγοπορήσεις;

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Ἦθελα νὰ σοῦ μιλήσω.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Αλήθεια; Καὶ γιὰ ποῖο πρᾶγμα ἤθελες νὰ μοῦ μιλήσεις;

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Ὁ, δὲν ξέρω. Σὲ παρακολοῦθοῦσα χτὲς τὸ βράδυ. Μιλοῦσες μέσα στὸν ὕπνο σου. "Ὅστερα.. μᾶρσες κιόλας. Δὲν τὸ πιστεύω, ὅμως, πὼς θὰ σ' ἄρεσα κι' γι' αὐτὸ μάλις ἐξήγησες σήμερα τὸ πρωῒ!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναί; Καὶ γιατί ὄχι;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν ξέρω.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Αλήθεια; Εἶσαι ὑπερόχη, τὸ ξέρεις.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Κανένας, ὥς τὰ τώρα δὲν μοῦ μίλησε ἔτσι. "Ὅλοι τοῦτοι, ἐδῶ, στὴν πόλη..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τί ἤθελες νὰ πεῖς γι' αὐτούς; "Ελα πῆς τα μου ὅλα.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Γελᾶνε μαζί μου.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Γελᾶνε μαζί σου; Εἶναι τρελλοί. Καὶ τί ξέρουν αὐτοί; Πήγαινε νὰ μαζέψεις τὰ πράγματά σου κι' ἔλα ξανά ἐδῶ. Ὁὰ σὲ πάρω μαζί μου στὸ Σάν Φραντζίσκο. Πόσο χρονῶν εἶσαι;

ΚΟΡΙΤΣΙ: "Ὁ, εἶμαι ἐνῆλικη..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Πόσο χρονῶν εἶσαι; Μὴ μοῦ λῆς ψέματα! Δεκάξει;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δεκαεπτὰ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Καλὰ, φέρε λοιπόν τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα σου ἐδῶ. Ὁὰ παντρευτοῦμε, προτοῦ νὰ φύγουμε..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν θὰ μ' ἀφήσουνε νὰ φύγω.. Δὲν ξέρω γιατί, μὴ μὲ ρωτᾶς.. Ξέρω μονάχα, πὼς δὲν θὰ μ' ἀφήσουν..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Νὰ πᾶς νὰ πεῖς στὸν πατέρα σου νὰ μὴν εἶναι ἀνόητος, κατάλαβες; Τὴ δουλειὰ κάνει;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν δουλεύει. Πάρνει ἓνα μικρὸ ἐπίδομα ἀπ' τὴν κυβερνοση, γιὰτὶ θεωρεῖται ἀνάπηρος πολέμου — ἔτσι λέει ἐκεῖνος, ἂν καὶ δὲν ἔχει καμμιὰ πληγὴ..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Α! Εἶναι ἓνας ψεύτης κατάλαβα.. Λοιπόν θὰ σὲ πάρω μαζί μου, ναί;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Μοῦ παίρνει καὶ τὰ δικὰ μου λεφτὰ ἀκόμη..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ τὸ κάνει αὐτό..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Τὸ ξέρω, ὅμως ἐκεῖνος ἔτσι εἶναι.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Σχεδὸν σὰ νὰ μιλάει στὸν ἑαυτὸ του): Αὐτὸς ὁ κόσμος θωμάει. Δὲν θάπρεπε νάχεις γεννηθεῖ σ' αὐτὴ τὴν πόλη, καὶ δὲν θάπρεπε νάχεις ἓναν τέτοιο πατέρα.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Κάποιες φορὲς τὸν λυπᾶμαι λοιπόν..

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δὲν μὲ νοιάζει ἂν τὸν λυπᾶσαι. Κάποια μέρα θὰ μιλήσω στὸν πατέρα σου. "Εχω νὰ τοῦ πῶ μερικὰ πράγματα..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Τὸ ξέρω πὼς ἔχεις.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Ξαφνικά): "Ε, σὺ, ἐκεῖ ἔξω. Γιὰ κύτταξε ἂν μπορεῖς νὰ

βρεῖς ἐκεῖνον ποὺ ἔχει τὰ κλειδιά, γιὰ νὰ μ' ἐλευθερώσει..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν μπορῶ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Γιατὶ ὄχι..

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν εἶμαι τίποτα ἐδῶ μέσα.. Μοῦ δίνουν 50 σέντες τὴν ἡμέρα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Μιλάει στὸ κοινό): Βλέπετε; Θάπρεπε νὰ σὲ πληρώνουνε λοιπόν γιὰ νὰ σὲ προσέχουν. Δὲν καταλαβαίνω.. "Ε, σὺ, ἐκεῖ ἔξω! Φοβάμαι. Βγάλε με ἀπὸ δῶ μέσα, Κάττυ.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν ξέρω τί νὰ κάνω. "Ἦσως νὰ καταφέρω νὰ σπάσω τὴν πόρτα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: "Ὁχι, δὲν μπορεῖς νὰ

τά κάμεις αυτό. *Τπάχει μήπως ένα σφυρί.

ΚΟΡΙΤΣΙ: *Όχι, μονάχα μιὰ σκούπα. Κι' ίσως την έχουν κλειδώσει κι' αυτήν.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Πήγαινε νά δεις μήπως βρείς τίποτα.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Έν τάξει, πάω, (Φεύγει).

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Έ, σεις, εκεί έξω! *Έ, σεις, οί απ' έξω! Μὲ κλείσανε στη φυλακή. *Απαγωγή, λέει! *Απαγωγή; Αὐτοὶ ἀρπάζουν κάθε τι καλὸ ποὺ φτιάχτηκε στὸν κόσμο. *Εκείνος κάνει τὸν ἀνάνηρο. Αὐτοὶ γελᾶνε μὲ τὴν Κάττυ. Πενήντα σέντς, τὴν ἡμέρα! Σκοτώνουν τὸ μοναδικὸ ὄμορφο πρᾶγμα ποὺ δὲ συναντήσουνε στὴ ζωὴ τους! (*Αἶσφρα): *Έ, σεις, εκεί έξω!

ΚΟΡΙΤΣΙ: (γυρίζει): Δὲν ὑπάρχει τίποτα, τὰ κειώσαν ὅλα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τσιγάρα;

ΚΟΡΙΤΣΙ: *Όλα εἶναι κλειδωμένα, τὰ συρτάρια, οἱ ντουλάπες, τὰ παρὰθυρα, ὅλα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Θάδελα ἔνα τσιγάρο.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Θὰ μπορούσα νὰ σοῦ δρῶ ἕνα πακέτο ἴσως... *Τποθέτω πὼς τὸ μαγαζὶ τοῦ σταθμοῦ θάβει ἀνοιχτὸ ἀκόμα. Εἶναι ἕνα μίλι ἀπὸ δῶ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Ένα μίλι; Δὲν θέλω νὰ μείνω μονάχος μου τόσην ὥρα.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Θὰ μπορούσα νὰ πάω καὶ νάρθω τρέχοντας.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Εἶσαι τὸ γλυκύτερο πλάσμα ποὺ ἔγινε ποτέ.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Τὶ μάχα προτιμᾷς;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Όπιαδῆποτε... Τσε-στερφῆλντς, ἡ Κάμλε ἢ Λάκυ Στράϊκ, μοῦ εἶναι ἀδιέφορο...

ΚΟΡΙΤΣΙ: Πάω νὰ σοῦ φέρω. (Κά-νει νὰ φύγει).

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Καὶ λεφτά;

ΚΟΡΙΤΣΙ: *Έχω μερικὰ λεφτά. Θὰ τρέξω γρήγορα. (Εἶναι ἐτοιμὴ νὰ φύγει).

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Έλα δῶ.

ΚΟΡΙΤΣΙ: (Πλησιάζει) Τὶ θέλεις;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δῶσε μου τὸ χέρι σου. (ΠΑίρνει τὸ χέρι της μέσ' ἀπὸ τὰ κάγκελλα καὶ τὸ κυττάζει χαμογελώντας. Τὸ παίρνει ξαφνικά καὶ τὸ φιλάει). Φο-δῶμαι πολὺ.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Καὶ γῶ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δὲν λέω ψέματα. Δὲν με νοιάζει γιὰ τὸ τί θὰ μοῦ συμβεῖ ἔ-μένα. *Αλλά φοδᾶμαι πὼς κάποτε, κά-ποιος θαρρεῖ σ' αὐτὴ τὴν ξεχασμένη ἀπ' τὸ Θεὸ πολιτεία, καὶ θὰ βρεῖ ἐμένα. Φο-δῶμαι ἀκόμα πὼς δὲν θὰ πᾶς ποτέ στὸ Σάν Φραντσίσκο, ὅστερα, καὶ θάγεις κι' αὐτοὺς νὰ σὲ κατασκοπεύουν ὅλην τὴν ὥρα. *Ακουσέ με — πήγαινε φέρε μου ἕνα ὄπλο, σὰν ἔρθουν αὐτοί, νὰ τοὺς σκοτώσω! Δὲν καταλαβαίνουν αὐτοί! Φέ-ρε μου ἕνα ὄπλο!

ΚΟΡΙΤΣΙ: Μπορῶ νὰ σοῦ φέρω τὸ ὄπλο τοῦ πατέρα μου, ξέρω ποῦ τὸ κρύ-βει...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Πήγαινε καὶ φέρε μου το. *Αφῆσε τὰ τσιγάρα. Τρέξε γρή-γορα... (χαμογελάει σοβαρά): *Έ, Κάττυ, γιὰ χαρά...

ΚΟΡΙΤΣΙ: Γειά σου... *Αλήθεια, πὼς σὲ λένε;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μὲ λένε «φωτο — ἀν-τίτυπο» ἴσως γιὰτὶ οἱ ἄνδρες μου εἶναι στὸ τέλος τους. Δὲν ξέρεις βέβαια ποιά σημασία ἔχει αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ μπο-ρῶ νὰ σοῦ ἐγὼ μὲ μιὰ λέξη: *Εἰμαι πολὺ κλειστὸς ἄνθρωπος αὐτὸ σημαίνει. Τόσο «κλειστός», ποὺ γιὰ νὰ δεις τελι-κά, ποὺ ἄλλογο νίκησε στοὺς ἄνδρες,

πρέπει νὰ κυττάξεις τὸ ἀποτέλεσμα μέσα σὲ μιὰ πλάκα φωτογραφίας. Λοιπὸν, κάθε ἄνδρας μου καταλήγει σὲ μιὰ φωτο-γραφία, γιὰτὶ τὸ ἄλλογὸ μου δὲν κερ-δίζει ποτέ. Κάθε φορὰ, ἡ κακὴ μου τῆ-χη. Γι' αὐτὸ μὲ λένε «φωτο — ἀντί-τυπο». Πὲς τὸ καὶ σὺ πρὶν νὰ φύγεις...

ΚΟΡΙΤΣΙ: *Φωτο — ἀντίτυπο...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Έλα δῶ. (Τὸ κορίτσι πλησιάζει καὶ κείνος τὴ φιλάει). Τώρα, τρέξε. Τρέξε γρήγορα...

ΚΟΡΙΤΣΙ: Θὰ τρέξω. (Φεύγει τρέ-χοντας). *Ο ἄντρας στέκει μετέωρος κάμ-ποσην ὥρα. Ξαφνικά, τὸ κορίτσι ξανα-γυρίζει τρέχοντας. Σχεδὸν κλαίγοντας, λέει): Φοδᾶμαι πολὺ. φοδᾶμαι πὼς δὲν θὰ σὲ ξαναδῶ. *Αν ξαναγυρίσω καὶ δὲν σὲ βρῶ ἐδῶ, θά...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Έ, σὺ, εκεί έξω...

ΚΟΡΙΤΣΙ: *Τπάχει τόση μοναξιά σ' αὐτὴ τὴν πόλη. Τίποτ' ἄλλο δὲν κινεῖ-ται σ' αὐτὴ τὴν πολιτεία, παρὰ μονάχα ὁ ἄνεμος. Θὰ μείνω μαζί σου, ἐδῶ. Δὲν θὰ τοὺς ἀφήσω νὰ σὲ πάρουνε...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Ακουσέ με, Κάττυ.

Κάνε ὅπως σοῦ λέω ἐγὼ. Πήγαινε, πάρε κείνο τὸ ὄπλο καὶ ξαναγύρισε δῶ. *Ι-σως νὰ μὴν ἔρθουν ἀπάνω κίβλας. ἴσως νὰ μὴν ἔρθουν καὶ καθόλου. Θὰ κρύψω τὸ ὄπλο, κι' ὅταν θὰ μ' ἀφήσουν ἐλεύ-θερο, θὰ σὲ δώσω νὰ τὸ ξαναβάλεις στὴ θέση του. Καὶ τότε, θὰ φύγουμε. *Αλλά ἂν ἔρθουν, θὰ τοὺς σκοτώσω. Καὶ τώρα, τρέξε...

ΚΟΡΙΤΣΙ: Καλά, θὰ πάω. Θέλω ὅμως νὰ σοῦ πῶ κάτι...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Ακούω.

ΚΟΡΙΤΣΙ: (Πολὺ τρυφερά): *Αν δὲν σὲ βρῶ ἐδῶ ὅταν θὰ ξαναγυρίσω, τότε, θὰ πάω τὸ ὄπλο καὶ ξέρω τί θὰ κάνω μ' αὐτὸ...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μὴ γίνεσαι ἀνόητη. Κατάλαβε. Πάρε αὐτὰ τὰ λεπτά. Εἶναι 80 δολάρια. Πάρε τα καὶ πήγαινε στὸ Σάν Φραντσίσκο. Κύτταξε καὶ βρὲς κάποι-ον, ζωντανὸ ὅμως καὶ κάπως ἀνθρώπινο κατάλαβε; *Τποσέσου μου πὼς ἂν δὲν μὲ βρεῖς ἐδῶ ὅταν θάρθεις, πέταξε τὸ ὄ-πλο καὶ πάρε τὸ τραῖνο γιὰ τὸ Σάν Φραντσίσκο. Κύτταξε γύρω σου καὶ βρὲς κάποιον γιὰ νάρθει μαζί σου.

ΚΟΡΙΤΣΙ: Δὲν θέλω νὰ βρῶ κανέ-ναν.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (*Απελπισμένος): *Α-κουσε, ἂν δὲν εἶμαι δῶ ὅταν θάρθεις, πὼς θὰ τὸ ξέρεις ὅτι δὲν ἔχω φύγει; Κά-νε ὅτι τοῦ λέω. Θὰ σὲ βρῶ στὸν Σάν Φραντσίσκο. Θὰ σὲ βρῶ ἐκεῖ. *Αν δὲν εἶμαι δῶ... *Εκεῖ ἀνήκουμε κι' οἱ δύο μας!

ΚΟΡΙΤΣΙ: (Μὲ θαυμασμό): Καὶ πὼς εἶναι; Καὶ γῶ πὼς θὰ πάω μονάχη μου ὡς ἐκεῖ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τώρα πιά δὲν εἶσαι μονάχη σου, νὰ τὸ θυμᾶσαι, ἔτσι; (Μι-λάει σιγά, γὰν σὲ δνεῖρο, καὶ μὲ μιὰ πικρὴ νοσταλγία, χαμογελώντας, ἐνῶ τὸ κορίτσι τὸν πλησιάζει σιγά — σιγά): Γι' ὅ-ω — γύρω, εἶναι ὁ *Όκεανὸς. Πυκνὴ ὁμίχλη καὶ παγόβουνα... Πλοῖα ἀπ' ὅλες τὶς χώρες... Οἱ μικροὶ δρόμοι τῆς πολι-τείας, διασταυρώνονται, πᾶνε ἀπάνω καὶ κάτω... Καὶ κάθε δρόμῳ, ἡ σειρήνα τῆς ὁμίχλης, σφυρίζει... *Όμως δὲν πρόκειται νὰ μᾶς βορῶνε ἐκεῖ... ποτέ!

ΚΟΡΙΤΣΙ: Εἶναι ἀλλοιωτικοὶ οἱ ἄν-θρωποι στὸ Σάν Φραντσίσκο;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὁ-μοιοί παντοῦ. Εἶναι διαφορετικοί, μονά-χα ὅταν ἀγαπᾶνε. *Η ἀγάπη εἶναι τὸ μο-ναδικὸ πρᾶγμα ποὺ τοὺς κάνει ἀλλοιώ-τικους. Οἱ πῶ πολλοὶ ἄνθρωποι στὸ

Σάν Φραντσίσκο, ἀγαπᾶνε, αὐτὸ εἶναι ὁ-λο...

ΚΟΡΙΤΣΙ: Κανέναν, πονθενᾶ στὸν κόσμο, δὲν ἀγαπᾶνε τόσο πολὺ. ὅσο ἐ-γὼ ἀγαπᾶω ἐμένα...

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: (Ξεφωνίζει): Καθὼς σ' ἀκούω νὰ τὰ λὲς αὐτὰ, θὰ μπορούσα νὰ πεθάνω καὶ πάλι νάχω νικήσει. Καὶ τώρα, κάνε γρήγορα. Καὶ μὴν τὸ ξε-χνᾶς, ἂν δὲν μὲ βρεῖς ἐδῶ ὅταν θάρθεις, πάρε τὸ τραῖνο γιὰ τὸ Σάν Φραντσίσκο καὶ φύγε. Μαζοῦς;

(Τὸ κορίτσι, τὸν κυττάζει ἐπιμονα, ξεστά, καὶ μετὰ φεύγει τρέχοντας). *Ο ἄνθρωπος χαμογελάει τρυφερὰ στὴν εικό-να τῆς καὶ μετὰ τρυγυρίζει σὰ λιον-τάρη στὸ κλουβί. Κάθετα ἀποκαμωμέ-νος μὲ τὸ κεφάλι μὲς στὰ χέρια καὶ δειχνεῖ νὰ σκέφτεται. *Ακούγονται θόρυβοι ἀπ' τὸ δρόμο. Αὐτοκίνητα, σφυρίγματα τραίνων, φωνές, καὶ ἔπειτα μιὰ πόρτα ποὺ ἀνοίγει. *Τότερα ἀκούγονται βήματα στὴ σκάλα. Καὶ ξαφνικά ἕνας ἄντρας ἐμφανίζεται. *Ο ἄνθρωπος πηδάει ξα-φνιασμένος, καὶ ξεφωνίζει κυττάζοντας τὸν ἔξνο ἄντρα):

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τί στὸ διάβολο φύλα-κας εἶναι σὺ; Γιατὶ δὲν κυττάξεις τὴ δουλειά σου; Σὲ πληρώνουνε γι' αὐτό, δὲν εἶν' ἔτσι; Βγάλε με λοιπὸν ἀπὸ δῶ!

ΑΝΤΡΑΣ: Δὲν εἶμαι ὁ φύλακας ἐγὼ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Ναί; Καὶ τότε λοιπὸν ποῖς εἶσαι;

ΑΝΤΡΑΣ: Εἶμαι ὁ σύζυγος.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Κἀ! Εἶσαι κείνος ποὺ μὲ χτύπησε χτές τὸ βράδυ στὸ κεφάλι;

ΑΝΤΡΑΣ: *Έγὼ εἶμαι.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Καὶ γιὰτὶ χτυπᾶς τοὺς ἀνθρώπους στὸ κεφάλι;

ΑΝΤΡΑΣ: *Ό, δὲν ξέρω γιὰτὶ.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Μοῦ χτύπησες ἄσχη-μα τὸ κεφάλι. Δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ χτυ-πᾶς ἔτσι τὸν κόσμο.

ΑΝΤΡΑΣ: (Θυμωμένος): *Απάντησέ μου! Τί ἐννοεῖς μ' αὐτό;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Γιὰ νὰ σοῦ πῶ. Μὴ μοῦ κάνεις τὸ δυνατό, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἐδῶ μέσα!

ΑΝΤΡΑΣ: (Σιγά, μὲ μῖσος): Εἶσαι ἔ-να ζῶ!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Ακουσε νὰ σοῦ πῶ κά-τι. *Εὐὸ νομίζεις πὼς εἶσαι ὁ σύζυγος. Καὶ δὲν εἶσαι ὁ σύζυγος κανενός. Καὶ ἡ γυναίκα σου — ἂν ἐπιμένεις νὰ τὴν λὲς ἔτσι — εἶναι μιὰ πόρνη. Γιατὶ δὲν τὴν πετάς στοὺς δρόμους, ἀφοῦ ἐκεῖ ἀ-νίκη;

ΑΝΤΡΑΣ: (Βγάζει ἕνα πιστόλι): Σκά-σε!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Θὰ μὲ σκοτώσεις; *Εμπρός λοιπόν!.. Τί θὰ σκεφτοῦνε ὅμως οἱ σύντροφοί σου; *Ο ἀπογοητευτοῦνε, ἔτσι; Δὲν εἶναι ἀστεῖο νὰ κρεμᾶς ἕναν ἄνθρωπο ποὺ εἶναι κίβλας νεκρός; Γι' αὐτὸ δὲν ἦρθες ἐδῶ; Ξέρω τί πρόκειται νὰ κάμεις, δὲν χρειάζεται νὰ μοῦ τὸ πεις. Διδάσκα τις ἐφημερίδες. Θὰ δια-σκεδάσουνε πολὺ ποὺ ἔνας ἀπὸ δαύτους θὰ «καθαρίσει» ἕναν φυλακισμένο... *Τ-στερα, θὰ σκίσουνε τὰ ρούχα του, καὶ θὰ τὸν πετάξουνε στὸ δρόμο, καὶ τὰ παι-διά κι' οἱ γυναῖκες θὰ στέκονται ὀλόγυ-ρα νὰ κιντᾶνε τὸ θέαμα, δὲν εἶν' ἔτσι; Προτοῦ ὅμως νὰ πᾶμε μαζί σ' αὐτὸ τὸ πικ — νικ, ἔχω νὰ σοῦ πῶ μερικὰ πράγματα: *Ας ποῦμε λοιπὸν ὅτι θεωρεῖ-σαι «προσβλημένος» — κάποιος ξένος ἦρθε καὶ σοῦ πήρε τὴ γυναίκα σου. Τὴν ἀγνῆ, ἀδῶα γυναίκα σου. *Εσεῖς ὅμως, ὅλοι, εἰσαστε ἄνθρωποι, δὲν εἰσαστε πον-τίκια... (Ξαφνικά, ἀλλάζει θέμα): *Α-

κουσε, ἐγὼ δὲν τῶξερα πὼς ἦτανε γυ-ναίκα σου. Δὲν ἦξερα πὼς ἦτανε παν-τρεμένη.

ΑΝΤΡΑΣ: Λὲς ψέματα!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τούτη τὴ φορὰ, ὅχι! Θὲς νὰ μ' ἀκούσεις; (*Ο ΑΝΤΡΑΣ δὲν ἀπαντᾷ): *Έν τάξει, θὰ σὰ πῶ ὅλα. Τὴ συνάντησα σ' ἕνα ρεστοράν. Κάθησε ἀ-πέναντί μου. Τὸ γραμμόφωνο ἔπαιξε τὸ δίσκο «Τὸ νέο ὁδὸ τοῦ Σάν 'Αντώ-νιο». Μιλοῦσε μονάχη τῆς γιὰ τὸ τρα-γούδι καὶ γῶ τῆς ἀπάντησα, γιὰτὶ δὲν μπορούσα νὰ τὴν βλέπω νὰ μονολογεῖ. *Ετσι, τὴν γνώρισα. *Τότερα, φύγαμε μαζί ἀπὸ κεῖ, κι' ἀρχίσαμε νὰ περπατᾶμε. *Εκείνη μοῦ εἶπε μὲ νόημα: *Εδῶ μέ-νω» καὶ μὲ κάλεσε νὰ μῶ μέσα.

ΑΝΤΡΑΣ: Λὲς ψέματα!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Θέλεις νὰ μ' ἀκούσεις ἢ ὅχι; Δὲν ξέρω λοιπὸν ἂν εἶχε κάτι στὸ νοῦ τῆς ἢ ὅχι. *Εμένα μοῦ εἶπε νὰ μῶ στὸ σπίτι τῆς. *Αν ἐνοιώθε καὶ κείνη μοναξιά, τόσο τὸ καλύτερο... *Αν ὅχι, τὸ ἴδιο μοῦκανε.

ΑΝΤΡΑΣ: Λὲς ἕνα σωρὸ βρώμικα ψέματα!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Λέω τὴν ἀλήθεια. *Ι-σως ἡ γυναίκα σου νᾶναι ἐκεῖ έξω μαζί μὲ τοὺς συντρόφους σου. Φώναξέ τὴν ναρθεῖ ἐδῶ. Πὲς τῆς λοιπόν. Τὴν ἀ-γαπᾶς ἀλήθεια; (*Ο ἄντρας δὲν ἀπαν-τᾷ): *Α, αὐτὸ εἶναι πολὺ κακό.

ΑΝΤΡΑΣ: Τί ἐννοεῖς ἐπολὺ κακό;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Θέλω νὰ πῶ, πὼς ἴσως νὰ μὴν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ συμ-βαίνει κάτι τέτοιο μὲ σένα.

ΑΝΤΡΑΣ: (*Άγρια): Σκάσε!

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: *Ό, τὸ ξέρεις πολὺ καλά. Πάντα τῶξερες. Φοδᾶσαι τοὺς συντρόφους σου, αὐτὸ εἶναι ὅλο. *Εκείνη μοῦ γύρεψε λεφτά. Αὐτὸ ἤθελε φαίνε-ται ἀπὸ μένα. *Αν τῆς εἶχα δώσει λε-φτά, δὲν θὰ ἤμωνα ἐδῶ τώρα.

ΑΝΤΡΑΣ: (Σιγά): Πόσα σοῦ γύρεψε;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δὲν τὴν ρώτησα πόσα θέλει. τῆς εἶπα μονάχα πὼς εἶχα κάνει λάθος. Μοῦ εἶπε πὼς θάκανε φασαρία ἂν δὲν τῆς τᾶδινα. Δὲν μ' ἀρέσει ξέρες καθόλου νὰ μὲ ἀπειλοῦνε. *Όταν τῆς εἶ-πα πὼς θὰ φύγω, βγήκε έξω στὴν πόρ-τα κι' ἀρχισε νὰ φωνάζει (Σιωπὴ): Γιατὶ δὲν πᾶς τώρα ἐκεῖ έξω στοὺς συντρόφους σου νὰ τοὺς πεις πὼς μὲ πήγανε σ' ἄλλη φυλακή. Πήγαινε σπίτι σου μετὰ, κι' ἀφῆσε τὴν αὐτὴν. Φοδᾶσαι τοὺς ἄλ-λους; (*Ο ἄντρας προχωρεῖ τρομαγμέ-νος καὶ πυροβολεῖ τρεῖς φορές τρέμοντας. *Ο ἄνθρωπος πέφτει. *Ο ἄντρας τρέ-χει τρομοκρατημένος). (Μπαίνει τὸ κορί-τσι καὶ τὸν βρίσκει γονατισμένο χάρω).

ΚΟΡΙΤΣΙ: *Έξω ἦτανε ἕνα σωρὸ ἄν-τρες καὶ γυναικες καὶ παιδιά — μπηκα ἀπ' τὸ παρὰθυρο... Δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ τὸ ὄπλο... Τὶ ἔγινε δῶ;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Τίποτα, τίποτα. *Ακου-σέ με... παιδάκι. Πάρε τὸ τραῖνο. Φύ-γε... τρέξε, τρέξε γρήγορα... Μ' ἀκούς;

ΚΟΡΙΤΣΙ: Τὶ ἔγινε;

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Φύγε, γρήγορα... ἀπὸ δῶ Πάρε ἕνα ὁποιοδήποτε τραῖνο... ὅστερα πηγαίνεις στὸ Σάν Φραντσίσκο, ἔ;

ΚΟΡΙΤΣΙ: (Κλαίγοντας): Δὲν πάω πονθενᾶ χωρὶς ἐμένα.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ: Δὲν μπορῶ νὰ φύγω ἐ-γὼ. Κάτι γίνθηκε καὶ δὲν μπορῶ. (Τὴν κυττάζει τρυφερά). Θάμαι ὅμως πάντα μαζί σου... Πάντα. (Πέφτει. Τὸ κορίτσι

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 40

ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΒΡΕΦΟΣ

‘Ο πλακοῦς ἀποτελεῖ οὐσιαστικά ἕνα ἐργαστήριο παραγωγῆς ὁρμονῶν.

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ τῶν ἀντικτύ- πων ποὺ ἔχουν οἱ μητρικὲς παθήσεις στὸν ὁργανισμὸ τοῦ νεογνοῦ, δὲν εἶναι καθόλου ἀ- πλὴ κι' ὁμοιόμορφη. *Τπάχουν, ἔξ ἄλλου, πολλοὶ ποικίλοι παρεμ- βατικοὶ παράγοντες, ποὺ διαφο- ροποιοῦν τὰ ἀποτελέσματα σὲ τέ- τοιο σημεῖο, ὥστε ἀνακύπτουν πι- ριπτώσεις ποὺ οἱ ἀνωμαλίες τοῦ νεογνοῦ εἶναι ἀκριβῶς ἀντίθετες πρὸς ἐκείνες τῆς μητέρας.

*Η σύγχρονη ἐπιστήμη δίνει σήμερα ἰδιαίτερη προσοχὴ σὲ ἕνα τομέα τοῦ θέματος αὐτοῦ, ποὺ ὡς χθὲς ἦταν πολὺ φτωχὸς σὲ παρα- τηρήσεις κι' ἐρευνες. Πιρκεῖται γιὰ τὴν ἐπίδραση ποὺ μποροῦν νὰ ἔ- χουν στὸ παιδί ὀρισμένες ἐνδοκρι- νικὲς διαταραχὲς τοῦ μητρικοῦ ὁρ- γανισμοῦ. Λέγοντας ἐνδοκρινικὲς διαταραχὲς ἐννοοῦμε ὀρισμένες ἰδι- αίτερες παθήσεις, ποὺ προκαλοῦν- ται καὶ διατηροῦνται ἀπὸ ἀλλοιώ- σεις τῆς λειτουργίας ἐνὸς ἀδένος ἢ ἀπὸ ἐκφυλισμὸς, ὅπως εἶναι λόγου χάρις ὁ θυρεοειδής, ἡ ὑπόφυση, τὸ πάγκρεας, τὰ ἐπινεφρίδια κλπ. Μιὰ συστηματικὴ ἀνάλυση τῶν παθολογικῶν φαινομένων, ποὺ δι- αταράσσουν τὴν ὁρμονικὴ ἰσορροπία τοῦ μητρικοῦ ὁργανισμοῦ, κι' ὀ- ρισμένων ἀνωμαλιῶν τὸν βρεφικοῦ ὁργανισμοῦ, δὴνγει τώρα τελευταῖα τοὺς ἐπιστήμονες στὸ νὰ διαβλέ- πουν τὴ σχέση τοῦ αἰτίου πρὸς τὸ αἰτιατό.

*Η μελέτη αὐτὴ ἔχει, φυσικά, ἐκκοπὴ θεραπευτικὴ. Μὲ τὴ γνώση τοῦ τί ἀκριβῶς συμβαίνει, θὰ κα- ταστεῖ δυνατόν νὰ ἀποφευχθοῦν οἱ παθολογικὲς ἀνωμαλίες οἱ ἀνω- μαλίες — ἀντικείμενο ἢ νὰ γίνον- ται λιγώτερο ἐκτενές, ἢ, τέλος, νὰ μὴ μονιμοποιούνται.

*Η φύση, ὅσοις, δὲν συμπερι- φέρεται παντοῦ καὶ πάντα μὲ μο- νοκόμματο τρόπο. *Εχει, λόγου χά- ρι, παρατηρηθεῖ, ὅτι ἀπὸ μητέρες ποὺ εἶχαν ἐκδηλᾶ συμπτώματα ὁρ- μονικῶν παθῶσεων, γεννηθῆκαν παιδιά χωρὶς καμμιὰ παθολογικὴ συνέπεια στὸν ὁργανισμὸ τους. *Αλ- λες, πάλι, γυναῖκες εἶδαν νὰ καλυ- τερεῖται αἰσθητὰ ἡ κατάσταση τους μετὰ τὴν ἐγκυμοσύνη.

Οἱ παθολογικὲς σχέσεις ἀνάμει- σα στὴ ἐπίτοξη καὶ στὸ πλάσμα ποὺ πρόκειται νὰ γεννηθεῖ εἶναι τόσο πολλὲς καὶ τόσο ποικίλες, ὥστε σ' ἕνα ὄρθρο δὲν εἶναι δυνα- τὸ νὰ ἀναφερθοῦν οὔτε σὲ μικρὸ ποσοστὸ.

Πάντως, ἀρκετὰ μπορεῖ νὰ κα- ταλάει κανεὶς γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῶν σχέσεων αὐτῶν, ἂν δοθοῦν μερικὲς ἐξηγήσεις γιὰ τὸν ὁρμό

ποῦ, σύμφωνα μὲ τὴ σύγχρονη ἐ- πιστήμη, παίζει ὁ πλακοῦς.

Σήμερα, λοιπόν, οἱ εἰδικοὶ ἀνα- γνρίζουν στὸν πλακοῦντα ἕνα ἱ- σοροποιητικὸ ὁρμό στις διάφορες διαδικασίες, ποὺ σημεῖωνονται ἀ- νάμεσα στὴ μητέρα καὶ στὸ ἔμβρυο. *Ο πλακοῦς δὲν θεωρεῖται πιά ἀ- πλῶς σὰν μιὰ μεμβράνη ποῦ, ἐ- νώνοντας τὴ ζωὴ τοῦ ἐμβρύου μὲ κείνη τῆς μητέρας, χρησιμεύει σὰν πέρασμα τῶν διαφόρων οὐσιῶν, χάρις σὲ ἀπλὲς φυσικοχημικὲς δια- δικασίες. Γιὰ τὴ σημερινὴ ἐπιστή- μη, ὁ πλακοῦς εἶναι ἕνα αὐτόνομο ὄργανο, ἱκανὸ νὰ ἐπεμβαίνει ἐνερ- γῶς στὴ λειτουργία διατροφῆς τοῦ ἐμβρύου, ἐξάγοντας ἀπὸ τὸ μητρικὸ αἷμα, ἐναποθηκεύοντας, μεταμορφώνοντας καὶ διοχετεύον- τας τὰ ὀφέλιμα συστατικὰ στὸν ἐμβρυακὸ ὁργανισμὸ. *Αλλά δὲν φτάνει μόνο ὡς ἐκεῖ ἡ γνώση τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴ τοῦ πλακοῦντος. Θεωρεῖ- ται, ἐπὶ πλέον, κι' ὡς ἐργαστήριο παραγωγῆς ὀρισμένων ὁρμονῶν, ποὺ εἶναι ἱκανὲς νὰ ἐπιδρῶν τὸσο στὸν ἐμβρυακὸ ὅσο καὶ τὸν μητρικὸ ὁργανισμὸ.

*Ο πλακοῦς, λοιπόν, δὲν προφυ- λάσσει ἀπλῶς τὸ ἔμβρυο ἀπὸ τὴν εἰσοδο βλαβερῶν οὐσιῶν σ' αὐτό, ἐξωορρίζοντας τες μὲ βιοχημικὸ τρόπο καὶ συγκρατώντας τες στὰ δι- κά του κύτταρα. Προμηθεύει, ἐπὶ πλέον, στὸ ἔμβρυο ὁρμόνες ἀπα- ραίτητες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν αὔξησὶ του. Δὲν αποκλείε- ται, ἔξ ἄλλου, οἱ ἐκκρίσεις τοῦ πλακοῦντος νὰ ἀποβαλθοῦν ὀφέλι- μες καὶ πρὸς τὴν ἄλλη κατεύθυν- ση, ἀποκαθιστώντας τὶς ἐνδεχόμε- νες ἐλλείψεις τῶν ἀδένων τοῦ μητρικοῦ ὁργανισμοῦ.

Τὶ σημερινὰ βγαίνει ἀπὸ ὅλα αὐτὰ; *Ότι ἡ καινούργια ὑπαρξὴ, ποὺ πρόκειται νὰ βγεῖ στὸν κόσμο, προφυλλάσσεται ὡς ἕνα σημεῖο ἀπὸ τὴν ἐπίδραση

Οί πίθηκοι, όπως και τὰ παιδιά, αίσθάνονται τὴν ἀνάγκη τοῦ παιχνι-διοῦ.

ΣΩΣ δεν ἀπέχει πολὺ ἡ ἡμέρα ποὺ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα μας θὰ παράγονται σ' ἐργοστάσια ποὺ θὰ ἐξυπηρετοῦνται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρωποειδεῖς πιθήκους...

Ἡ προφητικὴ αὕτη φράση δὲν ὀφείλεται σ' ἓναν ὀπαδὸ τοῦ Δαρβίνου καὶ δὲν εἰπώθηκε εἰρωνικά: Ἐκφράζει ἀπλῶς τὴς πεποιθήσεις τοῦ κ. Μπέν Φρίντμαν ποὺ διευθύνει ἓνα ἐργοστάσιο ἐπιπλοποιίας στὸ Χιούστον, τῆς πολιτείας τοῦ Τέξας. Στὸ ἐργοστάσιο αὐτό, τὴν 11η Νοεμβρίου 1960, τρεῖς νεαροὶ χιμπαντζῆδες ὁ Μπόμπυ, ἡ Φούτζι καὶ ἡ Κάντυ ἀνοίξαν καινούργιους ὁρίζοντες στὸ ζωολογικὸ τοῦς εἶδος: Ἐπὶ μιὰ ἡμέρα περὶ πού ὥρα ἐξετέλεσαν ἐργασίες πού, μέχρι σήμερα, ἦταν ἀποκλειστικὸ προνόμιο (καὶ κατάρρα, θὰ μπορούσαμε νὰ προσθέσουμε) τῶν ἀνθρώπων. «Ἡ ἡμερομηνία αὕτη, δήλωσε ὁ Μπέν Φρίντμαν, μπορεῖ νὰ σημαίνει τὴν ἔναρξη μιᾶς καινούργιας βιομηχανικῆς ἐπανάστασας».

Ἐκεῖνο τὸ πρωῒ, μιὰ πολυτελέστατη κούρσα πέρασε τὸ κιγκλίδωμα τοῦ ἐργοστασίου καὶ σταμάτησε μπροστὰ στὴν εἴσοδο. Ὁ κ. Μάνουελ Κίγκ, θηριοδασκὴς τὸ ἐπάγγελμα, ὠδηγοῦσε τὸ αὐτοκίνητο. Δίπλα του καθόταν ὁ Μπόμπυ καὶ στὸ πίσω κάθισμα ἡ Κάντυ καὶ ἡ Φούτζι. Οἱ τρεῖς χιμπαντζῆδες ἀποβιβάσθηκαν ἀπαθείς μπροστὰ σὲ δεκάδες δημοσιογράφων, φωτογράφων καὶ κινηματογραφιστῶν ποὺ περίμεναν γιὰ ν' ἀποθανατίσουν τὴν ἱστορικὴ στιγμή. Ἡ Κάντυ καὶ ἡ Φούτζι φοροῦσαν κιόλας τὴς κόκκινες ἐργατικές τους φόρμες, ὁ Μπόμπυ φοροῦσε μονάχα μιὰ μπλούζα, τὴν ὁποία, μετὰ τὴν βοήθεια τοῦ Μάνουελ Κίγκ, ἀντικατέστησε μετὰ μιὰ φόρμα πολυχρώμη. Ὡρα δέκα καὶ σάραντα, ἀκριβῶς, ὁ Μπόμπυ μαρκάρισε τὴν ἐργατικὴ του καρτέλλα στὸ αὐτόματο μηχανήμα ποὺ σημειώνει τὴν ὥρα ἐνάρξεως τῆς ἐργασίας καὶ μῆκε στὴ μεγάλη αἴθουσα συναρμολογήσεως, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὰ δύο θηλυκὰ. Ὁ Μάνουελ Κίγκ ὠδήγησε τοὺς νέους «εργά-

Τὸ πρόσφατο πείραμα ἐνὸς ἐργοστασίου τοῦ Τέξας ἔθεσε τὸ πρόβλημα τῶν δυνατοτήτων ἐργασίας τῶν ἀνθρωποειδῶν πιθήκων. Πολλοὶ σοβαροὶ ἐπιστήμονες ὑποστηρίζουν ὅτι, σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις, δὲν εἶναι ἀδύνατο νὰ χρησιμοποιηθοῦν οἱ πίθηκοι σὲ βαριεῖς ἢ μονότονες ἐργασίες, ποὺ δὲν ἀπαιτοῦν νοημοσύνη καὶ ἀποκτηνώνουν τὸν ἀνθρώπο. Ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, τὰ ζῶα δουλεύουν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ πίθηκοι, εὐφρέστεροι ἀπ' ὅλα τὰ ζῶα, ἔχουν μείνει ἀνεκμετάλλευτοι. Γιατὶ ἄραγε;

Οἱ πίθηκοι δὲν μπορέσουν κάποτε νὰ δουλέψουν;

Οἱ ἀνθρωποειδεῖς θ' ἀντικαταστήσουν τοὺς
ἀνθρώπους στὶς χειρωνακτικὲς ἐργασίες

τες» στὶς προκαθορισμένες θέσεις τους καὶ οἱ χιμπαντζῆδες ἄρχισαν τὴ δουλειά.

Ἡ δουλειὰ τους ἦταν πολὺ ἀπλὴ, ἓνα τυπικὸ παράδειγμα τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας ποὺ ἐφαρμόζεται στὰ σύγχρονα μεγάλα ἐργοστάσια:

Ὁ Μπόμπυ ἀνοίγει ἓνα χαρτοκιβώτιο, ἡ Φούτζι τὸ γέμιζε μετὰ μαξιλάρια καναπέδων, ἡ Κάντυ τὸ σφράγιζε. Μιὰ ἐργασία ὑπερκαταμερισμένη, ποὺ οἱ ἀνθρώπινοι ἐργάτες δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι πιὸ ἐξυπνοὶ ἀπὸ τοὺς χιμπαντζῆδες γιὰ νὰ τὴν ἐκτελέσουν. Τὸ συνεργεῖο τῶν πιθήκων τὰ κατάρφερε ἀρκετὰ καλὰ, μόνον ποὺ ἡ ἀντοχὴ τους ἀποδείχθηκε

Τοῦ Ν. Α. Γ.

μᾶλλον περιορισμένη. Ἐπειτα ἀπὸ μερικές ὥρες ἐργασίας ὁ Μάνουελ Κίγκ τοὺς ἀπομάκρυνε. Κατὰ τὴ γνώμη του, οἱ πίθηκοι δὲν θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ συμπληρώσουν ἓνα συνεχὲς ὀκτάωρο ἐργασίας...

★

Οἱ αὐτὰ, βέβαια, δὲν ἦταν παρὰ ἓνα διαφημιστικὸ τέχνασμα τοῦ ἐργοστασίου ποὺ προσπαθοῦσε νὰ λανσάρει ἓνα καινούργιο προϊόν του. Ἀλλὰ τὸ «πείραμα» τοῦ Μπέν Φρίντμαν ἔχει ἀναμφισβήτητο γενικώτερο ἐνδιαφέρον. Πρῶτον ἀναλαμβάνει ἐργασία, ὁ Μπόμπυ, ἡ Φούτζι καὶ ἡ Κάντυ εἶχαν ἐκπαιδευθεῖ ἐπὶ δύο βδομάδες ἀπὸ τὸν Μάνουελ Κίγκ, ποὺ εἶναι καὶ ἰδιοκτήτης τῶν ζώων. Τὸ πείραμα, ὥστόσο, ἦταν βραχύβιο. Λίγες μέρες μετὰ τὴν ἐνσωμάτωσή τους στὸ ἐργατικὸ προσωπικὸ τοῦ ἐργοστασίου, ὁ Φρίντμαν «ἀπέλυσε» τοὺς χιμπαντζῆδες: Ὁ ἐργατικὸς ἐνῶσις, ὅπως ἔπρεπε ν' ἀναμείνεται, ἀντέδρασαν ἄμεσα, καὶ ζωηρά. Τὸ συνδικάτο τῶν ἐργατῶν ἐπιπλοποιίας, ἔστειλε στὸν Φρίντμαν μιὰ τηλεγραφικὴ

πανταχούσα, μετὰ τὴν ὁποία τὸν καλοῦσε ν' ἀναλάβει τὰ βάρη τῶν... κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων τῶν «νέων ἐργατῶν», νὰ τοὺς καταβάλει τὸ καθωρισμένο ἀπὸ τὴς συλλογικὲς συμβάσεις ἐργασίας ἡμερομίσθιο καὶ νὰ τοὺς ὀρίσει πληρωμὲς ἡμέρες ἀργίας καὶ κανονικὲς ἀδείες! Ἀλλὰ καὶ τὸ προσωπικὸ τοῦ ἐργοστασίου ἀντέδρασε ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα: Γνωστοποίησε στὸν Φρίντμαν ὅτι, σύμφωνα μετὰ τὴ συλλογικὴ σύμβαση, δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ προσλαμβάνει ἐργάτες ποὺ δὲν ἀνήκουν στὸ συνδικάτο ἐπιπλοποιίας. Ὁ Φρίντμαν ἀπάντησε, πολὺ λογικὰ, πὼς ἡ συλλογικὴ σύμβαση τοῦ ἀπαγορεύει νὰ χρησιμοποιεῖ ξένους πρὸς τὸ συνδικάτο ἀνθρώπων. Ἀλλ' οἱ πίθηκοι, βέβαια, δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀνθρώποι, μ' ὅλο ποὺ μερικοὶ ἀνθρώποι εὐκολὰ συγχέονται μετὰ τοὺς πιθήκους!

Ἀλλὰ μπροστὰ στὴν ἀπειλὴ τῆς ἀπεργίας τὰ λογικὰ ἐπιχειρήματα δὲν ἔχουν ἀξία. Οἱ χιμπαντζῆδες ἔπρεπε ν' ἀπολυθοῦν. Στὴν ὑπόθεσι αὕτη ἐπενέβη ἀκόμα καὶ ἡ ἐταιρία προστασίας τῶν ζώων. Ὁ Οὐίλλιαμ Λάντμαν, ἀντιπρόσωπος τῆς ἐταιρίας γιὰ τὴν πολιτεία τοῦ Τέξας, ἔσπευσε στὸ Χιούστον γιὰ νὰ πεισθεῖ μετὰ τὰ ἴδια τοῦ τὰ μάτια πὼς ἡ ἐργασία τῶν πιθήκων στὸ ἐργοστάσιο δὲν ἦταν ὑπερβολικὰ ἐπιπνοὴ καὶ «δὲν ἐρχόταν σὲ σύγκρουση μετὰ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ψυχικὰ τους χαρακτηριστικά». Φαίνεται πὼς ἔμεινε ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὴν ἐπιδείξή του καὶ ἔδωσε τὴν ἔγκρισή του γιὰ τὴν ἐργασία τῶν χιμπαντζῆδων.

Ὁ Μπόμπυ, ἡ Φούτζι καὶ ἡ Κάντυ κατὰ τὴς λίγες μέρες ποὺ ἐργάστηκαν, ἦταν πολὺ σεμνόντοφα ντυμένοι — ὅχι μόνον γιὰ λόγους ἐντυπώσεως, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μὴν προσβάλλουν τὴν αἰδῶ τῶν ἀνθρώπων συναδέλφων τους. Κάτω, ἀπὸ τὴς πολυχρώμες φόρμες τους, φοροῦσαν κυλιόμενες ἀπὸ νάυλον, ὅπως αὐτὲς ποὺ φοροῦνε τὰ μωρὰ γιὰ νὰ μὴ «θορέχονται». Οἱ τρεῖς χιμπαντζῆδες, ἐξήγησε ὁ Μάνουελ Κίγκ, εἶναι πολὺ καλοαναθρεμμένοι καὶ ἔχουν μάθει νὰ καθοῦν στὸ δοχεῖο τους κάθε πρωῒ καὶ κάθε

βράδυ. Ἀλλ' ὑπάρχει πάντα ἡ πιθανότητα νὰ «ἐξεχασθοῦν» ὑπὸ τὸ κράτος μιᾶς ζωηρῆς συγκινήσεως. Γι' αὐτὸ καὶ φοροῦνε τ' ἀδιάβροχα παντελονάκια!

Ἀπὸ τοὺς τρεῖς χιμπαντζῆδες μονάχα ὁ Μπόμπυ ἐργαζόταν δεμένος μ' ἓνα δεσμάτινο περιλαίμιο. Ἡ Κάντυ καὶ ἡ Φούτζι ἦταν ἐντελῶς ἐλεύθερες. Ὁ Μπόμπυ δὲν ἦταν λιγώτερο ἐργατικὸς ἀπὸ τοὺς θηλυκοὺς συναδέλφους του, ἀλλ' εἶναι κάπως ὑπερβολικὰ διαχυτικὸς καὶ τοῦ ἀρέσουν οἱ αἰφνιδιαστικοὶ ἐναγκαλισμοὶ μετὰ ὅλες τὴς... ἀντιαισθητικὲς τους συνέπειες. Ἡ ἀνθρώπινη ἠθικὴ, φυσικά, τὸν ἀφήνει τελείως ἀδιάφορο.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴς πρώτες μέρες τῆς ἀναταραχῆς, τὸ προσωπικὸ τοῦ ἐργοστασίου κατὰλαβε πὼς οἱ τρεῖς χιμπαντζῆδες, ἂν δὲν τοὺς ἐνωχλοῦσαν, μπορούσαν νὰ δουλέψουν ἥσυχα χωρὶς νὰ κάνουν καλὸ σὲ κανένα. Ἡ Κάντυ ἔδωσε ἓνα γερὸ μάθημα στὸν ἐργάτη Πήτερ Σιμονέττο ποὺ ἤθελε ν' ἀστείνευθεῖ μαζί της. Ὁ Σιμονέττο π. χ. τραβοῦσε τὸ χαρτοκιβώτιο ποὺ συσχεύαζε ἡ Κάντυ καὶ ἔβαζε μπροστὰ τῆς μιὰ ἄδεια χαρτοσακκούλα. Τὴς πρώτες φορές, ἡ Κάντυ ὑπέστη μετὰ ὑπομονὴ τὸ «άστειο». Ἀλλὰ στὸ τέλος τὸν ἐκδικήθηκε: Σὲ μιὰ διακοπὴ τῆς ἐργασίας, ἡ Κάντυ μῆκε στὴν τουαλέττα. Ἐπειτα ἀπὸ λίγο, βγήκε κρατώντας κάτι στὸ χέρι, πλησίασε τὸν ἐνοχλητικὸ χωρατατζῆ καὶ τοῦ τὸ πέταξε κατακέφαλα: Ἦταν ἡ χαρτοσακκούλα τοῦ Σιμονέττο, γεμάτη ἀπὸ τὰ πεπτικά ὑγρὰ τῆς Κάντυ! Ὁ Σιμονέττο κατὰλαβε τὸ μάθημα καὶ δὲν τῆς κράτησε κακία. Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ἔγινε ὁ καλύτερος φίλος τῶν τετραχειῶν συναδέλφων του.

Ἔνας ἀναχρονισμὸς

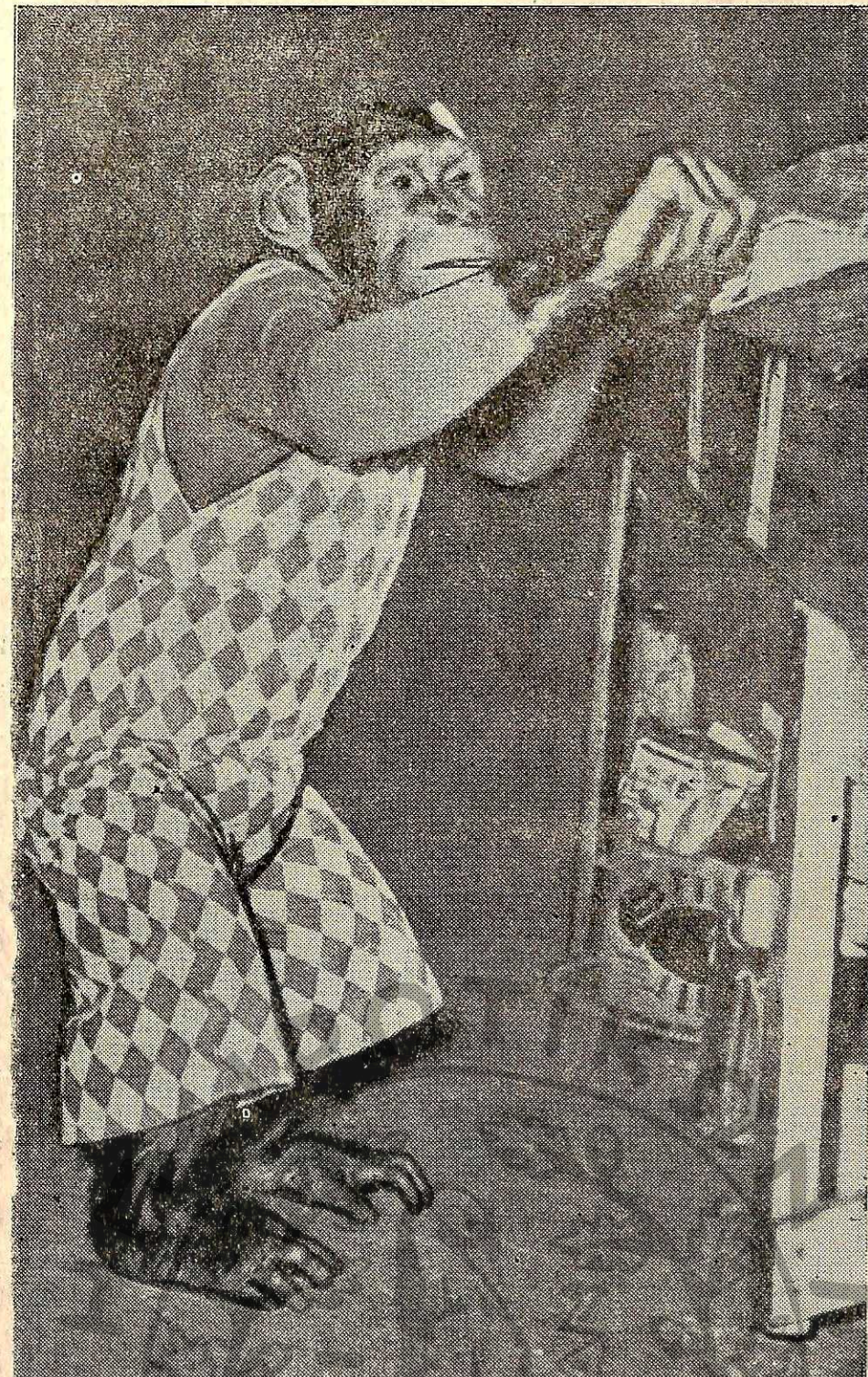
ἈΛΛΑ πέρα ἀπὸ τ' ἀστεῖα καὶ τὴ διαφήμιση, τὸ «πείραμα» τοῦ Μπέν Φρίντμαν βέβαι πολλὰ ἐνδιαφέροντα προβλήματα. Ποιὲς εἶναι οἱ δυνατότητες ἐργασίας τῶν πιθήκων;

Δὲν πιστεύω πὼς οἱ πίθηκοι θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ δουλέψουν ἐπὶ ἓνα δικτάωρο παρατηρεῖ ὁ ἐκπαιδευτὴς τῶν τριῶν χιμπαντζῆδων. Ἀλλὰ γιὰ μερικὲς ἐργασίες ποὺ ἀπαιτοῦν ἐλάχιστη νοημοσύνη, ἀναμφισβήτητα οἱ πίθηκοι εἶναι πιὸ κατάλληλοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὴ μονοτονία καὶ δὲν ἔχουν οἰκονομικὰς φροντίδες, δὲν ἀνησυχοῦν γιὰ τὴ γυναῖκα καὶ γιὰ τὰ παιδιά τους...

Οἱ χιμπαντζῆδες, ἄλλωστε, μαθαίνουν εὐκολὰ τὴς ἀπλὲς κινήσεις. Ὁ Μπέν Φρίντμαν πιστεύει πὼς εἰκοσιτρεῖς χιμπαντζῆδες καὶ δύο εἰδικευμένοι ἐπιστάτες εἶναι ἀρκετοὶ γιὰ νὰ λειτουργήσουν μιὰ ἀλυσίδα συναρμολογήσεως.

Οἱ ἰδέες αὐτὲς δὲν εἶναι καθόλου παράλογες, δὲν εἶναι κὰν πρωτότυπες. Ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια τὰ ζῶα δουλεύουν γιὰ τὸν ἀνθρώπο. Κάποιος προϊστορικὸς Μπέν Φρίντμαν σκέφθηκε γιὰ πρώτη φορὰ νὰ ἔψει τὰ βώδια στὸ ἀλέτρι καὶ τ' ἄλογα στὸ ἀμάξι, κάποιος ἄλλος σκέφθηκε νὰ φορτώσει τὸ γαϊδούρι, τὴν καμήλα καὶ τὸν ἐλέφαντα. Καὶ ἀπὸ τότε εἰς τὴν δύναμει τοῦ ἀνθρώπου πολλαπλασιάσθηκαν. Τὰ πρῶτα βήματα τῆς πολιτιστικῆς προόδου θὰ ἦταν ἀδύνατα χωρὶς τὴ συνεργασία τῶν ζώων.

Ἀλλὰ στὸ σύγχρονο τεχνολογικὸ πολιτισμὸ ἡ ἐργασία τῶν ζώων μᾶς φαίνεται ἀναχρονισμὸς. Γιατί; Μήπως δὲν εἶναι ἀναχρονισμὸς ἡ ἐργασία τῶν ἀνθρώπων; Τὴ περισότερο κάνει ἀπὸ τὸ

Ἡ χιμπαντζίνα Κάντυ, ὡς ἐργάτρια ἐπιπλοποιίας, ἐκτελεῖ εὐσυνείδητα τὰ καθήκοντά της...

βῶδι ὁ σύγχρονος ἀχθοφόρος; Καὶ οἱ ἐργάτες ἐπιπλοποιίας τοῦ Τέξας, ποὺ ἐργάζονται βλακωδῶς μπροστὰ σὲ μιὰν ἀλυσίδα συναρμολογήσεως ἐκτελώντας ἐπὶ ὀκτὼ ὥρες τὴν ἡμέρα τὴς ἴδιας τυποποιημένης κινήσεως — τί περισσότερον κάνουν ἀπὸ τοὺς τρεῖς χιμπαντζῆδες; Ὁταν ἀχρηστεύεται τὸ ἀνθρώπινο λογικὸ, ἡ ἐργασία κατεβάζει τὸν ἀνθρώπο στὸ ἐπίπεδο τοῦ κτήνους. Στὸ ἀπώτερο μέλλον ἡ αὐτοματοποίησις δὲν ἀποκλείεται νὰ σώσει τὸν ἀνθρώπο ἀπὸ τὴν ἀποκτηνωτικὴ ἐργασία. Ἀλλὰ τ' ὄνειρό τῆς ὀλοκληρωτικῆς αὐτοματοποιήσεως θ' ἀγοῇ

σε νὰ πραγματοποιηθεῖ. Γιὰ πολλὰ χρόνια ἀκόμα θὰ ὑπάρχουν ἐργασίες ποὺ ἡ πλήρης αὐτοματοποίησις τους δὲν θὰ εἶναι οἰκονομικῶς ἀποδοτικὴ. Γιατὶ νὰ μὴ χρησιμοποιηθοῦν τὰ ζῶα σ' αὐτὲς τὴς ἐργασίες; Οἱ ἐπιστήμονες ὑποστηρίζουν ὅτι σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις αὐτὸ δὲν εἶναι ἀδύνατο.

★

ΔΙΑΣΗΜΟΣ Ἄγγλος ἐπιστήμων Ἀρθούρ Κλάρκ πιστεύει πὼς ὀρισμένοι τύποι ἀνθρωποειδῶν πιθήκων μποροῦν νὰ χρησιμεύουν ὡς στιλβωτὲς ἢ

Οι πίθηκοι υποβάλλονται σε τέστ νοημοσύνης: σε ηλικία τριών ετών έχουν περίπου τη νοημοσύνη ενός παιδιού έικοσι μηνών.

ως υπηρέτες για τις βαρειές δουλειές του νοικοκυριού, μπορούν να γίνουν δοκα-
βαριστές ή αχθοφόροι, μπορούν να χρη-
σιμοποιηθούν σε οποιαδήποτε χειρωνακτι-
κή εργασία που δεν απαιτεί νοημοσύνη.
"Άλλοι επιστήμονες πιστεύουν πως οι
πίθηκοι θα ήταν ιδεώδεις σε ώριμους
αγροτικές εργασίες, όπως η συγκομι-
δή των φρούτων, ο τρύγος, ο θερισμός.
Στη Μασσαλία, έδω και πολλές γενεές,
οι μακάτοι πίθηκοι χρησιμοποιούνται για
τη συλλογή κοκκοκαρών: "Ανεβαίνουν
στις πανύψηλες φοινικιές και πετάνε τους
καρπούς στο έδαφος. "Άλλα και στην ασ-
τική ζωή φαίνεται ότι προσαρμόζονται
εξολογώτα οι πίθηκοι. Πριν από λίγα
χρόνια, ένας Έξυπνος λοποδότης συνεργα-
ζόταν μ' ένα πίθηκο που λεγόταν.. Σω-
κράτης. Τον είχε διδάξει να μπαίνει στα
διαμερίσματα και να κλέβει χρήματα,
κοσμήματα και άλλα αντικείμενα αξίας.
Και ο Σωκράτης τα κατάφερε μια χαρά
να σκαρφαλώνει στο 15ο πάτωμα των
πολυκατοικιών και να μπαίνει απαρατήρη-
τος από το παράθυρο.

Οι πίθηκοι έχουν ενκίνητα χέρια, γρή-
γορο μάτι και νοημοσύνη ανώτερη από
κάθε άλλου ζώου εκτός από τον άνθρωπο.
Το κομμάτι τους είναι εδύλογοστο και το
μυϊκό τους σύστημα ισχυρότατο. Με τέ-
τοια χαρίσματα, οι πίθηκοι μπορούν να
εκτελέσουν πολλές εργασίες που σήμερα
εκτελούνται μόνο από τους ανθρώπους.
"Εκπαιδεύονται πολύ εύκολα και γρήγορα.

Το 1958 έγινε πασίγνωστη η περίπτωση
του Κόγκο, ενός χιμπατζή τριών ετών
του ζωολογικού κήπου του Λονδίνου που
είχε μάθει να ζωγραφίζει. "Η ζωγραφική
του, βέβαια, ήταν αφηρημένη, αλλά μή-
πως κάνουν τίποτα καλύτερο οι σύγχρο-
νοι ζωγράφοι; Τα περισσότερα έργα της
εφευρετικής Πανελληνίου θα μπορούσε κάλ-
ιστα να τα είχε ζωγραφίσει ο Κόγκο,
που εξεδήλωνε μιαν αξιοθαύμαστη εδαι-
σθησία στο χρώμα και τη συμμετρία του
αφηρημένου σχεδίου του.

Ο ΑΑ αυτά δεν είναι καθόλου εκπληκ-
τικά. "Απ' όλους τους άνθρωποι εί-
παίθηκα ο χιμπατζής είναι ο πλη-
σιέστερος προς τον άνθρωπο. "Έχει τον ί-
διο τύπο νευρικού και μυϊκού συστήματος,
τον ίδιο περίπου σκελετό και η σύνθεση
του αίματός του είναι σχεδόν ίδια με του
ανθρώπου. Οι πίθηκοι γενικά και οι χιμ-
πατζήδες ιδιαίτερα μπορούν, μέχρις ενός
σημείου, να "σκεφθούν" λογικά όπως ο αν-
θρώπος. "Αν δώσουμε λίγη τροφή πίσω α-
πό ένα δικτυωτό, ή κάτω θα προσπαθήσει
άπεγνωσμένα να περάσει το κεφάλι της α-
πό τα σύρματα για να ταυπολογήσει την
τροφή που βρίσκεται πολύ μακριά για να
τη φτάσει. "Ο πίθηκος, αντίθετα, καταλα-
βαίνει άμέσως πως η τροφή είναι απόσπι-
τη και δεν επιχειρεί να τη φτάσει. "Η μνή-
μη του, άλλωστε, είναι αρκετά ισχυρή
και αυτό του επιτρέπει να εμπαίνει. "Η
αμερικανική οικογένεια Χάις είχε "υποθε-
τήσει" τον νεογέννητο χιμπατζή Βίκι
για να μελετήσει την ψυχική και διανοητι-
κή του ανάπτυξη. Σε ηλικία ενός έτους
ο Βίκι είχε μάθει να χρησιμοποιεί όλα τα
κλειδιά του σπιτιού και θυμόταν πού
κλειδί ταιριάζει σε κάθε κλειδαρότρυπα.
"Η μμητική οσμή τους ενισχύει αυτή την
ικανότητα της μαθησεως: "Έχουν σημειω-
θεί περιπτώσεις χιμπατζήδων που έμα-
θαν να πλένουν, να ράβουν και να εκτε-
λούν στην εντέλεια πολλές άλλες οικιακές
εργασίες.

Φαίνεται πως οι χιμπατζήδες, όταν
ζούν ελεύθεροι στο δάσος, ακολουθούν
και ώριμους κανόνες "εθιμικής". Στη
Νέα Γουινέα, ο φυσιοδίφης καθηγητής
Χένρυ Νίσσεν διεπίστωσε πως ο άρσενι-
κός χιμπατζής δεν αγγίζει την τροφή του
αν δεν χορτάσουν πρώτα τα θηλυκά και τα
μικρά τους. "Άλλοι επιστήμονες ανέκαλυ-
ψαν πρόσωπα πως οι πίθηκοι μπορούν
να πάθουν ψυχοδιανοητικές διαταραχές
ανάλογες με των ανθρώπων.

"Η ανθρωπότητα δεν έχει ακόμα εκ-
μεταλλεύσει συστηματικά τις ικανότητες
των πειθήνων, άλλ' όπως παρατηρεί ο "Αγ-
γλος καθηγητής Τζωρτζ Τόμπσον (βρα-
βείο Νόμπελ φυσικής) δεν υπάρχει κα-
νένας λόγος να συνεχιστεί αυτή η κατά-
σταση: Είναι καιρός να τεθούν οι πίθη-
κοι στην υπηρεσία των ανθρώπων και
να χρησιμοποιηθούν στις εργασίες που
δεν χρειάζονται μεγάλες διανοητικές ικα-
νότητες. "Ο καθηγητής Τόμπσον πιστεύει
πως οι πίθηκοι θ' αποδειχθούν ιδιαίτερα
χρήσιμοι στη γεωργία και σε άλλες περιο-
χές της οικονομικής δραστηριότητας όπου
η μηχανοποίηση παρουσιάζει ανυπερβλη-
τες τεχνικές δυσκολίες ή δεν είναι οίκο-
νομικώς αποδοτική, όπως π.χ. στις χώρες
με τους μικρούς γεωργικούς κλήρους, ο-
που η έστω και μερική μηχανοποίηση εί-
ναι αδύνατη.

Σύμφωνα με τις μελέτες των ζωολό-
γων, οι πίθηκοι του παλαιού κόσμου, ο-
πως ο βαβυλώνας και ο ινδικός αἶσος δεί-
χνουν ιδιαίτερη ικανότητα στη λύση αψη-
ρημένων προβλημάτων, ενώ οι αμερικανι-
κοί πίθηκοι φαίνονται πολύ ευφύστεροι
στο χειρισμό των μηχανών. Και οι βιολό-
γοι, όπισμένοι με τις πρόσφατες θεωρη-
τικές κατακτήσεις της επιστήμης τους,
δνειρεύονται κιόλας την τεχνητή παρα-
γωγή μις ράτσας "υπερπυθήνων" που θα
είναι πάντα καλύτεροι από τον άνθρωπο
άλλα πολύ ευφύστεροι από τους ευφύ-
στερους σύγχρονους πειθήνους. Θά είναι
μια ράτσα δούλων ή ζωντανών ρομπότ
που θ' απαλλάξουν τον άνθρωπο απ' ό-
λες τις κατώτερες εργασίες.

Ο Ι παραγωγικές ικανότητες των πι-
θήνων φαίνονται αναμφισβήτητες.
"Άλλα τότε γιατί δεν τους εκμε-
ταλλεύονται οι άνθρωποι; "Υπάρχουν δυο
κύρια εμπόδια:

Πρώτα απ' όλα, υπάρχει πάντα η απει-
λή της ανεργίας. Μόνο σε μια κοινωνία
που έχει φτάσει σε υψηλό επίπεδο υλικής ευ-
ημερίας και οικονομικής ασφάλειας, σε μια
κοινωνία που έχει καταναλώσει τον τρέ-
μο της πείνας και της υποασφαλήσε-
ως, θα ήταν δυνατόν η εργασία των αν-
θρωποειδών να υποκαταστήσει σε ώριμο
μέτρο, την εργασία των ανθρώπων.

"Άλλα το δεύτερο εμπόδιο είναι ίσως
ακόμα πιο σοβαρό. Στις νέτιες πολιτει-
ες των ΗΠΑ, όπου ισχύουν ακόμα οι
φυλετικές διακρίσεις, κυκλοφορεί μεταξύ
των λευκών το εξής ανέκδοτο: "Ο ιδιο-
κτήτης μις μεγάλης φυτείας είχε διδάξει
σε μια ομάδα χιμπατζήδων να καλλιερ-
γούν τον καπνό και να εκτελούν όλες
τις άλλες αγροτικές εργασίες. Τ' αποτε-
λέσματα του πειράματος ήταν τόσο εν-
θαρυντικά, ώστε ο ιδιοκτήτης των πειθή-
νων κάλεσε τους άλλους γαιοκτήμονες
και προσπαθήσε να τους πείσει να μμη-
θούν το παράδειγμά του. Οι περισσότε-
ροι γαιοκτήμονες ενθουσιάστηκαν. "Άλλ'
ένας απ' αυτούς σηκώθηκε και είπε:
"Όλα αυτά είναι πολύ ωραία, πρέπει
 όμως να είμαστε προσεκτικοί. "Αν οι πί-
θηκοι τα καταφέρνουν τόσο καλά, μια
των ήμερών θα φτάσουν οι Γιάγκηδες
από το Βορρά κι' εν ονόματι της Ισότη-
τος θα μās υποχρεώσουν να στείλουμε
τους χιμπατζήδες στα ίδια σχολεία με τα
παιδιά μας!

"Ο φόβος αυτός ότι μια μέρα οι πίθηκοι
μπορεί να εξισωθούν με τον άνθρωπο δεν
οφείλεται μονάχα στις φυλετικές διακρί-
σεις που χωρίζουν τους λευκούς από τους
εγχρόμους. Κάθε άνθρωπος μπορεί να
αισθανθεί φόβη στην ιδέα ότι ένας πι-
θηκος μπορεί ν' αντικαταστήσει κάποτε
τον εργάτη, τον αχθοφόρο, την υπηρέ-
τρια. "Ο χιμπατζής και οι άλλοι αν-
θρωποειδείς μοιάζουν πολύ με τον αν-
θρωπο — και αυτό ακριβώς αποτελεί το
μεγαλύτερο εμπόδιο στην παραγωγική
εκμετάλλευσή τους. "Ο εγκέφαλος του
πιδ εξελιγμένον πειθήνου δεν φτάνει σε
βάρος ούτε το ένα τρίτο του ανθρώπινου
εγκεφάλου. Οι πίθηκοι δεν μπορούν να
μιλήσουν και δεν υπάρχει πιθανότητα ο-
τι θα μπορούσαν ποτέ να χρησιμοποιη-
θούν στην ανθρώπινη λαλιά. Γενικά, οι
δυνατότητες τους είναι περιορισμένες.

Αυτά όλα τα ξέρουν οι άνθρωποι, αλ-
λά δεν είναι αρκετά για να καθρηγώ-
σουν τους φόβους που εμπνέουν οι αν-
θρωποειδείς. "Αν οι πίθηκοι άρχισουν
ν' αντικαθιστούν τους ανθρώπους στα
παραγωγικά έργα, ποιος ξέρει πού θα
σταματήσουν; Και τί θα γίνει αν κάποτε
ξεπηδήσει μια σπύδα ανθρωπίνης νοημο-
σύνης σ' αυτούς τους ζωώδεις εγκεφά-
λους;

"Ο φόβος αυτός υπήρξε πιθανότατα
ο κύριος λόγος που έμειναν ανεκμετάλ-
λευτοι μέχρι σήμερα οι πίθηκοι. "Ο αν-
θρώπος, που υπέταξε πολύ ισχυρότερα
ζώα, — τον ταύρο, τον άλογο, τον ελέ-
φαντα — και τα μετέβαλε σε πειθήνια
δραγνά του, ο άνθρωπος δέλιασε μαρ-
το στα στήν πειθήν, γιατί ο πίθηκος δια-
τέτει ένα πολύσημο λογικό κι' ο αν-
θρώπος, κρινοντας από τον εαυτό του,
νοιώθει πως αυτό είναι πιο επικίνδυνο
από χιλίες ατομικές βόμβες.

N. A. Γ.

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

ΜΕΙ. ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

Λιουιζέν Ρουζ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΛΩΤΡΕΚ

"Η θαυμάσια μυθιστορηματική βιογραφία του Λωτρέκ που μάς ιστορεί, παράλληλα, το δρόμο που ακολούθησε η νεώτερη ζωγραφική συνεχίζεται. "Ο Λωτρέκ γνωρίζεται από τη Μύριαμ, μια νέα γοητευτική, έξυπνη και εύαισθητη, που αντιπροσωπεύει τον ιδανικό του τύπο. Είναι ευτυχισμένος με τη συν-
τροφιά της και αποφασίζει να περάσει το καλοκαίρι μαζί της στο γραφικό του κτήμα, το "Αρκασόν. Μ' όλο όμως που προσπάθησε να συγκρατήσει τα αισθητήρια του την έρωτεύθηκε. "Απελπισμένος, συλλογίζεται τον καιρό του χωρισμού...

30ον

Α ΝΟΙΞΕ τα μάτια του, αναστηλώθη-
κε, ρουφώντας διασπασμένα την ομορ-
φία της, ψιθυρίζοντας λόγια αγάπης.
Κατάπνιξε τον πόθο του να την χαιδέψει,
να φιλήσει τον απαλό της λαιμό. Τον
συγκράτησε ένα ένστικτο. "Ο έρωτας
τους ήταν μόνο για τη νύχτα...

Ξεγλύστρησε απ' το κρεβάτι, ντύθηκε
και κατέβηκε. Κάτω τον περίμενε ο Λαυ-
ρέντιος.

"Αφ' ότου έφτασε η νεαρή κυρία, τα
πράγματα δεν ήταν όπως άλλοτε. Λιγώτε-
ρο κρασάκι, λιγώτερη κουβεντούλα, λιγώ-
τερο πρωινό ψάρεμα. "Ο κύριος κόμης
είχε άλλα στο νου του, και με την αλή-
θεια, δεν μπορούσε κανείς να τότε κατη-
γορήσει για τούτο. "Ήταν κάτι τι το
έξτρα, αυτή η νεαρή, που έφερε μαζί
του απ' το Παρίσι. Καλή, φιλική, κι'
όχι καμιά απ' αυτές τις ψηλομύτες. "Ο-
σο νάναι, όμως, τα θηλυκά χαλάνε τα
πράγματα.

— "Αντε, τράβα να ετοιμάσεις τη βάρ-
κα, το χαμογέλασε ο "Ανρύ. Θά είμαι
στη βεράντα.

"Η Μαριέττα παρουσιάστηκε μ' ένα πλα-
τύ χαμόγελο στην όλοστρόγγυλη φάτσα
της.

— "Ωραία μέρα, ξ, κύριε Κόμη; είπε
ακουμπώντας το δίσκο, το "Αρκασόν είναι
θαύμα το καλοκαίρι.

Λίγο αργότερα βρισκότανε στο κότερο.
"Ο "Ανρύ, ξαπλωμένος στο κατάστρωμα,
απολάμβανε το παιχνίδισμα του "Ήλιου
στο πρόσωπό του, ενώ του κουβέντιαζε ο
Λαυρέντιος.

Φτάσανε σ' ένα μοναχικό, αστραφτερό
κολπίσκο. "Ο "Ανρύ δούτηξε τα πόδια του
στο νερό, κι' έδωσε μια βουτιά, κολυμ-
πώντας μακριά απ' το κότερο.

— Μην απομακρύνεστε, του φώναξε
ο Λαυρέντιος.

Καθώς πλησίαζε στην όχθη, μπορού-
σε να διακρίνει την Μύριαμ, ντυμένη
στα κάτωσπα να του γνέφει. "Η εδύχλια
τον ανέβηκε στα χείλη του σαν προσευχή.

— Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου, που μ' έ-
φινε να γνωρίσω τόσο εδύχλια!.. Δε σε
μισώ πιά. Δεν θα σε μισώ ποτέ πιά.
"Όταν φύγει εκείνη, μη μ' αφήσεις να
ζήσω πολύ ακόμα.. Τώρα όμως, σε πα-

ρακαλώ, κάνε τον καιρό να κυλάει αργά,
πολύ αργά...

Στα τέλη του Αυγούστου, ήρθαν να
τους συναντήσουν για λίγες μέρες ο
Μωρίς με την Ρενέ. Μετά το δείπνο οι
δυο κοπέλλες κουβεντιάζανε για τη μόδα,
ενώ ο Μωρίς ανέπτυσσε τα μελλοντικά
σχεδιά του.

— "Όλα είναι έτοιμα για την "Εκ-
θεσή σου στο Λονδίνο. Δυο βδομάδες το
Μάη. "Τότερα, τον άλλο χρόνο, στη
Νέα Υόρκη. Σου το λέω, "Ανρύ, πως σε
πέντε χρόνια θα καταφέρεις να φτάσεις
τιμές σαν του Ντεγκά.

— "Τότερα απ' την αναχώρηση των φί-
λων τους, ο "Ανρύ κι' η Μύριαμ ξαναρχί-
σαν την ίδια ταπεινή ζωή τους. βολ-
τίτσες με τ' αμάξια και τα βράδια ρο-
μαντζάδα στη βεράντα. "Ομως η έ-
δεα της Μύριαμ κόντευε να τε-
λειώσει, και γύρω τους πλανιότανε η
μελαγχολία του τέλους που πλησίαζε.

Την παραμονή της αναχώρησής τους
για το Παρίσι καθόντανε πλάι — πλάι,
παρακολουθώντας τον "Ήλιο να βυθί-
ζεται στον καθαρό ουρανό.

"Η νέα ξύπιασε το χέρι του.

— "Ήταν το πιο εδύχισμένο καλο-
καίρι της ζωής τους. Περάσανε τέσσερις
δνειρεμένες βδομάδες, που ποτέ μου δεν
θα ξεχάσω.

"Εκείνος δεν τόλμησε να μιλήσει, α-
πό φόβο μήπως προδοθεί. Το μέλλον εί-
χε γίνει ένας φαιάτος επιφύλαξης, το Πα-
ρίσι χιλιάδες αντίληλοι καρτερώντας να
του την πάρουν.

— Μ' έκανες πολύ, πολύ ευτυχισμένη,
"Ανρύ. Θέλω να το ξέρεις αυτό.

Και έχω ήδη εδύχισμένους, μου-
μούρισε κυττάζοντας το χέρι της. Γι' αυ-
τό λυπάμαι που φτάνει το τέλος.

— Μα το τέλος δεν έφτασε. Θά ναι το
ίδιο στο Παρίσι.

"Ο "Ανρύ κοίτησε το κεφάλι του.

— "Όχι, δεν θα είναι. Στο Παρίσι
θα σε βλέπω στις λέσχες, στα ρεστοράν.
Λίγες ώρες τα βράδια. Τις Κυριακές ί-
σως.

— Μα, "Ανρύ, είπα περάσαμε και τον
περίνο χειμώνα κι' έλεγες πως είσαι ευ-
τυχισμένος.

— Θάθελες να περάσουμε εδώ το φθι-
νόπωρο και να γυρίσουμε στο Παρίσι όστε
ρα απ' τα Χριστούγεννα; Τα λόγια του

ξέφυγαν, παγιδευμένος απ' τη μαγεία
της στιγμής, απ' το άγγιγμα του χεριού
της.

— Δεν πιστεύω να με έρωτεύτηκες; Το
έχω νοιώσει από λίγο καιρό, αλλά δεν
ήμουνα σίγουρη.

— Ναι, Μύριαμ, σ' αγαπώ. "Απ' την
πρώτη μας συνάντηση. Σ' αγαπούσα κι'
όταν ώριζόμουνα πως το μόνο που ήθε-
λα, ήταν φίλια. Είπα ψέματα, γιατί δεν
μπορούσα ν' αντέξω στη σκέψη να σε
χάσω. "Ελπίζα πως δεν θα το μάντευες,
κι' είχα υποσχεθεί στον εαυτό μου να μην
στο πω ποτέ. Τώρα όμως, μια και το
ξέρεις, άσε με να σε φροντίζω.

Την κούταζε παρακλητικά.

— Το ξέρω πως δεν μ' αγαπάς, και
ούτε το ελπίζω. "Αλλά με συμπαθείς, δεν
είναι; "Η Ζαν μου είπε αυτά που ζητάς
απ' τη ζωή. Μπορώ να σου τα προσφέρω.
Σε παρακαλώ, Μόριαμ, σε παρακαλώ...

Οι λέξεις έσβυσαν στα χείλη του νοιώ-
θοντας την ν' αποτραβάει το χέρι της.

— Αυπάμαι γι' αυτό που συνέβη. Αυ-
πάμαι αφάνταστα. "Η φωνή της ήταν συ-
γανή, θλιμμένη. "Όχι, δεν θυμώνω που
μου είπες ψέματα. Καταλαβαίνω. Κι' ε-
γώ το ίδιο έδωκα. Λες πως δεν ελπί-
ζεις να σ' αγαπήσω. Γελίσαι, "Ανρύ. "Ο
ποιος αγαπά, ελπίζει ν' αγαπηθεί. Κι' ε-
σύ. Μην λες όχι. "Εξακολουθείς να
πιστεύεις πως, αν φανείς αρκετά καλός,
γενναίωδρος, υπομονητικός, θα σ' αγα-
πήσω. Δεν θα μ' αθέσει ποτέ. Ποτέ! Θά
ελπίζεις πάντα πως κάποια κοπέλλα θα
σ' ερωτευτεί, θ' απογοητεύσει, θα πλη-
γώνεσαι. "Όπως, χυρός μου, τώρα σε
πληγώνω εγώ. Βλέπεις, ζητάμε κι' οι
δυο τον έρωτα και κανείς από μās δεν
θα τον αποκτήσει. "Εγώ, γιατί τον α-
παρνήθηκα! "Εσύ, επειδή είσαι σακάτης
κι' άσκημος.

Τα λόγια τον χτύπησαν βίαια. "Από-
τομα ο ουρανός έγινε γκρίζος, ο αγέ-
ρας παγερός, ο ήλιος πνιγμένος.

"Εκείνη είδε το αίμα ν' αδειάζει απ'
το πρόσωπό του, αλλά εξακολουθούσε α-
γά.

— Ναι, "Ανρύ, είσαι σακάτης κι' άσ-
κημος. Πέρασες όλη σου τη ζωή πασχί-
ζοντας να το λησμονήσεις, αλλά ανώ-
φελο. Καμμία γυναίκα δεν μπορεί να σ'
αγαπήσει, όπως το θέλεις εσύ. "Αν ή-
ταν μπορείς, ίσως εγώ, γιατί το προσπά-
θησα. "Αλλά δεν θα σ' αγαπήσω ποτέ!

"Ανοίξε το στόμα του για να την δια-
κόψει.

— "Όχι, όχι τώρα, του είπε με μια
κουρασμένη χειρονομία. Και ξέρεις, γιατί
δεν σ' αγαπώ; "Επειδή αγαπώ ακόμη τον
"Αντρέ, τον νέο που ήθελε να με παν-
τρευτεί. Κι' αν μου χάριζες το ωραιό-
τερο μέγαρο, τουαλέττες, γουναρικά, κοσ-
μήματα, δεν θα σ' αγαπούσα. "Αντίθετα
μπορεί και να σε αντιπαθούσα. Δεν θα
σουνα πια ο καλύτερος φίλος που είχα

ποτέ. Θά γινόντουνα ο πλούσιος νέος, που πληρώνει γι' αυτό που αποχτά. Θά έβλεπα όχι έσένα, αλλά τὰ λεφτά σου. Γι' αυτό ίσως και νά σέ μισούσα. "Ολ' αυτά τὰ θέλω, αλλά θά μπορούσα νά τὰ δεχτώ από κάποιον που δέν συμπάθω, όχι από σένα, 'Ανρύ. Δέν τὸ πιστεύεις, αλλά είναι ἀλήθεια. Δέν θά σουδινά τίποτε περισσότερο, από ότι σου χάρισα ίσαμε τώρα, ίσως λιγώτερο. Θά γινόντουνα σκληρή. Είναι τόσο εύκολο νάσαι σκληρή σ' αὐτόν που σ' αγαπά. Είναι ἀνυπεράσπιστος. Δέν θέλω νά σέ πληγώσω, 'Ανρύ. Τὰ λεφτά θά δηλητηριάζανε τὸ δεσμό μας. Καί τώρα, τί πρέπει νά κάνουμε; Νά πάψουμε νά βλέπομαστε, φυσικά.

Στὸ βαθύ σούρουπο, τὰ μάτια της ἦσαν δυὸ σκοτεινὲς λιμνοῦλες.

— Βλέπεις ὅμως, εἰμαι ἀδύνατη. Σέ συμπαθῶ τόσο, μού ξγινες τόσο ἀγαπητός, πού θά μού λείψεις. Πέροι τὸ χειμῶνα ζήσαμε τόσο ἐντυχιωμένοι. Θυμᾶσαι τὸ Λουδρό, τὰ βράδνα μας κοντὰ στὸ τζάκι. Αὐτὰ μπορούν νά εξακολουθήσουν. 'Αλλά δέν πρέπει ποτέ, ποτέ πιά νά ξαναμιλήσεις γι' ἀγάπη. Είναι στὸ χέρι σου 'Ανρύ.

Ὁ 'Ηλιος εἶχε χαθεῖ. Ἡ σιγή της νύχτας ἀπλωνότανε στὸν ὄρο.

★

Γ ΤΡΙΞΑΝΕ στὸ Παρίσι. "Ὅπως τὸ εἶχε φοθηθεῖ ἡ ζωὴ τοῦς χώριζε. Κράτησε ὅμως τὸ λόγο του καὶ δέν μίλησε ποτέ γιὰ τὴν ἀγάπη του. Καί πάλι, κάθε ἀπόγευμα τὴν περίμενε στὴν πλατεία Βαντόμ. Γελούσανε, τσακωνόντανε, πῆγαιναν σὲ συναυλίες, στὴν Ὁπερὰ Κωμικ. Καὶ καθόντανε κοντὰ στὸ τζάκι τῆς καμφοῦλας της...

"Ὅσο κι' ἂν πάσιζε νά ξαναγίνει ὁ περσινὸς εὐθυμὸς φίλος, κάτι ἀλλάζε σὲς σχέσεις τους. Κάτω ἀπ' τὴν εὐθυμία τους κρυβότανε ἀμυχανία. Ἡ ἀλλοτινὴ φυσικὴ τους φιλία κατάντησε ἐντεχνή ἀπάτη.

Τώρα πιά ἀντιπαθοῦσε τὸν κόσμο πού τοῦς τριγύριζε. Πανικός τὸν κυρλενε, δταν τσάκωνε ἐπάνω της τὸ βλέμμα κάποιου ὁραίου ἀντρα. Σχεδὸν μισοῦσε τὴν μορφὴ της, τὴν κομψότητά της. 'Απέφυγε νά τὴν συστήνει σὺς κοσμικοὺς της φίλους. Τουλᾶχιστον στὸ θέατρο ὁ κόσμος δέν μπορούσε νά τῆς μιλήσει...

Στὸ φόβο τοῦ μήπως τὸν ἐγκαταλείψει, γίνονταν καὶ πιδ ἀποκλειστικός. Ὅποιμαζότανε καὶ τὶς σκέψεις της ἀκόμη. 'Εκείνη μάντευε τὴ ζήλεια του καὶ πο- νοῦσε.

Στὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ, ἡ μονόπλευρη ἀγάπη τοῦ 'Ανρύ ἀρχισε νά δηλητηριάζει τὶς στιγμὲς πού περνοῦσαν μαζί, ἀφαιρώντας τὴ χαρὰ τῆς παρουσίας της. Καταριότανε τὸν ἑαυτὸ του πού ἀγάπησε, πού τὴν πλήγωνε. Καί πάλι, μόλις θοισκότανε κοντὰ της, ξανάρχιζε τὰ ἴδια.

Ἀρχισε καί πάλι νά πίνει. Ὡστόσο όχι ὅμως πολὺ, ἀπὸ φόβο μήπως ἐκείνη τὸ ἔβρισκε δικαιολογία γιὰ νά τὸν παρ- ατήσσει. "Ὅπως στὴν ἐποχὴ τῆς Μαρι Σαρλέ, ὁ καιρὸς ἔπαινε νά κλύει, δταν δέν θοισκότανε μαζί της.

★

Ε ΝΑ πρῶτὸ δ 'Ανρύ ξυπνώντας, βοή- κε ἕνα μπουκετάκι μὲ λουλούδια καὶ μιὰ καρτούλα ἀπ' τὴ μαντάμ Λουμπὲ πού τοῦ εὐχότανε γιὰ τὰ γενέ- θλιά του.

"Ἐνα λεπτὸ ἀργότερα, ὥρμησε στὸ δω- μάτι του

— Χρόνια πολλά, κύριε Τουλούζ! Τὸν πιάσανε!

— Ποιόν;

— Τὸν Καγιέ! 'Εκείνο τὸ χτήνος πού στραγγάλισε πέροι τὴν κοπέλλα.

— Καιρὸς ἦτανε. Πέρασε χρόνος σχε- δόν.

— Τὸν τσακώσανε στὴ Μασσαλία. Γιὰ σκέψου. Καὶ ξέρετε πῶς; Θέλησε νά πουλήσει ἕνα δαχτυλίδι τῆς σ' ἕναν κοσμηματοπώλῃ κι' αὐτὸς κάλεσε τὴν ἀ- στυνομία.

Στὰ γενέθλιά του συνήθιζε νά τρώει στής μητέρας του.

"Ὅταν ἔφτασε στὴν πλατεία Βαντόμ, εἶχε ἀρχίσει νά βρέχει κι' ἡ Μύριαμ ἀρ- γοῦσε "Αναψε νευρικὰ ἕνα τσιγάρο. Πού νά θοισκότανε, ἀραγε, στὰ ἐπόμενα γε- νέθλιά του; Τότε πιά ἡ Μύριαμ θά τὸν εἶχε παρατήσει. Κότταξε νά θοαίνονιν κι' οἱ τελευταῖοι ὑπάλληλοι. Γιατὶ δέν ἐρχό- τανε ἐκείνη; Μήπως τὴν κρατοῦσε κανέ- νας γέρο — παρὰ τῆς τάχατες πῶς ἤθε- λε νά διαλέξει μιὰ τουαλέτα γιὰ τὴ γυναικα του; "Ε, καί; Τὶ τὸν ἐνοιαζε αὐτόν; Τὶ δικαιώματα εἶχε; Ἦταν μή- πως λάθος τῆς πού δέν τὸν ἀγαποῦσε; Γιατὶ τὴν κούραζε; Γιατὶ πού νά πάρει ὁ διάβολος; Γιατὶ τὴν ἀγαστοῦσε. Γι' αὐτὸ..

— Μὲ συγχωρεῖς πού ἀργησα, 'Ανρύ.

— "Α, ἐσύ σαι; ἀναστένανε αὐτὸς μ' ἀφάνταστη ἀνακούφιση. Κι' ἐγὼ ἀναρῶ- τιμόμουνα...

— Ἀντάμαι πολὺ κι' ἰδιαίτερα σήμερα πούχεις τὸ γενέθλιά σου. Τὴν ὥρα πού κλείνουμε, κατέφθασε μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς πε- λᾶτισσες, πού δέν ξέρουν οὔτε τί θέλουν, οὔτε παίρνουν ἀπόφαση. Θὰ τῆς ἔδειξα ὅλα τὰ φρουστάνια τοῦ μαγαζιοῦ καὶ τε- λικά, ἀγόρασε ἕνα ζευγάρι γάντια! Ὁφ, κορυδαύτη! Κι' ἐσύ, τί ἐκανες σήμερα;

"Ὅστερα ἀπ' τὸ δεῖπνο, τῆς εἶπε.

— Πρέπει νά γιορτάσουμε, πού θά ἡ- θελες νά πάμε, ἀγαπούλα;

— Στὸ σπίτι, ἂν δέν σέ πειράζει. "Ας πάμε κι' ἄς καθήσουμε κοντὰ στὸ τζάκι. Εἰμαι πολὺ κουρασμένη. Σοῦχω καὶ μιὰ μικρὴ ἐκπλήξη.

Ἡ ἐκπλήξη ἦταν μιὰ πολυτελὲς ἐκδοσὴ Γαλιανέζικης 'Ανθολογίας.

— Δέν ἔπρεπε νά τὸ κάνεις, τὴ μάλα- σε τρυφερά. Θὰ πλήρωσες ἕνα σωρὸ λε- φτά. Σὲ λίγο σταμάτησε καὶ τῆς ψιθύρι- σε: Σ' εὐχαριστῶ πού εἶσαι τόσο ὑπομο- νετικὴ μαζί μου. Ἡ ἀγάπη είναι μιὰ ἀρρώστεια... Θὰ περάσει...

— Τὸ πιστεύεις αὐτό, χρυσέ μου; Τὰ μάτια της ἦταν βαρειά ἀπὸ θλίψη κι' ἀμφιβολία.

'Εκείνο τὸ βράδυ ὑπῆρξε μιὰ ἀπ' τὶς τε- λευταῖες τους χαρὲς, μολονότι ὁ καὶμέ- νος ἔκανε ὅτι μπορούσε γιὰ νά κρατηθεῖ, νά τῆς φανεῖ εὐχάριστος. Δέν ἦταν ὅμως θεατρίνος. Ἡ θλίψη ζωγράφισε σὰ μά- σκα τὴ μορφή του, τῆς φώναζε μὲς ἀπ' τὰ πελώρια μάτια του.

— Γιατὶ νά ἐξακολουθοῦμε, χρυσέ μου, τοῦ εἶπε ἕνα βράδυ. Πληγώνουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

'Εκείνος διαμαρτυρήθηκε τόσο ἔντονα, ὅ- ποσὴ ἔθηκε τόσο ἀξιοβλαβερὰ πῶς θά διορθω- νότανε, πού ἐκείνη δέχθηκε νά ἐξακολου- θήσει νά τὸν συναντᾷ. Κι' αὐτὸς προσ- πάθησε σκληρὰ. Ἦταν ἀξιολύπητος.

Ὡστόσο, τὸ χάσμα ἀνάμεσα τοὺς ἐξακο- λούθησε νά μεγαλώνει. Τελικά κατάλαβε, πῶς ἡ ὑπομονὴ τῆς εἶχε ἐξαντληθεῖ. Δέν κατάφεραν νά περάσουν οὔτε ἕνα βρά- δι δίχως δυσάρεστες σκηνές. Κατάλαβε

πῶς, ἂν ἤθελε νά τὴν συγκρατήσει ἀκό- μη λίγο, θάπρεπε νά τὴν μοιραστεῖ, ἴσως καὶ νά τὴ χάσει.

Ἀρχισε νά τὴν παρουσιάζει στοὺς κοσμι- κοὺς φίλους του. Παραδρέθηκαν σὲ πολ- λὲς δεξιώσεις. Τὴν πῆγε στοὺς Νάταν- σον καὶ ἡ Μίσσια δέχθηκε μὲ χαρὰ τὴν πανέμορφη αὐτὴ κοπέλλα πού γνώριζε νά τινύεται, πότε νά μιλά καὶ πότε νά σιωπᾷ. Ἡ ἀμοιβαία τους συμπάθεια γε- φύρωσε τὴν κοινωνικὴ ἀβυσσο πού τῆς χώριζε. Καταλάβαινε καλὰ ἡ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ γίνανε φίλες.

"Ἐνα βράδυ, ὁ 'Ανρύ συνῶδενε τὴ Μύ- ριαμ σ' ἕνα ἀπ' τὰ βραδυνὰ πάρτυ τῆς Μίσσια. Τοῦ φάνηκε πῶς δέν ἦταν πο- τέ τῆς τόσο ὁραία ὅπως τώρα, καθὼς κῦτταζε σκεπτικὰ ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο.

— Πιστεύεις πῶς θά είναι ἐκεῖ ἀπὸψε ὁ κύριος Κλεμανσὼ κι' ὁ κύριος Ζολᾶ; τὸν ρώτησε.

— Πολὺ πιθανόν, γιατί τὸ καλὸ φαί ἀρέσει καὶ στοὺς δυὸ, ἐκτὸς τοῦ ὅ- τι είναι καὶ οἱ δυὸ μισοί — τσιμπημένοι, μὲ τὴ Μίσσια. Ἐκτός, φυσικά, ἂν ἐμποδι- στούν ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀναθεματισμένη ὑ- πόθεση Ντρεῦφους. Πασχίζουν κι' οἱ δυὸ ν' ἀποδείξουν πῶς είναι ἀθῶος.

— Θέλω νά ξέρεις πόσο σ' εὐγνωμο- νῶ πού μοῖδωσες τὴν εὐκαιρία νά γνωρί- σω ὅλους αὐτοὺς τοὺς διάσημους ἀνδρῶ- πους.

— "Αν ρωτᾷς τὴ γνώμη μου ἡ εὐκαι- ρία είναι δική τους, τῆς χαμογέλασε. Εἶναι γεμάτοι οἱ δρόμοι ἀπὸ διασημό- τητες, ἐνῶ οἱ ὁραῖες γυναῖκες είναι κατὶ τὸ σπάνιο.

— Ἐλπίζω νά τελειώσει σύντομα αὐτὴ ἡ ὑπόθεση Ντρεῦφους. Ἄν είναι ἀθῶος..

— Μὴ λὲς ἂν. Εἶναι ἀθῶος. Ὁ κάθε καλὸπιστος μπορεῖ νά τὸ δεῖ.

— Τὸ ἐλπίζω. Ὡστόσο τὰ πράγματα δυσκολεύουν στὸ μαγαζί. Δέν ξέρω πόσο ἀκόμη θά μὲ κρατήσουν. Χτῆς, μιὰ ἀπ' τὶς καλύτερες πελάτισσες μας, μὲ ρώτησε ἀνοιχτὰ ἂν εἰμαι Ἑβραία. Ὅταν τῆς εἶ- πα πῶς ναί, φώναξε τὸν μάντζερ καὶ τοῦ εἶπε πῶς δέν θά ξαναῤῥθῃ στὸ μα- γαζί. Σὰ νά εἶχα κλέψει ἐγὼ ἐκείνα τὰ σχέδια ἀπ' τοὺς Γερμανοὺς!

Τὰ λόγια τῆς τὸν γεμίσανε ἀπὸ ἀνάμ- κτα συνασθήματα. Ἰσως, ἂν ἔκανε τὴ θέση τῆς, νά τὸν ἄφηνε νά τὴ βοηθήσει..

Ἄπ' τὴν ἄλλη, ὅμως, ἴσως νά δεχόταν πιδ εὐκολα τὶς προτάσεις κάποιου ἄλλου.

— Εἰμαι σίγουρος πῶς δέν θά σέ διδ- ξουνε γιὰ τὸ χατήρι μῆς ἡλθιδας γοῦας. Οὔτε ὅμως θά δυσκολευτεῖς νά βρεῖς ἄλ- λη θέση.

— Δέν εἰμαι βέβαιη. Οὔτε κι' ἄλλα καταστήματα θά θελήσουν νά χάσουν πε- λατεία ἐξ αἰτίας μου.

Καθὼς ὁ 'Ανρύ κι' ἡ Μύριαμ κοντοστά- θηκαν στὰ μαρμάρινα σκαλοπάτια πού ὡ- δηγοῦσαν στὸ σαλόνι, ἄκουσαν τὸν Ζολᾶ νά διαβάξει σιγά. Ὅταν τὸ τελευταῖο «Κατηγοροῦν, ἔσθωσε σὲ μιὰ ξέπνοη σιγή, μίλησε ὁ Κλεμανσὼ.

— Ὅταν δημοσιευτεῖ αὐτὸ τὸ γράμμα ἀγαπητῇ μου Μίσσια, θά χάσεις δυὸ πι- στοὺς καλεσμένους σου. Θά πρέπει νά μῆς στέλνεις τὶς μεριδές μας τοῦ φασιανοῦ στὴ φυλακή.

Μιὰ στιγμὴ ἀργότερα μῆχαν στὴν τρα- πεζαρία.

— Καί τώρα, εἶπε ἡ Μίσσια, σᾶς ἰκε- τεύω: Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ, οὔτε λέξη σχετικὰ μὲ τὸν Ντρεῦφους. "Ας κουβε- ντιάσουμε γιὰ τέχνη, μουσικὴ, σκάνδαλα, ἂν θέλετε, ἀλλά όχι πολιτικὴ!

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Ἡ συνέχεια

Κάθε χρόνο, οἱ πίνακες τοῦ 'Ανρύ Ρουσώ, τοῦ ἀπλοϊκοῦ, προκαλοῦ- σαν τὰ δυνατὰ γέλια τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς Ἐκθέσεως τῶν Ἀνεξαρτήτων. Σήμερα, ἔπειτα ἀπὸ μισὸν αἰῶνα, οἱ ἴδιοι αὐτοὶ πίνακες, πού θαυμάζονται σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, ἀγοράζονται σὲ τεράστιες τιμές — τὴν περασμένην εἰδομοάδα ὁ πίνακας «Οἱ ποδοσφαιριστὲς» ἀγοράσθηκε στὸ Λονδίνο γιὰ 3.500.000 δραχμές — καὶ εἶναι θέματα γιὰ αἰσθητικὲς μελέτες καὶ διδλία. Ὡστόσο ἡ προσωπικότητα τοῦ Ρουσώ, τοῦ «ντουανιέ», δηλαδὴ τοῦ τελώνη, ὅπως ἔχει μείνει γνωστός — διατηρεῖ κάποιο μυστήριο. Ἦταν πραγματι- κὰ ἀπλοϊκὸς καὶ ἀφελὴς ὁ Ρουσώ; Πῆγε ἡ ὄχι στὸ Μεξικό; Οἱ ἐρευνητὲς δέν μπόρεσαν ν' ἀπαντήσουν ἀκόμα κατηγορηματικὰ σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήμα- τα. Ὁ χρόνος, ὡστόσο, ἔχει ἀπαντήσει καταφατικὰ σ' ἕνα ἄλλο ἐρώτημα: Ὦν οἱ πίνακες τοῦ Ρουσώ, πού κινούσαν ἄλλοτε τὸ γέλιο, ἔχουν πᾶρει θέση ἀνάμεσα στὰ μεγάλα καλλιτεχνικά δημιουργήματα τοῦ αἰῶνα μας.

Ὁ ἀπλοϊκὸς ζωγράφος

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ "ΝΤΟΥΑΝΙΕ,, ΡΟΥΣΣΩ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

Τ Ἴ είναι αὐτὸς ὁ πίνακας; Τί παρι- πτάνει;

Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, πού τὸ συνῶ- δευαν γέλια καὶ εἰρωνικά σχόλια, ἦταν στὸ στόμα τῶν περισσοτέρων ἐπισκε- πτῶν πού κατέκλυζαν τὴν Ἐκθεση τῶν Ἀνεξαρτήτων τὸ 1892 στὸ Παρίσι. Ὁ ζωγράφος Ἄνρὺ Ρουσώ, ὁ «ντουανιέ», ὁ τελώνης, ὅπως ἦταν γνωστός, παρου- σίαζε μιὰ σειρά ἀπὸ ἀπλοϊκοὺς καὶ ἀ- φελεῖς πίνακες πού γιὰ τὸ κοινὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δέν εἶχαν καμμιά καλλι- τεχνικὴ ἀξία. Καὶ οἱ ἐπισκέπτες, πού ἀπορούσαν πῶς οἱ πίνακες αὐτοὶ βρί- σκονταν στὴν ἐκθεση, φώναζαν:

— Μὰ εἶναι τρελλός! Στὸ φρενοκο- μεῖο! Στὸ τελωνεῖο, ὁ τελώνης!

Σὲ μιὰ γωνιά ἕνας ἀνδρας, πενηντά- ρης περίπου, ἀξιοπρεπέστατος — μὲ μαῦρη ρενδιγκότα, μὲ μαῦρα γένεια καὶ στρογγυλὸ πρόσωπο πού ἀκτινοβολοῦσε ἱκανοποίηση — παρακολουθοῦσε μὲ ἀ- γαλλίαση τὰ σχόλια, τὰ γέλια, τὶς εἰ- ρωναίες, τὰ σκάνδαλα. Ἦταν ὁ τελώνης Ρουσώ. Ἀπὸ τὸ πρῶτὸ βρισκόταν στὴν ἐκθεση καὶ ἄκουε τοὺς ἐπισκέπτες νά χλευάζουν τὰ ἔργα του καὶ νά τὸν βρί- ζουν:

— Ντροπή!

— Σκάνδαλο!

— Αἰσχος!

— Ἀσυμμετρίαι ἐνὸς τρελλοῦ!

Ξαφνικά, μέσα στὴ γενικὴ κατακραυ- γή, ἀκούσθηκε μιὰ φωνή:

— Ὑπέροχο!

Καὶ ἕνας κοντὸς νέος, μόλις εἴκοσι χρόνων, προχώρησε πρὸς τὸν Ρουσώ καὶ τοῦ ἀπλώσε τὸ χέρι.

— Ἀλήθεια, τὸν βρίσκετε καλὸ αὐτόν τὸν πίνακα; ρώτησε κατὰπληκτῶς ὁ Ρουσώ, ἐνῶ τὸ κοινὸ, πιστεύοντας ὅτι ὁ νέος ἔκανε φάρσα, περίμενε νά ἰδεῖ τὴ συνέχεια.

— Δέν τὸν βρίσκουμε καλὸ, κύριε Ρουσώ — τοῦ ἀπάντησε μὲ ἔμφαση ὁ νέος — τὸν βρίσκουμε ὑπέροχο!

— Λοιπὸν, ἐν τᾷκει, φώναξε τότε ὁ Ρουσώ. Καταλαβαίνεις ἀπὸ ζωγραφικὴ.

Καὶ πρόσθεσε:

— Θοαρβείς στὸ ἀτελιέ μου. Θὰ σοῦ κάνω τὸ πορτραῖτο σου.

Μ Ἰα ἀπίθανη περιπέτεια ἀρχίζει. Ὁ Ἄνρὺ Ρουσώ, ὁ συνταξιούχος τε- λωνειακὸς πού τοῦ εἶχαν κολλήσει χλευαστικὰ τὸ παρατσούκλι «ὁ τελώνης», ὁ ἄσχημος ζωγράφος, συναντᾷ τὸν ἀνδρῶ- πο πού πρῶτος διακηρύσσει δημοσίᾳ τὸ ταλέντο του. Ὁ ἀνδρῶπος αὐτός — ὁ νέος πού φώναζε στὴν ἐκθεση «ὑπέ- ροχο!» — εἶναι ὁ Ἀλφρέντ Ζαρρὺ, ὁ συγγραφέας πού θά γίνει σὲ λίγο διά- σσημος μὲ τὸν «Μπαρμπά Οὐμποῦ» καὶ θά σκανδαλίσῃ τὴ Γαλλία μὲ τὸ ἀνελέη- τὸ χιούμορ του. Μαθητὴς τοῦ Μπεργκ- σόν, ἐγκαταλείπει τὴ φιλοσοφία καὶ τρελ- λαίνειται γιὰ τὰ σκάνδαλα. Καὶ οἱ πίνα- κες τοῦ Ρουσώ εἶναι πραγματικὸ σκάν- δαλο μὲ τὴν πρωτοτυπία καὶ τὴν ἀπλοϊ- κότητά τους. Ὁ Ζαρρὺ ἔχει γοητευθεῖ ἀπ' αὐτοὺς. Σταματᾷ στὸ δρόμο τοὺς διαβάτες καὶ τοὺς ρωτᾷ:

— Ξέρετε, κύριε, ποῖος εἶναι ὁ μεγα- λύτερος ζωγράφος σήμερα;

— Ὁχι, ἀπαντᾷ ὁ ἐμβρόντητος δια- βάτης.

— Εἶναι ὁ Ρουσώ! Ὁ ντουανιέ Ρουσώ. Νὰ πού τὸ μάθατε!

Καὶ σὲ λίγο τὸ Καρτιέ Λατέν, ὅπου κυκλοφορεῖ ὁ Ζαρρὺ, ἀρχίζει νά μιλά γιὰ τὸν Ρουσώ. Μιὰ μέρα ὁ διάσημος τεχνοκρίτης Ρερμὺ ντὲ Γκουρμόν, πού ἀ- κούει παντοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Ρουσώ, ἀ- ποφασίζει νά γνωρίσει αὐτὸ τὸ φαινό- μενο. Πηγαίνει στὸ ἀτελιέ του. Δέν τὸν βρίσκει. Μαθαίνει ὅτι ὁ Ρουσώ «ἐργά- ζεται» σ' ἕνα γειτονικὸ δρόμο. Ἐκεῖ, πράγματι, τὸν διακρίνει σκαρφαλωμένο σὲ μιὰ σκάλα νά ζωγραφίζει ἕνα χρυσὸ δεμάτι στὴ διπρῖνα ἐνὸς ψωμάδικου. Ὁ Ρουσώ ζωγραφίζει μὲ τέτοιαν ἀσώδη- τα — καὶ τὸ δεμάτι εἶναι τόσο ὡ- ραῖο — ὥστε ὁ τεχνοκρίτης κυριεύεται ἀπὸ θαυμασμό.

Λίγες μέρες ἀργότερα, πηγαίνοντας πάλι στὸ ἀτελιέ τοῦ Ρουσώ, ὁ Ρερμὺ ντὲ Γκουρμόν συναντᾷ ἀρκετὸ πλῆθος σ' ἕνα σταυροδρόμι. Ἐνας διολιστῆς παίζει τὸ τραγοῦδι τῆς μόδας καὶ οἱ ἐργατρίες τῆς γειτονίας, πού ἔχουν μα- ζευθεῖ γύρω του, τραγουδοῦν. Καὶ στὸν αὐτοσχέδιο βιολιστὴ ὁ Ρερμὺ ντὲ Γκουρ- μόν ἀναγνωρίζει τὸν Ρουσώ.

Ὁ «ντουανιέ» (τελώνης) Ρουσώ (Αὐτοπροσωπογραφία)

Παράξενος ἀνδρῶπος!

"Ἐνα βράδυ ὁ Ζαρρὺ κι' ὁ ποιητῆς Φάργκ πηγαίνουν στὸ ἀτελιέ τοῦ Ρου- σῶ. Ὁ «τελώνης» ὅμως ἔχει μετοική- σει σ' ἕνα φτωχικὸ σπίτι. Τὸν βρίσκουν ἐκεῖ. Ἡ ἀταξία πού ἐπικρατεῖ εἶναι ἀ- περιόρητη. Στους τοίχους εἶναι κρεμα- σμένες μεγάλες γαλλικὲς καὶ ρωσικὲς σημαίες. Καταγῆς εἶναι πεταγμένοι πί- νακες. Ὁ Φάργκ σηκώνει ἕναν: εἶναι τὸ πορτραῖτο μιᾶς γυναίκας μὲ θλιμμένο, μακρὺ πρόσωπο. Εἶναι ἡ γυναῖκα τοῦ Ρουσώ, ἡ Κλεμάνς, πού ἔχει πεθάνει πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια.

— Εἰμαι ὁλομόναχος, ψιθυρίζει ὁ Ρουσώ.

Οἱ φάρσες καὶ τὸ δῦμα

Ε ἸΝΑΙ ὄρθιος, μὲ τὰ χέρια κρεμα- σμένα, μὲ ἀπλανὲς βλέμμα, εἶναι φτωχός: ζεῖ μὲ τὴ σύνταξή του, 600 φράγκα τὸ χρόνο. Οἱ φίλοι του εἶναι ἀσχημαντοὶ ἐργάτες καὶ βδολῆνες τῆς γειτονίας. Εἶναι ἀπλοϊκὸς καὶ ἀφελὴς — όχι ὅμως βλάκας. Εἶναι καὶ μορφω- μένος. Δίνει σὲς κοπέλλες τῆς γειτο- νίας μαθήματα ἰχνογραφίας, φλάουτου καὶ βιολιοῦ καὶ κάνει πορτραῖτα νεο- νύμφων.

Μιὰ μέρα κάνει τὸ πορτραῖτο τοῦ Ζαρρὺ. Μὲ τὸν τρόπο του: ἐξετάζει προσεκτικὰ τὸ μοντέλο, μετρά μὲ τὴ μεζούρα τὴ μύτη, τὸ πηγούνι, τὰ μά- γουλα, τὸ μέτωπο. Ἐπειτα, ἀφοῦ πῆρε τὰ μέτρα, δίδωνε τὸν Ζαρρὺ:

— Τώρα, ἀφῆσέ με. Θὰ ἐργασθῶ!

Τὸ πορτραῖτο αὐτὸ εἶχε μετρίλη ἐπιτυ- χία στὴν Ἐκθεση τῶν Ἀνεξαρτήτων τοῦ 1894 — ἐπιτυχία γέλιου, ἐννοεῖται. Ἐ- νας ἄλλος πίνακας του προκαλοῦσε δια- μαρτυρίες, ὥστε ὁ Ρουσώ ἀποκλείσθη- κε πιά ἀπὸ τὴν Ἐκθεση, ὡς τὸ 1900,

δταν τόν έσωσε ένας άλλος μεγάλος ζωγράφος: ο Τουλούζ - Λωτρέκ.

Μιά Κυριακή μερικοί φίλοι παρέσυραν τόν Πισσαρρό — έναν από τούς κορυφαίους έμπρεσιονιστές ζωγράφους — στην Έκθεση για νά γελάσει με τούς πίνακες τού Ρουσώ. 'Ο Πισσαρρό, όμως, δέν γέλασε. Έξέτασε προσεκτικά τούς πίνακες καί, μολοντί, αναγνώρισε τήν άδεξιότητα τού σχεδίου, θαύμασε τόν πλούτο τών χρωμάτων καί τήν όμορφιά τού συνόλου. Τήν ίδια εποχή ο Γκωγκέν υπερασπίζεται τόν Ρουσώ έναντίον τών κριτικών πού γράφουν: «'Οσο για τόν τελώνη Ρουσώ, ζωγραφίζει με τά πόδια, με κλειστά τά μάτια».

'Ο Ζαρρϋ κι' ο Ρουσώ έχουν γίνει άχώριστοι. 'Ο πρώτος, πού τρελλανίζεται για φάρσες, διαδίδει ότι ο Ρουσώ πολέμησε στο Μεξικό όταν έγινε εκεί

τό παράσημο τής Λεγεώνας τής Τιμής. 'Οργανώνεται ένα γεύμα. Ένας άγνωστος, πού υποκρίνεται τόν ύφυπουργό Καλών Τεχνών, τόν παρασημοφορεί. Λόγοι, χειροκροτήματα. Λίγες μέρες αργότερα οί φίλοι του αναγκάζονται νά τού όμολογήσουν τή φάρσα για νά θγάλει τά διάσημα τού παρασήμου πού τά φορούσε παράνομα καί μπορούσε νά πάει φυλακή.

Τό μάτι του Πικασσό

ΚΑΝΕΝΑΣ από τούς γνωστούς του τότε δέν ύποψιαζόταν τή μεγαλοφυΐα του, έκτός από έναν άδύνατο 'Ισπανό, πού λεγόταν Πικασσό. Μιά μέρα αγόρασε από ένα παλιατζίδικο για πέντε φράγκα ένα πίνακα πού έκανε δλους νά γελουν. Καί ζήτησε νά γνωρίσει εκείνον πού τόν είχε ζωγραφίσει. Μαζί

Δύο από τούς πιό γνωστούς πίνακες τού «ντουανιέ» Ρουσώ. 'Αριστερά: πορταίτο τού Πιερ Λοτί. Δεξιά: πορταίτο τού ποιητή 'Απολλιναιρ καί τής ζωγράφου Μαρίας Λωραναέν.

ή έκστρατεία τού Ναπολέοντα Ζου. 'Ο Ρουσώ δέν διαμεύδει τήν πληροφορία, πού γίνεται πιστευτή — καί αργότερα θά πεί ότι τή ζούγκλα, πού τόσο συχνά είναι θέμα τών πινάκων του, τή γνώρισε στο Μεξικό. 'Ωστόσο είναι βέβαιον ότι δέν πήγε ποτέ στο Μεξικό κι' ότι τή ζούγκλα τή φαντάστηκε βλέποντας τó Βοτανικό Κήπο τού Παρισιού! Τέτοια ήταν ή δύναμη τής φαντασίας του.

'Η φαντασία του τόν κάνει εύπιστο. Ένα βράδυ ο Γκωγκέν τού δίνει μία πλαστή πρόσκληση σέ γεύμα στα 'Ηλύσια — στο άνακτορο τού Προέδρου τής Δημοκρατίας. 'Ο Ρουσώ, ένθουσιασμένος, ντύνεται καί ξεκινά. 'Όταν επιστρέφει, λείει στόν Γκωγκέν:

— 'Ο Πρόεδρος φάνηκε πολύ εύγενικός. Με ύποδέχθηκε στην πόρτα. Μού είπε: «Κρίμα πού φορείς ρενδιγκότα, Ρουσώ, όλοι φορούν φράκο, όπως βλέπεις. Δέν μπορώ νά σέ δεχθώ. Νά ξανάρθεις, όμως, άλλη φορά. Θα μού κάνεις ευχαρίστηση».

Είναι άπλοικός; Πιστεύει αυτά πού λέει ή κοροϊδεύει αυτούς πού τού κάνουν φάρσες; Κανένas ποτέ δέν τó έμαθε. 'Η εύπιστία του είναι τρομακτική. Τού άναγγέλλουν μία μέρα ότι τού άπενεμήθη

με τόν ποιητή 'Αντρέ Σαλμόν καί με τόν 'Απολλιναιρ — τόν πατέρα όλης τής μοντέρνας ποιήσης καί τέχνης — ξεκινά νά βρεί τόν «τελώνη». Καί τόν βρίσκει.

Τό «καινούργιο κύμα» τού 1903, ή «παρέα Πικασσό», όπως λέγεται, ανακαλύπτει κι' αυτή τόν Ρουσώ. Καί ο 'Απολλιναιρ καί ο Σαλμόν θαυμάζουν τήν «άγγελικότητα» τών πινάκων τού «τελώνη». 'Ο Ζαρρϋ είχε δει μόνο τή χιουμοριστική πλευρά. Οί ποιητές κι' οί ζωγράφοι τής Μονμάρτρης συγκινούνται από τή μεσαιωνική χάρη, από τήν άπλοικότητα τών έργων τού πρωτόγονου αυτού ζωγράφου, πού ξέρει νά βλέπει καί νά εκφράζει τήν ψυχή όχι μόνο τών ανθρώπων, αλλά καί τών ζώων, τών φυτών καί τών πραγμάτων.

'Ο Πικασσό βλέπει καί κάτι άλλο έκτός από τó γραφικό: τó χρώμα. Τό σχέδιο είναι συχνά άδέξιο, άλλα τó χρώμα είναι καταπληκτικό. 'Υπάρχουν στούς πίνακες τού Ρουσώ χρωματικές άρμονίες τόσο λεπτές, πού άποκαλύπτουν γνώση τών μεγάλων ζωγράφων πού δέν φαίνεται νά τήν έχει ο άπλοικός «τελώνης».

'Υπάρχει, όμως, πολύ μυστήριο — πού

δέν φωτίσθηκε ακόμα — στη ζωή αυτού τού «άπλοϊκού». Μιά μέρα κάποιος λείει στην «παρέα»:

— Ξέρετε πού συνάντησα τόν Ρουσώ; Στο Λούβρο!

Πραγματικά ο Ρουσώ, ο «άπλοϊκός» καί «άσπουδαστος», έπισκέπτεται τακτικά τó μουσείο τού Λούβρου από είκοσι χρόνια. Έτσι αυτός, πού ή κριτική τόν θεωρεί ακόμα — τó 1905 — έρασιτέχνη καί άσπουδαστο, εργάζεται άδιάκοπα από τριάντα όλόκληρα χρόνια καί μελετά στο Λούβρο τούς 'Ιταλούς «πριμιτίβ».

'Ενα πρωί ή «παρέα» εισβάλλει ττό άτελιέ του καί βρίσκει τόν Ρουσώ έντρομο, νά τρέμει, με ύφος άρρώστου, μπροστά στόν περίφημο πίνακά του πού παριστάνει πάλη άγριμιών στη ζούγκλα.

— Αυτά τά ζωά με τρομάζουν τόσο πολύ — λείει — ώστε αναγκάστηκα ν' άνοίξω τó παράθυρο!

'Ενα βράδυ ζωγραφίζει κι' ένας φίλος του πού τόν παρακολουθεί άπορεί με τίς άπόμενες χειρονομίες του.

— Είναι ή Κλεμάνς (ή πεθαμένη από χρόνια γυναίκα του) τού έκμυστηρεύεται ο Ρουσώ. «Είναι πίσω μου. Αυτή οδηγεί τó χέρι μου. Μού λέει: «Έμπρός, Ρουσώ, δούλευε! Θα πετύχεις!».

Πάντοτε πίστευε στα φαντάσματα: τά έβλεπε καί κουβέντιαζε μαζί τους. 'Η φαντασία του ήταν άχαλίνωτη. Μ' αυτήν έβλεπε τή ζούγκλα πού τήν είχε ζωγραφίσει τόσο έντυπωσιακά στούς πίνακές του, χωρίς νά τήν έχει ίδει ποτέ. 'Ο 'Αντρέ Μαλρώ θαυμάζει τήν παραστατικότητα του, τή δύναμή του νά εκφράζει ό,τι βλέπει ή φαντασία του.

'Η άποδέωση

ΟΤΟΛΟΥΖ - Λωτρέκ είχε επιτύχει νά γίνουν δεκτοί οί πίνακες τού Ρουσώ στην Έκθεση τών 'Ανεξαρτήτων τó 1900. 'Ο Πικασσό όργανώνει τώρα τήν άποθέωσή του, στό περίφημο κέντρο τής Μονμάρτρης «Μπατώ - Λαβουάρ». Τό κέντρο είναι καταστέλιστο. Έχει στηθεί ένας θρόνος. Καί σ' ένα καθάλλετο, στην τιμητική θέση, είναι ένα πορταίτο τής Κλεμάνς. 'Όλη ή παρέα Πικασσό είναι εκεί: ο Πικασσό, ο 'Αντρέ Σαλμόν, ή Μαρία Λωραναέν, ο 'Απολλιναιρ, ο Μπράκ, ο Μάξ Ζακόμπ, ο Ρενέ Νταλιζ καί πολλά κορίτσια, πρό πάντων μοντέλα.

Τρία διακριτικά κυτήματα άκούονται στην πόρτα. Γίνεται σιωπή. 'Ο «τελώνης» άμφανίζεται: με ρεδιγκότα, με ρεπούμπλικα, με μπαστούνι καί κρατώντας τó βιολί του. Προχωρεί κι' όταν αντίκρύζει τó πορταίτο τής Κλεμάνς δακρύζει.

Αυτή τή φορά δέν είναι φάρσα. Είναι πραγματική άποθέωση ενός μεγάλου ζωγράφου από κορυφαία πνεύματα τής εποχής του, πού άνεγνώρισαν τήν καλλιτεχνική μεγαλοφυΐα του. 'Όλοι χειροκροτούν. Καί άρχίζουν άμέσως οί λόγοι — όλοι θέλουν νά μιλήσουν καί είναι δέκα έπτά! 'Ο Ρουσώ μεθά από τά έγκώμια. 'Ακούει: «'Ο μεγάλος Ρουσώ», «ο δάσκαλος όλων μας», «ένas από τούς μεγαλύτερους κολορίστες τής εποχής μας». 'Ο 'Απολλιναιρ άπαγγέλλει

Χορός θρησκευτικής μύσεως, στη φυλή Κιβού.

Οί δαυματοурγοί μάγοι τού Κογκό

Οί μυστηριώδεις γνώσεις τού «προϊστορικού ανθρώπου πού δέν τίς ύποπτεύεται άκόμη ή έπιστήμη-

ΑΠΙΣΤΕΥΤΑ ΙΑΤΡΙΚΑ "ΘΑΥΜΑΤΑ"

ΟΙ πρωτόγονοι λαοί, πού ζούν ακόμα, στα βάθη τής 'Αφρικής, τής 'Ασίας καί τής νότιας 'Αμερικής καί τής 'Αυστραλίας, μέσα στο προϊστορικό σκοτάδι τής άγνοιας, βλέπουν τόν κόσμο γύρω τους σαν ένα σύνολο από φριχτά μυστήρια.

'Η καταφυγή, λοιπόν, στη μαγεία, για τήν αντιμετώπιση τών κακών πού συμβαίνουν, είναι τó βασικό στοιχείο τής ζωής καί τού «απολιτισμού» τών λαών αυτών. 'Ο μάγος είναι, ακόμα κι' όταν συγκριθεί με τόν φύλαρχο, πού συνήθως θεωρείται προικισμένος με θεϊκές ιδιότητες, τó σπουδαιότερο πρόσωπο τής πρωτόγονης κοινωνίας, γιατί μονάχα αυτός ξέρει νά επικοινωνεί με τίς αλνιγματικές δυνάμεις, πού έπεμβαίνουν πολλές φορές έντελώς ιδιότροπα στην ανθρώπινη ζωή, νά τίς εξεμενίζει καί κάποτε νά τίς πειθαναγκάζει σέ καλή συμπεριφορά.

Οί προϊστορικές φυλές, πού ζούν στα βάθη τού Κογκό, είναι ίσως οί πλουσιότερες απ' όλα τά άλλα τμήματα τής σημερινής πρωτόγονης ανθρωπότητας σέ μαγικές επιδόσεις.

Μιά από τίς πιό έντυπωσιακές περι-

πτώσεις μαγικής θεραπείας, πού έχουν τώρα τελευταία καταγράψει οί έρευνήτες τού Κογκό, άφορά τή σύφιλη, μία άρρώστια πού εξακολουθεί νά κάνει θραση στούς 'Ιθαγενείς. Σ' ένα άγρόκτημα, πού απέχει κάπου 300 χιλιόμετρα από τή Ντέμπε, ένας 'Ιθαγενής προσβλήθηκε από τó άφροδίσιο αυτό νόσημα. 'Όταν τά συμπτώματα έγιναν έκδηλα καί τόν άντελήφθηκαν, τού συνέστησαν νά πάει σ' ένα νοσοκομείο πού βρισκόταν σέ μία κοντινή μικρή πόλη. 'Αλλά ο 'Ιθαγενής άρνήθηκε. Δέν είχε καμιά έμπιστοσύνη στούς Λευκούς γιατρούς κι' ήθελε νά έμπιστευθεί τόν έαυτό του στόν μάγο τής φυλής του, πού ή φήμη του ήταν περιβόητη σέ όλη τήν περιοχή.

Οί 'Ιθαγενείς ήξεραν καλά τόν επιστάτη τής φυτείας, κάποιον Ρομπέρτο Μό, καί τόν θεωρούσαν ικανό νά φυλάξει ένα μυστικό. Έτσι, όταν τούς δήλωσε ότι θα δεχόταν νά έμπιστευθεί τή θεραπεία τού άρρώστου στόν μάγο, άρκεϊ νά βρισκόταν κι' ο ίδιος μπροστά, συμφώνησαν. 'Ο Μό κι' ένας γέρος συγγενής τού άρρώστου μπήκαν σ' ένα αυτοκίνητο καί πήγαν νά βρουν τόν μάγο. 'Ότερα από λίγη προσπάθεια, κατώρθω-

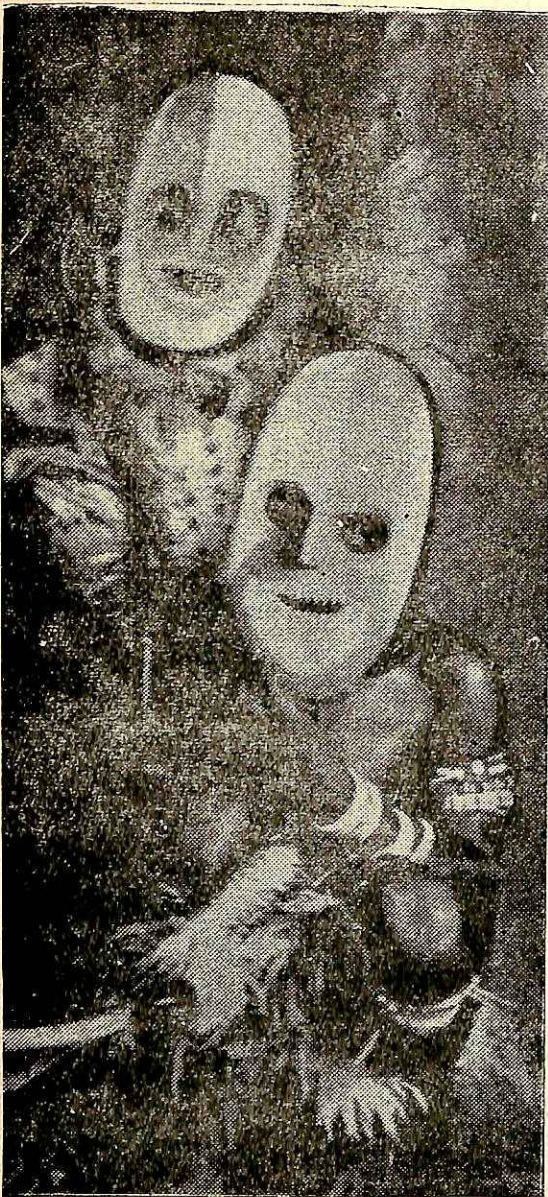
Οί μάγοι τών πρωτογόνων φυλών είναι συχνά άπατεώνες μεγάλης όλκής, πού κατορθώνουν νά ξεγελούν όχι μόνο τούς άπλοϊκούς 'Ιθαγενείς, αλλά καί τούς Λευκούς. Οί σοβαρότεροι, όμως, έρευνήτες τών άγρίων φυλών παραδέχονται έξ ίσου καί μιάν άλλη πραγματικότητα: ότι πρόκειται για άνθρωπους πού είναι κάτοχοι ώρισμένων «έπιστημονικών» γνώσεων τίς οποίες οί πολιτισμένοι λαοί δέν απέκτησαν άκόμα.

σαν νά τόν πείσουν νά έρθει μαζί τους στο άγρόκτημα καί ν' αναλάβει εκεί τή θεραπεία.

'Ο μάγος, όπως άνέφερε κατόπιν ο Μό, έβρασε για πολλές ώρες σ' ένα τσουκάλι κάτι χόρτα, πού ή μυρουδιά τους έφερνε άναούλα κι' ή γεύση τους ήταν πιό πικρή κι' από κινίνο. 'Όταν πλησίαζε κανείς στο τσουκάλι, τού κοβόταν κυριολεκτικά ή άναπνοή από τή θρώμα.

'Ο άρρώστος ήπια ένα μεγάλο φλυτζάνι απ' αυτό τó άφέψημα. Πέρασε λίγη ώρα καί δέν συνέβη τίποτα. 'Ότε-ρα, ο 'Ιθαγενής, έντελώς ξαφνικά, άρχισε νά σούλιάζει καί νά στριφογυρίζει στη γη, ενώ ο μάγος πρόφερανε άκατανότες εύχές. 'Από τó δέγμα τού Μαύρου έτρεχε άφθονος ιδρώτας. Τά σαγόνια του ταράζονταν από ένα δυνατό, αδιάκοπο σπασμό καί οί μύς του είχαν τόσο τενωθεί καί σκληρώσει, σαν νά είχε πιεί στρυχνίνη ή πρωσοκό όξύ. 'Όπως εξακριβώθηκε αργότερα, ένα απ' αυτά τά βότανα περιείχε πράγματι ίχνη πρωσοκού όξέος. 'Ο Μό σκέφθηκε ξαφνικά, ότι ο καταραμένος εκείνος μάγος έκτελούσε ένα είδος παρατεταμένης δολοφονίας κι' ότι ή ιστορία θα είχε άσχημη συνέχεια στίς βελγικές άρχές. 'Αλλά κατώρθωσε νά επιβληθεί στην άνησυχία του καί νά μη διακόψει τή θεραπεία.

'Η σκληρή συνεχίστηκε όλη τή νύχτα. Κατά τήν αύγή, σημειώθηκε ή ισχυρότερη κρίση. 'Ο φτωχός 'Ιθαγενής σά-ραζε από άνομολόγητους πόνους, τά μάτια του είχαν ξεσταχτεί από τίς κόγχες

Ιεροτελεστικές μάσκες.

κι' ή γλώσσα του, προσημένη και κατά-
μαυρη, κομιόταν έξω από τὸ στόμα του
σάν ξένος δγκος. Ἀκριβῶς, λοιπόν, ἐ-
κείνη τή στιγμή, ὁ μάγος εἶπε χαμογε-
λώντας στὸν Μὲν ὅτι «τὸ κακὸ πνεῦμα ἔ-
βγαίνει πιά ἀπὸ τὸ κορμί τοῦ ἀρρώ-
στου».

Φυσικά, ὁ ἐπιστάτης δὲν τὸν πίστεψε.
Ἀλλὰ ὅταν ὁ ἄρρωστος συνῆλθε, δήλωσε
ὅτι ἐνοιῶθε πιά τὸν ἑαυτό του σὲ
περίφημη κατάσταση. Μέσα σὲ λίγες μέ-
ρες, ὅλα τὰ συμπτώματα τῆς τρομερῆς
παθήσεως εἶχαν ἐξαφανισθεῖ. Τὰ ἔλκη
εἶχαν κλείσει κι' οἱ κηλίδες ποὺ βόσκονταν
στὸ στήθος καὶ στὴν πλάτη του, δὲν ὑπῆ-
χαν πιά. Ἡ ἀνάλυση τοῦ αἵματος καὶ ἡ
προσεκτικὴ ἱατρικὴ ἐξέταση, στὴν ὁποία
ὑποβλήθηκε λίγες μέρες ἀργότερα, ὁ ἰθα-
γενῆς, δὲν ἀφῆσαν καμμιά ἀμφιβολία.
Ἡ θεραπεία εἶχε σταθεῖ ὀριστικῇ.

★
ΑΤΤΗ ἡ θεραπεία μπορεῖ νὰ φαί-
νεται ἀπίστευτῇ. Δὲν πρέπει ὅμως
νὰ ξεχνᾶμε, ὅτι ἂν ὁ δικὸς μας
κόσμος εἶναι ἀκατανόητος στὸν πρωτό-
γονο ἄνθρωπο, ἄλλο τόσο κι' ἐμεῖς δὲν
εἴμαστε σὲ θέση νὰ ξέρουμε τὰ μυστικά
τοῦ δικοῦ του κόσμου. Ἡ θεραπεία τοῦ

συμφιλιδικοῦ ἰθαγενεοῦς μπορεῖ νὰ ὀφειλό-
ταν σὲ οὐσίες ποὺ ὑπῆρχαν μέσα σ' ἐ-
κείνα τὰ δόγματα καὶ ποὺ ἡ δική μας
ἐπιστήμη οὐτε ὑποπτεύεται καν. Μπο-
ρεῖ, ὅμως, ὅσο κι' ἂν αὐτὸ εἶναι γιὰ
μᾶς παράξενο, ἡ αἰτία τῆς νῆας ἦταν ὁ
πλῶς μιὰ ἰσχυρότατη ὑποβολή, ποὺ ἐνῆρ-
γησε ὄχι μόνο στὸν ψυχικὸ, ἀλλὰ καὶ
στὸν βιολογικὸ κόσμο τοῦ ἀρρώστου, ἐπι-
φέροντας τέτοια βιοχημικὴ ἀναστάτωση,
ποὺ νὰ ὠδήγησε στὴν ἐξουδετέρωση τοῦ
μικροβίου.

Οἱ μάγοι τοῦ Κογκό, κάτοχοι μυστι-
κῶν μεθόδων, ποὺ τίς βρῆκε καὶ τίς ἀ-
ποκρυπτόσκει τὸ ἐνστικτο κι' ἡ τυφλὴ
πειρά αἰώνων, ἀσκοῦν ἀκατανίκητες ἐπι-
δράσεις ὄχι μόνο στοὺς δημοφύλους τὸν,
ἀλλὰ ἀκόμα καὶ στοὺς Λευκοὺς, παρὰ
τὴν περιφρονητικὴ δυσπιστία, μὲ τὴν ὁ-
ποία εἶναι οἱ τελευταῖοι αὐτοί, κατὰ κα-
νόνα, ὀπλισμένοι. Ἀλλὰ αὐτὲς οἱ περι-
πτώσεις ἀποκαλύπτουν συχνὰ ὅτι πρόκει-
ται γιὰ ἐξυπνὴ ἀπάτη.

Ἐπῆρχε, στὴ φυλὴ τῶν Μαχούντου,
ἕνας μάγος μεγάλης φήμης, ποὺ τὸ .. λι-
τότατο ὄνομά του ἦταν Μπιγκεντακαγι-
ουμπέρο. Τὸ ὄνομά του αὐτό, παρὰ τὸ
δυσκολοπρόφερτο τῆς συνθέσεώς του, ἦ-
ταν ἀπλωμένο σὲ ὅλο τὸ ἄνω Κογκό. Φύ-
ση διεστραμμένη στὸ ἔπακρο, ὁ μάγος αὐ-
τὸς χρησιμοποιοῦσε τίς ἀπόκρυφες γνῶ-
σεις του καὶ τίς ἀκατανόητες ἱκανότητές
του ἀποκλειστικά γιὰ νὰ στέλνει στὸν ἄλ-
λο κόσμο τοὺς ἐχθρούς του. Οἱ ἀρχεῖς
τῶν Λευκῶν εἶχαν ἀποφασίσει νὰ δάλουν
τελεία καὶ παῦλα στὴν κακοποιὸ δράση
του. Ἀλλὰ ἐπειδὴ οἱ ἰθαγενεῖς ἀστυνο-

μικοὶ ἔτρεμαν καὶ μὲ μόνη τὴν ἰδέα ὅ-
τι θὰ πλησίαζαν στὴν καλύβα του, ἀνατί-
θηκε ἡ σύλληψή του σὲ δυὸ Λευκοὺς συ-
ναδέλφους τὸν.

Ἐφτάσαν πράγματι στὸ χωριὸ μεταμ-
φιεσμένοι καὶ κατευθύνθηκαν τὴ νύχτα
στὴν καλύβα τοῦ Μπιγκεντακαγιουμπέρο,
μὲ τὴν πολὺ... εὐρωπαϊκὴ ἰδέα νὰ τὸν
πιάσουν στὸν ὕπνο του. Ἀλλὰ ὁ μάγος
εἶχε εἰδοποιηθεῖ. Μόλις βρέθηκαν λίγα
βήματα μπροστὰ ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς κα-
λύβας, ἔκρουσαν νὰ βγαίνει... μὲς ἀπὸ τὸ
ζῶμα καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους, μιὰ
φωνή, ποὺ τοὺς συμβούλευε, ἂν ἀγαποῦ-
σαν τὴ ζωὴ τους, νὰ φύγουν γρήγορα ἀ-
πὸ ἐκεῖ. Κατατρομαγμένοι, τὸ ἔβαλαν
πράγματι στὰ πόδια.

Στὸ μεταξὺ, ὁ μάγος ἐξαφανίστηκε. Οἱ
ἔρευνοι ποὺ ἔκανε κατόπιν ἡ ἀστυνομία,
δὲν καρποφόρησαν, γιατί ἡ φυγὴ τῶν
δυὸ Λευκῶν ἀστυνομικῶν αὐξήσε τόσο
πολὺ τὸ γόητρο τοῦ μάγου, ὥστε κα-
τεῖς ἰθαγενεῖς δὲν ξανατόλμησε νὰ δώσει
σημεῖα γιὰ τὴν ἀνέυρεσή του.

Στὸ τέλος, τὸ μυστήριό διαφωτίστηκε.
Μετά ἀπὸ τὴν ἐντελῶς τυχαία σύλλη-
ψή του, διαπιστώθηκε ὅτι ὁ Μπιγκεντακα-
γιουμπέρο ἦταν... ἐγγαστριμυθός.

Οἱ περιπτώσεις, ὅμως, σὰν τὴν πα-
ραπάνω δὲν ἀναιροῦν καθόλου τὴν ἁ-
ποψη, ὅτι οἱ μάγοι διαθέτουν πράγμα-
τι, ἐκτὸς τῆς πονηρίας, γνῶσεις, ποὺ
ἡ ἐπιστήμη τῶν Λευκῶν δὲν ἔχει κατορ-
θῶσει νὰ συγκομίσει μὲ τὰ δικά της
μέσα.

FELICE BELOTTI

ΜΥΣΤΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Τί συμβαίνει σὲ μιὰ ἄγρια φυλὴ τοῦ Κογκό, ὅταν πρωτοεξεδηλώνεται
κάποια ἐπιδημία; Οἱ ἰθαγενεῖς δὲν τὴν ἐννοοῦν ὅπως ἐμεῖς. Οὔτε ὑποπτεύ-
ονται καν ὅτι τὴν ἔφεραν, λόγου χάρι, ὀρισμένα ἔντομα. Γιὰ νὰ τὴν ἀντι-
μετωπίσουν καταφεύγουν, ποὺ ἄλλοι; Στὸν μάγο τους.

Αὐτὸς ἐξηγεῖ τὸ φαινόμενο τῶν πρώτων θανάτων ποὺ ἄρχισαν νὰ ση-
μειώνονται: Ὁφείλονται, ἀπούστατα, σὲ ὅτι ἀνάμεσα στὰ μέλη τῆς φυ-
λῆς ὑπάρχουν μερικά ποὺ ἔχουν «κακὸ μάτι». Πρέπει, λοιπόν, νὰ βρεθοῦν
καὶ νὰ ἐξοντωθοῦν. Κι' ἀρχίζει τότε μιὰ φρικιαστικὴ τελετὴ.

Διανέμονται μεγάλες ποσότητες «πομπέ», ἐνὸς εἶδους μπύρας, ποὺ
βγαίνει ἀπὸ τὴ ζύμωση ὀρισμένων φυτικῶν οὐσιῶν. Μόλις πέφτει τὸ βράδυ,
ἀνάβουν στὴν πλατεῖα μιὰ μεγάλη φωτιά καὶ κι' ὁ «χορὸς τῆς ἀποκαλύψε-
ως» ἀρχίζει.

Οἱ ἰθαγενεῖς, μεθυσμένοι ἀπὸ τὸ «πομπέ» καὶ τὸν... τρόμο, στέκονται
ὄρθιοι κυκλικά γύρω ἀπὸ τὸν μάγο, ποὺ κάθεται στυαυροπόδι κατὰχαρα καὶ
κρατᾷ στὰ γόνατά του ἕνα σακκουλάκι μὲ τὴ μαγικὴ σκόνη. Μόλις ἀρχίσουν τὰ
τάμ - τάμ, οἱ ἰθαγενεῖς χορεύουν ἀρχὰ γύρω του, ὀπλισμένοι ὅλοι μ' ἕνα
μαχαίρι, ἕνα κοντάρι ἢ ἕνα τσεκούρι. Ἐνας βοηθὸς τοῦ μάγου γεμίζει ἕνα
κύπελλο μὲ «πομπέ» κι' ἐκεῖνος ρίχνει μέσα λίγη σκόνη. Ὑστερα ὁ βοηθὸς
τείνει τὸ κύπελλο σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς. Αὐτὸς πίνει γρήγορα καὶ
συναχίζει τὸ χορὸ. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μὲ τοὺς ἄλλους.

Ἀλλὰ, πολὺ γρήγορα, οἱ πιὸ ἀδύνατοι ἀρχίζουν νὰ ὑποκύπτουν. Ἀρ-
κεῖ ὁ παραμικρὸς δισταγμὸς στὸ πιάσιμο τοῦ κυπέλλου, ἡ παραμικρὴ ἀδε-
ξιότητα στὴν ἐπιστροφή του, μετὰ τὴν πόση τοῦ περιεχομένου του, μιὰ
ταλάντευση τοῦ κορμιοῦ, ἕνα λυγισμό τῶν γονάτων, μιὰ ἀναλαμπὴ φόβου
στὰ μάτια, γιὰ νὰ σηκώσει ὁ μάγος τὸ χέρι καὶ νὰ δειξοῖ τὸν ἄτυχον. Τότε,
ὅλα τελειώνουν γι' αὐτόν. Οἱ ἄλλοι πέφτουν καταπάνω του μὲ τὰ μαχαίρια,
τὰ κοντάρια καὶ τὰ τσεκούρια τους καὶ τὸν σκοτώνουν. Ἀλλὰ δὲν τελειώσαν
ὁ χορὸς συνεχίζεται, τὰ τάμ - τάμ ἐξακολουθοῦν νὰ χτυποῦν. Ἐνας δεύτερος
ἰθαγενῆς πέφτει. Ὑστερα, ἕνας τρίτος... Λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνακήρυξη τῆς
ἀνεξαρτησίας καὶ τὰ γνωστὰ γεγονότα τοῦ Κογκό, ὁ μάγος Κιμπύγκο ἀπο-
δεκάτισε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τοὺς 105 κατοίκους τοῦ χωριοῦ του, στέλνον
τας στὸν ἄλλο κόσμο, μέσα σὲ μιὰ νύχτα, τοὺς 17.

Ποῖο εἶναι τὸ βαθύτερο νόημα αὐτῆς τῆς ἀνατριχιαστικῆς τελετῆς ποὺ
τὴν καθώρισε τὸ ἐνστικτο; Ἀπολύστατα, μιὰ διευκόλυνση στὸν νόμο τῆς
φυσικῆς ἐπιλογῆς! Ἡ φυλὴ, μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀπολλάσσεται ἀπὸ τὰ λιγώ-
τερο εὐρώστα μέλη τῆς, μὲ τὰ ὁποῖα ἡ ἐπιδημία θὰ ἀπλωνόταν εὐκολώτερα.

ΤΟ ΑΛΛΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ Ν. ΥΟΡΚΗΣ

Τὰ «μικρὰ περίεργα» ποὺ συμβαίνουν
στὴ Βαβυλώνα τοῦ σύγχρονου κόσμου.

Η ΝΕΑ Ὑόρκη εἶναι μιὰ πόλη ποὺ
ἱκανοποιεῖ ἀρκετὰ τοὺς ἐκκεντρι-
κοὺς κι' ἕνας σωστὸς παράδεισος
γιὰ τοὺς συλλέκτες παραδόξων πληρο-
φοριῶν.

Ἴδου ἕνα μικρὸ περιδέραιο ἀπ' αὐ-
τές.

Ἐνας θυρωρὸς, ποὺ ὡχηρεῖ σὲ κά-
ποιο κτίριο τῆς Πάρκ Ἀβενιου, ἔχει
στὸ κρανίον του φυτεμένες τρεῖς σφαί-
ρες ἀπὸ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο.

Κάθε μῆνα, παραδίδονται στὸ κατάστη-
μα τοῦ Λούις Φέντερ, Πέμπτη Λεωφό-
ρος ἀρ. 545, σαράντα πέντε κιλά γυναι-
κείων μαλλιών. Οἱ ξανθὲς περὸνικες,
ποὺ φτιάχνονται ἀπ' αὐτὰ, προέρχονται ἀ-
πὸ μαλλιά Γερμανίδων. Οἱ μαῦρες κι'
οἱ καστανές, ἀπὸ μαλλιά Ἰταλίδων. Τὰ
μαλλιά τῶν Ἀμερικανίδων, κατὰ τὸν
μίστερο Φέντερ, εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλλη-
λα. Ἡ κατάχρηση στίλ λουσιῶν καὶ στίλ
περμανάντ κάνει τίς τρίχες τους εὐθρα-
στες.

Στὸ Μπροντγουάη καὶ συγκεκριμένα
στὴν ἀρχὴ τῆς 46ης Ὀδοῦ, σταματᾷ κά-
θε βράδυ μιὰ ῥόλις — ῥόλις καὶ βγαίνουν
ἀπ' αὐτὴ δυὸ ὄριμες κυρίες ποὺ κρα-
τᾶνε Βίβλους κι' ἀπὸ μιὰ πινακίδα, ὅπου
ἀναγράφεται ἡ προειδοποίηση: «Οἱ ἀ-
μαρτωλοὶ θὰ πάνε στὴν κόλαση». Ὁρ-
θιες, στὴν ἄκρη τοῦ πεζοδρομίου, μοιρά-
ζουν στοὺς περαστικοὺς τίς Βίβλους καὶ
τοὺς βάζουν κάτω ἀπὸ τὴ μύτη τὴν πι-
νακίδα. Αὐτὴ ἡ δουλειὰ κρατᾷ καμμιά
φορὰ ὥς τίς τρεῖς μετὰ τὰ μεσάνυχτα.

Ὑστερα ἐμφανίζεται ὁ σωφὸρ, παίρνει
τίς δυὸ κυρίες καὶ τίς ἐπαναφέρει στὸ
ἀριστοκρατικὸ προάστιο τοῦ Γουέστερ-
στερ.

Κατὰ τὴν ἔξη τὸ πρωῒ, ἡ κ. Μαλὴ
Γούντυ πηδᾷ ἀπὸ τὸ κρεβάτι τῆς καὶ
τρέχει στὸ γραφεῖο τῆς γιὰ νὰ τηλε-
φωνήσει σὲ δεκάδες ὑπαρχαίρες, λέγοντάς
τους μὲ χαρούμενη φωνή, ποὺ σπάνια
ἴσχύει τοὺς εὐχαριστεῖ: «Καλὴ μέρα
σας! Ὡρα νὰ σηκωθεῖτε». Ἐπὶ εἰκοσι

Ἡ Νέα Ὑόρκη ἔχει ἀρκετὲς μυστικὲς γραφικότητες,
ποὺ τίς συνθέτουν ἄνθρωποι καὶ ζῶα, μὲ παράξενη
ἢ ἀπλῶς ἀσυνήθιστη συμπεριφορά. Χαρακτηριστικὴ
περιγραφή ἀπὸ τὸν σωρὸ αὐτῶν τῶν μικρῶν παραδο-
ξοτήτων τῆς ἀμερικανικῆς μεγαλοπόλεως ἀποτελεῖ τὸ
ἀκόλουθο ἄρθρο.

τώρα χρόνια, ἡ γυναῖκα αὐτὴ, ποὺ ἀ-
νῆκει στὸν σύλλογο τῆς πρωῒ τῆς εὐ
διαθεσίας», πέταξε» ἀπὸ τὸ κρεβάτι
τους χιλιάδες ἄτομα

Στὶς 7 τὸ πρωῒ, ἕνας ἀνθρωπάκος
στρογγυλούτσικος καὶ ροδοκόκκινος, ποὺ
φορᾷ μπινέ, διασχίζει τὴν Πάρκ Ἀβε-
νιου. Πηγαίνει νὰ ἐπισκεφθεῖ τίς πλού-
σιες πελάτισσές του καὶ νὰ τοὺς κάνει
ἕνα γρήγορο καὶ μικρὸ μασάζ μὲ τὰ ἔμ-
πειρα δάχτυλά του, πρὶν πάρουν τὸ πρό-
γευμά τους. Οἱ χρυσοστόλιστοι θυρωροὶ
τὸν χαιρετοῦν μὲ σεβασμό, γιατί εἶναι
περιώνυμος εἰδικός.

Λίγο μετὰ τίς ἑπτὰμιση, ἑκατοντάδες
ἄτομα σχηματίζουν οὐρὰ στὴν 42α Ὀδὸ,
περιμένοντας ν' ἀνοίξουν, στίς ὀχτῶ,
οἱ δέκα λαϊκὲς κινηματογραφικὲς αἰθού-
σες, ποὺ βρίσκονται ἀνάμεσα στὴν Τά-
ιμς Σκουέαρ καὶ τὴν 8η Λεωφόρο. Τὶ
εἶναι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί; Ὁμίλια χρό-
νιας ἀπηνίας, ξενύχτηδες, ἀστυνομικοὶ,
ταξιδιῆδες, ὁδοκαθαριστές, γκαρσόνια
νυχτερινῶν κέντρων, ποὺ δουλεύουν ὅλη
τὴ νύχτα. Ὅλοι αὐτοί, μὲ 40 σέντες, ἀ-
ποχτοῦν μιὰ μαλακὴ πολυθρόνα, ποὺ
τοὺς ὑπόσχεται ἀνερόκλητο ὕπνο.

Η ΝΕΑ Ὑόρκη εἶναι ἡ πόλη μὲ τοὺς
35 χιλιάδες ταξιτζήδες, τίς 10
χιλιάδες ὁδηγοὺς Λεωφορέων κα-
τὸν σωφὸρ ποὺ διαθέτει... δικὸ του
σωφὸρ. Μπορεῖ νὰ δει κανεὶς ὅλα τὰ
πρωῖνά, στὴν 5η Λεωφόρο, αὐτὴ τὴν
προσωπικότητα τοῦ βολάν, ποὺ ὀνομάζε-
ται Ρουόβελετ Ζάντερς καὶ ποὺ ὡδηγεῖ
ἀπουδῆστοτε ἀλλὰ ὄχι ἀποινδῆστοτε μὲ
τὴν ἀσημύχωση Ρόλις — ῥόλις του. Οἱ
διπλωμάτες ἐπιζητοῦν τίς ὑπερστροφές
του, τὰ μαννεκέν ποζάρουν μαζί του καὶ
δὲν περνᾷ ἡμέρα χωρὶς νὰ λάβει τηλε-
γραφήματα ἀπὸ παντοῦ, ποὺ τὸν καλοῦν
νὰ βρεθεῖ στὸ τάδε ἀεροδρόμιο ἢ στὴν
ἄφιξή τοῦ δεῖνα ὑπερωκεανεῖον ἢ μπερ-
στὰ στὴν πόρτα τοῦ ξενοδοχείου «Πλά-
ζα». Καμμιά φορὰ, τὴ νύχτα, ἡ κοῦραση

δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ὡδηγεῖ ὁ ἴδιος. Τότε...
ὁ σωφὸρ τοῦ πιάνει τὸ βολάν κι' ὁ
Ζάντερς χώνεται ἀναπαυτικά στὸ πίσω
κάθισμα.

Κάθε ἀπόγευμα, ἕνας σαξοφωνίστας μὲ
τοιμημένα ρούχα, ἐγκαθίσταται στὰ πεζο-
δρόμια τῶν λαϊκῶν συνοικιῶν καὶ παίζει
ἕνα ἱρλανδικὸ σκοπὸ τόσο θλιβερὸ καὶ τό-
σο σπαραξικάρδιο, ὥστε εὐθὺς ἕνα σωρὸ
ἄτομα ἐμφανίζονται στὰ παράθυρα καὶ
τοῦ πετᾶνε πενταροδεκάρες. Ἐπὶ τριάντα
χρόνια τώρα, ἔχει διασχίσει σχεδὸν ὅλο
κλήρη τῆς γιγάντιας πόλης καὶ μερικὲς φο-
ρές, ὅπως λένε οἱ κακές γλώσσες, τὸ ἡ-
μερήσιο εἰσόδημά του φτάνει συνολικά
τὰ 100 δολάρια! Συμβαίνει, φυσικά, ποὺ
καὶ ποὺ καὶ τοῦ ἔρχονται ἀπὸ ψηλὰ κου-
βάδες νερὸ, κλοῦβια αὐγά κι' ἄδεια μπου-
κάλια ἀναψυκτικῶν. Εἶναι ὁ μόνος πλα-
νόδιος μουσικὸς ποὺ ἀπόμεινε στὴ Νέα
Ὑόρκη.

★
Σ ΑΤΤΗ τὴν πόλη, ὑπάρχουν κι' ἄλ-
λοι 200 χιλιάδες πλανόδιοι, ἀλλὰ
τετράποδοι. Πρόκειται ἀποκλειστι-
κά γιὰ γάτες. Ἐνας μεγάλος ἀριθμὸς
ἀπ' αὐτὲς γυροφέρνει στὴν ψαραγορὰ τοῦ
Φούλτον, στὸν Γκαρντνέιτς Βίλλατζ ἢ στίς
ἀπομακρυνόμενες συνοικίες, ὅπου ἀρθροῦν
τὰ δοχεῖα ἀπορριμμάτων στοὺς δρόμους.
Βίκοσιπέντε, ὅμως ἀπ' αὐτὲς ζοῦν στὰ ὑ-
πόγεια τοῦ κεντρικοῦ σταθμοῦ διατρεφόμε-
νες ἀπὸ τοὺς σιδηροδρομικοὺς ὑπαλλή-
λους καὶ μὴ θλιπόντας ποτὲ τὸ φῶς
τοῦ Ἥλιου.

Ἐπῶχουν, τέλος, καὶ μερικὰ μεγάλα
γεράκια, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ περὶχω-
ρα κι' ἀρέσκονται νά.. ραμφίζουν τίς
κορυφές τῶν οὐρανοξύστων. Ὑπολογίζον-
ται συνολικά σὲ καμμιά ντουζίνα δὲν κι'
ὅλα. Κάποτε, προκάλεσαν πανικὸ σ' ἕνα
ὄμιλο κομφῶν κυριῶν, ποὺ εἶχαν μαζεθεῖ
γιὰ πάρτυ κι' ἡλιοθεραπεία στὴν κορυ-
φαία ταράτσα τοῦ ξενοδοχείου Σαὶν Ρε-
ζι. Μερικὲς φορές, ἐπιτίθενται κι' ἐναν-
τίον τῶν δαλοκαθαριστῶν, ποὺ δουλεύουν,
κρεμασμένοι ἀπ' ἔξω, στὰ ψηλὰ πατώματα
τῶν οὐρανοξύστων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

- 1) Πιτνὸ ποῦ προαισθάνεται τὸ τέλος του. — Στεροῦμαι πολλά.
- 2) Ἐντελῶς πλήρης.
- 3) Βλέποντας συμπεραίνει.
- 4) Φαίνεται με γυμνὸ μάτι. — Ζῇ καὶ κινεῖται.
- 5) Δὲν παρανομεῖ. — Σημεῖο τῆς ἀριθμητικῆς.
- 6) Μονὰς τοῦ στρατοῦ. — Διψόρογος. — Μπαίνουν στὴ ξυγαριά.
- 7) Κόρη τοῦ Ἀσκληπιοῦ. — Μάρκα ρολογιῶν.
- 8) Βασίλειον ἐντόμων. — Νότα μουνητῆς. — Ὑποδηλώ-

- 6) Ζηλιάρα θεά. — Δὲν
βλάπτουν.
7) Πρωτεύουσα εὐρωπαϊ-
κοῦ κράτους. — Ἐρωτιδικο-
σῆμα.
8) Κοινοποιῶ σὲ κάποιον
κλήση. — Λέξη τῶν νηπιῶν.
9) Ἀρχοντας τῶν αἰθέ-
ρων. — Πηγαίνει σ' ἕνα σχο-
λεῖο.
10) Εἶναι ὁ κ. Βενιζέλος.
— Δὲν περιέχει τίποτα.
11) Ἀναφορικὴ ἀντωνυμία.
(πληθ.). — Τὰ ἔχουν σὲ πα-
ρέτα.
12) Τετράποδο, στὴ λαλου-
μένη. — Στιρίζουν καὶ σ'

Ἀξιότιμῃ κυρίῃ Διευθυντρίᾳ

Κατόπιν τῶν δημοσιευθέν-
των εἰς τὸ ἔγκριστον περιοδικόν
σας, παρὰ τὸν συνηγάτον σας
«Εἰδικόν», περὶ τῶν ὑφιστα-
μένων ἐκ τῆς ραδιενεργείας
κινδύνων διὰ τὴν ὑγείαν τῶν
ἀνθρώπων, παρακαλῶ ὥπως μοι
ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρω ὠρσιμέ-
νως διαπιστώσεις σχετικὰς με-
τὴν ἐπίδρασιν τῆς ραδιενεργεί-
ας ἐπὶ τῆς βλαστηθῆσεως καὶ
τῶν ζώων, ποὺ προέκριναν ἔ-
πειτα ἀπὸ διετέλες ἑρευνὰς εἰς
τὴν περιοχὴν Κιθαράωνος —
Ἀττικῆς ἔνθα ὑπάρχει ἐκτε-
ταμένη Οὐρανιοφόρον κοίτα-
σμα.

Και εις την περιοχὴν αὐτὴν ἡ βλάστησις, ἰδίᾳ δὲ ἡ τῶν κωνοφόρων, εἶναι ραδιενεργὸς καὶ μάλιστα, ὥς χημικῶς διεπιστώθη, ἡ εἰς οὐράνιον περιεκτικότης τῆς τέφρας αὐτῶν εἶναι 10πλῆσια τῆς προσδιοριθεῖσας εἰς τὴν τέφραν τῆς βλαστήσεως τῶν περιοχῶν οὐρανιοφόρων τοῦ Κολοράντο τῶν ΗΠΑ. Συγκεκριμένως ἐνὸς εἰς τὴν τέφραν τῆς βλαστήσεως τοῦ Κολοράντο περιέχεται Οὐράνιον μέχρις 11)10.000, εἰς τὴν τέφραν τῶν κωνοφόρων Κιθαρώωνος προσ-
 ριωρίσθη μέχρι 1)1.000 συγ-
 χροῦνως ὅμως παρτηρήθη ὅτι ἡ εἰς ἀκτίνες Γ' ραδιενε-
 ργεία τῆς τέφρας τῶν κωνοφό-

ων Κιθαιρωνος είναι και πάλιν 10πλασία της αντίστοιχότητας εις το έν αυτή περιεχόμενον Ουράνιον. Τοῦτο δύναται νά εξηγηθῇ λόγῳ τῆς ἰδιότητος αὐτῶν νά ἀπορροποῦν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐκλεκτικῶς μόνον το ὑγατρικὸν στοιχεῖον Οὐράνιον 235, οὐχὶ δὲ καί

ροίας Βάθης — Κιλκίς.
 10πλάσιον εἰς ὄγκον ὥς πρὸς
 σωματίδιον καὶ γνωστικῆς
 ριζικτικότητος 50% εἰς τὸ ὁ-
 ρίδιον Οὐρανίου, κατελήξε-
 ν εἰς τὸ ἀποτελεσμα ὅτι ἡ
 ριζικτικότης τοῦ σωματιδίου
 εἰς δξειδίου Οὐρανίου ἦτο κα-
 τὰ 500 τοιυλάχιστον ποσοῶς ὀ-
 νότερα τοῦ Τορβερνίτου. Ἐξ
 ἑλλου ἡ τοιαύτη καταπληκτικὴ
 ἀνιδνεργεία τοῦ σωματιδίου,
 αὐτὸς δὲν εἶναι νοητὴ δι' ὅ-
 ὅποτε ραδιενεργὸν ὄρυκτόν,
 τεβεβαιώθη μετὰ ταῦτα διὰ
 τῆς γενομένης προσβολῆς φω-
 ὄργουμένης πλάκας. Ὁπότε
 ὁ δείγμα Τορβερνίτου, ὅπερ
 προσελέχθη ἦτο 100ντάκις
 μεγαλύτερον τοῦ σωματιδίου,
 τοιυλάχιστον, οὐδόλως προσέ-
 ὀλε τὴν πλάκα, ἐνὸς τὸ σω-
 ὀματιδίου τὴν ἐφώτισεν ἀποφύ-
 ὀκτινοβολία του διετήρησε
 ὀδ παρεμβληθὲν μετὰλλινον
 ὀδ.

Τέλος εἰς τὴν ραδιενεργὸν
λᾶσθησιν ὀφείλεται καὶ ἡ ἐ-
κείρα διαπίστωσις ὅτι τὰ πε-
ντήκοντα τῶν εἰς τὸν Κιθαί-
ωνα διατιθεμένων προβιότων
ἐκτόνως ραδιενεργά. Ἄνω-
τον πάντως ὅλος ἰδιαίτερας
προσοχῆς εἶναι τὸ ὅτι τὰ πε-
ντήκοντα τῶν αἰγῶν, ποὺ
ρέφονται μὲ τὴν ἰδίαν βλα-
στησιν τοῦ Κιθαίρωνος, οὐ-
κ ἐμὴν ἀπολύτως ραδιενέργει-
αν παρουσιάζουσιν.

ἔχομεν συνεπῶς τὴν γνώ-
μην ὅτι αἱ ἀνωτέρω διαπι-
νώσεις καὶ δέον νὰ τύχουν
προσοχῆς καὶ μελέτης ἐκ μέ-
ρους τῶν εἰδικῶν ἐπιστημέ-
ων, ἔνιοι τῶν ὁποίων ἂν καὶ
λάβον γνῶσιν αὐτῶν ἀπέδει-
ξαν, προφανῶς, λόγῳ ἀγνοί-
ας, τελείαν ἀδιαφορίαν.

Μετὰ τιμῆς
Θεόδωρος Ι. Τρίκλωνος

★
'Αξιότιμε κ. Διευθυντά.

Τὸ γράμμα αὐτὸ δὲν πρέ-
πει νὰ τὸ πάρει κανεὶς σὰν
ἀναφήμηση — ἄλλωστε θὰ δια-
σαστε ἀπὸ τοὺς ἀναγνωστές
τοῦ «Κόσμου» — ἂν τὸνίσω-
νός τέλειω περιοδικὸν δὲν μα-
κάδε δὲ τόπος μας. Καὶ τοῦτο
μαστὶ, χρόνια καὶ χρόνια
τὸ ἐλληνικὸ ἀναγνωστικὸν κοι-
νὸν διαβάσει ἐντὺτα τοῦ κα-
ταστρέφοντι τὸ πνεῦμα, ἐνὰ
«Κόσμος» ἔχει τὸ δικό του
όσομο μὲ ἐξυψώνει τὸ πνεῦ-
μα τοῦ λαοῦ

'Αλλά, σὺν ἀναγνώσει καὶ
— ἀπὸ τοῦ πρώτου —
χωρὶς δικαίου παράπονο, κα-
ρῶ γιατί μέχρι σήμερα δὲν
χετε δημοσιεύσει θεατρικὰ
εἴδη, εἴτε διότι μας εἰπι-
ένο; μήπως δὲν ἔχετε κα-
ένα ὑπόψη σας;

Φιλικώτατα
ΔΗΜΟΣ ΕΛΙΚΗΣ
Θεσσαλονίκη

ΜΙΑ ΠΡΟΤΟΜΗ

ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΜΟΥ ΦΙΛΟΙ,

Με ξάφνιασε μία είδηση — μία είδηση, καλύτερα — στόν Τύπο πὼν τελευταίον ἡμέρων, γιὰ τὴν ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Φλέμινγκ, ποὺ ἐγίναν τελευταία στὴν πλατεῖα τοῦ Βοτανικοῦ ἀπὸ τὴν Προεδρευτική "Ἐνωση Ρούφ - Βοτανικοῦ. Καὶ λέω μετ' ἐξάφιασε, γιὰτὶ θαρροῦσα πὼς τὸν εἶχαμε ξεχάσει τὸν μεγάλο αὐτὸ ἄνθρωπο, πιστὸν, τὸν "Ἀλέξανδρο Φλέμινγκ, ποὺ μὲ τὴ θαυματουργὴ πενικιλίνη του ἔσωσε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ σώζει ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐν ὅλῃ τῇ ὑφάμῳ.

Ὡστόσο, δὲν παύει νὰ εἶναι ἀξιεπαινήν ἡ εὐγενική πρωτοβουλία ἐκείνων ποὺ ἐστῆσαν τὴν προτομῇ τοῦ πατέρα τῆς πενικιλλίνης - ποὺ κατὰ κάποιον τρόπο συνδέεται μὲ τὸν τόπο μας, γιὰτὶ ἡ γυναῖκα τοῦ Φλέμιγκ τυχαίνει νὰ εἶναι Ἑλληνίδα. Σὲ ἐπικρὶνὰ ποὺ στήνουμε προτομὲς καὶ ἀνδριάντες καὶ σὲ ἀπίθανα ἀκόμα πρόσωπα, ἀκόμα καὶ σὲ ζωντανούς, ποὺ στὰ κάτω - κάτω τῆς γραφῆς δὲν ἀξίζαν τέτοιους τιμὲς, εἶναι τόσο μικροὶ γιὰ νὰ ἐπιχειρεῖ κανεὶς νὰ τοὺς... φηλῶσει, χρησιμοποιώντας τὸ ἔθροιο μίας προτομῆς, δὲν εἶναι λίγο νὰ θυμόμαστε καὶ μεσοκοῦς πεθαμένους ποὺ τὶς ἀξίζουν. Ὅταν μάλιστα τυχαίνει οἱ μεγάλοι αὐτοὶ νεκροὶ νὰ ἐνῶν ὡρελήσει «ἐν ζωῇ» ἀνυπολόγιστα τὴν ἀνθρωπότητα ὅλη κλῆρη.

Ἡ προτομή αὐτῆ τοῦ Φλέγιγκ, μὲν φέρονε σύγκαινα καὶ μερικῶς ἄλλως σκέψεις. Ποῖον τάχα νὰ τιμᾷται πρὸ πολὺ μιᾷ προτομῇ — μιᾷ δίκαιῃ προτομῇ — ἐκείνου γιὰ τὸν ὁποῖο στήνεται ἡ ἐκείνου πρὸ τὴν στήνουν; Ἄν οἱ νεκροὶ μᾶς παρακολουθοῦσαν, θάλεγα πῶς ὁ Φλέγιγκ θὰ χαμογελοῦσε ἀπὸ τὸ ὑπερτέραν. Σὰν ἀνδρε-
ρος ἄνθρωπος πού ἦταν, δὲν εἶχε ἀπορήσει διδόμεν καὶ τιμὲς ὅσο ζοῦσε. Ἄλλα πάλι, δὲν θ' ἀπέ-
βλεπε καὶ στὶς μεταθανάτιες. Τοῦ ἔφτανε πρὸς τὴ Μοῖρα τὸν εἶχε προ-
πόρισι νὰ προσφέρει στὴν ἀνθρω-
πότητα τὸ ἀνεκτίμητον δῶρο πού
τῆς πρόσφερε. Ἦταν ἱκανοποιη-
μένος πού μὲ τὸ θαυματουργόν
φάρμακόν του, τὴν πενικιλλίνη,
μπόρεσε καὶ κονταροχτυπήθηκε μὲ
τὸ θάνατο καὶ τὸν νίκησε, σώζον-
τας ἔτσι ζωὴς ἀνθρώπινες, σκου-
πίζοντας δάκρυα ἀπὸ ἀπελπιμέ-
να μάτια, κάνοντας τὴν ὁδὸν χα-
μόγελο στὰ χεῖλη τῶν ἀνθρώπων.
Τί τίς ἤθελε τῆς μαρτυρίας προ-
τομῆς; Τοῦ τίς ἔστηναν μέρα νύ-
χτα μὲ τίς ποσειδεῖς τοὺς οἱ
ἀνθρώποι. σ' ὅλα τὰ πλάτη καὶ
σ' ὅλο τὰ μήνη τοῦ γήινου πλο-
νήτη. Καὶ ποῖον καλὴν προτο-
μὴν ἀπὸ τὴν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων
ἔσαν διατηροῦντες ζεστὴ καὶ ἄ-

γρυπνὴ κι' ἡ ψυχὴ γονατίζει σὲ
μιὰν ἄφωνη δέηση μπρὸς τὸ με-
γάλο εὐεργέτη της;

Ἡ τιμὴ, θαρρῶ, ἀξίζει πιότερο
σέ κείνους πού διατηροῦν στήν
καρδιά τους ἀσυστήν τή μηκέ-
της εὐγνωμοσύνη. Στὴν προκει-
μένη περίπτωση, στοὺς ἀνθρώπους
πού εἶχαν τὴν πρωτοβουλία νὰ
στήσουν τὴν προτομὴ τοῦ Φλέ-
μινγκ μὴν ἀθηναϊκὴ πλάτεια.
Καὶ μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία, ἀνα-
ψύχμας τώρα καὶ κάτι ἄλλο. Λί-
γα χρόνια πρὶν πεθάνει ὁ Φλέ-
μινγκ, εἶχε τιμηθῇ μὲ μίαν ἐπί-
σημὴ τὴν Ἀθήνα. Τοῦ ἐγι-
ναν οἱ συνηθισμένες τυπικὲς ἐ-
ξιώσεις, ἐκφωνήθηκαν λόγοι ἐπί-
σημι, τὸν φόρτωσαν πρὶς τιμητικὰ
διπλῶματα, προυνθὰ ὥσως ἡ σύ-
θωρμητὴ λαϊκὴ ἐκδήλωση καὶ ἀν-
ταπόκριση πού θὰ ζέσταινε πιό-
τερο ἀπ' ὅλα τὴν καρδιά τοῦ με-
γάλου Ἐπιστήμονα καὶ Ἀνδρῶ-
που. Καί — τί εἰρωνεία! — τὸν
ἴδιο, θαρρῶ, καίρῳ, εἶχε τύχει νὰ
μετὰ ἐπισκεφθεῖ κάποια πρωταγω-
νίστρια τῆς διεθνούς ὁδοῦ, με-
μφίβολη καλλιτεχνικὴ ἀξία, προ-
κισμένη ὥσως μὲ ἄφωνα ἐξωτε-
ρικὰ προσόντα καὶ χαρίσματα.
Κι' ὁ κόσμος τσακίστηκε νὰ τὴν
ὑποδεχθῇ καὶ νὰ τὴν προσφέρει
τὸ ἀνυπόκριτο θαυμασμό του.

Δὲν φταίει, κατὰ βάθος ὁ κόσμος γι' αὐτό. Φταίει τὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς, φταίει ἡ ἀντικειμενικότητα τῶν καιρῶν μας, φταίει ἡ λειψή παιδεία μας πάνω σὲ πρόσωπα καὶ πράγματα. Ἐγὼ μὴ τόσο συνηθισίαι νὰ ἐκστασιαζόμεστε ἀπὸ τὸ πρόσκαιρο, τὸ ἐπιφανειακό, μὰς λείπει ἡ πνευματική καὶ ψυχική συγκρότηση ποὺ χροιάζεται γιὰ νὰ συλλάβουμε καὶ νὰ ἀφρομωῶσουμε μέσα μας τίς σωστὲς ἐννοίαι τοῦ ἀληθινοῦ τοῦ αἰτίου. Ἡ ψοῖα τῶν φλέμικων εἶναι ἡ λησμονιά — ἀκόμα κι' ὅταν δεχόμεστε τὸ δόγμα, νὰ ξεχωρᾶτε τὸ δόγη. Τὸ εὐτυχίημα σ' αὐτὲς τίς περιπτώσεις εἶναι ὅτι νὰ ξεχωριστὰ πνεύματα ποὺ γεννᾶει ἡ ἀνθρωπότητα σὲ εὐτυχισμένους στιγμὲς κυοφορίας τῆς δυνάμεως κρατοῦν στὰ χέρια ζυγαριά, γιὰ νὰ ζυγαρίουν τὴν προσφορά τους μὲ τὸ ἀντάλλαγμα τῆς εὐνομησίας τοῦ ἀνώνυμου πλήθους. Δίδουν, δίνονται, χωρὶς νὰ λογαριάζουν τὸ ἀντίδωρο. Γιατί, ἂν τὸ λογαρίαζαν, τότε δὲν θὰ ἦταν ἀληθινὰ μεγάλα. Θὰ ἦταν κι' αὐτοὶ μικρὰ κι' ἀόψιματα ἄνθρωποι πᾶκια καὶ θὰ προσπαθοῦσαν νὰ σκαρφολογῶν, ὅπως τόσοι καὶ τόσοι, σ' ἓνα ὁποιοδήποτε βάθος γιὰ νὰ προβάλουν ἀπὸ κεῖ μ' ὁποιοδήποτε τρόπο ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ, τὴν ἀσημαντότητα τους.

Μὲ ἀγάπην

ΑΛΚΗΣ ΤΡΟΙ

ΠΟΙΟΣ; ΠΟΤΕ; ΠΟΥ;

- 1) Ποιός κατασκεύασε τὸ πρῶτο ἄλλε-
ξικέρανο τοῦ κόσμου καὶ πότε;
 - 2) Ποιός ἦταν ὁ Ναβουχοδονόσωρ;
 - 3) Ἀπὸ ποῦ πῆρε τὸ ὄνομά του τὸ
δρος Ἐθερεστ;
 - 4) Ποῦ γεννήθηκε καὶ ποῦ πέθανε ὁ
Ριχάρδος Β΄ γένος;
 - 5) Ποιός πρωτοχάραξε τὸ χάρτη τῆς
οἰκουμένης;
 - 6) Πότε πέθανε ὁ μεγάλος Ὀλλανδὸς
ζωγράφος Ρέμπραντ;
 - 7) Πότε πέθανε ὁ ἐθνικός μας ποιη-
τὴς Σολωμός;
 - 8) Ποιοὶ στραγγαλίσθηκαν μαζί με
τὸ Ρήγα Φερραῖο στὴ Νεμπούζα τοῦ
Βελιγραδίου;
 - 9) Πότε κατατομήθηκε ἡ Μαρία Ἀν-
τουανέττα;
 - 10) Ποιός πρῶτος παρετήρησε τὸ φαι-
νόμενο τοῦ ἠλεκτρισμοῦ;
 - 11) Ποῦ γεννήθηκε ὁ ἐθνικός εὐεργέ-
της Ἰωάννης Βαρδάκης;
 - 12) Ποιὰ ἦταν ἡ καταγωγή τοῦ Τζέ-
γκις Χάν;
 - 13) Ποῦ γεννήθηκε ἡ Ζαν ντ' Ἀρκ;
 - 14) Πῶς λεγόταν ὁ ἄνθρωπος ποῦ ὁ
Μάρκο Πόλο τοῦ ὑπαγόρευσε τὶς διη-
γήσεις του ἀπ' τὰ ταξίδια του;
 - 15) Ποιός ἦταν ὁ Δαυὶδ Κρόκετ;
 - 16) Ποιός ἐξερευνητὴς πέταξε πρῶ-
τος πάνω ἀπὸ τὸ Βόρειο καὶ τὸ Νότιο
Πόλο;
 - 17) Ποιὸ θεωρεῖται σὰν ἀριστούργη-
μα τοῦ Στήβενσον;
- ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(1) Ο Βενιζίνης φερύκωνος εἰς 1765
 (2) βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος. (3) Ἄνθω
 ἔφατο ἀποστόλος τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ
 ἑσπερίῃ. (4) Ἐμφηκε εἰς Αἴν-
 ῖον καὶ πέρασε εἰς Βενετία. (5) Ο Ἄνθω-
 νος. (6) Ἐτὶ 1669. (7) Ἐτὶ
 857. (8) Οὐ ἀνθρώποι· τοῦ Ἀφροδί-
 τῆς, Κροῦνός, Κροῦνός, Κροῦ-
 νός, καὶ οὐ ἀσπεί· ἰατρὸς καὶ
 ἰατροῦ τῆς Εὐφροσύνης. (9) Ἐτὶ 1793.
 (10) Ὁ Ὁδὸς ὁ Μιχαήλος, ἕως ἀπὸ
 τοῦ 7 τοῦ οὐνοῦ τῶν ἀρχαίων. (11)
 Ἐτὶ τοῦτο ἔφατο. (12) Μαργαρίτα. (13) Ἐτὶ
 (14) Ρουσσέττα. (15)
 Ἐπὶ Νικητῆν τῆς Ἀσπασίας, εἰς Α-
 Ἰωνίαν. (16)
 Ἐπὶ τῆς Εὐφροσύνης Μπαρβῆ. (17)
 Ἡ ἡμερομηνία «ἡμέρῃ τῶν θηαμάτων»

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΟΝ

Ένα λαχείο
από κάθε Σερά

είναι
τὸ καλύτερο
Δῶρον

